

הוכן מתוכנת תורת אמת, מותר להפיץ בכפוף לתנאי רשיון - [CC BY-NC-SA 2.5](#) אסור בשימוש מסחרי

וספרי ויקיטקסט תחת רשיון [GNU Free Doc. License](#) בס"ד - כל הזכויות שמורות (c) ל ר' פנחס ראובן שליט"א ולויקטקסט על פ' הרמב"ם

משנה מסכת עירובין (מ)

פרק א • פרק ב • פרק ג • פרק ד • פרק ה • פרק ו • פרק ז • פרק ח • פרק ט • פרק י

פרק א

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#) [משנה ט](#) [משנה י](#)

פרק ב

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#)

פרק ג

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#) [משנה ט](#)

פרק ד

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#) [משנה ט](#) [משנה יא](#)

פרק ה

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#) [משנה ט](#)

פרק ו

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#) [משנה ט](#) [משנה י](#)

פרק ז

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#) [משנה ט](#) [משנה יא](#)

פרק ח

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#) [משנה ט](#) [משנה י](#) [משנה יא](#)

[פרק ט](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#)

[פרק י](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#) [משנה ט](#) [משנה י](#) [משנה יא](#) [משנה יב](#) [משנה יג](#) [משנה יד](#) [משנה טו](#)

א

פרק

פרק א - משנה א

מבוי {א} שהוא גבוה למעלה מעשרים אמה, ימעט. רבי יהודה אומר, אינו צריך. והרחב מעשר אמות, ימעט. ואם יש לו צורת הפתח, אף על פי שהוא רחב {ד} מעשר אמות, אין צריך למעט:

ר"ע מברטנורה מבוי. שאינו רחב שש עשרה אמה, אף על פי שהוא פתוח משני ראשיו לרשות הרבים, אי נמי רחב שש עשרה אמה ואינו מפלש

אֵלָא רֵאשׁוּ אַחַד פְּתוּחַ לְרֵשׁוֹת הַרְבֵּים וְרֵאשׁוּ אַחַד סְתוּם. וּמִן הַתּוֹרָה שְׂרִי לְטַלְטוּלֵי בֵּיה בְּלֹא שׁוּם תִּקּוּן **[ב]**, וְרַבֵּנן הוּא דְגִזְזוּר עָלֶיהָ דְלִמָּא אֲתִי לְטַלְטוּלֵי בְרֵשׁוֹת הַרְבֵּים גָּמוּר, וְשְׂרִיּוּהָ בְתַקְנֵתָא דְלַחֵי אוּ קוֹרָה דְתַהוּי לִיהָ הַפִּירָא. וְאִם הִנִּיחַ אֶת הַקּוֹרָה לְמַעְלָה מֵעֵשְׂרִים אִמָּה יִמְעֵט, כְּלוּמַר יִשְׁפִּיל אֶת הַקּוֹרָה עַד שֶׁתְּהִיָּה לְמִטָּה מֵעֵשְׂרִים, דְלִמַּעְלָה מֵעֵשְׂרִים לֹא שְׁלֹטָא בֵּיה עֵינָא. וְאִם יֵשׁ בְּקוֹרָה ^[זו] אֲמַלְתָּרָא, פְּרוּשׁ צִיּוּרִים וּפְתוּחִים, אֲפִלּוּ לְמַעְלָה מֵעֵשְׂרִים אִמָּה אֵינוֹ צָרִיךְ לְמַעֵט, שְׁעַל יְדֵי אוֹתָם הַצִּיּוּרִים שְׁלֹטָא בֵּיה עֵינָא: **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֵינוֹ צָרִיךְ**. דְטַעֲמָא דְקוֹרָה לֹאוּ מְשׁוּם הַפִּירָא אֵלָא מְשׁוּם מַחְצָה, דְאֲמַרִּינן פִּי תַקְרָה יוֹרֵד וְסוֹתָם, וְכִיּוֹן שְׁכֵן הוּא מַה לִּי בְתוֹךְ עֵשְׂרִים מַה לִּי לְמַעְלָה מֵעֵשְׂרִים. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה: **וְהִרְחִב מֵעֵשֶׂר אַמּוֹת יִמְעֵט**. דְטַפִּי מֵעֵשֶׂר אַמּוֹת לֹא מְקַרִי פִתַח אֵלָא פֶּרֶצָה **[ג]**, וְאֵנן פִּתַח בְּעֵינֵן, הִלְכָךְ יִמְעֵט רַחֵב כְּנִיסָתוֹ וְיַעֲמִידֵנוּ עַל עֵשֶׂר אוּ עַל פָּחוֹת: **וְאִם יֵשׁ לוֹ צוֹרֵת הַפִּתַח**. בְּכָל מְקוֹם שֶׁאֲמַרוּ חֲכָמִים צוֹרֵת פִּתַח הוּא אֲפִלּוּ קָנָה מְכָאן וְקָנָה מְכָאן גְבוּהִים עֲשָׂרָה טַפְחִים אוּ יוֹתֵר וְקָנָה עַל גְּבִיּהוֹן, וְאִף עַל פִּי שְׂאִינוֹ נוֹגַע בָּהוֹן, וְאִף עַל פִּי שְׂגָבוּהָ מֵהוֹן יוֹתֵר מִשְׁלֹשָׁה טַפְחִים. וְכָל הָאֲמוֹת הַשְּׁנוּיּוֹת בְּמִשְׁנָה זֹו וּבְכָל עֲרוּבִין וְסִכָּה וְכִלְאִים, הֵם אִמָּה בֵּת שֶׁשָּׂה טַפְחִים, וְכָל טַפַּח אַרְבַּע אֲצַבְעוֹת בְּגִדְלָה, אֵלָא שְׁפַעֲמִים צָרִיךְ לְמַדֵּד בְּטַפַּח עֶצֶב, כְּלוּמַר שֶׁלֹּא יֵשִׁים רוּחַ בְּאֲצַבְעוֹת הַגִּדְלָה בֵּין זֹו לְזֹו אֵלָא יֵהִיוּ מְצַמְצָמוֹת וְנוֹגְעוֹת זֹו בְּזֹו, וּפְעָמִים צָרִיךְ לִתֵּן רוּחַ בֵּין גִּדְלָה לְגִדְלָה שֶׁלֹּא יֵהִיוּ נוֹגְעִים זֶה בְּזֶה, וְזֶהוּ הַנִּקְרָא טַפַּח שׁוֹחֵק. כִּי־צַד, בְּזָמַן שֶׁהַמְדִידָה בְּטַפַּח עֶצֶב הִיא לְחַמְרָא, כְּגוֹן מְבוּי שֶׁהוּא גְבוּהָ מֵעֵשְׂרִים אִמָּה יִמְעֵט, וְסִכָּה שֶׁהִיא גְבוּהָ מֵעֵשְׂרִים אִמָּה פְּסוּלָה, מוֹדְדִים בְּטַפַּח עֶצֶב. וּבְזָמַן שֶׁהַמְדִידָה בְּטַפַּח שׁוֹחֵק הוּא לְחַמְרָא, כְּגוֹן מְבוּי אֵין גְּבוּהוֹ פָּחוֹת מֵעֲשָׂרָה טַפְחִים, סִכָּה אֵין גְּבוּהָ פָּחוֹת מֵעֲשָׂרָה טַפְחִים, מוֹדְדִין בְּטַפַּח שׁוֹחֵק, וְכֵן לְעוֹלָם: (ר"ע מברטנורא).

עיקר תוי"ט [א] מבוי. פְּרוּשׁ הַר"ר יוֹנָתָן הַכֹּהֵן שֶׁהוּא מְלִשׁוֹן מְבוּא הָעִיר [שו"פטים א]: **[ב]** כְּלוּמַר כְּדִין הַכְּרָמְלִית שֶׁהַזְּכִיר בְּרִישׁ פֶּרֶק י"א דְשִׁבְתָּה, אֲבָל לֹא שִׁיְהִיָּה דֵינוֹ כְּרֵשׁוֹת הַיְחִיד גָּמוּר לְחַיֵּב הַזְּרִיק מִרֵּשׁוֹת הַרְבֵּים לְתוֹכוֹ, וְכִמּוֹ שֶׁאֵיתָא בְּמִשְׁנָה דְלִקְמָן דְאֲפִלּוּ הַכֶּשֶׁר בְּקוֹרָה לֹא הוּי כְּרֵשׁוֹת הַיְחִיד גָּמוּר: **[ג]** וְלֹא יוֹעִיל בָּהּ הַפִּירָא דְקוֹרָה. וְלְרַבִּי יְהוּדָה דְקוֹרָה מְשׁוּם מַחְצָה, אֵין צָרִיךְ לְמַעֵט, כְּדֹאֵיתָא בְּבִרְיָתָא. הַר"י כ': **[ד] שֶׁהוּא רַחֵב**. וְאֲפִלּוּ הִנֵּה גְבוּהָ יוֹתֵר מֵעֵשְׂרִים אִמָּה. הַרְמַב"ם: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **מבוי שהוא גבוה למעלה מעשרים אמה ימעט כו'**: רבי יהודה אמר כי שער היכלי המלכים אולי הם גבוהות יותר מכ' אמה ולפיכך נוכל לעשות בפתח המבוי עירוב כאשר יתבאר לפנינו ואפ"י היה גבוה יותר מכ' כל מה שיהיה. ותנא קמא אומר כי כשיהיה גובה הקורה העומדת על ראש המבוי יותר מכ' אמה אינה ניכרת ולא יביטו אליה ולפיכך אמר אם יש בקורה הנתונה בין כותלי המבוי פתוחים ומשכיות כמו אותן שאנו קוראין אותן בערבי מקרב"ץ והם שקורין אותן החכמים אמלתרא לא יצטרך למעט ואפ"י יהיה גובה הקורה המפותחת יותר מעשרים אמה לפי שבני אדם כולם

יביטו אליה לרוב חשיבותה יתאמת ההיכר. וכמו כן אם יש לה צורת פתח אין צריך למעט ואפ"י היה גבוה יותר מכ"אמה וצורת פתח הוא שני עמודים בגובה ושלישי ברוחב נטוי על ראשיהם מלמעלה והוא אמרם קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן וכשנצטרך לצורת פתח אינה אלא זו בלבד לא בעירובין ולא בסוכה. וחייב אתה לדעת כי המבוי לא יהיה גבהו פחות מ"י טפחים בשום פנים ולא יותר מכ"אמה אלא באחד מאלו התנאים והם שיהיה לו צורת פתח או אמלתרא ולפיכך אם יש גובה קנה מכאן וקנה מכאן י"י טפחים לא נצטרך שיהיה קנה על גביהן נוגע בהן אלא אפ"י נתרחק מהן יותר מג' טפחים נחשוב אותו צורת פתח. ודע כי כל אמה הנזכרת בעירובין וסוכה וכלאים היא אמה בינונית רוצה לומר בת ו' טפחים וכל מה שנצטרך למוד איזה רוחק שיהיה באחד מאלו השלשה מקומות נתכוין בו לחומרא והוא כי אתה תמוד בטפח מצומצם אם יהיה בו חומרא כמו גובה סוכה וגובה המבוי אם יש בהם יותר מכ"אמה יהיו פסולין וכמו כן תמוד בטפח שאינו מצומצם אם יש בו חומרא כמו י"י טפחים של גובה מבוי וגובה סוכה וט"ז אמה של קרחת הכרם וי"ב אמה של מחול הכרם שקדם באורם במסכת כלאים וכל הדומה לזה. וענין מצומצם שיהיו אצבעות ידיך מקובצות קצתם על קצתם מהודקות בשעת מדידת הששה טפחים וכשתהדק האצבעות כל מה שתוכל ושאינו מצומצם הוא הפך זה והוא שתניח אצבעותיך קרובות זו לזו ולא יהיו מקובצות אלא מרווחות שיכנס האויר ביניהם ושמור זה העיקר ואל תטריחני לשנותו בכל מקום. ואין הלכה כרבי יהודה: (רמב"ם)

פרק א - משנה ב

הַכֶּשֶׁר מְבוּי, בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים, לְחֵי וְקוֹרָה, וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים, לְחֵי אוֹ קוֹרָה. רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אוֹמֵר, לְחֵיִן. מְשׁוּם רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אָמַר תִּלְמִיד אֶחָד לְפָנָי רַבִּי עֶקִיבָא, לֹא נִחְלְקוּ בֵּית שְׁמַאי וּבֵית הַלֵּל עַל מְבוּי שֶׁהוּא פְּחוּת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת, שֶׁהוּא אוֹ בְּלָחֵי אוֹ בְּקוֹרָה. עַל מֵה נִחְלְקוּ, עַל רֶחֶב מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וְעַד עֶשֶׂר, שֶׁבֵּית שְׁמַאי

אומרים, לחי וקורה, ובית הלל אומרים, או לחי או קורה. אמר רבי עקיבא, על זה ועל זה נחלקו:

ר"ע מברטנורה **הכשר מבוי**. הכנתו והזמנתו של מבוי לטלטל בתוכו על ידי שתופי מבואות: **בית שמאי אומרים לחי וקורה**. שניהן צריד, דסבירא להו מן התורה ארבע מחצות שלמות בעינן, ואתאי הלכה למשה מסיני **(ה)** ואוקימתא לרביעית אלחי וקורה: **ובית הלל אומרים או לחי או קורה**. דמן התורה שלש מחצות [שלמות] בעינן ותו לא, ואתאי הלכה למשה מסיני להוסיף הרביעית, או בלחי משהו או בקורה להכיר מחצה. ומבוי דאירי ביה הכא הוא מבוי סתום משלש רוחותיו ורוח רביעית פתוחה לרשות הרבים, וארכו יותר על רחבו, דאי ארכו כרחבו הוי כחצר שנפרצה הפתוחה לרשות הרבים וצריד פס ארבעה ומשהו או שני פסין של כל שהו. וכן חצר שנפרצה לרשות הרבים וארפה יותר על רחבה נדונה כמבוי ונתרת בלחי או קורה. ומבוי שהכשר בלחי חלוק ממבוי שהכשר בקורה, דאלו מבוי שהכשר בלחי הוי כאלו יש לו ארבע מחצות, והזורק מרשות הרבים לתוכו חייב, ומבוי שהכשר בקורה אף על פי שמתר לטלטל בתוכו על ידי שתוף לא הוי כרשות היחיד גמורה, והזורק מרשות הרבים לתוכו פטור, דקימא לן קורה משום הפירא, ולחי משום מחצה: **רבי אליעזר אומר לחיים**. כבית שמאי סבירא ליה, ובעי לחי מכאן ומכאן. ואין הלכה כרבי אליעזר: **אמר תלמיד אחד**. הוא רבי מאיר: **שהוא פחות מארבע אמות**. רחב פתחו: **אמר רבי עקיבא על זה ועל זה נחלקו**. ותנא קמא נמי הכי קאמר, דלא מפליג בין רחב לקצר. ומפרש תלמודא דאיכא ביניהו מבוי שיש ברחב פתחו פחות מארבעה טפחים, דחד מניהו סבר אין צריד לא לחי ולא קורה, ואידך סבר צריד לחי או קורה, ולא הברר מתוך דבריהם הי מניהו סבר צריד והי מניהו סבר אין צריד: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (ה) ולעיל פרש דרבנן גזור כו'. הואיל ואין הדבר מפרש בתורה, אף על פי שמקבל מסיני והוא דברי תורה להעניש עליו בענשים ומיתה, מקרי דברי סופרים, כמו שכתב בפסוק משנה ריש הלכות אישות: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **הכשר מבוי בית שמאי אומרים לחי וקורה כו'**: המחלוקת שיש בין תנא קמא ורבי עקיבא שהאחד סובר כי המבוי שיש ברחבו פחות מד' טפחים אינו צריד לא לחי ולא קורה והשני סובר שהוא צריד ולא נתבאר בגמ' איזה מהם סובר אחת הסברות. והעקרים שאתה צריד לזכור כי המבוי הניתר בלחי וקורה על דעת בית הלל הוא שיהיה ארכו יותר מרחבו אפי' מעט וכשהוא מרובע ר"ל ארכו כרחבו הוא צריד לחי יועמד בצדו יהיה ברחבו ד' טפחים או לחי מכאן ולחי מכאן ויהיה רחבם איזה שיעור שיהיה כדון חצר שהיא צריכה פס ארבעה או שני פסין במשהו ואז יהיה מותר

להשתמש בו. וכן כשיהיה בית ארכו יותר מרחבו דינו כדין מבוי ולחי או קורה בלבד יספיק לו ומותר לטלטל בתוכו בכולו. וענין הכשר מבוי הכנתו והזמנתו להשתמש בו אחר עשיית העירוב כאשר יתבאר באמרם הכשר אוכלין שענינו הכנתם והזמנתם לטומאה. ודע כי המבואות שאינן מפולשין הם כרמלית כשהמבוי פתוח לרה"ר כאשר בארנו בתחלת שבת ואם עשה קורה לזה המבוי והוא עץ גבוה מן הכותל בגובה הנזכר ועוד יתבאר שיעור רוחב אותה הקורה ראוי לעשות בו העירוב והוא כרמלית לענין זריקה רוצה לומר כי מי שזרק מרה"ר עליו אינו חייב כרת ואם עשה לו לחי יהיה רה"י והזורק לתוכו חייב כי העיקר אצלנו קורה משום היכר לחי משום מחיצה. ואין הלכה כרבי אליעזר. וזה התלמיד הנזכר בכאן הוא רבי מאיר ועל שתי הדעות רוצה לומר דברי ר"ע או ר' מאיר הלכה כבית הלל: (רמב"ם)

פרק א - משנה ג

הקורה שאמרו, רחבה כדי לקבל אריח. ואריח, חצי לבנה של שלשה טפחים. דיה לקורה שתהא רחבה טפח, כדי לקבל אריח לארכו: (ו)

ר"ע מברטנורה רחבה כדי לקבל אריח. שתהא ראויה לבנות עליה בנין לקביעות: והאריח חצי לבנה של שלשה טפחים. נמצא אריח טפח ומחצה רחב: דיה לקורה ברחב טפח. הכי קאמר, כיון שהקורה רחבה טפח, אותו חצי טפח הנותר, שהאריח רחב טפח ומחצה, יכול למרחב בטיט אצבע מכאן ואצבע מכאן, ועל ידי כן תהיה רחבה לקבל אריח, והכי מפרש לה בגמרא: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (ו) לארכו. בגמרא הגרסא לרחבו, והכי מסתבר, דכיון שהאריח חצי לבנה והלבנה מרבעת שלשה על שלשה, ונמצא האריח שהוא המחצה לא פחתה מן הארץ רק מן הרחב בלבד. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הקורה שאמרו רחבה כדי לקבל אריח כו': לבנה ידוע והיא מרובעת מג' טפחים על ג' טפחים. ואמרו דיה לקורה שתהא רחבה טפח הוא השלמה למה שחסר כי לפי שצריכה שתהיה ברוחב אריח והוא טפח

ומחצה השלים זה המאמר ואמר דיה לקורה שתהיה רחבה טפח ואחר כן הראה טעם זו דהשלמה ואמר כדי לקבל אריח לארכה ר"ל אפי' אין רחבה אלא טפח ואפשר שיתקיים עליה אריח שיהיה על אורך הקורה: (רמב"ם)

פרק א - משנה ד

רְחֵבָה, כְּדֵי לְקַבֵּל אֲרִיחַ, וּבְרִיאָה, כְּדֵי לְקַבֵּל אֲרִיחַ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, רְחֵבָה אֶף עַל פִּי שְׂאִין בְּרִיאָה:

ר"ע מברטנורה בְּרִיאָה לְקַבֵּל אֲרִיחַ. חֲזָקָה לְסַבֵּל כְּפֹד הָאֲרִיחַ שְׁלֹא תִשָּׁבֵר. וְכֵן הִלְכָה: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם רחבה כדי לקבל אריח ובריאה כדי לקבל כו': בריאה לקבל אריח שתהיה חזקה לסבול כובד האריח ולא תשבר. ואין הלכה כר' יהודה: (רמב"ם)

פרק א - משנה ה

הִיְתָה שֶׁל קֶשׁ אוֹ שֶׁל קָנִים, רוֹאִין אוֹתָהּ כְּאֵלוֹ הִיא שֶׁל מִתְּכֶת. עֲקָמָה, רוֹאִין אוֹתָהּ כְּאֵלוֹ הִיא פְּשׁוּטָה. עֲגָלָה, רוֹאִין אוֹתָהּ כְּאֵלוֹ הִיא

מְרַבֵּעַת. כָּל שֵׁישׁ בְּהִקְפּוֹ שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים, יֵשׁ בּוֹ רְחַב טַפַּח :

ר"ע מברטנורה הִיָּתָה שֶׁל קֶשׁ וְשֵׁל קִנִּים כּו'. רַבִּי יְהוּדָה קֹאֶמֶר לֵה {ז}, וְלִית הִלְכָתָא כְּוִתִּיהָ : עֲקָמָה. שְׂאִין אָרִיחַ יְכוּל לְנוּחַ עָלֶיהָ, וְכֵן עֲגָלָה אִין אָרִיחַ נַח בָּהּ : אִם יֵשׁ בְּהִקְפָּהּ. כְּלוּמַר וְאִיזוּ הִיא מִדַּת הָעֲגָלָה לְהַכְשִׁיר, כָּל שֵׁישׁ בְּהִקְפָּה שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים, שְׂצָרִיכָה חוּט שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים לְהַקִּיפָּה סָבִיב, בְּיָדוּעַ שֵׁישׁ בָּהּ רְחַב טַפַּח אִם תִּתְחַלֵּק, שְׂכֵן מְצִינּוּ בָּיָם שְׂעָשָׂה שְׁלֹמָה (דְּבָרֵי הַיָּמִים ב ד) עֶשֶׂר בְּאֶמָּה מְשַׁפְּתוֹ אֶל שְׁפָתוֹ עָגַל סָבִיב וְקוֹ שְׁלֹשִׁים בְּאֶמָּה יֵסֵב אוֹתוֹ סָבִיב, אֲלֵמָּא לְכָל אֶמָּה רְחַב בְּעֵגוּל אִיכָּא שְׁלֹשׁ אַמּוֹת הִקְפָּה : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ז} וּמְפָרֵשׁ בְּגִמְרָא דְבָא לְהוֹסִיף שְׂאָף עַל פִּי שֶׁהִיא מִמִּין שְׂאִינָה בְּרִיאָה לְקַבֵּל בְּנִין כְּזֶה, אֲפֹלוּ הִכִּי כְּשֶׁר. וְעֲקוּמָה מְפָרֵשׁ בְּגִמְרָא שְׂעֲקָמִימוּתָהּ חוּץ לְמַבּוּי, וְאֵלוּ יִנְטֵל עֲקָמִימוּתָהּ יֵשׁ בֵּין זֶה לְזֶה שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים, אֲפֹלוּ הִכִּי רוֹאִין כְּאֵלוּ כְּלָה תוֹךְ הַמַּבּוּי עוֹמְדָת. וְכֵלָה מִתְנַתֵּין רַבִּי יְהוּדָה הִיא, כֵּן כְּתִב הַרִי"כ. אֲבָל הַרְמַב"ם וְהַרְא"שׁ כְּתִבוּ דְכִכְלִי עֲלֵמָּא אֲתִיָּא, אֶלָּא צָרִיךְ דְּאֵלוּ יִנְטֵל עֲקָמִימוּתָהּ שְׁלֹשׁ יָהּ בֵּין זֶה לְזֶה שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הִיָּתָה שֶׁל קֶשׁ וְשֵׁל קִנִּים רוֹאִין אוֹתָהּ כּו' : יֵשׁ לָךְ לַדְעַת כִּי יְחוּס אֲלַכְסוֹן הַעֲגוּלָה אֵל הַמַּסְבֵּב אוֹתָהּ בְּלִי יָדוּעַ וְאִ"א לַדְבַר בּוֹ לַעוֹלָם בְּאֵמַת וְחִסְרוֹן זֶה הַהֲשָׁגָה אִינָה מֵאֵתְנּוּ כַּמַּחֲשֶׁבֶת הַכַּת הַנִּקְרָאת גַּהֲלִי"ה אֲבָל הוּא בְּטַבְעֵי זֶה הַדְּבַר בְּלִי יָדוּעַ וְאִין בְּמַצִּיאוֹתוֹ שִׁוּשָׁג אֲבָל (יָדוּעַ) זֶה בְּקִרְוֹב וְכִבֵּר חֲבֵרוֹ חֲכָמֵי הַתְּשַׁבּוּרָת לְזֶה חֲבוּרִים לִידַע יְחוּס הַאֲלַכְסוֹן אֵל הַמַּסְבֵּב בְּקִרְוֹב וְדֶרֶךְ הַמוֹפֵת בְּזֶה הַקִּרְוֹב אֲשֶׁר עָלִיו סוּמְכִין חֲכָמֵי הַחֲכָמוֹת הַלְמוּדִיּוֹת הוּא יְחוּס הָאֶחָד לְשֹׁלֶשָׁה וְשִׁבְעִיעִית וְכָל עֲגוּלָה שִׁיְהִיָּה בְּאֲלַכְסוֹן שֶׁלָּה אֵמָה יִהְיֶה בְּהִקְפָּה ג' אַמּוֹת וְשִׁבְעִיעִית בְּקִרְוֹב וְלִפִּי שֶׁזֶה לֹא יוֹשֵׁג לַעוֹלָם אֲלֵא בְּקִרְוֹב לְקַחוּ הֵם בְּחִשְׁבוֹן הַגְּדוּל וְאֵמְרוּ כָּל שֵׁישׁ בְּהִקְפּוֹ גִי"ט יֵשׁ בּוֹ רְחַב טַפַּח וְסַמְכוּ עִי"ז בְּמָה שֶׁהוֹצַרְכוּ אֵלָיו מִן הַמַּדִּידָה בְּתוֹרָה : (רמב"ם)

פּרָק א - מִשְׁנָה ו

לְחִיּוֹן שְׂאֵמְרוּ, גְּבָהוֹן עֲשָׂרָה טַפָּחִים, וְרְחִבּוֹ

וְעָבִין כָּל שְׁהוּא. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, רַחֲבֹן שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים :

ר"ע מברטנורה **לְחַיִּים שְׁאֵמְרוּ.** לְחַיִּים שֶׁנֶּחֱלְקוּ בְּהֵן רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְחַכְמִים, דְּלַרְבֵּי אֱלִיעֶזֶר תִּרְתִּי בְּעֵינָן וְלַרְבָּנָן חֲדָא, זֶהוּ שְׁעוּרָן: **גְּבֵהֵן עֲשָׂרָה טַפָּחִים.** כְּשֶׁעוֹר גְּבֵהָ הַמְּבוּי, דְּאִין גְּבֵהוּ פְּחוֹת מֵעֲשָׂרָה טַפָּחִים **(ח)**. וְאֶפְלוּ הִיָּה הַמְּבוּי גְּבוּהָ הַרְבֵּה, דִּיּוּ בְּלַחֵי גְּבוּהָ עֲשָׂרָה טַפָּחִים: **וְרַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר רַחֲבֹן שְׁלֹשָׁה.** דְּבַעֵי דְּבַר חֲשׁוּב בְּמַחְצָה **(ט)**. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (ח) וְהוּא הַדִּין בְּקוֹרָה שְׁצָרִידָּ שְׁלֵא תִּהְיֶה לְמִטָּה מֵעֲשָׂרָה, וְלֹא תִּנְי בְּקוֹרָה דְּסַמָּד עַל מִשְׁנָה זֹו שֶׁל לַחֵי שֶׁשְׁעוּרוֹ עֲשָׂרָה כְּשֶׁעוֹר מְבוּי. הַרְי"כ: **(ט)** שְׁאֶפְלוּ יִפְלִיגְנוּ מִן הַכֶּתֶל בְּשִׁלְשָׁה דָּלָא לִיתֵי אֲוִירָא דְּהֵאִי גִיסָא וְדְּהֵאִי גִיסָא וְלִבְטָלִיָּה כְּדָא שְׁכָחֵן בְּמַחְצוֹת הַכְּלָאִים כּו', וּמִשׁוּם הַכִּי מַחְמִיר רַבִּי יְהוּדָה, וְאֶפְלוּ בְּסוּמְכוֹ לְגַמְרֵי לְכַתֵּל בְּעֵי שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים בְּרַחֲבֹו. הַרְי"כ: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **לחיינ שאמרו גובהן עשרה טפחים כו':** השיעור בזה המאמר לחיים שנחלקו בהן רבי אליעזר וחכמים שהאחד אומר לחי אחד והאחד אומר לחיים ושניהם מודים כי רחבן ועביין כל שהוא וכבר ביארנו כי אין הלכה כרבי אליעזר שאמר הכשר מבוי לחיים וכמו כן אין הלכה כרבי יוסי. ואמר גבהו עשרה טפחים לפי שהוא הגבוה הפחות שיש למבוי כמו שזכרנו ואפ"י יהיה גובה המבוי כ' אמה ועשה לחי בגבהו עשרה טפחים דיו: (רמב"ם)

פּרָק א - מִשְׁנָה ז

בְּכָל עוֹשִׁין לְחַיִּין, אֶפְלוּ בְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים **(י)**. וְרַבִּי יוֹסִי אוֹסֵר. וּמִטָּמֵא מְשׁוּם גּוֹלָל, וְרַבִּי מֵאִיר מְטִהֵר. וְכוֹתֵבִין עָלָיו גִּטֵי נָשִׁים, וְרַבִּי יוֹסִי הִגְלִילִי פּוֹסֵל:

ר"ע מברטנורה **רבי יוסי אוסר**. דְּחִישִׁינן שְׁמַא תְּמוּת **{יא}** וְלֹא הוּי גְבוּהָהּ עֲשָׂרָה וְלֹא יְהִיב אֲדַעְתִּיהָ וְסָמִיד עֲלֶיהָ: **וּמִטְמֵא מְשׁוּם גּוֹלֵל**. אִם עֲשָׂאן גּוֹלֵל לְקַבֵּר, מִטְמֵא לְעוֹלָם אִם נִגַע בּוֹ אָדָם וְכָלִים, כְּאַהֲלֵ הַמֵּת, אֲפִלּוּ נִטַל מִשָּׁם, דְּכִתִּיב (בְּמִדְבָר יט) וְכָל אֲשֶׁר יִגַע עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה, וְדַרְשִׁינן לְרַבּוֹת גּוֹלֵל וְדוֹפֵק. גּוֹלֵל הוּא כְּסוּי הַקֶּבֶר: **וְרַבִּי מֵאִיר מְטַהֵר**. טַעֲמָא דְרַבִּי מֵאִיר מְשׁוּם דְקִסְבֵּר כָּל מַחְצָה הָעוֹמְדֵת בְּרוּחַ חַיִּים אֵינָה מַחְצָה **{יב}**. וְאֵינָה הִלְכָה: **וְרַבִּי יוֹסִי הַגִּלְלִי פּוֹסֵל**. דְּכִתִּיב (דְּבָרִים כד) וְכָתַב לָהּ סֵפֶר, מֵה סֵפֶר אֵין בּוֹ רוּחַ חַיִּים, אֲף כָּל שְׂאִין בּוֹ רוּחַ חַיִּים. וְרַבְּנָן אֵי כְּתִיב וְכָתַב לָהּ בְּסֵפֶר כְּדִקְאֻמְרֵת, הַשְׁתָּא דְכִתִּיב וְכָתַב לָהּ סֵפֶר, לְסִפּוּר דְּבָרִים הוּא דְאֵתָא. וְהִלְכָה כְּתֵנָא קַמָּא. [וְאִם כְּתַב] לָהּ גִּט בְּקֶרֶן שֶׁל פְּרָה וְנָתַן לָהּ אֶת הַפְּרָה, דְּהַשְׁתָּא אֵינּוּ צָרִיד קְצִיצָה לְאַחַר שְׁנִכְתַּב, כְּשֶׁר. אֲבָל אִם לֹא נָתַן לָהּ אֶת הַפְּרָה אֲלֵא אֶת הַקֶּרֶן, כִּינּוּן שֶׁצָּרִיד קְצִיצָה, לֹא מַגְרֵשָׁה בֵּיהָ **{יג}**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{י}** **רוח חיים**. וְלֹא חִישִׁינן שְׁמַא תְּמוּת, דְּמִיתָה לֹא שְׂכִיחָא. וְשְׁמַא תִּבְרַח אוֹ תִרְבֹּץ תַּחְתִּיהָ לֹא חִישִׁינן, דְּאִירִי בְּמִתּוּחָה בְּאֲשֵׁלִי מְלַעִיל, כְּלוּמַר קְשׁוּרָה בְּחִבְלִים לְכִתְלֵי הַמְּבוּי. עַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **{יא}** וְתַכְנוּץ: **{יב}** וְקִשָּׁה, דְּלַפְלוּג נְמִי בְּרִישָׁא. וּבְגֻמְרָא וְרִי"ף וִירוּשְׁלָמִי אֵיתָא בְּרִישָׁא רַבִּי מֵאִיר אוֹסֵר: **{יג}** כְּדִמְפָּרֵשׁ בְּמִשְׁנֵה גִ' פָּרָק בִּי דְגִטִּין: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **בכל עושין לחיין אפי' בדבר שיש בו רוח חיים כו'**: גולל הוא כסוי הקבר כל הנוגע בו יטמא שבעת ימים וזהו מה שאמרה תורה וכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב או במת או בעצם אדם או בקבר ועוד יתבאר זה בתכלית הבאור במקומו במסכת אהלות. ואין הלכה כרבי יוסי ולא כר"ם ולא כר' יוסי הגלילי: (רמב"ם)

פרק א - משנה ח

שִׁירָא **{ד}** שְׁחִנְתָּה בְּבִקְעָה וְהִקִּיפוּהָ **{טו}** בְּכָלִי בְּהֶמָּה, מְטִלְטִלִין בְּתוֹכָהּ, וּבִלְבַד שְׂיֵהָא גִּדְרָה גְבוּהָ עֲשָׂרָה טַפְחִים **{זט}**, וְלֹא יְהִיוּ פְּרָצוֹת יִתְרוֹת עַל הַבְּנִין. כָּל פְּרָצָה שְׂהִיא כְּעֶשֶׂר

אַמוֹת, מִתְּרַת, מִפְּנֵי שֶׁהִיא כִּפְתָּח. יֵתֵר מִכָּאֵן, אָסוּר :

ר"ע מברטנורה **וְלֹא יִהְיוּ פְּרָצוֹת יִתְרוֹת עַל הַבְּנֵין**. וְאַפְלוּ הֵן פְּרָצוֹת קִטְנוֹת פְּחוּתוֹת מֵעֶשֶׂר, אִם הַפְּרוּץ מְרַבֵּה עַל הָעוֹמֵד אֵינָהּ מְחַצֶּה, וְאִם כִּנְגֵד הָעוֹמֵד אָסוּר : **כָּל פְּרָצָה שֶׁהִיא כְּעֶשֶׂר אַמוֹת מִתְּרַת**. וּבִלְבָד שֶׁיְהִי הָעוֹמֵד רַב עָלֶיהָ, אִי נִמְי פְּרוּץ כְּעוֹמֵד הוּא מְחַצֶּה וְאִם כִּנְגֵד הַפְּרוּץ מִתְּרַת **{יז}** : **יֵתֵר מִכָּאֵן אָסוּר**. אֲפֹלוּ פְּרָצָה אַחַת יוֹתֵר מֵעֶשֶׂר אוֹסֵרֶת כָּל הַהֶקֶף, וְאַפְלוּ הָעוֹמֵד מְרַבֵּה, דְּלֹא עֲבָדִי אֵינְשֵׁי פֶתַח יוֹתֵר מֵעֶשֶׂר וְהוּא פְּרָצָה. וְדוֹקָא דְאֵין לָהּ צוּרַת פֶּתַח, אֲבָל אֵית לָהּ צוּרַת פֶּתַח אֲפֹלוּ יוֹתֵר מֵעֶשֶׂר הוּא פֶּתַח : (ר"ע מברטנורה).

עֵיקַר תּוּי"ט {יד} שִׁירָא. תְּרַגוּס אַרְחַת יִשְׁמַעְאֵלִים שְׁיַרְת עֶרְבָאִי. הֶרְמֵב"ם : **{טו} וְהַקִּיפּוּהָ**. מֵעֶרְב שֶׁבֶת בְּכָלִי בְּהֶמָה כְּגוֹן מְרַדְעוֹת וְאַכְפִּין שֶׁל בְּהֶמָה, וְהִיא מְחַצֶּה שֶׁהֶרְבֵּה מִמֶּנָּה פְּרוּץ, כְּגוֹן הַחֲלָל שֶׁבִין אֶכָּף לְאֶכָּף, אֲפֹלוּ הֵכִי הוּא מְחַצֶּה וּמִתְּרַת לְטַלְטַל בְּכָל הַבְּקָעָה שֶׁהִיָּתָה מִתְּחִלָּה פְּרַמְלִית, שֶׁהָרִי עֲכָשׂוּ הִיא מְקַפֶּת לְדִירָה. הֶרִי"כ : **{טז} עֲשֶׂרָה טְפָחִים**. מֵהִטְעַם שֶׁכְּתִבוּ חֲכָמִים בְּסִפְּהָ רִישׁ פֶּרֶק קָמָא, דְּהָא דְבַעֲיָנָן בְּשֶׁבֶת מְחַצֶּה גְבוּהָ עֲשֶׂרָה מֵהֶתֵם יִלְפִינָן : **{יז} וְכֵן כָּתַב הֶרְמֵב"ם, וְשָׂכֵן הוּא בְּכָל הַתּוֹרָה :** (עֵיקַר תּוּי"ט).

רמב"ם שִׁירָא שְׁחַנְתָּה בְּבַקְעָה וְהַקִּיפּוּהָ בְּכָלִי בְּהֶמָה כו' : תְּרַגוּס אַרְחַת יִשְׁמַעְאֵלִים שִׁירַת עֶרְבָאִי. וְכִשְׁהוּא פְּרוּץ מְרַבֵּה עַל הָעוֹמֵד בְּכָל הַתּוֹרָה אֵינָהּ מְחַצֶּה וְכִשְׁהוּא פְּרוּץ כְּעוֹמֵד הוּא מְחַצֶּה וּמוֹתֵר לְטַלְטַל בְּכֹלָה אִלָּא אִם יֵשׁ בְּכָל אוֹתוֹ הַפְּרוּץ פְּרָצָה רַחְבָּה יֵתֵר עַל עֶשֶׂר אַמוֹת כֹּאשֶׁר בִּיאֵר אֵינָהּ מְחַצֶּה אֲפִילוּ הָעוֹמֵד מְרַבֵּה אֲבָל אִם יֵשׁ שֵׁם צוּרַת פֶּתַח הָרִי הִיא מְחַצֶּה אֲפִי יִהְיֶה רַחֵב הַפְּרָצָה יוֹתֵר מֵעֶשֶׂר אַמוֹת וְזָכוּר אֵלוּ הָעַקְרִים תַּמִּיד : (רמב"ם)

פֶּרֶק א - מִשְׁנָה ט

מִקִּיפִין שְׁלֹשָׁה חֲבָלִים, זֶה לְמַעְלָה מְזָה וְזֶה לְמַעְלָה מְזָה, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִהְיֶה בֵּין חֲבָל לַחֲבֵירוֹ

שְׁלֹשָׁה טַפְחִים. שְׁעוֹר חֲבָלִים וְעֵבִין, יִתֵּר עַל טַפַּח, כְּדֵי שְׂיֵהָא הַכֹּל עֲשָׂרָה טַפְחִים :

ר"ע מברטנורה מקיפין שלשה חבלים. אשירא שחנתה בבקעה קאי : זה למעלה מזה. על גבי יתדות סביב, מן החבל התחתון לקרקע פחות משלשה, והרי פאלו פלו עומד, דכל פחות משלשה פלבוד דמי, וממנו לאמצעי פחות משלשה, הרי עומד ששה טפחים פחות שני משהויין בשני האוירין, ומאמצעי לעליון פחות משלשה, הרי תשעה טפחים עומד בשלשה האוירין פחות שלשה משהויין : **שעור עבי החבלים יותר על טפח.** שלשה משהויין, כדי שיהא בין הכל עשרה טפחים : (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם מקיפין שלשה חבלים זה למעלה מזה כו' : זה מבואר כי שיעור מחיצה י' טפחים והעיקר אצלנו כל פחות מג' כלבוד דמי וזה מכלל הדברים שהם הלכה למשה מסיני ולפיכך צריך שיהיה בעובי החבלים יותר על טפח להשלים השלשה שיעורים החסרים בין חבל לחבל כדי שיהיה ביניהן פחות מג' : (רמב"ם)

פרק א - משנה י

מקיפין בקנים, ובלבד שלא יהא בין קנה לחברו שלשה טפחים. בשירא דברו, דברי רבי יהודה. וחכמים אומרים, לא דברו בשירא אלא בהזה. כל מחצה שאינה של שתי ושל ערב, אינה מחצה, דברי רבי יוסי בר רבי יהודה. וחכמים אומרים, אחד משני דברים. ארבעה דברים פטרו במחנה, מביאין עצים

מִפְּלֵמֶל מְקוֹם, וּפְטוּרִים מִרְחִיצַת יָדַיִם, וּמִדְּמַאי {יח}, וּמִלְעָרֵב:

ר"ע מברטנורה **מקיפין בקנים**. נְעוּצִים וְעוֹמְדִים, וְזוֹ הִיא מְחַצֵּת שְׁתֵּי, אֲבָל שֶׁל חֲבָלִים הוּיָא מְחַצֵּה שֶׁל עֵרֵב: **בְּשִׁירָא דְבְּרִי**. הַקְּלוּ אֶצְלוֹן שְׂאִין צְרִיכִים אֶלָּא אוֹ שְׁתֵּי כְּגוֹן קְנִים, אוֹ עֵרֵב כְּגוֹן חֲבָלִים, אֲבָל לִיחִיד לֹא הַקְּלוּ אֶלָּא עַד שֶׁיְהִיָּה בֵּה שְׁתֵּי וְעֵרֵב. וְשִׁלְשָׁה בְּנֵי אָדָם הָרִי הֵן כְּשִׁירָא: **כָּל מְחַצֵּה שְׂאִינָה שֶׁל שְׁתֵּי וְשֶׁל עֵרֵב כּו'.** רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה פְּלִיג עֲלֵיהּ דְּאָבוּהּ, וְקָאָמַר אֶפְלוּ לְשִׁירָא בְּעֵי שְׁתֵּי וְעֵרֵב: **אֶחָד מִשְׁנֵי דְבָרִים**. אוֹ שְׁתֵּי אוֹ עֵרֵב. וְאִיכָא בֵּין רַבְּנָן קַמְּאֵי לְרַבְּנָן בְּתַרְאֵי, דְּרַבְּנָן קַמְּאֵי לֹא שָׂרוּ לִיחִיד אֶלָּא דּוּמְיָא דְשִׁירָא, בְּדֶרֶךְ, הוֹאִיל וְאִינוּ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת מְחַצֵּה רְאוּיָה, וְלֹא בִישׁוּב. וְרַבְּנָן בְּתַרְאֵי אִמְרֵי אֶחָד מִשְׁנֵי דְבָרִים, בֵּין לִיחִיד בֵּין לְרַבִּים בֵּין בְּדֶרֶךְ בֵּין בִּישׁוּב. וְהִלְכְתָא כְּוֹתִיָּהּ. אֶלָּא שְׂאָדָם אֶחָד אוֹ שְׁנַיִם שֶׁשָּׁבְתוּ בַּמִּדְבָּר אֵין יָכוֹלִים לַעֲשׂוֹת מְחַצֵּה גְדוּלָה יוֹתֵר מִבֵּית סָאֲתִים שֶׁהוּא מְאָה אִמָּה אַרְבֵּי עַל חֲמִשִּׁים רַחֵב כְּחֶצֶר הַמְּשָׁכָן, וְשִׁלְשָׁה בְּנֵי אָדָם אוֹ יוֹתֵר הֵן שִׁירָא וְיָכוֹלִים לַעֲשׂוֹת מְחַצֵּה גְדוּלָה וְאֶפְלוּ כְּמָה מִלִּין, כְּפִי מָה שֶׁצָּרִיךְ לָהֶם וְלְכָלִי תַשְׁמִישָׁם וְלְבַהֲמַתָּם, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִשְׂאֵר מְקוֹם פְּנוּי בְּתוֹךְ הַמְּחַצֵּה יוֹתֵר מִבֵּית סָאֲתִים: **פְּטוּרוֹ בַּמְּחַנָּה**. לִיוֹצְאִים לְמַלְחָמָה, וְאֶפְלוּ לְמַלְחָמַת הַרְשׁוּת: **מִבִּיאֵין עֲצִים**. וְאֵין חוֹשְׁשִׁים מִשׁוּם גְּזֵל, וְאֶפְלוּ כְּרֵתוֹ אוֹתָם בְּעֲלִיָּהֶם וְעֲשָׂאוּם חֲבִילוֹת: **וּפְטוּרִים מִרְחִיצַת יָדַיִם**. שֶׁלְפָנֵי הַסְּעוּדָה, אֲבָל בְּפִימִים שְׁלֹאֲחַר הַסְּעוּדָה חִיבִים, הוֹאִיל וְנִתְקַנּוּ מִחֲמַת הַסַּכְּנָה שֶׁל מֶלֶח סְדוּמִית הַמְּסַמָּא אֶת הָעֵינַיִם, חֲמִירָא סַכְּנָתָא מְאֻסָּרָא: **וּמִדְּמַאי**. שְׂאִין צְרִיכִין לְהַפְרִישׁ תְּרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל דְּמַאי, כְּגוֹן אִם לְקַחוּ תְּבוּאָה מֵעַם הָאָרֶץ: **וּמִלְעָרֵב**. עֲרוּבֵי חֲצֵרוֹת, כְּגוֹן מְאָהֶל לְאֶהֱל בְּמַחְנֵה מְקוֹף מְחַצוֹת. אֲבָל עֲרוּבֵי תַחֲוּמִין צְרִיכִין לְעָרֵב {יט}: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יח} **ומדמאי**. דִּתְנֵן בְּפֶרֶק ג' דְּדְּמַאי מְאָכִילִין אֶת הָעֵינַיִם דְּמַאי [אֶת הָאֲכֻסָּנָא דְּמַאי]. וּפְרַשׁ שֶׁם הַר"ב דָּאָם לָנוּ, חִיבִין לְתַקּוֹן. וְהַקְּשָׁה הַר"שׁ מְדַהֲקָא דִּתְנֵן גְּבִיָּה וּמִלְעָרֵב שְׁמַע מִנָּה דְּשָׁבְתוּ וְלָנוּ אִירִינָן, וְאֶפְלוּ הַכִּי פְּטוּרִים מִדְּמַאי. וְנִרְאָה לִי דְלְצַדְדִּין קִתְּנִי, דְּפְטוּרִים מִדְּמַאי כְּשֶׁלֹּא לָנוּ, וְאִם לָנוּ וְשָׁבְתוּ חִיבִין בְּדְּמַאי, אֲבָל פְּטוּרִין מִלְעָרֵב. תּוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב: {יט} דִּישׁ לָהּ סָמֵךְ מְקַרְאֵי: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **מקיפין בקנים ובלבד שלא יהא בין קנה לחבירו ג' טפחים כו'**: **ארבעה דברים פטרו במחנה כו'**: הזכיר במה שקדם מחיצה של ערב בלי שתי והוא אמרם מקיפין בחבלים וזכר בכאן מחיצה של שתי בלי ערב והוא מקיפין בקנים. ואחר כן אמר רבי יהודה כי לא התירוה אלא לשיירא והוא שיהיו יתר על שנים ותנא קמא אמר כי אין הפרש בין שיירא ויחיד כל הצריך לעשות מחיצה בשיירא דיו שתי או ערב כמו מקיפין בקנים או בחבלים וחכמים שאומרים אחד משני דברים אומרים כי אפי' יחיד

במדינה דיו אחד משני הדברים באיזה מקום שתהיה המחיצה. וממה שאתה חייב לדעת כי כששבת אדם אחד או שנים במדבר ועשו מחיצה כאשר זכרנו כי מתנאי המחיצה שלא יהיה בה יותר מבית סאתים והוא מקום שיש במדתו בעת השבור חמשת אלפים אמות באיזה תבנית שיהיה והוא שיעור מדת חצר המשכן שהיה ארכו מאה ורחבו חמשים. ואם היו ג' או יותר הם שיירא ויכולין לעשות מחיצה כשיעור הצריך להם ולכליהם ותשמישם ואפי' אם יהיה במדות המקום מילין הרבה ובתנאי שלא ישאר מן המקום שהקיפו בו המחיצה מקום פנוי ויהיה בשבורו בית סאתים. וזה המחנה הנזכר בכאן אפי' למלחמת הרשות וכ"ש למלחמת מצוה ואנו מקילין עליהם לפי שהם מתעסקין בכבוש ארצות האויבים: מביאין עצים מ"מ אפי' כרתו אותן בעליהן ועשו אותן חבילות אין עליהם עון גזל. ופטורין מרחיצת ידים הוא שהם יכולין לאכול בלא נט"י קודם האכילה ואין מטריחין עליהם לבקש מים אבל אחר האכילה ירחצו ידיהם בהכרח לפי שהיא סכנה מפני שהמלח שלהם מזיק לעינים והיה מנהגם לטבול במלח בעת האכילה ולכן ניחוש שלא יגע בידו על עיניו ויזיקם וזהו טעם נט"י אחר האכילה וקראו אותם מים אחרונים. ומדמאי ענינו שהיו רשאים לאכול דמאי והוא דבר שלא הוציאו ממנו החקים שהוא חייב להוציאם כגון תרומת מעשר ומע"ש וכבר ביארנו דמאי ומשפטיו במס' דמאי. ומלערב ענינו שהן רשאים להשתמש במחנותם מאהל אל אהל ופטורין מלעשות עירוב בין האהלים שהם כמו חצירות אבל עירובי תחומין חייבין בהם ועוד יתבארו עירובי תחומין במקומם מזאת המסכתא. ואין הלכה כרבי יהודה ולא כרבי יוסי והלכה כחכמים: (רמב"ם)

ב

פרק

א

משנה

-

ב

פרק

עוֹשִׂין פְּסִין לַבִּירָאוֹת אַרְבַּעַה דְּיוֹמָדִין, נִרְאִין כְּשִׁמְנָה, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר, שְׁמָנָה, נִרְאִין כְּשָׁנַיִם עָשָׂר, אַרְבַּעַה דְּיוֹמָדִין וְאַרְבַּעַה פְּשׁוּטִין. גְּבִהֵן עֲשָׂרָה טַפָּחִים **[א]**, וְרַחְבֵּן שְׁשָׁה, וְעֵבֶן כָּל שֶׁהוּא, וּבִינֵיהֶן כְּמֵלֵא שְׁתֵּי רִבְקוֹת שֶׁל שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ בָּקָר, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, שֶׁל אַרְבַּע אַרְבַּע, קְשׁוּרוֹת **[ב]** וְלֹא מִתְרוֹת, אַחַת נִכְנָסֶת וְאַחַת יוֹצֵאת :

ר"ע מברטנורה עוֹשִׂין פְּסִין לַבִּירָאוֹת. שְׁבַרְשׁוֹת הַרְבִּים. לְפִי שֶׁהַבִּירָאוֹת רְשׁוֹת הַיְחִיד הֵן שְׁעִמְקִים עֲשָׂרָה, וְאִין יְכוּלִים לְמַלְאוֹת מֵהֶן וּלְהוֹצִיא לְרְשׁוֹת הַרְבִּים, וְעוֹשִׂין פְּסִין שִׁיְהִיו הַפְּסִין עוֹשִׂין נִחְלָל סְבִיבוֹת הַבוֹר רְשׁוֹת הַיְחִיד, וַיִּמְלֵא וַיּוֹצִיא וַיְנַיֵּחַ שֶׁם וְתַכְנִס בְּהִמְתּוֹ כְּלֵה אוֹ רֵאשֶׁה וְרַבָּה וַיִּשְׁקְנָה : **דְּיוֹמָדִין.** שְׁנֵי עֲמוּדִין. שְׁכָל עֲמוּד מֵאֵלוֹ הָאֲרַבַּעַה נִרְאָה כְּשָׁנַיִם. דְּיוֹ בַלְשׁוֹן יוֹן שְׁנַיִם. וְכִשְׁנוּעֵץ הָעֲמוּד הָעֲשׂוּי כְּשָׁנַיִם לְפִאת דְּרוֹמִית מִעַרְבִית נִמְצָא נוֹטָה דְּפָנָו אֶחָד לְמִזְרַח וְדְפָנָו אֶחָד לְצָפוֹן, וְהַשְּׁנַיִ לְפִאת מִעַרְבִית צְפוֹנִית נוֹטָה צְדוֹ אֶחָד לְמִזְרַח וְצְדוֹ אֶחָד לְדָרוֹם, וְכִשְׁנוֹתוֹ אַרְבַּעַתָּן לְאַרְבַּע הַפִּאוֹת נִמְצָא לְכָל רוּחַ שְׁתֵּי אֲמוֹת דְּפָן אִמָּה כְּנֶגֶד אִמָּה וְהָרוּחַ בִּינְתֵימֵם : **וְאַרְבַּעַה פְּשׁוּטִין.** בְּאִמְצַע נוֹתָן לְכָל רוּחַ לוח רַחְבָּה אִמָּה. וּבְזִמּוֹן שְׁאִין בֵּין פֶּס לְפֶס מֵאַרְבַּעַה דְּיוֹמָדִין ^[אלה] אֶלָּא עָשָׂר אֲמוֹת אוֹ פְּחוֹת מוֹדָה רַבִּי מֵאִיר דְּאִין צְרִיךְ לְפֶסִין פְּשׁוּטִין, וְאִם יֵשׁ בִּינֵיהֶן יוֹתֵר מִשְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה אִמָּה וּשְׁלִישׁ מוֹדָה רַבִּי יְהוּדָה דְּצְרִיךְ פְּשׁוּטִין, לֹא נִחְלְקוּ אֶלָּא מִעֲשָׂר עַד שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה אִמָּה וּשְׁלִישׁ, דְּרַבִּי מֵאִיר אֹמֵר צְרִיךְ פְּשׁוּטִים וְרַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר אִין צְרִיךְ. וְהִלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה : **שְׁתֵּי רִבְקוֹת שֶׁל שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ בָּקָר.** שְׁרַחֵב כָּל בָּקָר וּבָקָר אֲמִתִּים פְּחוֹת שְׁלִישׁ, נִמְצָא רַחֵב שְׁשָׁה בָּקָר עָשָׂר אֲמוֹת, וְזֶה הָרוּחַ שְׁיִכּוֹל לִתֵּן בֵּין פֶּס לְפֶס לְדְבָרֵי רַבִּי מֵאִיר, וְאִם יֵשׁ רַחֵב יוֹתֵר מִזֶּה צְרִיךְ שְׁיִרְבֶּה בְּפֶסִין פְּשׁוּטִין : **רִבְקוֹת.** לְשׁוֹן עֵגֶל מִרְבֵּק ^(שמואל א כח) : **רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר שֶׁל אַרְבַּע אַרְבַּע.** הֵן שְׁלֹשׁ עֲשָׂרָה אִמָּה וּשְׁלִישׁ : **קְשׁוּרוֹת אֲבָל לֹא מִתְרוֹת.** דְּלֹא תִימָא כְּעִין קְשׁוּרוֹת וְלֹא קְשׁוּרוֹת מִמֶּשׁ, לְהַכִּי תִנָּא אֲבָל לֹא מִתְרוֹת, לְהַחֲמִיר וּלְמַעַט רוּחַ שְׁבִינְתִים : **אַחַת נִכְנָסֶת וְאַחַת יוֹצֵאת.** רִבְקָה אַחַת **[ג]** שֶׁל בָּקָר נִכְנָסֶת וְרִבְקָה אַחַת יוֹצֵאת, וַיֵּשׁ יוֹתֵר רַחֵב מִשְׁאֵלוֹ הָיוּ שְׁתֵּיהֶן יוֹצֵאוֹת אוֹ שְׁתֵּיהֶן נִכְנָסוֹת. וְזוֹ קָלָא הִיא, דְּלֹא בְּעִינָן מְצַמְצָמוֹת כָּל כּוֹד **[ד]** : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[א]** **גְּבַהֵן עֶשְׂרֵה כו'.** גְּבַהֵן עֶשְׂרֵה שְׁאִין נִקְרָאת מְחֻצָּה בְּפָחוֹת מֵעֶשְׂרֵה, וְרַחְבֵּן שְׁשֵׁה טְפָחִים דְּזֵהוּ אִמָּה, שְׁאֵף עַל פִּי שְׁבַמְחֻצַּת חֲצַר סְגִי בְּפֶס אַרְבָּעָה, לֹא דָמִי, דְּהֵתֶם בְּחֲצַר אִיכָּא שְׁלֹשׁ מְחֻצוֹת שְׁלֵמוֹת אֲבָל בְּפִסֵּי בִירָאוֹת שְׁרָבוּ פְרוּץ מְכַל צַד מְצָרִיכִין פֶּס שֶׁל שְׁשֵׁה טְפָחִים. רִי"כ: **[ב]** **קְשׁוּרוֹת.** וְאֵף עַל פִּי שְׁאִין הַפְּרוֹת מוֹשְׁכוֹת בְּעַל בְּשֶׁבֶת אֶפְלוּ הֵכִי מְשַׁעְרִין בְּהוּ, לְפִי שְׁגַם בֵּימוֹת הַחוּל נִכְנָסוֹת שָׁם לְשִׁתּוֹת, וּפְעָמִים שְׁכַשְׁהָצְמֵד הָאֶחָד נִכְנָס לְשִׁתּוֹת מוֹצָא הַשְּׁנִי שְׁשִׁתָּה מִשָּׁם וְרוֹצֶה לְצֵאתָ, וְאִם יֵהִי בֵּין הַדִּיּוּמָדִין פָּחוֹת מִזֵּה הַשְּׁעוֹר יָבֵאוּ הַפְּרוֹת וַיִּפְּלוּ הַדִּיּוּמָדִין לְאַרְץ. הֲרִי"כ: **[ג]** הֵכִי תִנּוּ רִבְּנָן. וַיִּפְּרֵשׁ רִשְׁ"י וְלֹא פָּרָה נִכְנָסֶת וּפְרָה יוֹצֵאתָ, דָּאִם כֵּן לֹא הָוָה קְשׁוּרוֹת: **[ד]** רְצוֹנוֹ לומר דְּאֵלוּ עֶשֶׂר אֲמוֹת לְרַבִּי מֵאִיר וְכֵן הַשְּׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה וְשְׁלִישׁ לְרַבִּי יְהוּדָה לֹא בְּעֵינָן מְצַמְצָמוֹת. וְכֵן הוּא בְּרִשְׁ"י וְרַמְבַּ"ם: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **עושיין פסין לביראות כו':** דיומדין מלה מורכבת מבי' מלות דיו עמודין ודיו בלשון יוני שנים ע"כ פי' המלה שנים עמודין. וביראות קבוץ באר והוא באר מים הנובע וזו היא צורתה ורבקות קבוץ רבקה והם עדת הבקר מגזרת כעגלי מרבק (ירמיה מו). ואמרו קשורות ולא מותרות להזהיר שיהיו קשורות בודאי ורחב הפרה הבינונית אשר אליה היה הרמז בשיעור אמתים פחות שליש ויהיה רחב מה שבין הפסין לדעת ר"מ עשר אמות ולדעת ר"י שלש עשרה אמה ושלש ואין מחלוקת בין רבי מאיר ובין ר' יהודה כי כשיש בין הפסים עשר אמות או פחות אין צריך ארבעה פשוטין ואם יש בו י"ד אמות או יותר ביניהן היא צריכה פשוטין והמחלוקת ביניהם כשהוא רחב מה שבין פס ופס מעשר אמות עד ארבעה עשר ואמנם אחת נכנסת ואחת יוצאה כי אי אפשר שתהיה רבקה נכנסת ורבקה יוצאה אלא אם יש ביניהם ריוח והוא כמו שרומז לאותן י' אמות שיש בין כל שני פסין שיהיו רווחות ולא מצומצמות. והלכה כרבי יהודה בשני המאמרים: (רמב"ם)

פרק ב - משנה ב

**מֵתָר לְהַקְרִיב לְבָאֵר, וּבִלְבָד שְׁתֵּהָא פָּרָה
רֵאשָׁה וְרַבָּה בְּפָנִים וְשׁוֹתָה. מֵתָר לְהִרְחִיק כָּל
שֶׁהוּא, וּבִלְבָד שְׁיִרְבֶּה בְּפִסִּין:**

ר"ע מברטנורה **מתור להקריב לבאר**. הפסין, ולעשות הקף קצר. ובלבד שיהא משפת הבאר עד בין הפסין כדי ראשה ורבה של פרה שהן שתי אמות, אבל בציר מהכי לא, שמא ימשך אחר פרתו ויוציא הדלי חוץ למחצה: **מתור להרחיק כל שהוא**. לעשות הקף גדול כמו שלבו חפץ: **ובלבד שירבה בפסין**. דכל מה שמרחיק מן הבור מרבה ברוח שפין הפסין, וצריך להרבות בפסין עד כדי שלא יהא בין פשוט לפשוט [ובין פשוט לדיומד] יותר משלש עשרה אמה ושליש, כדברי רבי יהודה שהלכה כמותו: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם **מותור להקריב לבאר כו'**: כשהפסין רבים ישמר שלא יהיה ברוח כל פס ופס ו' טפחים ולא יהיה בין פס ופס יותר מי"ג אמות ושליש. והלכה כרבי יהודה כאשר אמרנו בהלכה שלפני זאת: (רמב"ם)

פרק ב - משנה ג

רבי יהודה אומר, עד בית סאתים. אמרו לו, לא אמרו בית סאתים אלא לגנה ולקרפף, אבל אם היה דיר או סחר {ה}, או מקצה או חצר, אפלו בית חמשות כורין, אפלו בית עשרה כורין, ומתור להרחיק כל שהוא, ובלבד שירבה בפסין:

ר"ע מברטנורה **רבי יהודה אומר עד בית סאתים**. לא יעשה הקף גדול לבאר אלא עד בית סאתים: **לגנה ולקרפף**. שאין הקפן לדירה: **קרפף**. הקף גדול חוץ לעיר להכניס שם עצים לאוצר: **דיר**. של בהמות שעושין בשדות היום כפאן ולמחר כפאן כדי לזבלה בגללי בהמה: **סחר**. [הקף מחצה] לבהמות בעיר. ואית דגרסי סחר, בית האסורים: **חצר**. מקום מגלה שלפני הבתים: **מקצה**. רחבה שאחורי הבתים {ו}, דכל הני הקפן לדירה הוא {ז}. והני פסי ביראות נמי הואיל ומימיהן ראויות לשתית אדם תשמיש מעליותא הוא: **ומתור להרחיק כל שהוא**. כלומר כשם שכל אלו

שְׁהִקְפוּ לְדִירָה אֶפְלוּ גְדוּלִים עַד עֶשֶׂר כּוֹרִים מִתֵּר לְטִלְטֵל בְּהֵם, כֶּד מִתֵּר
לְהִרְחִיק הַהֶקֶף שֶׁל פְּסִי בִירָאוֹת כָּל מָה שֶׁלְּבוּ חִפֵּץ, וְכֵן הִלְכָה: (ר"ע
מברטנורה).

עיקר תוי"ט (ה) סחר. בְּפֶרֶק ג' דְּשִׁבְעִיעִית מִשְׁנֵה ד' גֵּרֵס סַהַר, וְאֶפְלוּ הַכִּי
מִפְּרֵשׁ [הר"ב] כְּמוֹ סַחַר, אֲבָל הֵתֵם אִי אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ בֵּית הָאֲסוּרִים: (ו)
וְנִקְרְאוֹת מְקַצָּה לְפִי שְׁאִין רַב תִּשְׁמִישׁ שָׁם: (ז) פְּרוּשׁ לְדִירַת אָדָם לְכִנְיִסָּה
וְיִצְיָאָה תְּמִיד. רַש"י: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **רבי יהודה אומר עד בית סאתים כו'**: רבי יהודה אומר רחוק מצד
הבור לפסין שיעור שבעים אמה ושיריים בלבד שהוא שיעור צלע בית
סאתים כאשר יתבאר לפנינו. וקרפף מקום מוקף בגדר. ודיר מקום יאספו
שם הצאן. וסהר ידוע בית הסהר. וחצר מקום שאינו מקורה והטעם בזה
כי הגנה והקרפף לא הוקף לדירה וכבר אמרנו כי בית כור הוא כמו שלשים
סאה. ואמרם מותר להרחיק כל שהוא ובלבד שירבה בפסין חוזר על פסי
ביראות והוא מה שאמרו חכמים לרבי יהודה לא אמרו בית סאתים וכו'.
ואין הלכה כרבי יהודה: (רמב"ם)

פּרָק ב - מִשְׁנֵה ד

רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אִם הִיְתָה דָרֶךְ הַרְבֵּים
מִפְּסִקְתּוֹ, יִסְלְקָנָה לְצַדְדִין. וְחִכְמִים אוֹמְרִים,
אִינוֹ צָרִיד. אַחַד בּוֹר (ה) הַרְבֵּים, וּבְאֵר הַרְבֵּים,
וּבְאֵר הַיְחִיד, עוֹשִׂין לָהֶן פְּסִין, אֲבָל לְבוֹר
הַיְחִיד עוֹשִׂין לוֹ מְחֻצָּה גְבוּהָ עֲשָׂרָה טַפְחִים,
דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי יְהוּדָה בֵּן בְּבָא אוֹמֵר,
אִין עוֹשִׂין פְּסִין אֶלָּא לְבְאֵר הַרְבֵּים בְּלִבַּד,
וְלִשְׂאָר עוֹשִׂין חֲגוּרָה (יא) גְבוּהָ עֲשָׂרָה טַפְחִים:

ר"ע מברטנורה **אם היתה דרך הרבים.** דרך שרבים בוקעים בה מפסקת בין הפסים, יסלקנה לצדדים מחוץ לפסים, שלא יהיו הרבים מהלכים בין הפסים, דמשוו לה כרשות הרבים ומבטלים המחצה. ואין הלכה כרבי יהודה: **בור הרבים.** אי פסקי מיא מדכרי אהדדי, שלא התירו פסי ביראות אלא שיהיו מים מצויין לבהמות עולי רגלים, וכל זמן שאין שם מים אין לפסין תורת מחצה: **באר היחיד.** נמי שרי, דבאר מים חיים הן והא לא פסקי מיא: **לבאר הרבים.** דאיכא תרתי למעליותא. וכן הלכה. ואין מתיר למלאות מים ולהוציא מן הבאר על ידי פסי ביראות אלא כדי להשקות בהמתן של עולי רגלים ובארץ ישראל בלבד. אבל להוציא מים כדי לשתות האדם עצמו אסור **{ט}**, אלא יורד לבור ושותה **{י}**, או עושה מחצה גבוהה עשרה טפחים: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ח} בור. הוא הגבא נישעיה לן שיתכנסו שם המים. הרמב"ם: **{ט}** והקשו בתוספות דאם כן אמאי בעינן שיהיו ראויין לאדם. ויש לומר שאם דלה לצרף בהמה ונשתירו שם שרי לאדם. אי נמי דתחלת התקון לא התירו אלא לצרף בהמה, אבל בשכבר נתקן לצרף בהמה שרי אף לצרף אדם: **{י}** הינו כשהבור קצרה, אבל אם היא רחבה כל כך שלא יוכל להרחיב רגליו בצדי הבור וירד, מתיר לכתחלה לכל אחד מהני פרושים, או לדלות או לתקן. תוספות: **{יא} חגורה.** מחצה, וכן הוא בתוספות, שמפני שמצריכין מחצה מארבע רוחותיה קורא לה חגורה. הר"כ: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם ר' יהודה אומר אם היה דרך רשות הרבים מפסקתן יסלקנה לצדדין כו': **אחר בור הרבים ובאר הרבים ובאר היחיד כו':** אם היתה דרך הרבים מפסקת ר"ל מפסקת בין הפסין. יסלקנה לצדדין ר"ל שיהיה הלוד בני אדם חוץ מן הפסין לא בתוכן. ובאר הוא מעין מים הנובעים. ובור הוא הגבא שיתכנסו שם המים. ואין הלכה כר' יהודה והלכה כר' יהודה בן בבא ובזה תנאים מיוחדים והוא כי מהמשפטי פסי ביראות שקדם זכרונו אינה נחשבת משום מחיצה אלא כשהבאר באר מים חיים ויהיה של רבים ויהיה בא"י כי זאת הקולא שהקלו בו לא עשו אותו אלא משום עולי רגלים והוא אמרם לא התירו פסי ביראות אלא לבהמת עולי רגלים בלבד ועם כל זה אין מותר להשקות בו אלא הבהמות שאינן יכולות לרדת אל הבור אבל האדם אין מותר לו לשאוב בין הפסין וישתה אלא אם עשה מחיצה גבוהה יי טפחים אלא אם יהיה הבור רחב כ"כ שלא יוכל האדם להרחיב רגליו בצדי הבור וירד יהיה מותר לו לשתות בין הפסין: (רמב"ם)

פרק ב - משנה ה

וְעוֹד אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בֶּבְא, הַגָּנָה וְהַקְרָפָּף שֶׁהוּן שְׁבַעִים אֲמָה וְשִׁירִים עַל שְׁבַעִים אֲמָה וְשִׁירִים, מְקַפֵּת גֶּדֶר גְּבוּהָ עֲשָׂרָה טַפְחִים, מְטַלְטְלִין בְּתוֹכָהּ, וּבִלְבָד שְׂיֵהָא בָּהּ שׁוּמִיָּרָה **[יג]** אוֹ בֵּית דִּירָה, אוֹ שְׂתֵהָא סְמוּכָה לְעִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֶפְלוּ אֵין בָּהּ אֶלָּא בּוֹר **[יד]** וְשִׁיחַ וּמְעָרָה, מְטַלְטְלִין בְּתוֹכָהּ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, אֶפְלוּ אֵין בָּהּ אַחַת מִכָּל אֵלוּ, מְטַלְטְלִין בְּתוֹכָהּ, וּבִלְבָד שְׂיֵהָא בָּהּ שְׁבַעִים אֲמָה וְשִׁירִים עַל שְׁבַעִים אֲמָה וְשִׁירִים. רַבִּי אֶלְיעָזָר אוֹמֵר, אִם הָיָה אֲרָכָה יִתֵּר עַל רְחֻבָּהּ אֶפְלוּ אֲמָה אַחַת, אֵין מְטַלְטְלִין בְּתוֹכָהּ. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, אֶפְלוּ אֲרָכָה פִּי שְׁנַיִם בְּרְחֻבָּהּ, מְטַלְטְלִין בְּתוֹכָהּ :

ר"ע מברטנורה וְעוֹד אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בֶּבְא. מִשּׁוּם דְּאָמַר חֲדָא לְחַמְרָא **[יב]** גְּבִי פְסִין, דְּאָמַר אֵין עוֹשִׁין אוֹתוֹן אֶלָּא לְבֵּאֵר הַרְבֵּים, וְהַשְׂתָּא קְאָמַר חֲמָרָא אַחֲרִיתָא דְּאָף בְּמַקְף לְדִירָה לֹא שָׂרִי טְפִי מִבֵּית סְאֲתִים, מִשּׁוּם הַכִּי תִנָּא וְעוֹד: **שׁוּמִיָּרָה**. סַפֵּת שׁוּמִרִים. דְּאָף עַל גַּב דְּהַקֵּף לְדִירָה, בֵּית סְאֲתִים הוּא דְּשָׂרִי, טְפִי לֹא: **סְמוּכָה לְעִיר**. דְּהוּאִיל וּקְרוּבָה לְבֵיתוֹ דְּעֵתוֹ לְהַשְׂתַּמֵּשׁ בָּהּ תְּמִיד וּכְמַקְף לְדִירָה דְּמִי: **וּבִלְבָד שְׂתֵהָא שְׁבַעִים אֲמָה וְשִׁירִים עַל שְׁבַעִים אֲמָה וְשִׁירִים**. וְלֹא יוֹתֵר. וְתִנָּא קְמָא נְמִי דְּלַעִיל דְּאָמְרוּ לוֹ לֹא אָמְרוּ בֵּית סְאֲתִים אֶלָּא לְקַרְפֵּף וּלְגָנָה אֲבָל אִם הָיָה דִיר אוֹ סֵהַר אוֹ חֲצֵר וְכוּי, כְּרַבִּי עֲקִיבָא קְאָמַר, דְּהִיכָא דְּאִיכָא בֵּית דִּירָה אֶפְלוּ טוֹבָא נְמִי, וּכְשֵׁלָא הַקֵּף לְדִירָה בֵּית סְאֲתִים. וּמֵאִי בִּינִיָּהוּ, אֶמְרִינָן בְּגַמְרָא דְּאִיכָא בִּינִיָּהוּ דְּבַר מַעֲט, שְׁבִית סְאֲתִים יוֹתֵר עַל שְׁבַעִים אֲמָה וְשִׁירִים רְבוּעִים, וְתִנָּא קְמָא שָׂרִי בְּבֵית סְאֲתִים שְׁלָמִים, וְלְרַבִּי עֲקִיבָא שְׁבַעִים אֲמָה וְשִׁירִים עַל שְׁבַעִים אֲמָה וְשִׁירִים וְתוֹ לֹא. וְכִיצַד יִדְעֵנוּ דְּבֵית סְאֲתִים יוֹתֵר עַל שְׁבַעִים אֲמָה וְשִׁירִים רְבוּעִים, דְּהָא אֶמְרִינָן בְּגַמְרָא וּכְמָה הֵן סְאֲתִים, כְּחֲצֵר הַמְשָׁכּוֹן, וְחֲצֵר הַמְשָׁכּוֹן כְּתִיב בֵּיהּ (שְׁמוֹת כו) אֲרָךְ

הַחֲצַר מֵאָה בָּאֵמָה וְרַחֵב חֲמִשִּׁים בְּחֲמִשִּׁים, וְדַרְשִׁינוּ מֵאֵי חֲמִשִּׁים בְּחֲמִשִּׁים, אֲמָרָה תּוֹרָה טַל חֲמִשִּׁים שְׁאָרְכּוּ יִתֵּר עַל רַחְבּוֹ וְסִבֵּב חֲמִשִּׁים הַנוֹתְרִים לְשַׁעוֹר שֶׁבֶת, דְּהוּוּ לֵהוּ שְׁבַעִים אֵמָה וְאַרְבָּעָה טַפָּחִים מְרַבְּעִים. כִּיצַד, עֲשֵׂה מֵהֶם חֲמֵשׁ רְצוּעוֹת שֶׁל עֶשֶׂר אֵמָה רַחֵב וְאַרְכּוֹ חֲמִשִּׁים, תֵּן אַחַת לְמִזְרָחָה וְאַחַת לְמַעְרָבָה, הֲרִי רַחְבָּה שְׁבַעִים וְאַרְבָּעָה חֲמִשִּׁים, שִׁים אַחַת לְדָרוֹם וְאַחַת לְצָפוֹן, הֲרִי שְׁבַעִים עַל שְׁבַעִים, אֲלֵא שֶׁהַקְּרָנוֹת פְּגוּמִים לְכָל קָרוֹ וְקָרוֹ עֶשֶׂר עַל עֶשֶׂר מִפְּנֵי הַתּוֹסֵפֶת שֶׁהוֹסֵפֶת. טַל מִן הַרְצוּעָה הַחֲמִשִּׁית אַרְבַּע חֲתִיכוֹת שֶׁל עֶשֶׂר [עַל עֶשֶׂר] וְשִׁים לְאַרְבַּע קְרָנוֹת, וְנִתְמַלְאוּ. טַל עֶשֶׂר עַל עֶשֶׂר הַנוֹתְרִים שֶׁהֵם שְׁשִׁים טַפָּחִים [עַל שְׁשִׁים טַפָּחִים] וְעֲשֵׂה אוֹתָם רְצוּעוֹת שֶׁל שְׁנֵי טַפָּחִים, הֲרִי שְׁלֹשִׁים רְצוּעוֹת אַרְבָּד כָּל אַחַת עֶשֶׂר אַמוֹת, שֶׁהֵן שְׁלֹשׁ מְאוֹת אֵמָה. תֵּן שְׁבַעִים לְכָל רוּחַ, הֲרִי שְׁבַעִים [אַמוֹת] וְאַרְבָּעָה טַפָּחִים עַל שְׁבַעִים אַמוֹת וְאַרְבָּעָה טַפָּחִים, אֲלֵא שֶׁהַקְּרָנוֹת פְּגוּמִים טַפָּחִים עַל טַפָּחִים, וְנִשְׁאָרוּ בִּידָד עֶשְׂרִים אֵמָה, טַל מֵהֶם שְׁמֹנֶה טַפָּחִים וְשִׁים לְקְרָנוֹת וְנִתְמַלְאוּ, וְנִשְׁאָרוּ בִּידָד שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה אַמוֹת וְאַרְבָּעָה טַפָּחִים אַרְבָּד בְּרַחֵב טַפָּחִים, וְהִינוּ דָּבָר מַעֲט, שָׂאֵם בְּאֵת לְחַלְקוֹ וְלִהְקִיף אֵין מַגִּיעַ תּוֹסֵפֶת לְרַחֵב שְׁנֵי שְׁלִישֵׁי אֶצְבַּע, דְּהֵא בְּעֵי לְמַעְבַּד מְנַה רְצוּעוֹת שֶׁל רַפִּי'ג [אַמוֹת] אַרְבָּד לְהַקִּיף הָאֶרְבַּע רוּחוֹת. כִּד מְצֵאתִי פְרוּשׁ שִׁיטָּה זֹה בְּפִרוּשֵׁי רַשִּׁי, וְנִכּוֹן הוּא. וְהַרְמַבֵּ"ם בְּקִשׁ חֲשִׁבוֹנוֹת רַבִּים וְלֹא יִרְדְּתִי לְסוֹף דַּעְתּוֹ [טו]. וּבְמָה שְׂאֵמֵר רַבִּי עֲקִיבָא אֲפִלוּ אֵין בֵּה אֶחָד מֵאֵלוּ מְטַלְטְלִים בְּתוֹכָהּ, הִלְכְתָּא כּוֹתִיבָהּ. אֲבָל בְּמֵאֵי דְפִלְיָג אַחְכָּמִים דְּאִמְרוּ לוֹ דְלַעֲלִיל וְסִבֵּר דְשְׁבַעִים אֵמָה וְשִׁירִים עַל שְׁבַעִים אֵמָה וְשִׁירִים וְתוֹ לֹא, בְּהֵא הִלְכָה בְּחֲכָמִים. דְּבִבִּית סְאֵתִים כְּחֲצַר הַמִּשְׁכָּן שָׂרִי, שֶׁהוּא דָּבָר מַעֲט יוֹתֵר עַל שְׁבַעִים אֵמָה וְשִׁירִים רְבוּעִים: **אם היתה ארפה יותר על רחבה.** וְאֵף עַל גַּב דְּמַעֲט רַחְבָּה וְהוֹסִיף עַל אַרְבָּה וְאֵין בְּכֵלָה אֲלֵא בֵּית סְאֵתִים, אֵין מְטַלְטְלוֹן, דְּמַרְבַּע הוּא דְשָׁרוּ רַבְּנָן הֵיכָא דְלֹא הִקְף לְדִירָה. וְהִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי דְפִלְיָג אֲדָרְבֵי אֲלִיעֶזֶר וְלֹא בְּעֵי מְרַבְּעוֹת: (ר"ע מברטנורא).

עיקר תוי"ט [יב] וְאֵף עַל גַּב דְּרַבִּי יְהוּדָה נִמְי תֵּנָא חֲדָא לְחֲמֵרָא בְּמִשְׁנָה גִי וְקִתְנֵי אַחְרִיתָא בְּמִשְׁנָה ד' וְלֹא קִתְנֵי וְעוֹד, הֵתֵם אִפְסָקוּהוּ רַבְּנָן בְּמִלְתָּא אַחְרִיתָא דְאִיהוּ לֹא אִירִי אֲלֵא בְּפִסִּי בִּירְאוֹת כּוּי. גְּמָרָא: **[יג] שומירה או בית דירה כו'.** שוּמִירָה, כְּעֵין סִכָּה שֶׁל שוּמְרֵי הַצֶּאֱן אוֹ הַשְּׂדוֹת אוֹ הַכְּרָמִים בְּקִבְעוֹת יוֹמָם וְלַיְלָה כָּל הַשָּׁנָה, אוֹ בֵּית דִּירָה לְבַעַל הַבֵּית אֵף עַל פִּי שְׂאִינָה תְּדִירָה אֲלֵא לְפָרְקִים אוֹ שֶׁתֵּהָא סְמוּכָה לְעִיר בְּתוֹךְ אֲלָפִים אֵמָה דְיָכוֹל בַּעַל הַבֵּית לְלַקֵּת וְלִטְיֵל בָּהּ. הַרִי"כ: **[יד] אלא בור.** רְצוּנוֹ לומר אֶחָד מֵהֶם אוֹ בּוֹר אוֹ שִׁיחַ אוֹ מְעָרָה. הַרְמַבֵּ"ם: **[טו]** עֲנוֹתְנוֹתוֹ תְּרַבְּנוּ וּמִתּוֹרְתוֹ יִלְמְדוּ וּבְמִצּוּוֹתָיו יִצְוּנוּ וְיַעוֹרְרֵנוּ לְהִבְיִן וְלִהְשָׁכִיל וְלִירַד לְסוֹף דַּעַת הַרְמַבֵּ"ם. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם ועוד אמר רבי יהודה בן בבא הגינה והקרפף שהן שבעים אמה ושירים כו': לִפִּי שֶׁקֵּדֵם הַמֵּאֵמֵר לִר' יְהוּדָה בֶּן בְּבֵא הוֹסִיף וְאֵמֵר וְעוֹד א"ר יְהוּדָה בֶּן בְּבֵא. וְכִבֵּר בִּיאֵרְנוּ כִי חֲצַר הַמִּשְׁכָּן הוּא בֵּית סְאֵתִים וְכִבֵּר יַדְעַת כִּי

חצר המשכן שיעורו הוא בית סאתים ה' אלפים אמה כי ארכו ק' אמה ורחבו נ' כל מקום שתהיה מדת השיעור שלו ה' אלפים אמה הוא בית סאתים באיזה צורה שיהיה בין שיהיה עגול או משולש או מרובע או זולתו מן הצורות אבל שטח מרובע שיהיה עומד הזויות יהיה מדתו ה' אלפים אמה לא יודע צלע אותו השטח אלא בקרוב לפי שה' אלפים חשבון בלי גזור וגדרו בקרוב ע' אמה וה' שביעיות אמה והדבר בכאן בזה החשבון כמו שזכרתי לך במה שקדם ביחוס אלכסון עגולה למסבבה כי לא יגיע לעולם לידיעת גדר החשבון שאינו [*צ"ל גזור] (גדול) אלא בקרוב ואין זה לחסרון דעתנו אלא מפני טבע זה החשבון ולפיכך אמרו שבעים ושירים כי כשתשים אלו השירים חמש שביעיות כאשר זכרתי לך ותנכה שבעים וחמש שביעיות יהיה החשבון ה' אלפים וחצי אחד בקרוב ואם תשים השירים שני שלישים כמו שנוטה דעת הירושלמי תהיה מדת אותו השטח ארבעת אלפים תתקצ"ג ושבע תשיעיות וזה המחלוקת שיש בין מאמר רבי יהודה בן בבא שאמר שבעים ושירים ובין מה שאמר ר' עקיבא שאמר ובלבד שתהא שבעים ושירים על שבעים ושירים מחובר אל המחלוקת שיהיה ביניהם בשומירה ובית דירה כי ר' יהודה בן בבא ידקדק החשבון מאד עד שתהיה מדת המרובע בית סאתים שלימים וישים השירים חמשה שביעיות כאשר זכרנו או מה שהוא יותר דק ממנו. ור"ע יקרב החשבון יותר וישים השירים שני שלישים או קרוב מזה עד שתהיה מדת המרובע קרוב מבית סאתים וכן נראה מדבריהם במקום אחר. ומאמר רבי יהודה אפי' אין בה אלא בור ושיח ומערה רוצה בו אחד מהם או בור או שיח או מערה. ונתבאר בתוספתא כי ר"א סובר אם היה ארכה יותר על שנים ברחבה אין מטלטלין בתוכה ומחלוקתם במה שאומר לך והוא כי רבי יוסי אומר כי המקום שהוא בית סאתים שמדתו ה' אלפים אמה כמו שביארנו אפי' יהיה ארכו כשנים ברחבו עד שיהיה ארכו ק' אמה ורחבו נ' אמה כמו חצר המשכן מטלטלין בתוכו ושיהיה בזה האלכסון קרוב לקי"ב והוא יותר מכפל הרחב. ור"א סובר כי לא יוסיף האורך על הרחב אלא כשיעור שיהיה האלכסון כפל הרחב ויהיה אורך השטח שלש ותשעים ושליש תשיעית הרחב חמשים ושלוש ושליש אמה והאלכסון מאה ושבעה וחצי. ואלו החשבונות כולם בקירוב ומה שזכרתי לך לדמיון וא"א להוציאם בדיוק לפי שהם כולם חשבונות בלתי גדורים ולא יהיה לדעת ר"א לעולם באורך בית סאתים יותר משלוש ותשעים ושליש תשיעית אמה ולדעת ר' יוסי יהיה ארכו מאה אמה וזו היא צורת מה שזכרנו לדעת רבי אליעזר ויהיה שיעור מאמר ר"א כך היא אורך האלכסון יותר על שנים ברחבה אפי' אמה אין מטלטלין בתוכה וכל מה שזכרנו מן הגדירה והוצאת האלכסון והשבור הוא קרוב מאד בעיני היודע בחכמת החשבונות והתשבורת וקשה מאד ויהיה בו כסומא מי שלא למד בזה הענין והלכה כר"ע באמרו אפי' אין בה אחת מכל אלו ולא באמרו שהם שבעים ושירים על שבעים ושירים. והלכה כרבי יוסי באמרו אפי' ארכה כשנים ברחבה כמו שביארנו. וממה שאתה חייב לדעת כי כל מקום שעשו לו גדר הכוונה היתה לדור בו והוא מה שקורין אותו קרפף שהוקף לדירה אפי' יש במדתו אלף מיל מותר לטלטל בכולו ומה שדברו לא דברו אלא בגנה וקרפף שלא הוקף לדירה: (רמב"ם)

פרק ב - משנה ו

אָמַר רַבִּי אֶלְעָאי, שָׁמַעְתִּי מֵרַבִּי אֶלְעָזָר,
וְאָפְלוּ הֵיא כְּבֵית כּוֹר {יט}. וְכֵן שָׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ,
אֲנָשֵׁי חָצֵר שֶׁשָּׂכַח אֶחָד מֵהֶן וְלֹא עָרַב, בֵּיתוֹ
אָסוּר {יח} מִלְּהַכְנִיס וּלְהוֹצִיא, לוֹ, אֲבָל לָהֶם
מִתֵּר. וְכֵן שָׁמַעְתִּי מִמֶּנּוּ, שְׂיוּצָאִין בְּעַקְרֵבָנִים
בְּפִסְחָא. וְחִזְרֵתִי עַל כָּל תַּלְמִידָיו וּבִקְשָׁתִי לִי
חֵבֵר, וְלֹא מָצָאתִי :

ר"ע מברטנורה אָפְלוּ הֵיא כְּבֵית כּוֹר. אֶפְלָגְתָא דְלַעִיל קָאִי אֲגָנָה וְקָרְפָּא :
אֲנָשֵׁי חָצֵר שֶׁשָּׂכַח אֶחָד מֵהֶם וְלֹא עָרַב. וְלִמְחָר בְּטַל רְשׁוּת חָצֵרוֹ לְחֻבְרָיו,
שֶׁהָיָה אוֹסֵר עֲלֵיהֶן מִלְּהוֹצִיא מִבֵּיתָהֶן לְחָצֵר, שֶׁהַחָצֵר בְּרְשׁוּת כָּלָן וְחֻלְקוֹ
אוֹסֵר עָלֶיהָ. הוֹאִיל וּבְטַל רְשׁוּת חָצֵרוֹ בְּטַל אֵף רְשׁוּת בֵּיתוֹ, אֵף עַל פִּי
שְׂלֵא פִּרְשׁ, וְנִעְשָׂה אוֹרַח אֶצְלָם, לְפִיכֹךְ אֵף בֵּיתוֹ מִתֵּר לָהֶם. אֲבָל אָסוּר
לוֹ לְהַכְנִיס וּלְהוֹצִיא מִבֵּיתוֹ לְחָצֵר, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא מִתֵּר לָהֶם. אֲבָל אָסוּר
וּלְהוֹצִיא מִבֵּיתָהֶם לְחָצֵר כְּשֶׁאֵר כָּל אָדָם הַנִּכְנָס לְבֵית חֵבֵר שֶׁמִּתֵּר לוֹ
לְהוֹצִיא מִבֵּית חֵבֵרוֹ לְחָצֵר, דְּהָא רְשׁוּתָא דְחַד הוּא, מִכָּל מְקוֹם מִבֵּיתוֹ
אָסוּר הוּא לְהוֹצִיא. וְלֹא אֲמָרִינָן כִּיּוֹן דְּבְטַל לְהוֹ רְשׁוּת בֵּיתוֹ הָרִי בֵּיתוֹ
כְּבֵיתָהֶם, דְּבִשְׁעָה שְׂמוּצָא מִבֵּיתוֹ לְחָצֵר חוּזָר וּמְחִזֵּיק בְּרְשׁוּתוֹ הוּא
וְאוֹסֵר עֲלֵיהֶן, כְּדִתְנִן בְּהַדָּר עִם הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים, מִי שֶׁנִּתֵּן רְשׁוּתוֹ וְחִזָּר
וְהוֹצִיא בֵּין בְּשׁוּגָג בֵּין בְּמִזִּיד {יז} הָרִי זֶה אוֹסֵר : שְׂיוּצָאִין בְּעַקְרֵבָנִין
בְּפִסְחָא. מִשׁוּם מְרוֹר. וְעַקְרֵבָנִין יִרְק שְׁעֵלִין שְׁלוֹ דּוּמוֹת לְעַקְרָב. וְאֲנִי
שָׁמַעְתִּי סִיב הַגָּדֵל סְבִיבוֹת הַדְּקָל : וּבִקְשָׁתִי לִי חֵבֵר. לְשִׁלְשָׁה דְּבָרִים
הִלְלוּ אִם שָׁמַע מִפִּי, וְלֹא מִצָּאתִי. וְאִין הִלְכָה כְּאֶחָד מֵהֶן. דְּגַבִּי גָּנָה
וְקָרְפָּא לֹא שָׂרִי טְפִי מִבֵּית סָאתִים. וְאֲנָשֵׁי חָצֵר שֶׁשָּׂכַח אֶחָד מֵהֶן וְלֹא
עָרַב וּבְטַל רְשׁוּתוֹ וְלֹא בְטַל בֵּיתוֹ, אֵף לָהֶם אָסוּר בֵּיתוֹ, אֲבָל מִבֵּיתָהֶם
לְחָצֵר מִתֵּר. וְעַקְרֵבָנִין לָאוּ מְרוֹר הוּא וְאִין אָדָם יוֹצֵא בּוֹ יָדֵי חוּבְתוֹ
בְּפִסְחָא : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {טז} **בבית כור**. ואף על גב דלא הקף לדירה, דלא דמי לבקעה, דבקעה לא מסימי מחצותיה אלא בדרך מדרון נכנס לה ויוצא ממנה, אבל בגנה וקרפף יש להם מחצות מעליותא אד לא נעשו על דעת שיזורו בהם. **הרי"כ**: {יז} **רישא דמתניתין** [נדלקמן] נקט אף על גב שהיא דלא כהלכתא. ו לענין פסק הלכה דמשנה זו כתב הרמב"ם שכלן דחיות: **יח** **ביתו אסור כו'**. כתב הרמב"ם רצונו לומר רשותו בחצר. ומוסב על בטל רשותו סתם: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **אמר ר' אלעאי שמעתי מרבי אלעזר ואפי' היא בבית בור כו'**: כבר אמרנו פעמים כי בית כור הוא שלשים בית סאה. ואמרו אבל להן מותר כשבטל רשותו להם סתם. וחכמים סוברין כי אפי' בטל רשותו להם סתם אסור להם להשתמש בביתו אלא אם כן פירש להם שבטל להם רשות ביתו ר"ל רשותו בחצר והוא החצר שלפני הדוירים שאינה מקורה ועוד יתבאר זה במקומו בזאת המסכתא. ועוד שמע כי אדם יוצא ידי חובתו בפסח בעקרבלין כשאכלן משום מרור והוא מכלל הירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בליל פסח המנויות בפרק שני ממסכת פסחים. ועקרבלין בלשון ערבי אל עקרבו"ץ והוא מפורסם אצלנו והם עלין בצורת העקרב ושאל רבי אלעאי לכל תלמידי רבי אליעזר אם שמע אחד מהם מרבי אליעזר אחת מאלו השלשה הלכות ששמע הוא ולא מצא מי ששמע אותן אלא הוא לבדו. ואין אחת מהן הלכה אלא כולן דחיות: (רמב"ם)

ג

פרק

א

משנה

-

ג

פרק

בכל מערבין ומשתתפים, חוץ {ב} מן המים ומן

הַמֶּלֶח. וְהַכֹּל נִקָּח בְּכֶסֶף מֵעֶשֶׂר, חוּץ מִן הַמַּיִם
וּמִן הַמֶּלֶח. הַנּוֹדֵר מִן הַמְּזוֹן, מִתֵּר בְּמַיִם
וּבַמֶּלֶח. מְעַרְבִין לְנֹזֵיר בֵּינָם וּלְיִשְׂרָאֵל בְּתֵרוּמָה.
סוּמְכוֹס אוֹמֵר, בְּחֻלִּין. וּלְכַהֵן בְּבַיִת הַפָּרֶס.
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֶפְלוּ בְּבַיִת הַקְּבָרוֹת, מִפְּנֵי
שְׂיָכוּל לַיֵּלֶד לְחוּץ וּלְאֹכֵל:

ר"ע מברטנורה **בכל מערבין**. ערובי תחומין **[א]**. דאלו ערובי חצרות אין מערבין אלא בפת. והאי בכל דתגן במתניתין, לאו דוקא, כדאמרין בגמרא אין למדין מן הכללות אפלו במקום שנאמר בהן חוץ, דהא הכא תגן בכל מערבין חוץ מן המים ומן המלח, ואיכא נמי כמהין ופטירות דאין מערבין ולא משתתפים בהם, דלאו מזון נינהו, כמו מים ומלח: **ומשתתפים**. שתופי מבואות: **הכל נקח בכסף מעשר**. כדכתיב (דברים יד) ונתת הכסף בכל אשר תאווה נפשך: **חוץ מן המים ומן המלח**. דלאו פרי מפרי הוא: **הנודר מן המזון**. לא דאמר יאסר עלי מזון, דאין נקרא מזון אלא חמשת המינים דזיגי וסעדי, אלא כגון דאמר כל הין עלי קונם, וכל מלי זיגי ומשביעים לפי שעה חוץ מן המים והמלח: **מערבין לנזיר ביין**. דאף על גב דלא חזי לדידיה, חזי לאחריני: **ולישראל בתרומה**. דהא חזיא לכהנים: **סומכוס אומר בחלין**. דמידי דחזי ליה בעינן. וביין לנזיר לא פליג סומכוס, מפני שאפשר שישאל הנזיר על נדרו ויהיה הין מתר לו באותה שבת, אבל תרומה אי אפשר שתהיה ראויה לישראל, שאפלו ישאל המפריש התרומה עליה והרי היא כאלו לא הורמה, הרי היא חוזרת לטבלה ואסור לאכל ממנה עד שיחזר ויפריש תרומה אחרת, ואין מפרישין תרומה בשבת אפלו בין השמשות, הלכך לא חזיא ליה. ואין הלכה כסומכוס: **ולכהן בבית הפרס**. סתמא היא, ולא סומכוס קאמר לה. בית הפרס, שדה שנחרש בה קבר מתר לכהן לפנס שם כשהוא מנפח והולך **[ג]** ורואה שאינו נוגע בעצם כשעורה. ומשום הכי מתר לתן ערובו שם, שהרי יכול להפנס במקום שנתן שם ערובו והוי הוא וערובו במקום אחד: **לחוץ**. לעשות מחצה בינו לקבר שלא יאהיל, כגון שיפנס שם בשדה תבה ומגדל **[ד]**, אלמא חזי ליה. ופלגתא דרבי יהודה ורבנן מוקמינן בגמרא דאפלו בישראל פליגי רבנן עליה דרבי יהודה ואמרי דאין מניחין ערובי תחומין בבית הקברות, ולא נקט כהן אלא להודיעך פחו דרבי יהודה דאפלו בכהן שרי. ובהא קמפלגי, דרבי יהודה סבר אף על גב דאסור להנות ולהשתמש בבית הקברות **[ה]**, מתר להניח שם ערוב, דאין מערבין ערובי תחומין אלא לדבר מצוה ומצוות לאו להנות נתנו, ואף על פי שמשתמר שם הערוב אחר קנייתו, דהא בין השמשות קונה וכבר נעשית המצוה והוא משתמר שם כל השבת, קסבר רבי יהודה אין אדם מקפיד על ערובו אם אבד או נגב

לְאַחַר שְׁקָנָהּ. וּרְבֵנּוֹן סָבְרֵי אָדָם מְקַפֵּיד עַל עֲרוּבוֹ לְאַחַר שְׁקָנָהּ, וְרוֹצֶה שְׁלֹא יִגָּנֵב, הַלְכָּד כְּשֶׁהָעֲרוּב מִשְׁתַּמֵּר בְּבֵית הַקְּבָרוֹת כָּל הַשָּׁבֹת לְאַחַר שְׁקָנָהּ בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת וְנִגְמָרָה מְצוֹתוֹ נִמְצָא מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּאַסוּרֵי הַנְּהָא, שֶׁהַקְּבָרוֹת אֲסוּרִים בְּהַנְּהָא, לְפִיכָּד לֹא יִנִּיחַ אָדָם עֲרוּב בְּבֵית הַקְּבָרוֹת. וְהַלְכָּה כְּחֻכְמֵי: (ר"ע מברטנורא).

עיקר תוי"ט [א] וְאִף עַל גַּב דְּתַחוּמֵי חֲמִירֵי, שְׂיֵשׁ לָהֶם סִמּוּד מִן הַמְּקָרָא, הִקְלוּ בְּתַחוּמֵי שְׂאִינָה אֶלָּא לְדַבַּר מְצוּהָ. תּוֹסַפּוֹת. וְהָא דְקָרִי לִיהָ עֲרוּב, לְפִי שֶׁהוּא מְעַרֵב הַתַּחוּמֵי שְׁלֹא הִיָּה יָכוֹל לִילְךָ בּוֹ תַחֲלָה עִם הַתַּחוּם שֶׁהִיָּה יָכוֹל לִילְךָ בּוֹ. הַמְּגִיד מְשֻׁנָּה: **[ב]** חוּץ כּו'. דְּטַעְמָא דְעֲרוּבֵינ מִשּׁוּם דְּדַעְתּוֹ וְדִירְתּוֹ בְּמִקּוֹם מְזוֹנָתֵי הוּא, וְנִעְשָׂה הַמְּעַרֵב כְּאִלוֹ אוֹכֵל וְשׁוֹבֵת שֶׁם בְּמִקּוֹם שֶׁהִנִּיחַ הָעֲרוּב, וּמִשָּׁם יֵשׁ לוֹ אֲלָפִים אֲמָה לְכָל רוּחַ, וְהַלְכָּד דְּבַר [מזון] בְּעֵינָו. רְש"י: **[ג]** דְּכֻלָּה סְפָקָא מִשּׁוּם עֲצָמוֹת הוּא, שֶׁהַבֶּשֶׂר כָּבֵד נִרְקֵב כִּמְהָ שְׁנַיִם, וְעֲצָמוֹת בְּלֹא בֶשֶׂר אֵין מְטַמְּאִין בְּאֵהֶל אֶלָּא בְּמַגֵּעַ, וְכִשְׁמִנְפָּח לְפָנֵי רַגְלֵי אִם יֵשׁ עֵצִים גְּדוֹל נִרְאֶה הוּא וְיִזְהַר שְׁלֹא יִגַּע בּוֹ רַגְלֵי, וְאִם עֵצִים קָטָן הוּא נִדְּחָה בְּנִפְיָהּ וְאִינוּ מְסִיטוֹ בְּרַגְלֵי, וְאִם מְכֻסָּה בְּעֶפֶר אִינוּ מְטַמְּא, דְּהָא עֵצִים כְּשֶׁעוֹרָה אִינוּ מְטַמְּא אֶלָּא בְּמַגֵּעַ. רְש"י: **[ד]** בְּעַגְלוֹת, מְבַעוֹד יוֹם (רְש"י). וְעֵין רִישׁ פֶּרֶק ח' דְּאֵהֲלוֹת שְׁצָרִיד שְׂמַחְזִיקִים אֲרַבְעֵים סָאָה כּו', וּפְרִיד בְּגִמְרָא הִיכִי מִיָּתִי לֵה כּו', וּמְדַנְקֵט רַבִּי יְהוּדָה וְלֵאכֹל שְׂמַע מִנָּה דְרָאוּי לְאֶכְלוּ בְּעֵי, וּמִשְׁנֵי בְּפִשׁוּטֵי כְּלֵי עֵץ שְׂאִין בְּרַחְבּוֹן טַפַּח, דְּלֹא מְקַבְּלֵי טַמְאָה וְאִין מְבִיאִין אֶת הַטַּמְאָה: **[ה]** וְכָל תַּשְׁמִישֵׁי הַמַּת אֲסוּרִין בְּהַנְּהָא [דְּנִפְקָא לָן] מִנִּתְמַת שָׁם מְרִים, וְגַמְרָא שָׁם שָׁם מְעַגְלָה עֲרוּפָה. רְש"י: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים ומן המלח כו':** מערבין ר"ל עירובי תחומין ועוד יתבארו לקמן אבל עירובי חצירות יש להן דינין יתבארו בסוף פרק השביעי. ומשתתפין הוא שתופי מבואות והוא שתוף אנשי המבוי להשתמש בו מבית לבית כאשר יתבאר בפרק שמיני. ואין ראוי שיהיה דבר מזה העירוב אלא במאכלים והמים והמלח אינם מן המזונות אבל הם מוליכין המזון למקומותיו הידועות. וכן אין מערבין ומשתתפין בצמחים הידועים אצלנו בכמהין ופטירות כי אלו מפני פסידת המזון המתהווה מהם והיותם בתכלית הרוע אינן נמנין מן המזונות. ואמרם בכל הוא לשון הבאי והעיקר אצלנו אין למידין מן הכללות ואפ"י במקום שנאמר בהן חוץ. וכסף מעשר הוא מעשר שני שדינו לקנות בו מאכל ומשקה בלבד בירושלים והוא מה שאמר הכתוב ונתת בכל אשר תאווה נפשך וכבר ביארנו כל משפטיו במסכת מעשר שני. ואמרם הנודר מן המזון תקנו אותו מן הזן כי הנשבע שלא יאכל מה שיזון או יפרנס מותר במים ומלח לפי שאינם זנים כמו שבארנו. אבל מי שנשבע שלא יאכל מזון אינו אוסר עליו אלא מחמשת המינים ועוד יתבארו אלו הדינים בנדרים. ולנזיר בין ולישראל בתרומה לפי שהם אפילו אינם ראויות לאכילתו ראוין הן לאכילת זולתו. וסומכוס אומר כי אנו צריכין לדבר שהוא ראוי למערב עצמו כי היין לנזיר ראוי הוא לו כשיהיה נשאל לחכם ויתיר לו נדרו והתרומה אינה ראויה לישראל באותה שבת שיערב בה בשום פנים כי אם נשאל לחכם והוא הוציאה (תועה) [טועה] אינה תרומה אבל היא טבל והטבל אינו ראוי לאכילה ואין מותר לו להוציא ממנו התרומה והמעשרות בשבת כאשר יתבאר במסכת יום טוב

ולפיכך חלק סומכוס בתרומה ולא ביין לנוזיר. לכהן בבית הפרס הוא שישים הכהן עירובי תחומין שלו בבית הפרס ואנו צריכין בעירובי תחומין שיוכל המערב להכנס במקום שנתן בו עירובו כדי שיהיה הוא ועירובו במקום אחד. ובית הפרס ג' מינין מבוארין בסוף מס' אהלות האחד כשנחרש הקבר בשדה ונתערבו העצמות בעפר והודקו אפשר לכהן להכנס באותו המקום ובתנאי שיחפש העפר שהוא הולך עליו ואחר כן ילך כדי שלא יגע בעצם כשעורה. לחוץ ולאכול הוא שיכנס במחיצה עד שיגיע למקום העירוב ויאכלנו שם אם רצה כמו שיכנס בתוכה באויר. ועיקר מחלוקת רבי יהודה ורבנן מה שאומר לך והוא כי הכל מודים על הארבעה עקרים. האחד בית הקברות אסור בהנאה. והשני אין מערבין אלא לדבר מצוה. והשלישי מצות לאו ליהנות ניתנו. והרביעי כי שעת קניית העירוב הוא בין השמשות. והכל מודים כי בשעת קניית העירוב מותר להיות בבית הקברות אע"פ שהיא אסורה בהנאה כי זה העירוב מצוה ומצות לאו ליהנות ניתנו ורבי יהודה אומר כי מעת שיקנה אדם עירוב אינו מקפיד אם נשאר אותו דבר שעירב בו או אבד אח"כ ולפיכך הוא מותר אצלו שיקנה עירוב בבית הקברות ורבנן אמרי כי אדם רוצה שישאר לו אותו דבר שעירב בו לאוכלו כשיצטרך לו ואפי' אחר קניית העירוב ולפיכך אינו מותר אצלם להניחו בבית הקברות לפי שהיא אסורה בהנאה ואין מותר לו להצניע שם דבר ואין שם מצוה כי המצוה היא בשעת קניית העירוב ויתבאר לך מזה כי לא על הכהן לבדו אסרו חכמים הנחת העירוב בבית הקברות אלא על ישראל גם כן. ואין הלכה כסומכוס ולא כרבי יהודה: (רמב"ם)

פרק ג - משנה ב

מְעַרְבִין בְּדָמַי, וּבְמַעֲשֵׂר רְאִשׁוֹן שְׁנֵטְלָה תְּרוּמָתוֹ, וּבְמַעֲשֵׂר שְׁנֵי וְהַקֶּדֶשׁ שְׁנֵפְדוֹ. וְהַכֹּהֲנִים, בְּחֵלָה וּבְתְרוּמָה (ו). אָבֵל לֹא בְּטָבֵל, וְלֹא בְּמַעֲשֵׂר רְאִשׁוֹן שְׁלֹא נְטָלָה תְּרוּמָתוֹ, וְלֹא בְּמַעֲשֵׂר שְׁנֵי וְהַקֶּדֶשׁ שְׁלֹא נְפָדוֹ. הַשּׁוֹלֵחַ עֲרוּבוֹ בְּיַד חֵרֵשׁ, שׁוֹטָה וְקָטָן, אוֹ בְּיַד מִי שְׁאִינוֹ מוֹדָה

בְּעֵרוֹב, אֵינוֹ עֵרוֹב. וְאִם אָמַר לְאַחַר לְקַבְּלוֹ מִמֶּנּוּ, הֲרִי זֶה עֵרוֹב:

ר"ע מברטנורה **מְעַרְבִין בְּדַמְאֵי**. בְּכַפֵּר שְׁלֻקְחָהּ מֵעַם הָאָרֶץ וְלֹא הִפְרִישׁ מִמֶּנָּה תְרוּמַת מַעֲשֵׂר שֶׁל דְּמַאֵי: **וּבְמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן כּוֹי אֲבָל לֹא בְּטָבֵל וְכוּי**. כִּלְוֹן מִפְרָשִׁין בְּמַסְכֶּת שַׁבֵּת פֶּרֶק מִפְּנִין: **הַשּׁוֹלַח אֶת עֵרוֹבוֹ בְּיַד חֵרֵשׁ כּוֹי**. לְהוֹלִיכּוֹ לְסוּף אֲלָפִים אֲמָה. וְדוֹקָא בְּעֵרוֹבֵי תַחֲוּמִין אֵינוֹ עֵרוֹב אִם שָׁלְחוּ בְּיַד קָטָן, אֲבָל בְּעֵרוֹבֵי חֲצֵרוֹת קִימָא לֹן קָטָן גּוֹבֵה אֶת הָעֵרוֹב **(ז)**: **בְּיַד מִי שְׂאִינוֹ מוֹדָה בְּעֵרוֹב**. כְּגוֹן פּוֹתֵי אוֹ צְדוּקֵי: **וְאִם אָמַר לְאַחַר**. כִּשְׂר, לְקַבְּלוֹ מִן הַפְּסוּל וְיוֹלִיכֵנוּ הַפְּשֵׁר לְסוּף אֲלָפִים אֲמָה: **הֲרִי זֶה עֵרוֹב**. וּבִלְבָד שְׂיָהָא הוּא עוֹמֵד וְרוֹאֵה בְּשַׁעַה שֶׁהַפְּסוּל נּוֹתֵנוּ לְיַד הַפְּשֵׁר, אֶף עַל פִּי שְׂאִינוֹ רוֹאֵה כִּשְׂהַפְּשֵׁר מוֹלִיכּוֹ, דְּחֻזְקָה שְׁלִיחַ עוֹשֶׂה שְׁלִיחוּתוֹ: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **(ו)** **וּבְתַרוּמָה**. כִּן הִגְרָסָא בְּסִפְרֵים מְדֻקְקִים וּבְרִי"ף. וְהַכִּי מִסְתַּבְּרָא, דְּמַאֵי שְׂנָא תְרוּמָה מִחֻלָּה. וּמִתְנַיִתִין [דְּוַחֲפֵהֵי בְּחֻלָּה וּבְתַרוּמָה] כְּסוּמְכוּס, וְאֵינָה הִלְכָה. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **(ז)** הַטַּעַם דְּעֵרוֹבֵי תַחֲוּמִין הוֹאִיל וְאִסְמְכוּהוּ אֶקְרָא הַחֲמִירוֹ וְלֹא הִימְנוּהוּ רַבְּנָן לְקָטָן. תּוֹסְפוֹת. וְהֲרִי"כ פִּרְשׁ דְּעֵרוֹבֵי חֲצֵרוֹת דְּקִנֵּי מִמִּילָא כְּדִתְנִין בְּפֶרֶק וי' מִשְׁנָה ה' בְּעַל הַבַּיִת שְׂהֵיָה שְׂתַף עִם שְׂכָנָיו אֵין צְרִיךְ לְעָרֵב, וְלִפְיֵךְ קָטָן גּוֹבֵה אוֹתוֹ וְלֹא אֶכְפֵּת לֹן שְׂהֲרִי הוּא אֵין צְרִיךְ שְׂיֵאמַר בּוֹ כְּלוּם, אֲבָל בְּעֵרוֹבֵי תַחֲוּמִין צְרִיךְ הוּא שְׂיֵאמַר בְּמִקּוֹם עֵרוֹבֵי זֶה תְּהֵא שְׁבִיתֵתוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי, וְהוּא לָאוּ בַר דַּעַת הוּא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **מְעַרְבִין בְּדַמְאֵי וּבְמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן שְׁנִטְלָה תְרוּמָתוֹ כּוֹי**: אומר כי יכול אדם לערב בדמאי ובמעשר ראשון שנטלה תרומתו ובמעשר שני והקדש שנפדו וזה מבואר ואמר עוד אבל לא בטבל גם זה מבואר והתשובה בכל אחת מהם ופירושו על הפנים שזכרנו במסכת ברכות ושבת תבקש אותה לשם. ושולח עירובו ביד חרש הוא שישלח עורובו עמו להגיעו לסוף אלפים אמה. והמאמר בכאן אינו אלא בעירובי תחומין אבל עירובי חצירות די לו בקטן כאשר יתבאר. ומי שאינו מודה בעירוב והוא הנכרי והצדוקי שאינם מודים בעירוב אם שלחו ביד אחד מאלו הפסולים להגיעו לידי אדם כשר והכשר יגיעו לסוף אלפים אמה הרי זה מותר ובתנאי שיראה לאותו הפסול כשהגיעו לידי האדם כשר: (רמב"ם)

נִתְּנוּ בְּאֵילָן, לְמַעַלָּה מֵעֵשְׂרָה טַפְחִים, אִין עֵרוּבוֹ עֵרוּב. לְמַטָּה מֵעֵשְׂרָה טַפְחִים, עֵרוּבוֹ עֵרוּב. נִתְּנוּ בְּבוֹר, אֶפְלוֹ עָמוּק מֵאָה אַמָּה, עֵרוּבוֹ עֵרוּב. נִתְּנוּ בְּרֹאשׁ הַקֶּנֶה אוֹ בְּרֹאשׁ הַקֶּנֶדֶס בְּזִמָּן שֶׁהוּא תְלוּשׁ וְנֶעוּץ, אֶפְלוֹ גְבוּהַ מֵאָה אַמָּה, הֵרִי זֶה עֵרוּב. נִתְּנוּ בְּמִגְדָּל וְאֶבֶד הַמִּפְתָּח, הֵרִי זֶה עֵרוּב. רַבִּי אֶלְיעָזֵר אוֹמֵר, אִם אִינוּ יוֹדְעֵי שֶׁהַמִּפְתָּח בְּמִקוּמוֹ, אִינוּ עֵרוּב:

ר"ע מברטנורה **נִתְּנוּ בְּאֵילָן**. העומד ברשות הרבים ויש בו ארבעה טפחים על ארבעה טפחים או יותר: **לְמַעַלָּה מֵעֵשְׂרָה אִין עֵרוּבוֹ עֵרוּב**. דכיון דהאילן רחב ארבעה, לְמַעַלָּה מֵעֵשְׂרָה הוּי רְשׁוּת הַיְחִיד, וְהוּא קִנְיָה שְׁבִיתָתוֹ בְּרְשׁוּת הַרְבִּים, וְכִיּוֹן דְּאִי הוּי בְּעֵי לְמַשְׁקַל עֵרוּבִיהַ וּמִיכְלִיַּה בְּשַׁעַה שֶׁהָעֵרוּב זֹכֶה לוֹ, דְּהֵינּוּ בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת, לֹא מְצִי שְׁקִיל לִיַּה דְּמִיַּתִּי מְרְשׁוּת הַיְחִיד לְרְשׁוּת הַרְבִּים, לֹא הוּי עֵרוּב: **לְמַטָּה מֵעֵשְׂרָה הֵרִי זֶה עֵרוּב**. דְּלְמַטָּה מֵעֵשְׂרָה כְּרַמְלִית הִיא, דְּכָל מְשַׁלְּשָׁה וְעַד תְּשַׁעַה בְּרַחֲב אַרְבַּעַה כְּרַמְלִית הִיא, וְכִיּוֹן דְּאִי שְׁקִיל לִיַּה לְעֵרוּבִיהַ אִין כָּאֵן אֶלְא אִסּוּר שְׁבוּת, הֵרִי זֶה עֵרוּב. וּמִתְּנִיתִין רַבִּי הִיא דְּאָמַר כָּל דְּבַר שֶׁהוּא מְשׁוּם שְׁבוּת לֹא גָזְרוּ עָלָיו בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת **[ח]**. וּבְשַׁעַה שֶׁהָעֵרוּב זֹכֶה לוֹ דְּהֵינּוּ בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת מְצִי שְׁקִיל לִיַּה, וְנִמְצָא הוּא וְעֵרוּבוֹ בְּמִקוּם אֶחָד, הַלְּכָד הוּי עֵרוּב: **נִתְּנוּ בְּבוֹר**. שְׁבַכְרַמְלִית **[ט]** כְּגוֹן שְׁבַבְקָעַה וְשְׁבַשְׁדוֹת, וְנִתְּכּוֹן לְשַׁבַּת בְּבַקָּעַה אוֹ בְּשַׁדָּה, הֵרִי זֶה עֵרוּב, דְּבוֹר עֲצָמוֹ רְשׁוּת הַיְחִיד וְהוּא קִנְיָה שְׁבִיתָתַה בְּכְרַמְלִית, וּבְשַׁעַה שֶׁהָעֵרוּב זֹכֶה לוֹ דְּהֵינּוּ בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת מְצִי שְׁקִיל לִיַּה, כְּרַבִּי דְּאָמַר כָּל דְּבַר שֶׁהוּא מְשׁוּם שְׁבוּת לֹא גָזְרוּ עָלָיו בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת: **אֶפְלוֹ גְבוּהַ מֵאָה אַמָּה**. וְאִין לְמַטָּה רַחֲב אַרְבַּעַה, דְּלֹאוּ רְשׁוּת הַיְחִיד הוּא, וְאִף עַל גַּב דְּלְמַעַלָּה רַחֲב אַרְבַּעַה, דְּהִיא עֵרוּב עַל גְּבֵי מִקוּם אַרְבַּעַה בְּעֵינֵן: **תְלוּשׁ וְנֶעוּץ**. הוּא דְּהוּי עֵרוּב, אֲבַל מְחַבֵּר לֹא הוּי עֵרוּב, מְשׁוּם דְּכִי שְׁקִיל לִיַּה גְזָרָה שְׁמָא יְקַטֵּם, לְפִי שֶׁהַקֶּנֶה רָךְ הוּא אִיכָּא לְמַגְזֵר שְׁמָא יְקַטֵּם כִּי שְׁקִיל לִיַּה, אֲבַל אֵילָן קָשָׁה הוּא וּבֵין הַשְּׂמֻשׁוֹת לְשְׁמָא יַעֲלָה וַיִּתְּלַשׁ לֹא חִישִׁינֵן, אֲבַל קְטִימַת קִנְיָה אִיִּדִי דְּרַכִּיכָּא וְדִאִי מִקְטָמָא וּמְחַיֵּב מְשׁוּם קוּצֵר. אִי נִמִּי קִנְיָה וְקִנְדֵּס מְחַלְף לִיַּה מְחַבֵּר בְּתְלוּשׁ, דְּקִנִּים הַרְבֵּה תְלוּשִׁין נְעוּצִים וְנִרְאִין כְּמְחַבְּרִים, מְשׁוּם הֵכִי אִיכָּא לְמַגְזֵר שְׁמָא יְקַטֵּם בְּמְחַבֵּר וַיִּחְשַׁב שֶׁהוּא תְלוּשׁ, אֲבַל בְּאֵילָן לִיכָּא

לְמַגְזֵר שֶׁמָּא יַעֲלֶה וַיִּתְלַשׁ וַיִּטְעָה לְחֹשֶׁב דְּתִלוּשׁ הוּא: **נִתְּנוּ בְּמַגְדָּל**. שֶׁל עַץ: **וְאֵבֶד הַמִּפְתָּח הָרִי זֶה עֵרוֹב**. וְכַגּוֹן שֶׁהַמִּנְעוּל קָשׁוּר בְּחוּטִים וְחֻבְלִים, שֶׁאִם לֹא יִמָּצֵא הַמִּפְתָּח אִי אֶפְשָׁר לְחַתְּכֵן אֶלָּא בְּסַכִּין. תֵּנָּא קָמָא סָבֵר הוֹאִיל וְאֶפְשָׁר לְפַתַּח עַל יְדֵי שְׂיַחְתָּךְ הַחֻבְלִים בְּסַכִּין אִין כָּאן אֲסוּר סְקִילָה אֶלָּא אֲסוּר שְׁבוּת, דְּמִקְלָקֵל הוּא בְּחֻתִיכָת הַחֻבְלִים וְכָל הַמִּקְלָקֵלִים פְּטוּרִים, וְאֲסוּר שְׁבוּת בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת בְּשַׁעַת קְנִיַת הָעֵרוֹב לֹא גָזְרוּ בּוּ כְּדָא מְרוּן, הַלְּכָךְ הָיִי עֵרוֹב, דְּמַצִּי מִיְתֵי סַכִּין וַיִּחְתָּךְ לְחֻבְלִים וְשָׁקִיל לְעֵרוֹבִיָּה. וְרַבִּי אֶלְיעֶזֶר סָבֵר אִין כְּלֵי נֶטֶל אֶלָּא לְצָרְךָ תִּשְׁמִישׁוֹ, וְאֲסוּר לְטַלְטֵל הַסַּכִּין כְּדִי לְחַתְּךְ הַחֻבְלִים, שְׂאִין תִּשְׁמִישׁוֹ אֶלָּא לְחַתְּךְ הָאֶכְלִים, וְהוֹאִיל וְאִיכָּא תַרְתִּי, טַלְטוּל הַסַּכִּין, וְחֻתִיכָת הַחֻבְלִים, אֶפְלוּ לְרַבִּי דְאָמַר כָּל דְּבַר שֶׁהוּא מְשׁוּם שְׁבוּת בֵּין הַשְּׂמֻשׁוֹת לֹא גָזְרוּ, בְּכֹהֵאֵי גִּוְנָא מוֹדָה דְּגָזְרוּ. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי אֶלְיעֶזֶר: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ח] הֵינּוּ בְּמִקּוֹם מַצָּנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַרְמְבַ"ם: **[ט]** הֵכִי מוֹקִים בְּגִמְרָא. וְקָשָׁה, לְפִלּוּג וְלִתְנִי בְּאֵילָן גּוֹפִיָּה בֵּין הָעוֹמֵד בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים לְעוֹמֵד בְּכַרְמְלִית: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם נתנו באילן למעלה מעשרה טפחים כו': נתנו בראש הקנה או בראש הקונדס כו': נתנו במגדל ואבד המפתח כו': זאת המשנה צריכה לעקרים מהם שקדמו ומהם שלא קדמו ואני אביאם בכאן לתוספת ביאור והם העיקרים כי רשויות שבת ארבעה רה"ר ורה"י כרמלית ומקום פטור וכבר גדרנו אותם בראש מסכת שבת וזכרנו כי המוציא מכרמלית לרה"ר או לרה"י אינו חייב מיתה אבל הוא אסור משום שבות. ומהם כי שעת קניית העירוב הוא בין השמשות. ומהם כי רבי סובר כי דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות. ומהם כי אסור להשתמש באילן משום שבות. ומהם כי כשיערב אדם עירובי תחומין יצטרך שיהיה הוא ועירובו במקום אי ר"ל שיוכל לאכול עירובו במקום שנתכוין לשבות בו. ומה שאמרו בתחלת זאת המשנה נתנו באילן הוא בתנאי שיהיה באילן ד' טפחים על ד' טפחים או יותר ויהיה מתכוין לשבות ברה"ר אם נתן העירוב בזה האילן למעלה מ"י יהיה העירוב ברה"י והוא ברה"ר ולפיכך אין עירובו עירוב לפי שא"א לו ליקח עירובו ביה"ש ולהוציאו למקום שביתה. ואם נתנו למטה מ"י יהיה העירוב בכרמלית ויוכל להוציאו ביה"ש לרה"ר לפי שהוא משום שבות ואע"פ שהוא משתמש באילן ה"ז מותר ביה"ש לדעת רבי. ואלו ההלכות כולם הם לרבי. ועוד אמרו נתנו בבור והוא שיהיה הבור כרמלית ומקום שביתתו ברה"ר. וקונטס הוא שבט דק יעשו ממנו הרמחים ושם הרומח קונדס וקונטס הכל שוה ולפי שהקנה והקונטס דקין ואין בהן ד' על ד' הוא מקום פטור ולפיכך כשנתכוין לשבות ברה"ר ונתן שם עירובו אפ"י למעלה ממאה אמה ה"ז עירוב מפני שהוא יכול להורידו ואפילו בשבת. אבל הכריח רבי בכאן שיהיה הקונטס והקנה תלושין ונעוצין ולא יהא מחובר לקרקע אע"פ שהוא ביה"ש שהוא שעת קניית העירוב ומותר להשתמש במחובר באותה שעה גזירה שמא יקטום גזירה שמא יחתוך אותו קנה והוא מחובר לקרקע והוא איסור סקילה מפני שיתערב לו בקנה התלוש ממקום צמיחתו שהוא מותר לחתכו וכמו כן הקונדס. ומגדל הוא

ארגז שנותנין שם הבגדים. וכשיש שם חוטין או מנעול שא"א להתיר אותו המגדל אלא במפתח או בפסיקת אותן החוטין ואבד המפתח אומר ת"ק כי הוא יכול לפסוק החוטין בסכין ולהוציא העירוב ואין בו איסור סקילה לפי שהוא מקלקל באותו החתוך ולפיכך עירובו עירוב ור"א סובר כי אין כלי ניטל אלא לצורך תשמישו ואסור לטלטל הסכין כדי לפסוק החוטין אלא לחתוך המאכל ולפיכך א"א להוציא העירוב אלא במפתח ומפני זה אמר אם אינו יודע שהמפתח במקומו אינו עירוב. והלכה כרבי שאמר דבר שהוא משום שבות ביה"ש לא גזרו במקום מצוה ואין הלכה כרבי אליעזר : (רמב"ם)

פרק ג - משנה ד

נְתַגְלַגַל חוץ לַתְּחוּם ^(י), וְנִפְל עָלָיו גַּל, או נְשָׂרָף, או תְּרוּמָה וְנִטְמְאָת, מִבְּעוֹד יוֹם, אִינוּ עֵרוּב, מְשַׁחֲשָׁכָה, הֵרִי זֶה עֵרוּב. אִם סָפֵק, רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה אוֹמְרִים, הֵרִי זֶה חֲמֹר גָּמַל ^(יג). רַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמְרִים, סָפֵק עֵרוּב, כָּשֵׁר. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, אֲבָטוּלְמוֹס הֵעִיד מְשׁוּם חֲמֻשָּׁה זְקָנִים עַל סָפֵק עֵרוּב שְׁכָשֵׁר :

ר"ע מברטנורה נְתַגְלַגַל חוץ לַתְּחוּם אִינוּ עֵרוּב. הוֹאִיל וַיֵּשׁ מִבֵּיתוֹ שֶׁהוּא לֵן שֶׁסָּד עֵרוּבוֹ יוֹתֵר מֵאֲלָפִים אַמָּה, לֹא מְצִי לְמִיזַל וְלִמְשַׁקְלִיָּה. וְהוּא שֶׁנְתַגְלַגַל שְׁתֵּי אַמּוֹת חוץ לַאֲלָפִים אַמָּה, שֶׁכָּל אָדָם יֵשׁ לוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת ^(יא) מִמְּקוֹם עֵרוּבוֹ, שְׁתֵּי אַמּוֹת מִצַּד מִזְרָחוֹ שֶׁל עֵרוּב וְשְׁתֵּי אַמּוֹת מִצַּד מַעְרָבוֹ : נִפְל עָלָיו גַּל. וְהוּא דְבָעֵי מָרָא וְחֻצִּינָא לְפָנוּיָהּ, דְּהוּיָא מְלֹאכָה ^(יב) וְלֹא שְׁבוּת : תְּרוּמָה וְנִטְמְאָת. דְּהַשְׁתָּא לֹא חֻזָּא לֹא לְדִידִיהָ וְלֹא לְאַחֲרֵינֵי. וְאַצְטְרִיךְ תִּנְיָא לְאַשְׁמַעֵינָן נְתַגְלַגַל חוץ לַתְּחוּם וְנִפְל עָלָיו גַּל, דְּאִי אֲשַׁמְעֵינָן נְתַגְלַגַל, מְשׁוּם דְּלִיתִיהָ גְּבִיָּה הָיִי הוּא בְּמִקְוֹם אַחַד וְעֵרוּבוֹ בְּמִקְוֹם אַחֵר, אֲבָל נִפְל עָלָיו גַּל דְּאִיתִיהָ גְּבִיָּה אִימָא לְהוּי עֵרוּב. וְאִי אֲשַׁמְעֵינָן נִפְל עָלָיו גַּל דְּלֹא מְצִי שְׁקִיל לִיהָ אֶלָּא בְּמִלְאכָה בְּמָרָא וְחֻצִּינָא, אֲבָל נְתַגְלַגַל דְּאֶפְשָׁר דְּנָשִׁיב זִיקָא וּמְהַדָּר לִיהָ לְתוֹךְ הַתְּחוּם אִימָא לִיהוּי

ערוֹב, קא משמע לן. ותנא נשרף להודיעך כחו דרבי יוסי, דאף על גב דאינו בעולם משום ספק לא מתסר. ותנא תרוימה שנטמאת להודיעך כחו דרבי מאיר, דאף על גב דישנו בעולם ויש לומר העמידנה בין השמשות על חזקתה של קדם לכן וטהורה היתה, אפלו הכי לא אמרינן חזקה לקלא: **משחשכה הרי זה ערוֹב**. דלאחר שקנה בין השמשות אין חוששין לו אם נאבד: **הרי זה חמור גמל**. דמספקא לן אי קנה ליה ערוֹב והכא הויא ביתו ומהכא יש לו אלפים לכל רוח, והפסיד אלפים שמעבר ביתו והלאה, או שמא לא קנה ערוֹב ומביתו יש לו אלפים לכל רוח, ולא קנה לעבר ערוֹבו כלום, ומחמת ספק זה נאסר ללכת אלא אלפים אמה שבין ביתו לערוֹב, דממה נפשך בהנדך משתרי, אבל באלפים דמערוֹבו ואילך לא, דלמא לא קנה ערוֹב. ומביתו ואילך נמי לא, דלמא קנה ערוֹב. נמצא זה מושכו לכאן וזה מושכו לכאן, פאדם המנהיג חמור וגמל, שהחמור הולך לפניו וזה מנהיגו, והגמל מאחוריו והוא מושכו, וצריך לפנות לפניו ולאחריו: **רבי יוסי ורבי שמעון אומרים ספק ערוֹב פשוט**. דאמרינן העמיד ערוֹב על חזקתו, וכשהניחו היה בתוך התחום והיה טהור ולא היה עליו גל, לפיכך ערוֹבו ערוֹב. וכן הלכה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [י] **חוץ לתחום**. אפלו תחומים דרבנן, ואפלו לרבי דאמר כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו בו כו', מפל מקום לא הוי ערוֹב אף על גב דבין השמשות מצי למשקליה ואתויי, פיון דאם קנה שביתה במקום שנתגלגל הערוֹב היה עומד עתה חוץ לתחום ואין לו אלא ארבע אמות, הלכך תקינו רבנן שלא יהא ערוֹב אלא פשהוא בתוך התחום. תוספות: **[יא]** וכתב הרי"כ שיש לו ארבע אמות כנגד כל העיר, שהוא מפסיד, ולא דמי למי שיצא חוץ לתחום דאמרינן במתניתין סוף פרק ד' דאפלו אמה אחת לא יכנס, דהתם אין ראוי לתת לו ארבע אמות יותר שהרי נתפון לשבת בעיר שהיא עולה לו כארבע אמות, ואם יצא חוץ לתחום כבר הוא גם חוץ לארבע אמות, אבל הכא שהיה רוצה לעקר את עצמו מן העיר ראוי לתת לו במקום שפניח שם ערוֹבו ארבע אמות, ששם הוא ביתו: **[יב]** בגמרא. ונראה לפרש דחופר בכלי, והוא תולדה דחורש. תוספות יום טוב: **[יג]** **חמור גמל**. משום דסבירא ליה תחומין דאורייתא. והא דמטהר בספק טמאה דאורייתא במשנה זו פרק ה' דטהרות, התם תרי חזקות לקלא, דהעמיד מת על חזקתו שהיה חי והעמיד הנוגע על חזקתו שהיה טהור, והכא חדא חזקה, דהעמיד תרוימה על חזקתה, אבל ליכא עוד חזקה ולומר העמיד גברא אחזקתו שערב. גמרא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **נתגלגל חוץ לתחום ונפל עליו גל או נשרף כו'**: נתגלגל חוץ וכו' עד כשר כבר ידעת כי המאמר באלו ההלכות כולם אינו אלא בעירוֹבי תחומין וידעת כי שעת קניית העירוֹב ביה"ש וכשיגיע עת ביה"ש והעירוֹב מצוי ראוי לאכילה אין שואלין עליו אם נאבד לאחר כך ודע כי כשיניח אדם עירוֹבו באיזה מקום שיניחנו כי יש לו ד' אמות במקום עירוֹבו והוא באמצע הד' אמות ואמרם נתגלגל חוץ לתחום הוא שיתגלגל ברחוק ב' אמות ממקומו שהונח שם ואז יהיה חוץ לתחום ולא יהיה מותר לו להחזירו. ופירוש גמל וחמור כי זה הוא כמושך גמל וחמור וענין זה הדמיון כי המושך גמל וחמור אינו יכול ללכת האחד מהם מפני האחר כי הגמל אינו הולך אלא כשילך

המושכו לפניו והחמור אינו הולך אלא כשילך המחמר אותו לאחריו ומפני זה כשילך האחד יעמוד השני ולא יוכל ללכת כמו כן זה שנסתפק בעירוב א"א לו ללכת למקום שעירב שמא נפסד העירוב מבעו"י ואינו עירוב וג"כ אינו יכול ללכת אלפים אמה לכל רוח כמו שהיה יכול מקודם שמא נפסד העירוב משתחשך ועירוב היה ביה"ש ואסור לו ללכת אלא למקום שעירב ודנו אותו לחומרא ואם עירב בדרך משל ללכת אלף אמה במזרח בלבד וג' אלפים במערב כאשר נבאר לפנינו ונפל [ספק] בעירוב מה שנפל מן הספק אינו הולך במזרח אלא אלף אמה ובמערב אלפים בלבד. ור' יוסי ור' שמעון אומרים כי ספק העירוב כשר כי הם אומרים העמידו על חזקתו. ור' מאיר ור' יהודה אומרים כי תחומין של תורה לחומרא יהיה הדין בשבת והשמיענו נתגלגל שלא נשאר העירוב במקומו וכמו כן נפל עליו גל שנשאר במקומו הכל שוה או הפך אומרו נפל עליו גל שא"א להוציאו אלא אחר חפירה או נתגלגל שאפשר ששיבנו הרוח הכל שוה והשמיענו נשרף להודיענו כח זה הדין אצל ר' יוסי שהוא מכשיר אפילו נשרף שנעדר מהכל וכמו כן כך הדין אצל ר"מ שהוא מחמיר ואפי' היתה תרומה גדולה ונטמאת שהיא עומדת במקומה וכמו שהיתה אבל נסתפק בטומאתה אם נטמאת מבעו"י אם לא והלכה כר"י ור"ש : (רמב"ם)

פרק ג - משנה ה

מִתְּנָה אָדָם עַל עֵרוּבוֹ וְאוֹמֵר, אִם בָּאוּ גוֹיִים מִן הַמְּזָרְחַת, עֵרוּבִי לַמַּעֲרָב. מִן הַמַּעֲרָב, עֵרוּבִי לַמְּזָרְחַת. אִם בָּאוּ מִכָּאן וּמִכָּאן, לְמִקוֹם שְׁאֲרָצָה אֶלֶךְ. לֹא בָאוּ לֹא מִכָּאן וְלֹא מִכָּאן, הָרִינִי כְּבָנֵי עִירִי. אִם בָּא חֶכֶס מִן הַמְּזָרְחַת, עֵרוּבִי לַמְּזָרְחַת. מִן הַמַּעֲרָב, עֵרוּבִי לַמַּעֲרָב. בָּא לְכָאן וּלְכָאן, לְמִקוֹם שְׁאֲרָצָה אֶלֶךְ. לֹא לְכָאן וְלֹא לְכָאן, הָרִינִי כְּבָנֵי עִירִי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר,

אִם הָיָה אֶחָד מֵהֶן רַבּוֹ, הוֹלֵךְ אֶצֶל רַבּוֹ, וְאִם הָיוּ שְׁנֵיהֶם רַבּוֹתָיו **[טז]**, לְמָקוֹם שְׂיִרְצָה יֵלֵךְ:

ר"ע מברטנורה **מתנה אדם על ערובו**. מניח שני ערובין **[יד]**, אֶחָד לְסוֹף אֲלָפִים לְמִזְרַח בֵּיתוֹ וְאֶחָד לְסוֹף אֲלָפִים לְמַעְרָב בֵּיתוֹ, וְאוֹמֵר אִם בָּאוּ עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים לְמִזְרַח וְצָרִיד אֲנִי לְבָרַח מִפְּנֵיהֶם יִקְנֶה לִי עֵרוּבֵי שְׂפַמְעָרָב וְיִהְיוּ לִי לְמַעְרָב בֵּיתִי אֲרַבַּעַת אֲלָפִים אָמָּה. וְאִם עַל גַּב דְּלֹא אֶתּוֹ עַד לְמַחֵר, אֲמַרְיֵן יֵשׁ בְּרָרָה **[טז]**, דְּבִין הַשְּׂמָשׁוֹת קָנָה לִּיהֵ עֵרוּבָא דְאִידָד גִּיסָא: **הַרְיֵנִי כְּבָנֵי עִירִי**. אֲלָפִים מַעֲרִירִי לְכָל רוּחַ, וְאִינִי צָרִיד לְהַשְׁתַּכַּר לְכָאן וּלְהַפְסִיד מְכָאן: **אִם בָּא חֶכֶם לְמִזְרַח**. חוץ לַתְּחוּם עִירִי וְרוֹצֶה אֲנִי לְלַמַּד מִפּוֹ, וְעַכְשָׁיו אִינִי יוֹדֵעַ לְאִיזָה צַד יָבֵא, וּלְמַחֵר אֲשַׁמַּע מִבְּנֵי אָדָם הַבָּאִים מִשָּׁם לְכָאן עַל יְדֵי עֵרוּב: **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר**. אִם בָּאוּ מְכָאן וּמְכָאן, וְאֶחָד מֵהֶם רַבּוֹ, יֵלֵךְ אֶצֶל רַבּוֹ וְלֹא אֶצֶל הָאֲחֵר, דְּקִים לֹן בְּגוּיָה דְּבִשְׁעַת קִנִּית עֵרוּב בֵּין הַשְּׂמָשׁוֹת דְּעֵתִיָּה דְּלִקְנִי לִיהֵ הַהוּא עֵרוּב דְּלַצַּד רַבִּיהֵ. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה, דְּזַמְנִין דְּנִיחָא לִיהֵ לְאִינֵשׁ בְּחַבְרִיָּה טְפִי מְרַבִּיָּה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[יד]** וּבִירוּשָׁלַיִם, פְּנֵי מִתְּנִיתִין מִתְּנָה אָדָם עַל [עֵרוּבִין]: **[טז]** בְּדַרְבְּנָן. וְתַחֲוּמִין דְּרַבְּנָן כְּדִסְתָּם פְּרַק ה' מִשְׁנֵה ה': **[טז]** וְאִם כּוֹ. אֲצִטְרִיד, אֲפִלוּ אֶחָד רַבּוֹ מִבְּהַק. תּוֹסְפוֹת: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **מתנה אדם על ערובו ואומר אם באו נכרים כו'**: עירובי תחומין שיעדתי לך לבארם בכאן אבארם לך והוא כי יש רשות לכל אדם להלך אלפים אמה חוץ למדינה לכל רוח שירצה מארבע הרוחות למזרח ולמערב ולצפון ולדרום וזהו תחום שבת ואם ירצה שום אדם מבני המדינה ללכת לאחת הרוחות יותר מאלפים אמה אז יצטרך לעירוב וזהו עירובי תחומין והגע עצמך ע"ד משל אדם שהוא רוצה ללכת לצד המזרח ג' אלפים אמה יקח עירוב מע"ש ויתרחק מן המדינה אלף אמה ויניח העירוב שם ויהיה כמו ששבת באותו מקום ויש לו ללכת ממקום עירובו אלפים אמה וכשיהיה ממחרת ר"ל יום שבת או יו"ט ילך עד מקום העירוב וממקום העירוב אלפים אמה נמצא שהלך ברוח מזרח ג' אלפים אמה ואסור ללכת בצד המערב אלא אלף אמה בלבד כי האלף שהוציא בצד המזרח גרע אותם מצד המערב וכן אם הניח העירוב ברחוק אלפים אמה מן המדינה במזרח יש לו לילך בצד מזרח ד' אלפים אמה ולא ילך בצד המערב אפ"י אמה אחת לפי שהוא הסיר האלפים שהיו לו ברוח מערב והוסיפן ברוח מזרח ועל דרך זו יוכל להוסיף י' אמה או כ' או ק' איזה שיעור שירצה כמו שזכרנו וכל מה שיוסיף ברוח אחת יחסר אותו מן הרוח השנית שכנגדה עד שיגיע לתת [הארבעת] אלפים כולם ברוח אחת ואתה שמור זה הענין ואל תצריכני להחזירו בכ"מ כי הענין הזה נזכר בהרבה מקומות. ואמר בכאן כי יוכל אדם להתנות בעירובו ולעשות מע"ש ב' עירובין ולהניח האחד ברחוק אלפים אמה מן המדינה במערב והאחד ברחוק אלפים אמה במזרח ויתנה ויאמר אם באו נכרים מן המערב אלך ארבעת אלפים אמה במזרח ואסמוך

על העירוב שבמזרח ואם באו נכרים מן המזרח אסמוך על העירוב שבמערב לברוח מן הנכרים וכן אם בא חכם מן המזרח אסמוך על העירוב שבמזרח עד שאגיע לאותו חכם ואם יתחדש החדוש מבי הרוחות למקום שארצה אלך כלומר יסמוך על איזה עירוב שירצה ואם לא יתחדש חדוש הריני כבני עירי שילך אלפים אמה לכל רוח בלבד ולא יחוש לשני העירובין. ור' יהודה אומר שיגיע לרבו עכ"פ אע"פ שהאחר חכם ואין בידו הברירה שילך לאיזה מקום שירצה וחכמים אינם רואים בזה כי אולי יבחר אדם הקבלת פני רעהו על הקבלת פני רבו. ואין הלכה כרבי יהודה: (רמב"ם)

פרק ג - משנה ו

רבי אליעזר אומר, יום טוב הסמוך לשבת, בין מלפניה ובין מלאחריה, מערב אדם שני ערובין {יז} ואומר, ערובי הראשון למזרח, והשני למערב. הראשון למערב, והשני למזרח. ערובי הראשון, והשני כבני עירי. ערובי השני, והראשון כבני עירי. וחכמים אומרים, מערב לרוח אחת, או אינו מערב כל עקר. או מערב לשני ימים, או אינו מערב כל עקר. כיצד יעשה. מוליכו בראשון, ומחשיך עליו ונוטלו ובא לו. בשני מחשיך עליו ואוכלו. ונמצא משתכר {כא} בהליכתו ומשתכר בערובו. נאכל בראשון, ערובו לראשון ואינו ערוב לשני. אמר להם רבי אליעזר, מודים אתם לי שהן שתי קדשות:

ר"ע מברטנורה **מערב אדם שני ערובין**. אם היה צריך לילך יום ראשון לכאן ויום שני לכאן, יכול לערב למזרח ולמערב ערב יום הראשון **[יח]**, ואומר ערובי של מזרח יקנה לי היום לצורך מחר, וערובי של מערב יקנה לי בין השמשות דלמחר לצורך יום שני. דקסבר רבי אליעזר שבת ויום טוב לאו כחד יומא אריכא נינהו אלא שתי קדשות נחת, ובין השמשות דקמא לדידיה הוא דקני ולא ליום שני: **ערובי בראשון ובשני כבני עירי**. כלומר ואם לא היה צריך לילך אלא ביום ראשון, ובשני אין צריך לזוז ממקומו ואינו רוצה להפסיד לא אלפים של תחומו מכאן ולא אלפים של תחומו מכאן **[יט]**, יערב ערוב אחד לצד שהוא רוצה לילך בו ביום ראשון, ואומר ערובי זה יקנה לי לצורך מחר, ובשני הריני כבני עירי שלא ערבו. או אם היה צריך לילך בשני ולא בראשון, יאמר ערוב זה יקנה לי בין השמשות של מחר ובראשון אהיה כבני עירי: **או מערב לשני הימים**. הינו לרוח אחת דאמרי לעיל. והא תו למה לי, אלא הכי קאמרי ליה רבנן לרבי אליעזר, אי אתה מודה ליום אחד דאו מערב לרוח אחת או אינו מערב כל עקר, שאינו יכול לומר חצי יום ערובי למזרח וחצי יום ערובי למערב. לשני הימים נמי, דהינו לשבת ויום טוב, או מערב כמו ליום אחד או אינו מערב כל עקר. דספקא להו לרבנן שבת ויום טוב אי כיומא אריכא דמו אי לא, ועבדי הכא לחמרא דאין יכול לערב לשתי רוחות דלמא חדא קדשה היא, והכא לחמרא דאמרי לקמן נאכל בראשון אין ערוב לשני, דלמא שתי קדשות הן ולא כיומא אריכא דמו: **מוליכו**. השליח **[כ]** ערב יום טוב שלפני שבת ומחשיך עליו עד שיקנה הערוב: **ונוטלו ובא לו**. שמא יאבד ושוב אין לו ערוב לשני, כדקתני נאכל ערובו בראשון ערוב לראשון ואין ערוב לשני: **בשני**. חוזר ומוליכו בשני. דקימא לו המערב בפת בראשון ורוצה לערב בפת בשני צריך שיערב באותו ערוב עצמו שקרא עליו שם מאתמול, ועתה שותק, אבל לא בפת אחרת, דבעי למקרא עליה השתא שם ערוב, והוי מכין מיום טוב לשבת: **ונמצא משתכר בהליכתו**. כלומר קונה לו הליכה ליום מחר: **ומשתכר בערובו**. שאוכלו. ויום טוב אחר השבת דלא אפשר בהכי, מוליכו בראשון ואינו אוכלו, וחוזר והולך שם בשני לראות, אם קים הערוב מחשיך עליו, ואם רוצה יאכלנו אחרי כן: **מודים אתם לי שהן שתי קדשות**. דאמריתו נאכל ערוב בראשון אין ערוב לשני, ואי חדא קדשה נינהו הוה ליה כחד יומא אריכתא ויקנה בין השמשות של ראשון לשניהם, וכיון דשתי קדשות נינהו יכול לערב נמי לשתי רוחות. ורבנן אזלי הכא לחמרא והכא לחמרא כדאמרן, משום דמספקא להו. והלכה כרבי אליעזר דשבת ויום טוב שתי קדשות הן: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[ז]** **שני ערובין**. כגון דאנח ליה בסוף אלף אמה לכאן [ולסוף] אלף אמה לכאן. דאי לא תימא הכי אלא דמנח ליה לסוף אלפים לכאן נמצא שמפסיד כל האלפים של צד אחרת והרי אינו יכול לילך ביום האחד אל מקום הערוב של יום השני, ואנן בעינן שיהא הוא וערובו במקום אחד בשעה שיקנה הערוב, וכדתנן במשנה ד': **[יח]** משום יום טוב שחל להיות אחר השבת נקיט ליה, שאי אפשר לו ביום השבת להוליד הערוב. אבל ביום טוב

שְׁלַפְנֵי הַשַּׁבָּת יָכוֹל לְטַל אוֹתוֹ הַפֶּת עֲצָמוֹ, שֶׁכֶּבֶר נִקְרָא עָלָיו שֵׁם עֲרוֹב, וְלְהוֹלִיכּוֹ לְרוּחַ אַחֲרָת. וְעַיִן תּוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב: **{יט}** כְּלוּמַר לְאִיזָה רוּחַ שֶׁעָרַב אֵינּוּ רוּצָה לְהַפְסִיד הָאֲלָפִים שֶׁכִּנְגְדוּ כּוֹי, אֲבָל לְעוֹלָם אֵין כָּאֵן הַפְסֵד אֲלָא אֲלָפִים מִצַּד אֶחָד, וְהֵינּוּ אוֹתָן אֲלָפִים ^[שְׁפָרוּחַ] שֶׁהֵיא כִּנְגַד אוֹתָהּ שֶׁעָרַב בָּהּ: **{כ}** טַעְמוֹ דְּאֵלוֹ עַל יְדֵי עֲצָמוֹ הָא קִימָא לָן דְּעִקָר עֲרוֹב בְּרַגְל וְאֵינּוּ צָרִיךְ פֶּת: **{כא}** **מְשַׁתְּכֵר**. וְכָל שֶׁכֶן לְרַבֵּי אֱלִיעֶזֶר בְּעֵינָן שִׁיְהִיָּה קִיָּם בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת דְּשַׁנִּי, כְּמוֹ שֶׁכְּתַב הַרְמְבֵי"ם, שֶׁאִם אֵינּוּ קִיָּם אֵין כָּאֵן עֲרוֹב לְיוֹם שְׁנֵי דְהָא קִדְשָׁה אַחֲרִיתָא הֵיא, הַלְכָךְ הָאֵי מְשַׁתְּכֵר כּוֹי לֹא אֶמְרוּ חֲכָמִים לְאַפּוֹקֵי מִדְּרַבֵּי אֱלִיעֶזֶר, אֲלָא מִלְתָּא אַגְבֵּי אוֹרְחָא קְאָמְרֵי: (עִיקָר תּוֹי"ט).

רמב"ם **ר"א אומר יו"ט הסמוך לשבת בין מלפניה כו':** ר' אליעזר סובר כי שבת ויו"ט שתי קדושות הן וכל אחד מהן מובדל מחבירו ולפיכך מותר לאדם שיעשה ב' עירובי תחומין מעיו"ט כשחל יום טוב להיות בע"ש או מערב שבת אם חל יום טוב ביום ראשון ויניח העירוב האחד במזרח והשני במערב ויסמוך על האחד מהם ביו"ט ועל הב' בשבת או יעשה עירוב באחת הרוחות ויסמוך עליו באחד מן הימים וביום הב' יהיה כבני עירו וילך למקום שהן יכולים ללכת ויש בידו הברירה באלו הפנים כולם. וחכמים אמרו קדושה א' הן לפיכך אין לו רשות לערב אלא ברוח אחת לשני הימים. ומה שאמרו חכמים בכאן בזאת המשנה הם כמו טוענים על רבי אליעזר ושיעור טענותם שהם אומרים לו כך כמו שהאדם אי אפשר לו לערב ביום א' חציו למזרח וחציו למערב אבל הוא מערב לרוח אחת בלבד או אינו מערב כל עיקר כמו כן בשני ימים יערב לרוח א' בב' הימים או אינו מערב כל עיקר לפי שהם חושבין אותם קדושה א' לחומרא וחושבין אותם ב' קדושות לענין שהוא חייב לחזור ולהניח עירוב אחר כאשר תראה בדמיונם. והעיקר אצלנו מי שעירב בפת בראשון ורצה לערב בפת בשני צריך שיערב באותו העירוב ולפיכך נוטלו ובא לו וזה אי אפשר לו אלא כשיחול יו"ט בערב שבת הוא שאפשר לו שיוליך העירוב יום חמישי ומחשיך עליו ויביא אותו ויוליכנו ולמחר שהיא יום טוב יחשיך עליו ויאכלנו לפי שהוא שבת ואינו יכול להחזירו וכשיהיה יום טוב אחר שבת אין לו דרך אחרת אלא שיניחנו שם מע"ש במקום מוכן וישאר שם עד מוצאי שבת שהוא ליל יו"ט וכששמע אותם ר' אליעזר שהם הצריכו לו להחזרת העירוב אמר להם מודים אתם לי שהן שתי קדושות ולולי זה היה מספיק לו שיחשיך עליו בראשון והן דנין לחומרא כמו שזכרתי לך. והלכה כרבי אליעזר בסברתו שהן שתי קדושות ויש לו לעשות כל מה שזכר ומה שחייב שלא נתיר לעשות עירוב ביו"ט לשבת לפי שהעיקר אצלנו אין יו"ט מכין לשבת כאשר נבאר במס' ביצה ולפיכך נערב לשבת מערב יום טוב: (רמב"ם)

רבי יהודה אומר, ראש השנה, שהיה ירא שפמא תתעבר, מערב אדם שני ערובין ואומר, ערובי בראשון למזרח ובשני למערב, בראשון למערב ובשני למזרח. ערובי בראשון, ובשני כבני עירי. ובראשון כבני עירי. ולא הודו לו חכמים:

ר"ע מברטנורה שפמא תתעבר. שפמא יעשו בית דין הגדול אלול מעבר ויהיו שני ימים טובים, יום לי של אלול ויום ל"א, והוא צריך לילך בראשון לצד אחד ובשני לצד אחר, מערב שני ערובין ומניחן בערב יום טוב זה לכאן וזה לכאן ואומר וכו': **ולא הודו לו חכמים.** דקסברי קדשה אחת הו. והלכה פחכמים בשני ימים טובים של ראש השנה. דלאו משום ספקא בלבד אתקן שפמא קדשו בית דין את יום שלשים או יום ל"א ואחד מהם חל, אלא משום דשפמא באו עדים מן המנחה ולמעלה, שנוהגין אותו היום קדש ולמחר קדש ותרויהו קדשה אחת. אבל בשאר ימים טובים של גליות דלא אתקון אלא מספיקא דלא ידעינן מתי קדשו בית דין הגדול את החדש, מודים חכמים לרבי יהודה דשתי קדשות הו. וחכמים האמורים כאן הוא רבי יוסי **[כב]**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [כב] האמת בא להודיענו [בדמיתין] בהדיא בגמרא כו'. אבל לענין פרוש המשנה לא אכפת לן ולא מידי, דהא אפשר להיות דחכמים דלעיל דמספקא להו ביום טוב ושבת דאינהו גופיהו סבירא להו בשני ימים דראש השנה דודאי פיומא אריכא הו. תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם רבי יהודה אומר ר"ה שהיה ירא שפמא תתעבר כו': יום הספק היה אצלם כשהיו עושין ע"פ הראיה והוא יום לי מאלול כי אם יראה הירח ליל לי יהיה אלול מכ"ט ויהיה אלול חסר ואם לא יראה ליל לי יהיה אלול מלי יום ויהיה אלול מעובר ויהיה ר"ה יום ל"א לאלול ואמר רבי יהודה שיעשה יום כ"ט מאלול בי עירובין אם ירצה כיון שאינו יודע אם יהיה למחרת ר"ה או למחרת מחרתו ואע"פ שירצה ללכת למחר למזרח וליום אחר למערב ויתנה באיזה תנאי שירצה אם ירצה שיניח עירוב ליום לי לרוח אחד וליום ל"א לרוח אחר או שיניח עירוב אחד מב' הימים לרוח אחת מן הרוחות ויום השני כבני עירו ויש בידו הברירה בכל זה לפי שיש ספק בקדושה והלכה כרבי יהודה בזו ההלכה אבל בזמן הזה בשני ימים טובים של ראש השנה שאנו עושין אותן על פי החשבון אסור לחלק בהן העירוב לפי שהן קדושה

אחת והעיקר אצלנו שהן כיומא אריכתא אבל שאר בי ימים טובים של גליות הם בי קדושות ומותר לעשות בהן כל מה שנזכר על דעת ר' יהודה מחלוק הערוב : (רמב"ם)

פרק ג - משנה ח

ועוד אמר רבי יהודה **(כג)**, מתנה אדם על הפלפלה ביום טוב ראשון ואוכלה בשני. וכן ביצה שנולדה בראשון, תאכל בשני. ולא הודו לו חכמים :

ר"ע מברטנורה מתנה אדם על הפלפלה. סל שיש בו פרות טבליים, מתנה עליו ביום טוב ראשון של ראש השנה ואומר, אם היום חל תהא זו תרומה על אלו, ואם היום קדש אין בדברי כלום. שאין מגביהין תרומה ביום טוב. ולמחר הוא אומר אם אתמול קדש והיום חל תהא זו שאמרתי אתמול תרומה על אלו, ואם היום קדש **(כד)** ואתמול חל כפר היא תרומה. ואוכל פלפלה המתקנת ומשיר התרומה: **ולא הודו לו חכמים**. הוא רבי יוסי כדאמרן, דסבר קדשה אחת הן ואין מגביהים בהם תרומה. ודוקא בשני ימים טובים של ראש השנה כדפרישית לעיל: **וכן ביצה שנולדה בראשון**. של ראש השנה: **תאכל בשני**. דאם הראשון קדש השני חל, וביצה שנולדה ביום טוב מתרת בחל, דאין הכנה לחל. ואם הראשון חל והשני קדש נמצא שחול מכין ליום טוב ושפיר דמי: **ולא הודו לו חכמים**. בשני ימים טובים של ראש השנה בלבד, דקדשה אחת הן. אבל בשני ימים טובים של גליות מודים לו **(כה)**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **(כג)** ועוד אמר רבי יהודה. וצריכא, דאי אשמעינן בערוב בהא קאמר רבי יהודה משום דלא קעביד מידי, אבל פלפלה דמחזי כמתקון טבלא אימא מודה להו לרבנן. ואי אשמעינן הני תרתי משום דליכא למגזר עליהו, אבל ביצה דאיכא למגזר בה משום פרות הנושרין ומשום משקין שזבו אימא מודה להו לרבנן, קא משמע לן. גמרא: **(כד)** ולא הצרכו לומר ביום שני אם היום קדש כוי אלא כדי שיתן אל לבו שהיום קדש ולא יזלזל במלאכה, דדי הנה לו שיאמר אם היום חל תהיה זו תרומה על זו. הר"י:

{כה} וְלִיכָא לְמִימַר מְגוּ דְאַתְקַצִּי לְבִין הַשְּׁמָשׁוֹת אֲתַקְצִי לְכַלְיָה יוֹמָא כְּדֵאִיתָא בְּסוּף פְּרָק ג' דְּשַׁבָּת, דְּהֵתָם הָאֵי יוֹמָא דְּשַׁבְּתָא דְּאַסְרִינָן בֵּיהּ וְדֵאֵי קֳדָשׁ וְבִין הַשְּׁמָשׁוֹת הוּא הַסְּפֵק אֲמַרִינָן מְגוּ כו', אֲבָל הָכָא יוֹם הַשְּׁנִי שְׂבוּ נְקוּם וְנֶאֱסַר הוּא עֲצָמוּ הַסְּפֵק, הַלְּפָדְ לִיכָא לְמִימַר מְגוּ כו' : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **ועוד אמר רבי יהודה מתנה אדם על הכלכלה כו' :** העיקר אצלנו כי אסור להוציא תרומות ומעשרות ביום טוב ועוד יתבאר זה במקומו ודמיון מאמר רבי יהודה הוא זה אם יש לפניו ב' סלין מטבל וירמוז אל הסל האחד ויקרא אותו ראשון ויאמר ביו"ט ראשון אם היום חול שמותר להוציא בו תרומות ומעשרות זה הסל הראשון תרומה ומעשרות על הסל הב' ואם היום קדש אין בדברי כלום ולמחר יאמר אם היום חול זה הסל עצמו שרמזתי לו אתמול הוא תרומה ומעשרות על הסל הב' ויהיה מותר לאכול הסל הב' ואם היום קדש אין בדברי כלום ויהיה מותר לאכול הסל הב' ביו"ט ב' בהכרח לפי שאם יו"ט שני קדש תנאו ביו"ט ראשון קיים ואם היום הא' הוא קדש תנאו ביו"ט ב' קיים וכמו כן ביצה שנולדה בראשון תאכל בשני על זה הדרך כי אם הראשון קדש השני חול ותהיה מותרת לאכילה ואם יו"ט ב' קדש הראשון חול והחול הוא שהכין ליו"ט כאשר התבאר ויתפרש במס' ביצה וכל זה הוא לפי מה שסבר שהן ב' קדושות והשמיענו אלו הג' הלכות ללמדך כח סברתו כי הוא ישים אותם ב' קדושות לענין העירוב שאינו עושה שם מלאכה ולענין כלכלה ולא יגזור שמא יפריש ממנה תרומה באחד מן הימים וכן לענין ביצה לא יגזור שמא יאכל נולד ביום טוב והוא אסור כאשר יתבאר בביצה וכבר בארתי לך שהלכה כרבי יהודה באלו הדברים כולם אבל לא בב' ימים טובים של ר"ה לפי שהן קדושה אחת : (רמב"ם)

פרק ג - משנה ט

רַבִּי דוֹסָא בֶן הֶרְפִּינָס אוֹמֵר, הָעוֹבֵר לְפָנַי הַתֵּבָה בְּיוֹם טוֹב שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה אוֹמֵר, הַחֲלִיצָנוּ ה' אֱלֹהֵינוּ אֶת יוֹם רֹאשׁ חֹדֶשׁ הַזֶּה, אִם הַיּוֹם, אִם לְמַחֵר **{כו}**. וְלְמַחֵר הוּא אוֹמֵר, אִם הַיּוֹם, אִם אֶמֶשׁ. וְלֹא הוֹדוּ לוֹ חֲכָמִים :

ר"ע מברטנורה **והחליצנו**. זרזנו והחליצנו פת, כמו נחלץ חוששים (במדבר לב). פרוש אחר הצילנו ומלטנו, כמו חלצני ה' מאדם רע (תהלים קמ): **אם היום אם מחר**. אם היום הוא החליצנו היום, ואם מחר הוא החליצנו מחר: **ולא הודו לו חכמים**. לא להזכיר של ראש חדש בראש השנה **{כז}** ולא להתנות **{כח}** אם היום ואם מחר, אלא אומר והחליצנו סתמא בשני הימים ואינו מזכיר של ראש חדש כל עקר. והלכה כחכמים: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {כו} אם למחר. כדי שלא יראה בתפלתו פשקרון. הרי"כ: **{כז}** בגמרא הטעם דזכרון אחד עולה לכאן ולכאן. ופרשו התוספות דבראש השנה פתיב **{ניקרא כג}** זכרון תרועה, ובראש חדש פתיב **{במדבר י}** והיה לכם לזכרון וגו' ובראשי חדשיכם. הלכך פשיאמר בתפלה יום הזכרון הזה עולה לשניהם: **{כח}** דאתי לזלזולי ביה בשני אי מחזיקינן ליה בספק, אבל פי אמרינן סתמא מחזיקינן להו בקדשה אחת. גמרא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם רבי דוסא בן הרכינס אומר העובר לפני התיבה נו': ר' דוסא כלל בזה המאמר ב' דעות האחת שהוא מזכיר של ראש חדש בראש השנה והשנית שמתנה בראש השנה ואומר אם היום אם למחר. והעיקר אצלנו מה שזכרתי לך כי ב' ימים טובים של ר"ה קדושה אחת הן והתנאי אינו מותר בהם והטעם גזרה שמא יקלו בהם עמי הארץ כשישמעו שהוא ספק ונחוש לזה בר"ה כי אפילו בזמן שהיו עושין על פי הראיה היו עושין ר"ה ב' ימים ברוב. והעיקר אצלנו גם כן שלא יזכור ראש חדש בתפלת ר"ה אלא אומר זכרון אחד ועולה לכאן ולכאן ואמר בכסה ליום חגנו חג שראש חדש מתכסה בו. הנה נתבאר לך כי דברי ר' דוסא דחויים מהכל: (רמב"ם)

פרק ד - משנה א

מי שהוציא והו גוים או רוח רעה, אין לו אלא ארבע אמות. החזירוהו, כאלו לא יצא. הוליוהו לעיר אחרת. נתנוהו **(א)** בדיר או בסהר, רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה אומרים, מהלך את כלה. רבי יהושע ורבי עקיבא אומרים, אין לו אלא ארבע אמות. מעשה שבאו מפרנדיסין והפליגה ספינתם בים. רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה הלכו את כלה. רבי יהושע ורבי עקיבא לא זזו מארבע אמות, שרצו להחמיר על עצמן:

ר"ע מברטנורה מי שהוציא והו עובדי כוכבים. לאנסו, חוץ לתחום: או רוח רעה. שנכנס בו שד ונטרפה דעתו ויצא חוץ לתחום, וחזר ונשתפה ונהרי הוא חוץ לתחום: החזירוהו לתוך התחום כאלו לא יצא. ונהרי כל העיר לו כארבע אמות כאשר בתחלה וחוצה לה אלפים אמה לכל רוח, ודוקא כשהוציא והו והחזירוהו בעל כרחו. אבל יצא לדעתו אף על פי שהחזירוהו בעל כרחו, או הוציא והו בעל כרחו וחזר לדעתו, אין לו אלא ארבע אמות: הוליוהו לעיר אחרת. ונהרי היא מקפת מחצות, או שנתנוהו בדיר או בסהר שהו מקפין והקפן גדול: מהלך את כלה. דהואיל ומקפת מחצות הרי היא כארבע אמות: רבי יהושע ורבי עקיבא אומרים אין לו אלא ארבע אמות. דכיון דלא שבת באויר מחצות מבעוד יום לא מהני ליה מחצות. ורבותי פרשו משום דגזרי דיר וסהר **(ב)** אטו בקעה שאין לה מחצות, ובבקעה כלי עלמא מודו דאין לו אלא ארבע אמות: מפרנדיסין. שם מקום: והפליגה. כשהיא מתרחקת משפת הים ונכנסת באמצעו קרי הפליגה, לשון פלגי מים (תהלים א): הלכו את כלה. היו מהלכין בכל הספינה. ואף על פי שהספינה הלכה בשבת ויצאו חוץ לתחום, הוי כמי שיצא חוץ לתחום ונתן בדיר או בסהר, שהספינה מקפת מחצות: שרצו להחמיר על עצמן. דלדידהו נמי דגזרי דיר וסהר אטו בקעה, בספינה כל זמן שהיא מהלכת הנה מתר להלך את כלה **(ג)**, ועוד שהרי שבתו באויר מחצות מבעוד יום, אלא שרצו להחמיר **(ד)**. והלכה כרבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [א] **נתנוהו.** לפי שדרך הוא כשמוליכין האדם מוליכין אותו אל עיר, הלכך קתני הוליכוהו גבי עיר. אלא שאם ארע לפעמים שלא יוכלו לבא אל עיר או מפני סבה ומקרה שינתנוהו למקום אחר המשתמר כמו בדיר או סהר, לכך תני גביהו נתנוהו: **[ב]** ואין הכי נמי דבעיר נמי גזרו דהא ודאי משמע דאכל מה שהזכר בדברי רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה קמפלגי, ונקטי חדא מתרתי בבי דתנא קמא, והוא הדין לאידך. תוספות יום טוב: **[ג]** לפי שאינו דומה לדיר וסהר אלא כשהיא קבועה בנמל כמו שכתב הרמב"ם. אי נמי כפרוש רש"י דכשהספינה מהלכת כשעוקר רגלו קדם שיניחהו מוציאתו הספינה מארבע אמות שלו ונכנס בארבע אמות אחרות על כרחו, והוי כמו שהוציאוהו לסטים ונותנין אותו תדיר בארבע אמות אחרות, שנותנין לו ארבע אמות, וכן לעולם: **[ד]** [וטעמא] פדאיתא בגמרא דלמא עמדה פתאום ולא אדעתיהו. ולטעמא דשבתו באויר כו' נראה דהואיל ויצאו חוץ לתחום רצו להחמיר, שלא תטעה ולא תחלק בין יוצא לחוץ לתחום ושבת במחצות ההן מבעוד יום כמו בספינה להיכא דלא שבת כמו בדיר וסהר ותתיר הכל: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **מי שהוציאוהו נכרים או רוח רעה אין לו אלא כו':** רוח רעה קורין כל היזק שאינו בא מיד האדם מאיזה סבה שתהיה וכשיצא אדם חוץ לתחום ברצונו אין לו אלא ד"א אפילו הושב שלא ברצונו וכן אם יצא שלא ברצונו וחזר ברצונו. ופרנדיסין שם מקום והפליגה שם להולכת הספינה בים. ודע כי ר"ע ורבי יהושע חלקו על ר"ג ורבי אלעזר בן עזריה בספינה שהיא בנמל שהיא דומה לדיר וסהר אבל ספינה מהלכת ד"ה מותר להלך בכולה ולפיכך אמרו שרצו להחמיר על עצמן כי אפילו לדעתם מותר להלך בכולה וטעם מחלקותם כי ר"ע ורבי יהושע אומרים אם אתה מתיר לו להלך בדיר וסהר שיש לו מחיצות כמו כן ילך בבקעה אם יונח שם ואינו רשאי ללכת בה אלא ד"א ויאסרו דיר וסהר כדי שלא יתערב דינם בדין בקעה ור"ג ורבי אלעזר בן עזריה אינם רואים בזו הגזרה והלכה כר"ג ורבי אלעזר בן עזריה בכל המאמר: (רמב"ם)

פרק ד - משנה ב

פעם אחת לא נכנסו לנמל עד שחשכה. אמרו לו לרבן גמליאל, מה אנו לירד. אמר להן,

מִתֵּר אֶתְּם, שְׁכָבֶר הַיִּיתִי מִסְתַּכֵּל, וְהֵינּוּ בְּתוֹךְ הַתְּחוּם עַד שֶׁלֹּא חֲשִׁכָה :

ר"ע מברטנורה לנמל. מְקוֹם שֶׁהִסְפִּינוּ חוֹנוֹת כְּשִׁיּוּצָאוֹת מִן הַיָּם אֶל שְׂפָתוֹ : מָה אָנוּ לִירֹד. מִן הַסְּפִינָה לְתוֹךְ הָעִיר, כְּלוּם בָּאנוּ מִחוּץ לַתְּחוּם מִשְׁחֲשִׁכָה. וְהֵאֵי נִמְל לָאוּ מִקֶּרֶף מִחֲצוֹת הַנְּוָה, דָּאֵי הָוָה מִקֶּרֶף מִחֲצוֹת, הָא קֹאֲמֵר רַבֵּן גַּמְלִיאֵל לְעִיל בְּנִתְנוּהוּ בְּדִיר אוֹ בְּסֶהַר דְּמַהֲלֵךְ אֶת כְּלָה : שְׁכָבֶר הַיִּיתִי מִסְתַּכֵּל. בְּשִׁפּוּפְרֵת שֶׁל קָנָה חֲלוּל שֶׁהֵיְתָה מְתַקְנֵת לְמִדַּת צְפִיַּת אֲלָפִים אִמָּה : (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם פעם אחת לא נכנסו לנמל עד שחשכה כו' : קורין נמל למקום שהספינות נסתרות שם מן הרוח ויוצאות משם ליבשה ואמרו הייתי מסתכל כ"ז לפי שאפשר לדעת מרחק איזו מקום שתראה ממה ששיגהו העין בכלים יעשו אותן בעלי התשבורת ויושג זה באותו הבריח שהוא בכלי נחשת שמסתכלין בו החוזים בכוכבים ונקרא בערבי אצטרלי"ב ואיני רוצה להאריך ולהזכיר איך יושג כי זה הדבר בזה הענין ארוך ואפילו באריכות לא יבין זה אלא מי שידע בחכמת התשבורת וידע מה שיתחייב מן היחוס בדמיונות הדומין זה לזה ואיך יצא הצלע שאינו ידוע כשתדע צלעות אחרות שיהיה להם ענין ומה שישתתף חכמת התשבורת לזו החכמה ימצא זה הענין קרוב ואינו צריך אריכות. ודע כי הנמל אינו מוקף מחיצות כי אילו היה מוקף היה מותר לדעת רבן גמליאל ואפילו לא היה בתוך התחום עד שלא חשכה כאשר ידעת מסברתו בדיר וסהר שאומר מהלך את כולה וכן נתבאר בירושלמי : (רמב"ם)

פּרָק ד - מִשְׁנָה ג

מִי שִׁיָּצָא בְּרִשׁוֹת וְאָמְרוּ לוֹ, כְּבֵר נַעֲשֶׂה מַעֲשֶׂה,
יֵשׁ לוֹ אֲלָפִים אִמָּה לְכָל רוּחַ. אִם הָיָה בְּתוֹךְ
הַתְּחוּם, כְּאֵלוֹ לֹא יָצָא, שְׁכָל הַיּוֹצְאִים לְהַצִּיל,
חוֹזְרִין לְמִקוֹמוֹ :

ר"ע מברטנורה **מי שיצא ברשות.** כגון לעדות החדש או להציל מן העובדי כוכבים או מן הנקר: **כבר נעשה מעשה.** ואינך צריך לילך: יש לו אלפים אמה לכל רוח. ממקום שנאמר לו: **כאלו לא יצא.** הכי קאמר, אם היו אותן אלפים אמה הנתונות לו לכל רוח ממקום שנאמר לו נכנסות לתוך אלפים של תחום ביתו, כאלו לא יצא מתחומו דמי, והולך עד ביתו והרי הוא כבתחלה: **שכל היוצאין להציל חוזרין למקומן.** הכי קאמר, שכן מצינו קלא אחרת בכל היוצאין להציל מן העובדי כוכבים ומן המפלת, שמפני שיצאו ברשות התירו להם לחזור בכלי זיין למקומם **(ה)** ולא הצריכום להניח כלי זיין, הכי נמי הקלו [לזה שיצא] ברשות להיות כאלו לא יצא: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **(ה)** גמרא. וטעמא שפא ירגישו בהם האויבים שיצאו וירדפו אחריהו ואין כלי זין בידם להציל. ולמקומן הינו למקום שנתנו להם חקמים, שהוא עד אלפים אמה. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **מי שיצא ברשות ואמרו לו כבר נעשה מעשה כו':** רוצה באמרו ברשות כי התורה נתנה רשות לעשות מצוה או להציל מיד הגיים או מן הנהר. וכשאומרים לו כבר נעשה המעשה שהיית יוצא לעשותו יש לו להלך ממקומו שהיה שם כשאמרו לו כבר נעשה המעשה אלפים אמה לכל רוח ואם יש בינו ובין המקום ששבת בו פחות מארבעת אלפים אמה ממקומו וכשיהלך אלפים אמה ממקומו כמו שאמרנו ישאר בינו ובין מקום שביתתו פחות מאלפים כבר הגיע לו תחומו שהיה לו מערב שבת ויש לו להגיע למקום שביתתו ויהלך ממנו אלפים אמה לכל רוח כאשר היה מקודם וזהו ענין אמרם ואם היה בתוך התחום כאילו לא יצא ומה שאמרו שכל היוצאין להציל חוזרין למקומן אינו ראייה שידמה לדין שקדם זכרו אבל הוא דין אחר שיש בו קולא על מי שיצא ברשות התורה והביא ראייה עוד להקל על מי שיצא ברשות וכמו כן מי שיצא להציל נפשות מישראל וזהו ענין אמרם להציל. ונתנו להם רשות כלומר למצילין שיחזרו בכלי זיין עד שיגיעו למקומן וכן אמרו חוזרין בכלי זיין למקומן: (רמב"ם)

פרק ד - משנה ד

מי שישב בדרך, ועמד, וראה והרי הוא סמוך לעיר, הואיל ולא היתה כונתו לכך, לא יכנס,

דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, יִכְנָס {ז}.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מֵעֲשֶׂה הָיָה, וְנִכְנָס רַבִּי טַרְפוֹן
בְּלֹא מִתְכַּוֵּן :

ר"ע מברטנורה **מי שישב בדרך.** לנוח, ולא היה יודע שהיה בתחום העיר, וחסכה לו שם, וכשעמד ראה שהוא סמוך לעיר ובתחומה: לא יכנס. לעיר להיות כאנשי העיר, אלא ממקום שחסכה לו ימדד אלפים אמה {ו} ועד מקום שיכלו ילך בעיר ותו לא: **רבי יהודה אומר יכנס.** וילך כל העיר וחוצה לה אלפים אמה כבני העיר. והלכה כרבי יהודה: **בלא מתכוון.** שלא ידע כשחסכה לו שהוא בתחום העיר, ולא נתכוון להיות שבינתו בעיר אלא במקומו: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ו} והמדידה הוא מהלך אלפים פסיעות בינונית שלא ירחיק רגליו, וזה שעור אמה אחת בין רגל לרגל. הרי"כ: {ז} **יכנס.** כיון שאלו היה יודע שהעיר תוך תחומו לא היה קונה שביטה אלא עם בני העיר, הרי הוא כמי שקנה שביטה עמהם. בית יוסף: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **מי שישב בדרך ועמד וראה כו':** רבי מאיר אומר כי לפי שלא ידע שהיה קרוב למדינה ושהיה בתוך התחום לא חשב להכנס במדינה ולא קנה שביטה בעיר ולפיכך אין לו ללכת אלא אלפים אמה לכל רוח וילך עד המקום שהגיע אליו סוף התחום ואסור לו להלך בכל המדינה ורבי יהודה אומר כי הוא אפילו לא חשב על זה כיון שהוא בתוך התחום קנה שביטה בעיר עם אנשי העיר ויכנס ויהלך בכל המדינה וילך חוצה לה אלפים אמה לכל רוח. והלכה כרבי יהודה: (רמב"ם)

פרק ד - משנה ה

מי שישן בדרך ולא ידע שחסכה, יש לו אלפים אמה לכל רוח, דברי רוח, דברי יוחנן בן נורי. וחקמים אומרים, אין לו אלא ארבע אמות. רבי אליעזר אומר, והוא באמצעו {י}.

יהודה אומר, לאיזה רוח שירצה ילך. ומודה רבי יהודה **[יא]** שאם בירר לו, שאינו יכול לחזור בו:

ר"ע מברטנורה יש לו אלפים אמה לכל רוח. דסבר רבי יוחנן בן נורי חפצי הפקר שאין להם דעת בעלים קונים שביתה במקומן ויש להם אלפים אמה לכל רוח, והישן שאין לו דעת בשעה שקונה שביתה דינו כחפצי הפקר ויש לו אלפים אמה לכל רוח. ורבנן סברי חפצי הפקר אין קונין שביתה במקומן, אלא הזוכה בהן מוליכן למקום שהוא יכול לילך, הקא נמי הישן אינו קונה שביתה ואין לו אלא ארבע אמות בלבד. והלכה כרבי יוחנן בן נורי שהישן קונה שביתה במקומו **[ח]** ויש לו אלפים אמה לכל רוח. אבל בנכסי הפקר הלכה כחכמים שהן כרגלי כל אדם ואין קונין שביתה במקומן, אלא הזוכה בהן מוליכן למקום שהוא יכול לילך: **וחכמים אומרים אין לו אלא ארבע אמות.** הואיל ובשעה שקדש היום היה ישן לא קנה שביתה, ואין לו אלא ארבע אמות שזכתה לו תורה דכתיב (שמות טז) שבו איש תחתיו, וקומתו של אדם בינוני שלש אמות **[ט]** ואמה אחת לפשט ידיו ורגליו: **רבי אליעזר אומר והוא באמצען.** חכמים סברי יהבינן ליה ארבע אמות לכל רוח, ורבי אליעזר סבר כי יהבינן ליה ארבע אמות הינו שתי אמות לכל צדיו: **לאיזה רוח שירצה.** יטל ארבע אמות, ואחר שברר צד אחד אין יכול לחזור ולברר צד אחר: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ח] ומטעמא אחרינא, הואיל ונעזר קונה ישן נמי קונה, כדפרש רש"י: **[ט]** הינו בלא ראשו, ובפשוט ידים (ורגלים) נכנס הראש. תוספות: **[י]** והוא באמצען. נטר עד הקא והוא הדין לבתרי בבי דבמשנה קמיתא: **[יא]** ומודה רבי יהודה. והינו [דאיכא ביניהו דרבי יהודה וחכמים] דרבנן סברי ארבע לכל צדדיו הינו שמנה על שמנה, ורבי יהודה סבר לחד רוח ותו לא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מי שישן בדרך ולא ידע שחשכה כו': רבי יוחנן בן נורי אומר נכסי הפקר קונין שביתה במקומן ואין דרך לטלטלם אלא אלפים אמה לכל רוח וכמו כן האדם כשארין לו דעת בשעת העירוב רוצה לומר כשהיה ישן הרי הוא כנכסי הפקר שאין להם דעת בעלים ויש לו אלפים אמה לכל רוח. וחכמים אומרים נכסי הפקר אין קונין שביתה במקומן אלא מי שזכה בהם וקנה אותן יש לו להוליקם בכל מקום שיש לו ללכת וזהו ענין אמרם הרי הוא כרגלי כל אדם ולפיכך כשהאדם ישן בשעת העירוב הוא כמו נכסי הפקר שאין להם דעת ולא קנה שביתה ולא ילך אלא בארבע אמות. והלכה כרבי יוחנן בן נורי במה שאמר בכאן והלכה כחכמים בנכסי הפקר שהם כרגל כל אדם וזה קולא ולקחנו הקולא משתי הדעות: (רמב"ם)

פרק ד - משנה ו

היו שנים, מקצת אמותיו של זה בתוך אמותיו של זה, מביאין ואוכלין באמצע, ובלבד שלא יוציא זה מתוך שלו לתוך של חברו. היו שלשה, והאמצעי מבלע ביניהן, הוא מתר עמהן והן מתרין עמו, ושנים החיצונים אסורים זה עם זה. אמר רבי שמעון, למה הדבר דומה, לשלש חצרות הפתוחות זו לזו ופתוחות לרשות הרבים, ערבו שתיהן עם האמצעית, היא מתרת עמהם והן מתרות עמה, ושתיים החיצונות אסורות זו עם זו:

ר"ע מברטנורה היו שנים. עומדים רחוק זה מזה שש אמות, דמבלעין שתי אמות של כל אחד לתוך של חברו, מביאין ואוכלין בתוך שתי אמות. ובלבד שלא יפשוט זה ידו לתוך שתיים החיצונות שאין לו בהם כלום ויוציא לשם פתו או חפציו **[יב]**: **והאמצעי מבלע ביניהם**. שתי אמותיו בתוך של זה ושתי אמותיו בתוך של זה. הוא מתר עם כל אחד, פונה לכאן ומשתמש עם זה ופונה לכאן ומשתמש עם זה: **לשלש חצרות**. והם זו אצל זו: **פתוחות לרשות הרבים**. דכל אחת רשות לעצמה ואין להם דריסת הרגל זו על זו, דהשתא אינן אוסרות זו על זו: **ערבו שתיהן עם האמצעית היא מתרת עמהן וכו'**. ורבנן אפליגו עליה דרבי שמעון בהא ואמרי פלן אסורות זו בזו. והשתא קאמר להו רבי שמעון והלא זה הדבר שהיו שלש והאמצעי מבלע בינתים ואתם מודים שהוא מתר עמהן והם מתרים עמו דומה לשלש חצרות, ואמאי קמפלגיתו עלי בשלש חצרות, ואמרי ליה רבנן התם בשלש חצרות מתוך שמרבים הם שתיים החיצונות האסורות זו בזו יבאו להוציא מזו לזו, והאמצעית לא יתבה אדעתה ולא מדכרא להו, דאמרי שפא אחד

מדיורי האמצעית שמתר בזו ובזו הוא שמוציא. אבל הכא בשלשה אנשים אי אתי חד משני החיצונים לאפוקי לתוך שתי אמות של החיצון האחר, האמצעי יחייב אדעתיה ומדבר ליה. והלכה כרבי שמעון בשלש חצרות, ששתי החיצונות בלבד אסורות זו עם זו: (רי"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [יב] דחפציו כרגליו כדתנן [פיצה פ"ה מ"ג] הבהמה והפלים כרגלי הבעלים: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם היו שנים מקצת אמותיו של זה בתוך אמותיו של זה כו': זו המשנה כוללת שבת ויום טוב והוא כי האדם בשבת מותר לו הטלטול בארבע אמות בלבד וכאן מדבר כשאירע השתוף לשני בני אדם ונשתמשו במקום המשותף וזה מבואר וכן אם נפל השתוף באלפים אמה אשר לכל אחד שמותר להם להשתמש במקום המשותף ביום טוב וכבר היתה מחלוקת בין רבי שמעון וחכמים בשלש חצירות פתוחות זו לזו וערבו שתי החיצונות עם האמצעית כי חכמים אומרים שלשתן אסורות ורבי שמעון אומר שתי החיצונות בלבד אסורות זו עם זו וכששמע אותם רבי שמעון שהורו בדומיהן בזה הדין במאמרם היו שלשה והאמצעי מובלע בינתיים התחיל להשיב עליהם ואמר להם הלא זה שוות כשלש חצרות פתוחות זו לזו ומפני מה אתם חלוקים עלי בזה בדין שלש חצירות וחכמים חולקים עליו שם לפי שהם אומרים אם התיירו לבית החיצון להשתמש עם האמצעי והאמצעי עם החיצון האחר שמא ישתמש אחד מן החיצון עם החיצון האחר ולא יערערו עליו אנשי אותה האמצעית לפי שיחשבו שהוא מהם לרוב השוכנים שם אבל בכאן שאין שם אלא שלשה אנשים כל אחד מהם נחפז על חבירו ולא יניחנו לעבור גבולו ואם שגג יזכירנו. והלכה כרבי שמעון באמרו כי שתי החיצונות בלבד אסורות זו עם זו: (רמב"ם)

פרק ד - משנה ז

מי שבא בדרך וחסכה לו, והיה מכיר אילן או גדר, ואמר, שביתתי תחתיו, לא אומר כלום. שביתתי בעקרו, מהלך ממקום רגליו ועד עקרו אלפים אמה, ומעקרו ועד ביתו אלפים

אָמָה (טו). נִמְצָא מִהֶלֶךְ מְשַׁחֲשָׁכָה אַרְבַּעַת אֲלָפִים אָמָה :

ר"ע מברטנורה וְהָיָה מִכִּיר אֵילָן אוֹ גֹדֵר. שְׂיִכּוּל לְהַגִּיעַ שָׁם (יג) קָדָם שְׂתַחֲשֵׁד, אֲלָא שְׁהוּא עֵינָף וְרוּצָה לְנוּחַ בְּמִקּוֹמוֹ : לֹא אָמַר כָּלוּם. הוּאִיל וְלֹא פִרְשׁ אֵיזָה אַרְבַּע אַמּוֹת בְּחַר לוֹ מִתַּחְתּוֹ שֶׁל אֵילָן, לָאוּ שְׁבִיתָהּ הִיא וְאֵין לוֹ אֲלָא אַרְבַּע אַמּוֹת (יד) בְּמִקּוֹם שְׁהוּא שָׁם, שְׁהָרִי לֹא קָנָה שְׁבִיתָהּ בְּמִקּוֹמוֹ כִּיּוֹן שְׁעָקַר דַּעְתּוֹ מִלְשָׁבוֹת כָּאֵן, וְתַחַת הָאֵילָן נִמְי לֹא קָנָה שְׁבִיתָהּ. וְהֵי מְלִי כְּשֵׁישׁ תַּחְתּוֹ שֶׁל אֵילָן שְׁמַנָּה אַמּוֹת אוֹ יוֹתֵר, דְּאִיכָּא לְמִימַר דְּהָאִי גִיסָא בְּחַר אוֹ דְּהָאִי גִיסָא בְּחַר וְלֹא הוּי סִיּוּם, אֲבָל שְׁבַע אַמּוֹת עַל כְּרַחֲדָא מְקַצָּת בֵּיתוֹ נִכְר בְּאָמָה אֲמַצְעִית דְּאִי אֲפִשְׁר שְׁלֹא בְּרָרָה, דְּאִי בְּאֲמַצְעֵי הָאֵילָן בְּרַר לוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת הָרִי הִיא מֵהוֹן, וְאִי מֵהָאִי גִיסָא אוֹ מֵהָאִי גִיסָא הָרִי הִיא מֵהוֹן, הִלְכָּד קָנָה שָׁם (שְׁבִיתָהּ) : אָמַר שְׁבִיתָתִי בְּעַקְרוֹ. הוּאִיל וְסִיּוּם מְקוֹמוֹ, אוֹתָהּ שְׁבִיתָהּ קוֹנָה לוֹ אֲלָפִים לְצַד רִגְלֵיו וְאֲלָפִים לְצַד בֵּיתוֹ : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (יג) וְחֲשָׁכָה לוֹ הֵינּוּ אִם יִרְצָה לִילְדָא לְבֵיתוֹ, אֲבָל לְעַקְרוֹ שֶׁל אֵילָן אֲזִיל. וְאִיכָּא דְאֲמַרִי בְּגַמְרָא דְחֲשָׁכָה לוֹ אִם יִלְדָא מְעַט מְעַט אֲבָל כִּי רַהִיט מְטִי לְהִתָּם, וְכֵן הִסְכַּמְתָּ הַפּוֹסְקִים : (יד) וְהָא דְבִפְרָק ג' מְשַׁנָּה ד' אֲפִלוּ לְמֵאֵן דְּאָמַר דְּסַפֵּק עֵרוּב אֵינּוּ עֵרוּב מְכַל מְקוֹם יֵשׁ לוֹ אֲלָפִים שְׁמַבִּיתוֹ כְּמוֹ שְׁכַתְבַּת הַר"ב שָׁם, וְלֹא אֲמַרִינָן שְׁלֹא יִזוּז מִמְקוֹמוֹ, הִתָּם כְּעוֹמֵד בְּעִירוֹ לֹא עָקַר דַּעְתּוֹ מְעִירוֹ, וְדַעְתּוֹ שְׁאֵם לֹא יִקְנָה לוֹ שָׁם שְׁבִיתָהּ שְׁיִהְיֶה לוֹ תַּחֲוּם בֵּיתוֹ. תּוֹסַפּוֹת : (טו) אֲלָפִים אָמָה. דְּהָא עָקַר עֵרוּב בְּרַגְלָא כְּדַמְסַקִּינָן בְּמִשְׁנָה ט', וְהָכָא דְדַחֲוִק הִיא דְחֲשָׁכָה לוֹ שְׁרִינָן לִיהָ בְּאוּמֵר שְׁבִיתָתִי כו' : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **מי שבא בדרך וחשכה לו והיה מכיר אילן או גדר כו' :** הַעִיֵקֵר אֲצִלְנוּ מֵהָ שְׂאֵגִיד לָךְ הוּא כִּי כֹל הָאָדָם וּבִלְבַד כִּשְׁהוּא בְּדֶרֶךְ לְפִי שְׁהוּא עֵנִי מוֹתֵר לוֹ לְעֵרֵב בְּרַגְלֵיו כְּאֲשֶׁר יִתְבַּאֵר וְיֵשׁ בֵּינוּ וּבֵין מְקוֹם שְׁהוּא רְשׁוּת הַיַּחֲדָד פְּחוֹת מֵאֲלָפִים אָמָה וְהוּא הִיא יוֹדַע אוֹתוֹ מְקוֹם וְאִמַר שְׁבִיתָתִי בְּמִקּוֹם פְּלוּנִי ר"ל בְּאוֹתוֹ מְקוֹם קָנָה שְׁבִיתָהּ שֶׁם וְכֵאִילוֹ הֵנִיחַ עֵירוּב וְיֵשׁ לוֹ לִלְכַת בְּכֹל הַמְּקוֹם וְחוּצָה לוֹ אֲלָפִים אָמָה וּבִתְנָאִי שִׁיְהִיָּה עוֹד הַיּוֹם גְּדוּל כִּשְׁקָנָה שְׁבִיתָהּ בְּאוֹתוֹ מְקוֹם כְּדִי שִׂיּוּכֵל לְהַגִּיעַ לְאוֹתוֹ מְקוֹם וְאִפִּילוּ בְּתַכְלִית הַמְּרוּצָה קוֹדֵם הַכְּנַסְתָּ שְׁבֵת וְיַחֲשַׁב לוֹ כְּאִילוֹ הַגִּיעַ שֶׁם וְכִמוֹ כֵּן אִם קָנָה שְׁבִיתָהּ בְּרַה"ר מְקוֹם יוֹדַע כְּמוֹ עִיֵקֵר אֵילָן אוֹ גֹדֵר יֵשׁ לוֹ בְּאוֹתוֹ מְקוֹם אַרְבַּע אַמּוֹת וְאֲלָפִים אָמָה חוּץ לְאוֹתָן אַרְבַּע אַמּוֹת וְלְפִי שְׂאֵמֵר תַּחְתּוֹ וְהוּא אֵינּוּ מְסוּיִים לֹא אִמַר כְּלוּם וְאֵין לוֹ לִלְכַת אֲלָא לְעִיֵקְרוֹ שֶׁל אֵילָן בְּלַבַּד וְלֹא יִלְךְ מִשָּׁם לְבֵיתוֹ אֲלָפִים אָמָה וְלֹא הָאֲרַבַּע אַמּוֹת שִׁישׁ לוֹ לְשֶׁם בְּלִי מְסוּיִימוֹת עַד שֶׁנִּמְדוּד מִשָּׁם אֲלָפִים אָמָה וְזֶהוּ כְּשִׁישׁ תַּחַת הָאֵילָן שְׁמַנָּה אַמּוֹת אוֹ יוֹתֵר שְׁבֵהֵם יִפּוּל הַסַּפֵּק וְלֹא נוֹדַע בְּאֵיזָה מְקוֹם קָנָה שְׁבִיתָהּ אֲבָל אִם יֵשׁ תַּחַת הָאֵילָן פְּחוֹת מִשְׁמַנָּה אַמּוֹת יֵשׁ לוֹ לִלְכַת מִשָּׁם לְבֵיתוֹ אֲלָפִים אָמָה כִּי כִשְׂתַקַּח מֵהֶם אַרְבַּע אַמּוֹת שְׁהוּא שִׁיעוֹר מְקוֹם שְׁבִיתָתוֹ תִּמְצָא קְצָתָם מְשׁוֹתָפִים עִם הָאֲרַבַּע

אמות שיש לו לשם וכל זה כשישאר מן היום שיעור שיוכל להגיע לאותו מקום במרוצה כמו שזכרנו : (רמב"ם)

פרק ד - משנה ח

אם אינו מכיר, או שאינו בקי בהלכה, ואמר, שביתתי במקומי, זכה לו **[טז]** מקומו אלפים אמה לכל רוח. עגלות, דברי רבי חנינא בן אנטיגנוס. וחקמים אומרים, מרבעות, כטבלא מרבעת, כדי שיהא נשכר לזויות :

ר"ע מברטנורה ואם אינו מכיר. אילן או גדר : או שאינו בקי בהלכה. ואינו יודע שיועיל לו כשיאמר שביתתי במקום פלוני. ואמר שביתתי במקומו. זכה לו מקומו : עגלות. דבערי מקלט דמניהו ילפינן אלפים אמה של תחום שבת כתיב (במדבר לה) [זכה יהיה להם מגרשי הערים]. לזה אתה נותן פאות, דהינו זויות ואי אתה נותן פאות לשובתי שבת **[יז]**. ורבנן דבעו מרבעות דרשי זה לרבוויי, כזה יהיו כל שובתי שבת. והלכה כחקמים : **כטבלא מרבעת.** כתב הרמב"ם לפי שאי אפשר לעשות מרבע מצמצם בכיוון, תנא כטבלא מרבעת, כלומר כדרך שבני אדם רגילים לרבע, אף על פי שאינו מרבע בצמצום : **נשכר את הזויות.** ארבע הפאות שבאלכסונו של מרבע העודפות על העגול שבתוכו : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [טז] זכה לו. וקא משמע לן שאין נקרא זה שביתה בטעות כדאמר רבי יהודה במשנה ד', דלא דמי מי שהוא סמוך לעיר ולא ידע, דנכר לכל ומפרסם ששביתתו בטעות, מה שאינו נכר [לומר] דאלו היה יודע האילן או הגדר לא היה אומר תהא שביתתי במקומי. הרי"כ : **[יז]** ולא קשיא אמה שכתב בפרק ג' משנה ה' דתחומין דרבנן. שהרי כתב הטור סימן שצ"ז דקראי אסמכתא בעלמא : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אם אינו מכיר או שאינו בקי בהלכה כו' : או אינו בקי בהלכה פירושו שלא ידע כי יש לאדם שיתן מקום שביתתו במקום רחוק ממנו מלבד המקום שהוא עומד בו. ואמרו כטבלא מרובעת לפי שאי אפשר

במלאכה לעשות מרובע בדיוק ולפיכך הודיע שדי לנו שיראה כמרובע כפי היכולת האדם כמו הלוחות המרובעות שהכוונה בהם הרבוע כפי היכולת. נשכר את הזויות רוצה לומר את הארבע תוספות שיש במרובע על העגול שבתוכו ואותן התוספות הן בזויות המרובע ולפיכך קראן זויות. (וזה היא צורתה) והלכה כחכמים. (רמב"ם)

פרק ד - משנה ט

וזו היא שאמרו, העני [כ] מערב ברגליו. אמר רבי מאיר, אנו אין לנו אלא עני. רבי יהודה אומר, אחד עני ואחד עשיר, לא אמרו מערבין בפת אלא להקל על העשיר, שלא יצא ויערב ברגליו:

ר"ע מברטנורה זהו שאמרו. כגון זה שהוא בדרך ואין עמו פת, דהשתא עני הוא, לו התירו חכמים לערב ברגליו. דסבירא ליה לרבי מאיר עקר ערוב בפת, וקלא היא דאקילו גבי עני או מי שבא בדרך ואין עמו פת לערב ברגליו. ורבי יהודה סבר עקר ערוב ברגל, וקלא היא דאקילו לעשיר שאינו יכול לילך ברגליו לשלח ערובו על ידי שליח. והלכה כרבי יהודה. ובין רבי מאיר ובין רבי יהודה שוים הם שהאומר שביתתי במקום פלוני אינו קונה שביתה [יח] באותו מקום שאמר, אלא אם כן הוא עני או בא בדרך שאין עמו פת [יט], אבל עשיר צריך שישלח פת במקום שביתתו. והאומר שביתתי במקום פלוני אינו קונה שם שביתה אלא אם כן יש שהות ביום שהיה יכול לרוץ ולהגיע שם קדם שתחשך, ואם אין כל כך שהות ביום בשעה שאומר שביתתי במקום פלוני לא קנה שם שביתה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [יח] כלומר ופלוניתהו באומר שביתתי במקומי [ואינו] עני, שיש לו פת: [יט] הכי קאמר, אף על פי שיש עמו פת הוי כמי שאין עמו פת, הואיל ובדרך הוא וחשכה לו, כדמסיק שהיה יכול לרוץ. ועין תוספות יום טוב: [כ] העני כו'. אתאן לרבי מאיר, וכלומר בזו אמרו העני כו', אבל עקר ערוב בפת

גְּמִירָא וְטַעְמִיָּה דְּכִיּוֹן שְׂמִיבִיא פֶּת גְּלַה דְּעֵתוֹ וְנִכְר שְׂרָצוֹנוֹ לְשִׁבְתַּת שָׁם. אָבֵל
כְּשִׁמְעָרְב בְּרַגְלֵי אִמְרוּ אֵינְשֵׁי אִם תְּלַמִּיד חָכֵם הוּא שְׂמַעְתִּיָּה מְשַׁכְּתִיָּה, וְאִם
עִם הָאֶרֶץ חֲמוּרוֹ אֲתַאבִּיד לִיָּה וְהוֹלֵךְ לְבַקְרוּ שָׁם. וְרַבֵּי יְהוּדָה סָבַר כִּיּוֹן
שְׁטוּרְח הוּא בְּעַצְמוֹ יֵשׁ הַפִּירָא יוֹתֵר מְשֻׁשׁוֹלֵחַ שָׁם [שְׁלִיחַ] וּבְיָדוֹ פֶּת: (עֵיקָר
תו"ס).

רמב"ם וְזוּ הִיא שֶׁאִמְרוּ הָעֲנִי מֵעֵרֵב בְּרַגְלֵי כו': זֶה הַמֵּאֵמֵר חוֹזֵר עַל
הַמֵּאֵמֵר שֶׁהַזְכִּיר כָּבַר וְאֵמֵר שְׁבִיתִתִּי בְּמִקּוֹמִי זָכָה לוֹ מִקּוֹמוֹ אֲלֵפִים אִמָּה
לְכָל רוּחַ. וְרַבֵּי מֵאִיר אֵינּוּ מֵתִיר זֶה הַמַּעֲשֵׂה אֲלֵא לְעֵנִי לְפִי שֶׁאֵין לוֹ יְכוּלֵת
לְעֵרֵב עַל הַפֶּת אֲבֵל מִי שֵׁישׁ לוֹ יְכוּלֵת יֵשׁ לוֹ לְהַנִּיחַ עִירוֹב בְּמִקּוֹמוֹ עַל כָּל פְּנִים
וְאִזּוֹ יוֹכֵל לְלַכֵּת אֲלֵפִים אִמָּה לְכָל רוּחַ לְפִי שֶׁדַּעַת רַבִּי מֵאִיר עֵיקָר עִירוֹב בְּפֶת
וְנוֹתֵן רְשׁוּת לְעֵנִי שִׁיאֵמֵר שְׁבִיתִתִּי בְּמִקּוֹמִי בְּלִבְד לְהַקְלֵ עַל הָעֲנִי וְרַבֵּי יְהוּדָה
אוֹמֵר כִּי עֵיקָר הָעִירוֹב בְּרַגֵּל וְלְהַקְלֵ עַל הָעֵשִׂיר שִׁיתֵן פֶּת בִּיד שְׁלוּחוֹ וְיֵשִׁים
הַשְּׁלִיחַ אוֹתוֹ הַפֶּת בְּמִקּוֹם וְתִהְיֶה לוֹ שְׁבִיתָה בְּאוֹתוֹ מִקּוֹם וְיִלְךְ מִשָּׁם אֲלֵפִים
אִמָּה לְכָל רוּחַ. וְאוֹן מַחְלוּקֵת בֵּין רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי מֵאִיר כִּי כִשְׁהוּא מְכִיר
אֵילָן אוֹ גֵּדֵר אוֹ מִקּוֹם מוֹקֵף מַחִיצָה וְאֵמֵר שְׁבִיתִתִּי בְּמִקּוֹם פְּלוֹנִי אֵין
מִסְפִּיק זֶה אֲלֵא לְעֵנִי אֲבֵל עֵשִׂיר מוֹכֵרַח הוּא שִׁיגִיעַ פֶּת לְמִקּוֹם שְׁבִיתָתוֹ.
וְהִתִּירוּ זֶה לְמִי שְׁבֵא בְּדֶרֶךְ לְפִי שֶׁהוּא עֲנִי כִי אֵין לוֹ יְכוּלֵת לְהַגִּיעַ שָׁם וְלְהַנִּיחַ
שָׁם פֶּת. וְהִלְכָה כְּרַבֵּי יְהוּדָה: (רמב"ם)

פרק ד - משנה י

מִי שֶׁיִצָּא לֵילָךְ בְּעִיר שְׂמַעְרָבִין בָּהּ וְהִחְזִירוּ
חֲבֵרוֹ, הוּא מֵתֵר לֵילָךְ וְכָל בְּנֵי הָעִיר אֲסוּרִין,
דְּבָרֵי רַבֵּי יְהוּדָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר, כָּל שֶׁהוּא
יְכוּל לְעָרֵב וְלֹא עָרֵב, הָרִי זֶה חֲמָר גָּמֵל:

ר"ע מברטנורה מִי שֶׁיִצָּא. מְעִירוֹ, שֶׁשְׁלַחוּהוּ אֲנָשֵׁי עִירוֹ לְהוֹלִיךְ לָהֶם עִירוֹב
כְּדֵי שְׂיֻכְלוּ לֵילָךְ מִחֵר לְעִיר שְׂמַעְרָבִין לָהּ, שֶׁהִיא סְמוּכָה לָהֶם שְׁנֵי
תַּחֲוּמֵי שְׁבִית וְיְכוּלִין לֵילָךְ מִזֹּו לְזֹו עַל יְדֵי עִירוֹב: וְהִחְזִירוּ חֲבֵרוֹ. דְּאֵמֵר
לִיָּה עֵת חֲמָה הִיא עֵת צְנָה הִיא [כא]: הוּא מֵתֵר לֵילָךְ. לְמַחֵר לְאוֹתָהּ עִיר
אַחֶרֶת, שְׁכִיּוֹן שֶׁהִחְזִיק בְּדֶרֶךְ כְּדֵי לְקַנּוֹת שְׁבִיתָה [כב] לְסוּף אֲלֵפִים אִמָּה

רחוק מן העיר, הוי כעני שאומר שביתתי במקום פלוני, וקנה לשם שביתה: וכל בני עירו אסורין. שלא החזיקו בדרך, ואין להם אלא אלפים אמה לכל רוח מעירם: רבי מאיר אומר כו'. רבי מאיר מספקא ליה אי עני הוא הואיל ויצא מביתו והחזיק בדרך, או דלמא פיון שהיה יכול לערב בפת ולא ערב לאו עני הוא, הלכך הרי זה חמר גמל, שאין לו אלפים אמה לכל רוח מעירו, שפא שביתתו במקום שהיה הולך להולך שם הערוב בסוף אלפים מעירו, ולסוף האלפים מעירו נמי לא קנה אלפים לצד עיר האחרת, שפא לא קנה שביתה אלא בביתו. והלכה כרבי יהודה: (רי"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {כא} וְחָזַר [בו] מְלַלְכַת הַיּוֹם, אֲבָל דַּעְתּוֹ לִילְךָ לְמַחֵר: {כב} פְּלוֹמֵר דְּלֹא אֶמְרִינָן נִמְלָךְ הוּא שְׁלֹא לְקִנּוּת שְׁבִיתָה, אֶלֶּא אֶמְרִינָן דְּבִדְעָתוֹ עוֹמֵד. הַרְמַב"ם: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **מי שיצא לילך בעיר שמערבין בה והחזירו חבריו כו':** עיקר זה המאמר כי בני העיר עשו אותו שליח לעשות להם עירוב למדינה אחרת שהיא יושבת להם ברחוק שני תחומין כדי שיוכלו ללכת ממחרת חוץ למדינה ארבעת אלפים אמה וזה השליח כשיצא ללכת (ממחרת) חוץ למדינה החזירו חבריו למדינה קודם שיגיע ולא עירב רבי יהודה אומר כיון שיצא ונכנס בדרך לקנות בו שביתה ברחוק אלפים אמה קנה לשם שביתה לפי שהוא עני כאשר הקדמנו לומר שהוא קונה שביתה ברחוק מקום בלבד כשהוא יוצא לדרכו והחזיק לו בדרך כיון שיצא בזאת הכוונה יש לו ללכת חוץ לאותה מדינה ארבעת אלפים אמה ואנשי המדינה ששלחו אותו לא נגמר עירובם ולפיכך אין הולכין חוץ לאותה מדינה ארבעת אלפים אמה אבל הולכים חוץ למדינתם אלפים אמה לכל רוח בלבד. ור"מ אומר כי זה השליח מאחר שהיה לו לערב ולא עירב נדון אותו להחמיר ולא ילך אלפים אמה לכל רוח כמו אנשי המדינה שעשו אותו שליח אלא ילך אלפים אמה לאותו רוח ששלחו אותו לערב בו וברוח האחר שכנגדו ילך כמו שהיה הולך אילו היה מערב וזה הוא חמר גמל כמו שבארנו במה שקדם. והלכה כר' יהודה: (רמב"ם)

פרק ד - משנה יא

מי שיצא חוץ לתחום, אפלו אמה אחת, לא

יִכָּנַס. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, שְׁתִּים, יִכָּנַס, שְׁלֹשׁ, לֹא יִכָּנַס. מִי שֶׁהִחֲשִׁיד חוּץ לַתְּחוּם, אֶפְלוּ אִמָּה אַחַת, לֹא יִכָּנַס. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, אֶפְלוּ חֲמִשׁ עֶשְׂרֵה אֲמוֹת, יִכָּנַס, שְׂאִין הַמְּשׁוּחֹת מִמְצִין אֶת הַמְּדוֹת, מִפְּנֵי הַטּוֹעִין :

ר"ע מברטנורה אֶפְלוּ אִמָּה אַחַת לֹא יִכָּנַס. וְאִין לוֹ אֶלָּא אַרְבַּע אֲמוֹת מִכָּאן וְאַרְבַּע אֲמוֹת מִכָּאן. וְאִף עַל פִּי שְׁמַבְלָעוֹת אֵלוּ אַרְבַּע אֲמוֹת בְּתוֹךְ תְּחוּם הָעִיר, לֹא אֶמְרִינן כִּינּוֹן דְּעַל עַל, דְּסַבִּירָא לִיהּ הַבְּלָעַת תְּחוּמִים לֹאוּ מִלְתָּא הִיא: **שְׁתִּים יִכָּנַס**. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְטַעְמִיהּ, דְּאָמַר וְהוּא בְּאִמְצָעוֹן, שְׁבִסוּף הָאֲלָפִים יֵשׁ לוֹ אַרְבַּע אֲמוֹת, שְׁתִּים מִצַּד זֶה בְּתוֹךְ הַתְּחוּם וּשְׁתִּים מִצַּד זֶה לְסוּף הַתְּחוּם, הַלְּכָךְ אִם הוּא עוֹמֵד בְּאִמָּה הַשְּׁנִיָּה **[כג]** יִכָּנַס, דְּהַבְּלָעַת תְּחוּמִין מִלְתָּא הִיא. וְאִין הַלְּכָךְ כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר: **מִי שֶׁהִחֲשִׁיד**. שְׁהִיָּה בָּא מִן הַדֶּרֶךְ וְחֲשָׁכָה לוֹ חוּץ לַתְּחוּם: **לֹא יִכָּנַס**. דְּבִמְקוֹמוֹ לֹא קָנָה שְׁבִיתָה, שְׁהִרִי גְלָה דְּעֵתוֹ **[כד]** שְׂאִינוּ רוּצָה לְקַנּוֹת שְׁבִיתָה בְּמִקּוֹמוֹ, וּבְעִיר לֹא קָנָה שְׁבִיתָה, שְׂיֵשׁ בֵּינוּ וּבֵין הָעִיר יוֹתֵר מֵאֲלָפִים אִמָּה, הַלְּכָךְ אִין לוֹ אֶלָּא אַרְבַּע אֲמוֹת כְּדִין מִי שְׂיִצָּא מִחוּץ לַתְּחוּם: **עַד חֲמִשׁ עֶשְׂרֵה אִמָּה**. לֹאוּ דְּוִקָּא **[כה]**, דְּהוּא הַדִּין פְּחוֹת אוּ יוֹתֵר מְעַט. וְאִית דְּמַפְרָשֵׁי חֲמִשׁ עֶשְׂרֵה דְּוִקָּא, וְלֹא יִדְעָתִי לִישְׁבוּ יַפָּה **[כו]**: **הַמְּשׁוּחֹת**. מִדְּדֵי הַתְּחוּמִים **[כז]** לְעִירוֹת וְעוֹשִׁין סִימָן לְסוּף הַתְּחוּם, אִין מִמְצִין אֶת הַמְּדוֹת לְעִשׂוֹת הַסִּימָן בְּסוּף אֲלָפִים מִמֶּשׁ, אֶלָּא כּוֹנְסִין אוֹתָן לְתוֹךְ אֲלָפִים: **מִפְּנֵי הַטּוֹעִין**. שְׂאִין מִכִּירִין הַסִּימָן וּפְעָמִים שְׂיוּצָאִים לְהִלָּן מִמֶּנּוּ וְחוֹזְרִין וְלֹאוּ אִדְעָתִיהוּ, וּמִשׁוּם הַכִּי רְגִילִין תְּמִיד לְכַנוֹס בְּתוֹךְ אֲלָפִים, וְנִמְצָא שְׂאֵלוּ חֲמִשׁ עֶשְׂרֵה אֲמוֹת בְּתוֹךְ הַתְּחוּם הֵן, וְכִינּוֹן שְׁהִיָּה זֶה אָנוּס שְׂרִינָן לִיהּ לְכַנְס, וְלֹא מִחְמִירִין לִיהּ כִּי הִיכִי דְּמִחְמִירִין לְמִי שְׂיִצָּא חוּץ לַתְּחוּם, דְּהֵתֵם הָוָה לִיהּ לְזַהֵר וְלִתֵּת בְּדַעְתּוֹ שְׂלֹא יֵצֵא. וְאִין הַלְּכָךְ כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[כג]** וְדַכּוֹתִיָּה שְׁלֹשׁ לֹא יִכָּנַס, אִם עוֹמֵד בְּאִמָּה הַשְּׁלִישִׁית. גְּמָרָא: **[כד]** וְזֶה לְשׁוֹן הַרִי"כ, לֹא יִכָּנַס, אִם אָמַר שְׁבִיתָתִי בְּעִיר לֹא אָמַר כְּלוּם שְׁהִרִי הוּא חוּץ [למקום] שְׂסִים יוֹתֵר מֵאֲלָפִים אִמָּה, וּבִמְקוֹמוֹ נָמִי לֹא קִנִּי שְׁבִיתָה. וְזוֹ הִיא פְּנִינַת הַר"ב בְּמָה שְׁפָתַב שְׁהִרִי גְלָה דְּעֵתוֹ, רְצוֹנוֹ לֹאמַר שְׂאָמַר. וְעִין תּוֹסַפּוֹת יוֹם טוֹב: **[כה]** אֶלָּא כְּלוּמַר לְפִי סְבֵרַת הָאָדָם שְׂיִוִּכַל לְשַׁעַר עַד חֲמִשׁ עֶשְׂרֵה אֲמוֹת וְלֹא יוֹתֵר, אֲבָל אֶפְשָׁר לְפָחוֹת וּלְשַׁעַר, שְׂאִי אֶפְשָׁר שְׂיִטְעוּ כָּל כֶּף: **[כו]** לֹא רָאָה [בְּזֶה] דְּבָרֵי רִשְׁ"י וְהַרִי"כ שְׁפָתַבוּ וְזֶה לְשׁוֹנִם, אֶמְרִינן לְקַמּוֹן בְּפִרְקָא ה' אִין מוֹדְדִין אֶלָּא בְּחָבֵל שֶׁל חֲמִשִּׁים אִמָּה [אַרְבַּעִים חֲבָלִים יֵשׁ לְאֲלָפִים]. וְכָל חָבֵל וְחָבֵל מִתְמַעֵט שְׁתֵּי אַחֲזוֹת, זֶה תּוֹפֵס מִכָּאן וְזֶה מִכָּאן. וְהָאֲחִיזָה טַפַּח וְחָצִי אֲצִבַּע. הִרִי חֲמִשׁ עֶשְׂרֵה אֲמוֹת: **[כז]** כְּדַמְתַּרְגָּם [בְּמִדְבָּר לַה] וּמִדְּתָם חוּץ לְעִיר, וּמִשְׁחַתוֹן מִבְּרָא לְקַרְתָּא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מי שיצא חוץ לתחום אפילו אמה אחת כו': רבי אליעזר סובר כי יש לאדם במקומו ארבע אמות והוא באמצען וכשהוא חוץ לתחום שתי אמות הנה נפל השתוף בין ארבע אמות שלו ובין סוף התחום ולפיכך יכנס. ממצין את המדות פירושו שאין המשוחות מדקדקים במדות להגיעם עד סוף התחום אבל מודדין פחות מן השיעור הראוי ומחסרין מכל חבל וחבל מעט מפני מה שאירע במקומות הנמוכים והגבוהים ויגרעו מן האלפים אמה אמות להחמיר לפיכך היה מתיר רבי שמעון להכנס. ואין הלכה כרבי אליעזר ולא כרבי שמעון: (רמב"ם)

ה

פרק

פרק ה - משנה א

כיצד מעבירין את הערים, בית נכנס בית יוצא, פגום נכנס פגום יוצא. היו שם גדודיות גבוהות עשרה טפחים, וגשרים **ג** ונפשות, שיש בהן בית דירה, מוציאין את המדה כנגדן, ועושין אותה כמין טבלא **מרבעת** **ו**, כדי שיהא נשכר את הזויות:

ר"ע מברטנורה כיצד מעבירין. לשון אשה מעברת שפרסה בולט. והכי קאמר, כיצד יש לה עבור לעיר, אם בית נכנס בית יוצא וכו'. כשפא לצין סימן תחום העיר ובא למדד אלפים חוצה לה, אם לא היתה

חומתה חלקה אלא בתיים סמוכין ומחברים, ויש בית נכנס לתוך העיר יותר מחברו ונראית כניסתו פגומה, ויש בית בולט ויוצא לחוץ יותר מחברו: **או פגום נכנס פגום יוצא**. שיש מגדלים בולטים בחומה, פעמים בולטים לפנים פעמים לחוץ: **או שהיו שם**. לאחת הקרנות **[א]** של עיר: **גדודיות גבוהות**. שבתי חומה של חרבות בתיים, וישנן תוך שבעים אמה ושירים **[ב]** לעיר: **או נפשות**. בנין שעושין על הקבר. והוא שיהא בהן בית דירה: **מוציאין את המדה כנגדן**. אם הבליטות הללו אצל קרן מזרחית צפונית, רואים כאלו יש עוד בליטה אחרת כנגדה בקרן מזרחית דרומית, וחוט מתוח מזו לזו, ומוודד מן החוט ולחוץ, כדי שיהא התחום שוה לשתי הקרנות ולא יהיה כאן ארץ וכאן קצר: **ועושין אותן [ד]**. התחומין. מרבעים, שיהא אלפים לצדדים כבאמצע. ולא עגלים, שיהא להן אלפים באמצע, ובצדדים הם מתמעטים **[ה]** כדרך דבר עגל: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [א] ואפלהו קאי, ולא דוקא בקרנות שהן קרן זוית, אלא הוא הדין באמצע: **[ב]** הינו ארבעה טפחים, כמו שאיתא בפרק ב' משנה ה': **[ג]** וגשרים. שהן מכסין מלמעלה. ויש לו כתלים מארבע רוחותיו, אלא שהכפה חלולה, ויש בכתלים פלוש שהמים יעברו תחתיו או בני אדם, ויש תחתיו דירה למוכס. הר"כ: **[ד]** וקשה נלגרסו דגס אותן, הא תנא ליה פרק ד' משנה ח', ונסח אחר [גרס] אותה, ופרש הרמב"ם רצונו לומר כי כשתהיה המדינה עגלה שיעשו בו מרבע דבוק לה ואז ימדדו חוץ למרבע אלפים אמה לכל רוח ומרויחים אנשי המדינה אותן התוספות שיוסיפו המרבע על העגלה שבתוכו: **[ה]** אין לומר כפשוטה, שהרי אם לצד אחד מהעיר אלפים, כשנעגל כל סביבות העיר ממקום שכלו אותן אלפים, אין ספק שלכל צדדי העיר יהיה אלפים, אלא הינו לומר שפשן עגלות הוא מפסיד הזויות וכשן מרבעות נשכר הזויות, דכל אמתא ברבוע אמתא ותרי חמשי באלקסון, נמצא כשיוצא [מהעיר] כנגד הזויות ללכת באלקסון מהלך אלפים ושמנה מאות אמה, ואם היו עגלות לא היה יכול להלך בשום צד יותר מאלפים. בית יוסף: **[ו]** **טבלא מרבעת**. בעיר מרבעת עסקינן, שאין בה אלא אלפים על אלפים, דהווי נמי תחומין מרבעין, ואם אינה מרבעת כגון שהיא יתרה על אלפים לארבה או פחותה מאלפים, לא הווי מרבעים, דתחומין מרבעים לאו דוקא שיהא ארכן כרחבן, שהרי רחבן למדת העיר היא כו', אלא מרבעים דקתני למעוטי עגלים. רש"י: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **כיצד מעברין את הערים בית נכנס בית יוצא כו'**: ענין מעברין הוא שיחברו למדינה דבר אחד כמו העובר שהוא נוסף בגוף אמו ותהיה המדידה חוץ לאותו דבר הנוסף. ואמר בכאן כי אם יהיה בית חוץ למדינה ובית תוך המדינה (כזו הצורה) שנמוד חוץ מן הבית היוצא מן המדינה כדי להוסיף לאנשי המדינה שבעים אמות. וכן כשהוא פגום והוא בנין חרוב או גדודיות הוא מה שיש לו שלשה גדרים בלבד. וגשרים ידוע. נפשות מקומות יוצאים מן הארץ ומתנאי שיהיה שם בית דירה ואמרם עושין אותה כטבלא מרובעת ר"ל כי כשתהיה המדינה עגולה שיעשו בה מרובע דבק לה ואז

ימדדו חוץ למרובע אלפים אמה לכל רוח ומרויחין אנשי המדינה אותו
התוספת שיוסיף המרובע על העגולה שבתוכו : (רמב"ם)

פרק ה - משנה ב

נותנין קרפף **ז** לעיר, דברי רבי מאיר.
וחכמים אומרים, לא אמרו קרפף אלא בין
שתי עירות, אם יש לזו שבעים אמה ושירים,
ולזו שבעים אמה ושירים, עושה קרפף
לשתייהן להיותן כאחת :

ר"ע מברטנורה נותנין קרפף לעיר. כל הבא למדד תחומין מניח לעיר
אזיר של שבעים אמה ושירים שהן שבעים אמה ושני שלישי אמה
ומשם מתחיל למדד אלפים אמה, שנקאמר (במדבר לה) מקיר העיר וחוצה
אלף אמה סביב, אמרה תורה תן חוצה ואחר כך מדד, כלומר תן לה
קרפף של שבעים אמה ושירים ואחר כך מדד משם והלאה : לא אמרו
קרפף אלא בין שתי עירות. שתי עירות הסמוכות זו לזו נותנין שבעים
אמה ושירים לכל אחת כדי לחברן על ידי קרפיפות הללו להיות כעיר
אחת, והבא ללכת מאחת מהן [דבר] חביתה מודדים לו אלפים אמה
מחוץ לחביתה, מפני ששתייהן כעיר אחת על ידי קרפיפות הללו
שמחברין ביניהן. והלכה כחכמים, שאין נותנין קרפף לעיר אחת אלא
בין שתי עירות בלבד : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **ז** קרפף. הוא צלע מצלעות מרבעות מדת בית סאתים והוא
שבעים ושירים. הרמב"ם. עשאו שם משתף או משאל, דבפרק ב' משנה ג'
פרש כהר"ב שם ונלמד מענינו : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם נותנין קרפף לעיר דברי רבי מאיר כו' : קרפף הוא צלע מצלעות
מרובעות מדתו בית סאתים והוא שבעים ושירים וכבר ביארנו זה בפ"ב
[משנה ה'] מזאת המסכתא וביארנו כי אותם השירים שני שלישים בקרוב.
ודעת רבי מאיר שצריך להתרחק מן המדינה שבעים ושירים ואז ישער
אלפים אמה תחום וראיתו על זה מלשון התורה [במדבר לה] מקיר העיר

וחוצה רוצה לומר כי המדה נופלת חוץ לעיר וחכמים אינן סוברין כן אלא כשיש בין שתי המדינות שיעור שתי קרפיות או פחות כל שהוא שהם כמדינה אחת וימדדו אלפים אמה לכל רוח חוץ לשניהם ווהיה מותר לכל אחת מהם שתלך לאחרת וחוצה לה אלפים אמה וזהו ענין אמרם עושה קרפף לשתיהן להיות כאחת כלומר כשיש ביניהם זה הריחוק אז יתן לכל אחת קרפף וידבקו יחד ויהיו כמדינה אחת. ואין הלכה כרבי מאיר : (רמב"ם)

פרק ה - משנה ג

וְכֵן שְׁלֹשָׁה כְּפָרִים הַמְשַׁלְּשִׁין, אִם יֵשׁ בֵּין שְׁנַיִם הַחִיצוֹנִים מָאָה וְאַרְבָּעִים וְאֶחָד וְשְׁלִישׁ, עָשָׂה אֲמִצְעֵי אֶת שְׁלֹשֶׁתָן לְהִיּוֹתוֹן כְּאֶחָד :

ר"ע מברטנורה וְכֵן שְׁלֹשָׁה כְּפָרִים הַמְשַׁלְּשִׁים. לא משלשים ממש, אלא שלישי עומד מרחוק כנגד בין החיצונים, וכל שאלו מכניס אמצעי לביניהן (ה) ואין בין זה לזה אלא קמ"א אמה ושליש, שהן שבעים אמה ושני שלישים לזו ושבעים אמה ושני שלישים לזו, וכן לצד העיר החיצונה האחרת אין בין האמצעית לבינה אלא מאה וארבעים ואחד אמה ושליש, הרי שלשתן נחשבות כאחת, והיוצא מאחת מהן לילך דרך חברותיה מונה מחומת חברתה החיצונה. וכמה יהא בין האמצעית לחיצונית, אלפים אמה, דהואיל ויכולה לבא אמצעית לחיצונית וחיצונית לאמצעית בלא ערוב אֲמִרִינן רואין פֶּאֱלוּ אֲמִצְעֵיתָּ נְתוּנָה בִּינֵיהוּ. אֲבָל אִם רְחוּקָה יוֹתֵר מֵאַלְפִים לֹא אֲמִרִינן רואין : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (ה) ודקתני בין שנים החיצונים הכי קאמר, אם יש אור בין שני החיצונים כדי להתמלאות אמצעי ולעמד אור הנשאר בין אמצעי לחיצונים על מאה ארבעים ואחת ושליש לכאן ומאה ארבעים ואחת ושליש לכאן, דהינו שתי קרפפות לשניהן, רואין כו', אבל אם רבה אור יותר מכאן לא אֲמִרִינן רואין. רש"י : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם וכן שלשה כפרים המשולשין כו' : כשהן השירים שני שלישים הוא מבואר שיהיה שיעור שתי קרפיות מאה ואחת וארבעים ושליש והכוונה כי כשיש בין שנים החיצונים מן המרחק שיעור כשנדמה האמצעי שהוא

ביניהם יהיה הנשאר בינו ובין כל אחד מהם שתי קרפיות מכל צד ובתנאי שני שיהיה האמצעי בינו ובין כל אחד משנים החיצונים אלפים אמה או פחות ואז ישובו השלשה כמו מדינה אחת ותהיה המדידה חוצה להם : (רמב"ם)

פרק ה - משנה ד

אין מוֹדְדִין אֶלָּא בְּחֶבֶל שֶׁל חֲמִשִּׁים אַמָּה {ט}, לא פחות ולא יותר. ולא ימדוד אלא כנגד לבו. הִיָּה מוֹדֵד וְהִגִּיעַ לְגִיָּא אוּ לְגֵדֵר, מִבְּלִיעוֹ וְחוּזֵר לְמִדָּתוֹ. הִגִּיעַ לְהָר, מִבְּלִיעוֹ {יב} וְחוּזֵר לְמִדָּתוֹ, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יֵצֵא חוּץ לְתַחוּם. אִם אֵינוֹ יָכוֹל לְהַבְלִיעוֹ {יד}, בָּזוּ אָמַר רַבִּי דוֹסְתַאי בֵּר רַבִּי יֵנְאִי מְשׁוּם רַבִּי מֵאִיר, שְׁמַעְתִּי שֶׁמְקַדְרִין בְּהָרִים :

ר"ע מברטנורה **אין מוֹדְדִין**. אלפים אמה של תחום שבת אלא בחבל של פשתן ארז חמשים אמה: **לא פחות**. שפשהחבל קצר נמתח הרבה ומאריך (האמה) [המדה]: **ולא יותר**. שפשהוא ארז הרבה כבדו מכפילו באמצעותו ומתקצר: **אלא כנגד לבו**. קבעו לו חכמים מקום לשום ראש החבל כל אחד נגד לבו, שאם יתן זה כנגד צוארו וזה כנגד רגליו החבל מתקצר והתחומין מתמעטין: **לגדר**. חומת אבנים שנפלה ונעשית גל גבוה ומשפע: **מבליעו**. אם אינו רחב חמשים אמה {י} משפתו אל שפתו מלמעלה, אף על פי שיש במדרונו הלוך יותר מאלף {יא}, אין אומרים תעלה מדת מדרונו למדת התחום, אלא זה יעמד על שפתו מפאן וזה יעמד על שפתו מפאן ויבליעו מדרונו בחבל אחד: **וחוזר למדתו**. מדקתני חוזר למדתו, משמע שאם היה רחבו כנגד העיר יותר מחמשים ואינו יכול להבליעו שם בחבל, ובאחד מראשיו שלא כנגד העיר יכול להבליעו, הולך ומבליעו שם, ומודד והולך שם משפתו והלאה עד כנגד המקום שפלה בו רחב הגי'א כנגד העיר, וחוזר למדתו כנגד העיר,

ומשלים את מדת תחומיו: **הגיע להר מבליעו**. והוא שלא יהיה הר זקוף הרבה אלא משפע, שבהלוד חמש אמות ממנו לא יגבה אלא עשרה טפחים **[יג]**, אבל אם הוא זקוף עד שבפחות מהלוד חמש אמות זקוף עשרה טפחים, אינו מבליעו, אלא אומדו בלבד והולך: **והוא שלא יצא חוץ לתחום**. כשהולך המודד להבליע החר או הגיא, לא יצא חוץ לתחום למקום שראשי הגיא קצרים שיכול להבליעם שם כדי שיחזר אחר כך למדתו כנגד העיר, גזרה מפני שהרואה אותו מודד והולך שם יאמר שמדת תחומים של צדי העיר באה עד כאן: **בזו אמר רבי דוסתאי**. בזו למעוטי עיר מקלט ועגלה ערופה הקרובה אל החלל, שאין מקדריו בהן **[טו]**: **מקדרין**. רואין כאלו נוקבין אותן ומודדים דרך הנקב **[טז]** למעט מדת מדרונו, כדאמרינן בגמרא שמודדין אותו בחבל של ארבע אמות, והתחתון מניח את החבל כנגד לבו והעליון כנגד רגליו, וכן מודדין אותו כלו ארבע אמות ארבע אמות, ומתמעט מדרון של כל ארבע אמות חצי קומת אדם. והלכה כרבי דוסתאי: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ט] חמשים אמה. בגמרא אסמכינהו אקרא דכתיב [שמות לו] בחצר המשכן ורחב חמשים בחמשים, ומדלא אמר חמשים חמשים ולפינן מניה תרתין, הך דהקא והא דמשנה ה' פרק ב' **[י]** המכון אם אינו רחב פי אם חמשים אמה: **[יא]** רצונו לומר עד אלפים, והכי איתא בגמרא. [וכתב] הר"י כ ואם רצה לירד בשבת במדרון הגיא יכול לירד שם ואחר כך יוצא משם ומשלים תחומו כאלו לא ירד בגיא: **[יב] מבליעו**. כמו בהבלעת הגיא שעומדים על שני שפתי הגיא מזה ומזה שנמדד השטח הרחב [בעליון] ולא הקצר כו', ודכותיה בהר כשמבליעו [נמדדהו בתחתיתו בשטחו הרחב], וכיצד יעשה, זוקף עץ גבוה בשפתו מזה ועץ אחר כנגדו בשפתו מזה ומותח החבל מזה לזה. תוספות, ועין תוספות יום טוב: **[יג]** גמרא. והטעם משום דניחא תשמישתיה לעלות במדרונו כו'. הר"י כ. ומה שכתב אבל כו' אינו מבליע וכו' הינו טעמא לפי שקשה לעלות עליו ולמדדו על גבו כפרוש הר"י כ. ושעור האמד הוא עד חמשים אמה, אבל יותר מחמשים מקדרין. טור: **[יד]** **להבליעו**. בחבל של חמשים אמה. טור. וקאי נמי אגיא וגדר, דקדור שיף נמי בהו. ומיהו בגיא לא אכפת לן בין מתלקט עשרה מתוך חמשה או פחות. טור: **[טו]** וטעמא מפרש בגמרא, מפני שהן של תורה: **[טז]** וזה לשון רש"י, דמשוה מדת החר כאלו הוא נקוב במקום מעמד רגלי העליון, ונמצא לבו במקום שרגליו עומדות שם עכשיו. וכשנותן החבל עכשיו כנגד מרגלותיו הוי ליה כאלו נותן אותו כנגד לבו בקרקע חלקה כדרך כל המודדין: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אין מודדין אלא בחבל של חמשים אמה כו': זה החבל ראוי להיות מפשטים וברור הוא כי בכל מדידה יפול בה מעט קירוב ולפיכך התנה שלא יוסיפו על אורך זה החבל ולא יגרעו ממנו. ואמרם ולא ימדוד אלא כנגד לבו רוצה לומר שיתפוש קצת החבל לעומת לבו לא עליו ולא תחתיו. וענין אמרם מבליעו שיפרוש החבל עליו מלמעלה ולא יצטרך למדידת עומק הגיא או גובה הגדר וזה יתכן ר"ל שיהיה רחב הגיא חמשים אמה או פחות שהוא שיעור החבל וכמו כן גובה הגדר ואם לא יתכן ימדוד אותו כאשר נפרש

לקמן וזה שאמר הגיע להר מבליעו בתנאי שיהיה גבהו על הארץ כדי שימצא כשימוד מארכו בארץ חמש אמות שימצא בגובה הקו הנופל על קצה החמש אמות על זוויות עומדת עשרה טפחים אבל אם יהיה גבהו על הארץ כדי שימצא גבוה עשרה טפחים באותו קו הנופל ויהיה ממנו לקצה ההר פחות מחמש אמות הרי הוא כמו הגדר הגבוה העומד על שטח הארץ ולא יצטרך להבליעו אלא יקח אותו באומד. ובלבד שלא יצא חוץ לתחום רוצה לומר שלא יעמוד אותו המודד חוץ לתחום כשירצה להעביר החבל על המקום הגבוה לראות לאיזה מקום יגיע וזה מפני שנחוש שמא יראה אותו שום אדם כשהוא מודד ויחשוב כי במקום עמידתו הגיע תחום שבת. שמעתי שמקדרין בהרים רוצה לומר האומד והקירוב וקודר בלשונם המחמד ומקדרין מחתכין המדה ופירשו בגמרא זה הענין והוא שיקחו חבל מארבע אמות ויעמוד אחד במקום הגבוה מן ההר והשני במקום הנמוך ממנו ויתן העומד במקום גבוה קצה החבל נגד רגליו והעומד במקום נמוך יתן קצה החבל לעומת לבו ויתרחק ממנו כשיעור אורך החבל וככה ימדדו אותו כולו ד' אמות על זה הקרוב עד שיודע כמה יפסוק מתחום שבת והלכה כר' דוסתאי: (רמב"ם)

פרק ה - משנה ה

אין מוֹדֵדִין אֶלָּא מִן הַמַּמְחָה. רַבָּה לְמָקוֹם אֶחָד וּמַעֵט לְמָקוֹם אַחֵר, שׁוֹמְעִין לְמָקוֹם שְׂרַבָּה. רַבָּה לְאֶחָד וּמַעֵט לְאַחֵר, שׁוֹמְעִין לְמַרְבָּה. אֶפְלוּ עֶבֶד, אֶפְלוּ שְׂפִיחָה, נְאֻמָּנִין לּוֹמֵר, עַד כָּאן תְּחוּם שַׁבָּת, שֶׁלֹּא אָמְרוּ חֲכָמִים אֶת הַדְּבָר לְהַחְמִיר אֶלָּא לְהַקֵּל: [יז]

ר"ע מברטנורה אין מוֹדֵדִין אֶלָּא מִן הַמַּמְחָה. אָדָם הַבָּקִי בְּמִדְיָה. וְגֵאוֹן פִּרֵשׁ מַמְחָה לְשׁוֹן וּמַמְחָה עַל [פְּתוּחַ] יָם כְּנֶרֶת (בְּמִדְבַר לֵד), כְּלוּמַר שְׂמֵת־כְּנֵיזִים לְמִדַּד הַתְּחוּמִין לְכַתְּחֵלָה מִן הַמָּקוֹם הַשְּׁוֹה וְהַיָּשׁוּר כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה צָרִיךְ לְקַדֵּר: רַבָּה לְמָקוֹם אֶחָד וּמַעֵט לְמָקוֹם אַחֵר. שֶׁנִּמְצְאוּ סִימְנֵי תְּחוּם זֶה אַרְבֵּין וּבּוֹלְטִין מִכְּנֶגֶד סִימְנֵי תְּחוּם קֶרֶן שֶׁכְּנֶגְדָּה: שׁוֹמְעִין לְמָקוֹם

שְׂרֵבָה. וּמוֹצִיאִין מִדַּת הַקְּצָרָה כְּנִגְדָּה, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא מֵתַח מִתְחַלֵּה הַחֶבֶל כָּל צָרְכוֹ. וְתִנָּא בְּתוֹסְפֹתָא שֶׁהוּא צָרִיד לְמִתְחוּ בְּכָל כָּחוֹ: **רְבָה לְאַחַד וּמַעֲט לְאַחַר.** הֵכִי קָאָמַר, רְבָה אַחַד וּמַעֲט אַחַר, שֶׁמִּדְּדוּ שְׁנֵי בְּנֵי אָדָם מִמְּחִים, זֶה רְבָה וְזֶה מַעֲט: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ז] חכמים. מִדְּאוּרֵיתָא לֹא מֵיִתְסָרִי מִיַּדִּי, וְאֵינְהוּ גְזוֹר, הַלְּכָךְ אֲזַלְיִנן בְּהוּ לְקָלָא. רַשִׁי. וּמִיְהוּ אֵיכָא דְסָבִירָא לִיה דְּעַד שְׁלֹשׁ פְּרָסָאוֹת מִדְּאוּרֵיתָא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **אין מודדין אלא מן המומחה כו':** מומחה הוא האדם החכם המהיר במלאכתו באיזו מלאכה שתהיה או בחכמה מן החכמות ורוצה בכאן שיהיה חכם בתשבורת מהיר במדידת הקרקעות. ומה שאמרו שומעין למקום שריבה פירשו אותו בגמרא שאם אמר שבכאן הוא תחום שבת והוא פחות מן השיעור שהיינו חושבים או אם אמר שבכאן תחום שבת והוא יותר ממה שהיינו חושבין כמו שנאמין אותו ונסמוך עליו שיהיה המקום פחות ממה שהיינו חושבין כמו כן נסמוך עליו שהוא יותר ממה שהיינו חושבין קודם לכן ושיעור הבבא השניה מזו המתני' כך ריבה אחד ומיעט אחד שומעים למרבה רוצה לומר אם באו שנים וחלקו זה על זה וכל אחד מהם מומחה שנסמוך ונעשה כדברי המיקל: (רמב"ם)

פ ר ק ה - מ ש נ ה ו

עִיר שֶׁל יְחִיד וְנַעֲשִׂית שֶׁל רַבִּים, מְעַרְבִין אֶת כָּלָה. וְשֶׁל רַבִּים וְנַעֲשִׂית שֶׁל יְחִיד, אֵין מְעַרְבִין אֶת כָּלָה, אֶלָּא אִם כֵּן עָשָׂה חוּצָה לָהּ כְּעִיר חֲדָשָׁה שְׁבִיהוּדָה, שֵׁישׁ בָּהּ חֲמִשִּׁים דְּיוֹרִים, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, שֶׁלֹּשׁ חֲצֵרוֹת שֶׁל שְׁנֵי בְּתִים:

ר"ע מברטנורה **עיר של יחיד.** כְּגוֹן שֶׁאָדָם אַחַד קָנָה כָּלָה וְהוּא מְשַׁפֵּיר כָּל בְּתִיָּה לְבְנֵי אָדָם הַדָּרִים בָּהּ. וְאַחַר כֵּן נַעֲשִׂית שֶׁל רַבִּים: **מְעַרְבִין אֶת**

כֹּלֵהּ. כְּדָרֵךְ שֶׁהָיוּ מְעַרְבִין כְּשֶׁהִיָּתָה שֶׁל יָחִיד, שֶׁלֹּא הִיָּתָה צְרִיכָה שִׁיּוֹר: **אֵין מְעַרְבִין אֶת כֹּלֵהּ**. שְׁאֲסוּר לְעַרְבַּ עֵיר שֶׁל רַבִּים אִם אֵין מְשִׁיר בָּהּ בְּתִים יְדוּעִים בְּלֹא עָרוֹב, דֶּהֱהוּא שִׁיּוֹר הָיִי הַכֹּר דְּטַעֲמָא מְשׁוּם עָרוֹב הוּא וְלֹא תִשְׁתַּכַּח תּוֹרַת רְשׁוֹת הַרַבִּים. וְזוֹ הוּאִיל וְהִיָּתָה שֶׁל רַבִּים וְהִיָּתָה צְרִיכָה שִׁיּוֹר, אָף עַל גַּב דֶּהֲשַׁתָּא הוּיָא שֶׁל יָחִיד, נְדוּנִית כְּבַתְחַלָּה **{יח}**: **אֲלֵא אִם כֵּן עֲשֵׂה חוּצָה לָהּ**. שִׁיּוֹר שֶׁלֹּא עָרְבוּ עִם שְׁאָר הָעִיר. וּרְבוּתָא קָא מְשַׁמַּע לָן, שְׁאֲפִלּוּ שִׁיּוֹר שֶׁל חוּצָה לָהּ מוֹעִיל לְשְׁאָר הָעִיר: **כְּעִיר חֲדָשָׁה שְׁבִיהוּדָה**. עֵיר הִיָּתָה בִּיהוּדָה וּשְׁמָהּ חֲדָשָׁה **{יט}**, וְלֹא הָיוּ בָּהּ אֲלֵא חֲמִשִּׁים דְּיִוְרִים, וְהִיא הָעִיר הַיּוֹתֵר קִטְנָה שְׁבִכָל אֶרֶץ יְהוּדָה, וְהִיא הִיָּתָה שִׁיּוֹר לְעִיר גְּדוֹלָה הַסְּמוּכָה לָהּ, וְהוּא שְׁעוֹר הַשִּׁיּוֹר שְׁצָרִיךְ לְשִׁיר בְּעִיר שֶׁלֹּא יְעָרְבוּ עִם הָאֲחֵרִים מְשׁוּם הַכִּיָּרָא: **רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר שֶׁלֹּשׁ חֲצוֹת כו'.** וּפְסִק הַהֲלָכָה אֲפִלּוּ בֵּית אֶחָד בְּחֶצֶר אֶחָד הָיִי שִׁיּוֹר. וְעִיר שְׁאֵין לָהּ אֲלֵא פְתַח אֶחָד בְּלִבָּד, אֲפִלּוּ הִיָּתָה שֶׁל רַבִּים, אֵין צָרִיךְ שִׁיּוֹר: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יח} דְּלָמָא הֲדָרָה וּמִתְעַבְּדַת שֶׁל רַבִּים וְאֲתוּ לְעָרוּבֵי כֹלֵהּ: **{יט}** כְּמִפְרָשׁ בְּסִפְרֵי יְהוֹשֻׁעַ, צָנָן וְחֲדָשָׁה וּמְגִדֵל גָּד: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **עיר של יחיד ונעשית של רבים מערבין את כולה כו'**: העיקר אצלנו כי עיר של רבים כשיש לה שני שערים יכנסו בני אדם על האחת ויצאו על השנית שאין עושין לכולה עירוב אחד כדי שלא ישתמשו בני אדם ברשות הרבים דעלמא והם אינם יודעים כי העירוב הוא שהתיר להם התשמיש בתוכה ולפיכך חובה להניח ממנה שיוור בלא עירוב כדי שלא ישתמש אותו השיור עם המדינה להודיע כי העירוב הוא שהתיר לנו התשמיש בתוכה והודיענו כי כשהיתה העיר מקודם לכן של רבים אפילו היא היום של יחיד שהיא צריכה לשיור על כל פנים כמו שהיתה מקודם אבל אם היתה של יחיד מקודם שהיה אפשר לעשות עירוב אחד בכולה תשאר כמו שהיתה אפילו היא עכשיו של רבים ואם יש לה פתח אחד בלבד אפילו היתה של רבים אינה צריכה שיוור ומחלוקת רבי יהודה ורבי שמעון בשיעור השיור שישאר בה בלא עירוב והיתה בארץ יהודה עיר ושמה חדשה והיו בה חמשים דיורין והיא היתה עיר קטנה שבכל ארץ יהודה ופסק ההלכה אפילו בית אחד בחצר אחת הוי שיוור: (רמב"ם)

מִי שֶׁהָיָה בַּמְזָרְחַ וְאָמַר לְבָנוּ **[כ]**, עָרַב לִי
בַּמַּעֲרָב, בַּמַּעֲרָב וְאָמַר לְבָנוּ, עָרַב לִי בַּמְזָרְחַ,
אִם יֵשׁ הַיְמָנִי וּלְבֵיתוֹ אֲלָפִים אַמּוֹת, וּלְעֵרוֹבוֹ
יֹתֵר מִכָּאן, מִתֵּר לְבֵיתוֹ וְאָסוּר לְעֵרוֹבוֹ.
לְעֵרוֹבוֹ אֲלָפִים אִמָּה, וּלְבֵיתוֹ יֹתֵר מִכָּאן **[כא]**,
אָסוּר לְבֵיתוֹ וּמִתֵּר לְעֵרוֹבוֹ. הַנּוֹתֵן אֶת עֵרוֹבוֹ
בְּעֵבוּרָה שֶׁל עֵיר, לֹא עָשָׂה וְלֹא כָלוּם. נִתְּנוּ חוּץ
לְתַחוּם, אֲפֹלוּ אִמָּה אַחַת, מֵה שֶׁנִּשְׁכַּר הוּא
מִפְסִיד :

ר"ע מברטנורה **מי שהיה במזרח**. בַּשָּׂדֶה, וְקִדַּשׁ עָלָיו שֵׁם הַיּוֹם, וְהוּא
רְחוֹק מֵעֵרוֹבוֹ יֹתֵר מֵאֲלָפִים, וְהָרִי אֵין עֵרוֹבוֹ עָרוֹב כִּינּוּן שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִילֵךְ
וְלָטֹלוּ, הוֹיָא לִיה שְׁבִיתָתוֹ בְּבֵיתוֹ, שֶׁהָרִי בְּתַחוּם בֵּיתוֹ הוּא עוֹמֵד,
וּמִסְתַּמָּא בְּבֵיתוֹ נִיחָא לִיה שְׁתֵּתָא שְׁבִיתָתוֹ כְּשֶׁאֵין עֵרוֹבוֹ עָרוֹב : **אָסוּר**
לְבֵיתוֹ. לְמִנּוֹת מִבֵּיתוֹ אֲלָפִים לְכָל רוּחַ : **בְּעֵבוּרָה שֶׁל עֵיר**. בְּאַחַד מִן
הַבְּתָיִם הָעוֹמְדִים בְּתוֹךְ שְׁבָעִים אִמָּה וְשִׁירִים : **לֹא עָשָׂה וְלֹא כָלוּם**. שֶׁהָרִי
בְּלֹא עָרוֹב נִמְי יֵשׁ לוֹ מִן הָעֵיר אֲלָפִים לְכָל רוּחַ, וְכָל הָעֵיר עִם עֵבוּרָה
נֶחֱשָׁבִים לוֹ כְּאַרְבַּע אַמּוֹת : **נִתְּנוּ חוּץ לְתַחוּם**. חוּץ לְעֵבוּרָה שֶׁל עֵיר, וְהָכִי
מִפְרָשׁ לֵה בְּגִמְרָא : **מֵה שֶׁנִּשְׁכַּר**. לְרוּחַ זֶה מִפְסִיד לְרוּחַ שֶׁכִּנְגְדָה, שֶׁהָרִי
מוֹנֵה מִן הָעֵרוֹב אֲלָפִים לְכָל רוּחַ, וְאִם נִתְּנוּ בְּסוּף אֶלְף לְמִזְרַח נִמְצָא
שְׁכָלוֹת אֲלָפִים שֶׁל מִזְרַח בְּסוּף שֶׁלְשָׁה אֲלָפִים לְעֵיר וְנִשְׁתַּכַּר אֶלְף,
וְאֲלָפִים שֶׁל מַעֲרָב כָּלוֹת בְּסוּף אֶלְף שֶׁל מַעֲרָב הָעֵיר וְהַפְסִיד אֶלְף. וְקָא
מִשְׁמַע לָן דְּאֵין הָעֵיר עוֹלָה בְּחֻשְׁבוֹן הָאֲלָפִים שֶׁל מַעֲרָב אֶלָּא כְּאַרְבַּע
אַמּוֹת. וְהָנִי מְלִי כְּשֶׁאֵין כָּלוֹת הָאֲלָפִים שֶׁמִן הָעֵרוֹב לְצַד הָעֵיר **[כב]** אֶלָּא
בְּסוּף הָעֵיר אִזּוּ חוּצָה לָהּ, אֲבָל אִם כָּלוֹת בְּאַמְצַע הָעֵיר אִזּוּ בְּאִיזָה מְקוֹם
בְּתוֹכָהּ אֵינוֹ יָכוֹל לִילֵךְ בְּתוֹךְ הָעֵיר אֶלָּא עַד מְקוֹם שְׁכָלוֹת הָאֲלָפִים אִמָּה
שֶׁל עָרוֹב וְתוֹ לֹא, כְּדִתְנִן בְּסָמוּךְ : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[כ]** לְבָנוּ. מִבְּעוֹד יוֹם. רַשִׁי : **[כא]** **וּלְבֵיתוֹ כו'.** וּבְגִמְרָא [פְּרִיז]
הִיכָא מִשְׁכַּחַת לֵה, כְּגוֹן דְּקָאֵי בֵּיתוֹ בְּאַלְכֶסוֹנוֹ, שְׁרָאוּבָן עוֹמֵד בְּמִזְרַח בֵּיתוֹ
וְעֵרוֹבוֹ מוֹשָׁף לְמַעֲרָב יֹתֵר מִבֵּיתוֹ, וְאָף עַל פִּי כֵן פְּעֻמִּים שֶׁהָאֲלָכְסוֹן רָב וְהוּי
בֵּיתוֹ רְחוֹק מִמָּנֹי יֹתֵר מֵעֵרוֹבוֹ : **[כב]** כְּלוֹמַר לְמַעֲרָב הָעֵרוֹב : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **מי שהיה במזרח ואמר לבנו ערב לי במערב כו' :** עֵבוּרָה שֶׁל עֵיר הִיא
הַתּוֹסֶפֶת שְׁמוֹסִיפִין עַל הַמְדִינָה וְאִזּוּ יִהְיֶה מִדַּת אֲלָפִים אִמָּה לְכָל רוּחַ שׁוֹה
עִם הַנּוֹסֵף עֲלֶיהָ כִּשְׁהִיא עֲגוּלָה וְנִרְבַּע אוֹתָהּ אוֹ שֵׁשׁ בְּתִים חוּצָה לֵה כְּמוֹ
שְׁבִיאָרְנוּ בְּתַחֲלַת הַפִּי שֶׁתִּצָּא הַמְדָה מִן הַבֵּית הַחִיצוֹן וְכִשְׁנַתָּן הָעֵירוֹב בְּאוֹתָהּ

התוספת הרי הוא כאילו לא עשה עירובו והוא כמו אנשי המדינה וילך אלפים אמה לכל רוח. ואמרם חוץ לתחום אינו רוצה לאלפים אמה אבל רוצה חוץ לעיבורה של עיר שבו קדם דברינו. מה שנשכר הוא מפסיד לפי שאם עשה עירובו ברחוק אלף אמה ע"ד הדמיון מביתו שיש לו במדינה ברוח מזרח יש לו ללכת במזרח ג' אלפים אמה אלף עד העירוב ואלפים ממקום העירוב ולא ילך ברוח אחר ר"ל ברוח מערב אלא אלף ואותן האלף שהרויח במזרח הפסיד אותן במערב וכבר ביארנו זה הענין פעמים ודע כי זה הדבר יהיה כאשר אמרנו בתנאי כי כשנמוד ממקום העירוב שנתן אותו על דרך הדמיון במזרח המדינה אלף אמה הגיע המדה לסוף המדינה או חוצה לה אבל אם הגיע המדה לקצת המדינה הרי הפסיד כל המדינה ואין לו ללכת במדינה לצד המערב אלא לסוף אלפים ממקום העירוב וזכור זה העיקר : (רמב"ם)

פרק ה - משנה ח

אֲנָשֵׁי עִיר גְּדוּלָה מְהַלְכִין אֶת כָּל עִיר קֶטְנָה, וְאִין אֲנָשֵׁי עִיר קֶטְנָה מְהַלְכִין אֶת כָּל עִיר גְּדוּלָה. כִּיצַד. מִי שֶׁהָיָה בְּעִיר גְּדוּלָה וְנָתַן אֶת עֵרוּבוֹ בְּעִיר קֶטְנָה, בְּעִיר קֶטְנָה וְנָתַן אֶת עֵרוּבוֹ בְּעִיר גְּדוּלָה, מְהַלֵּךְ אֶת כָּלָהּ וְחוֹצָהּ לָהּ אֲלָפִים אָמָה. וְרַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, אִין לוֹ אֶלָּא מִמְּקוֹם עֵרוּבוֹ אֲלָפִים אָמָה :

ר"ע מברטנורה אֲנָשֵׁי עִיר גְּדוּלָה. שֶׁהָיְתָה לָהּ עִיר קֶטְנָה בְּתוֹךְ אֲלָפִים, וְיוֹצְאִים מְעִירָן וּמוֹנִין וְהוֹלְכִים דָּרֶךְ הַקֶּטְנָה הַסְּמוּכָה, מְהַלְכִין אֶת כָּל הָעִיר הַקֶּטְנָה הַסְּמוּכָה לָהּ כְּאַרְבַּע אַמּוֹת וּמִשְׁלִימִים מִדָּתָן חוֹצָה לָהּ **[כג]** : וְאִין אֲנָשֵׁי עִיר קֶטְנָה מְהַלְכִין אֶת הַגְּדוּלָה. כָּלָהּ כְּאַרְבַּע אַמּוֹת, לְפִי שֶׁמִּדַּת תְּחוּמֵיהֶן כָּלָהּ בְּאַמְצַע עִיר גְּדוּלָה, לְפִיכָךְ אִין עִיר גְּדוּלָה נֶחֱשָׁבֶת לָהֶם כְּאַרְבַּע אַמּוֹת וְאִין הוֹלְכִים בָּהּ אֶלָּא עַד סוֹף תְּחוּמָן : **כִּיצַד מִי שֶׁהָיָה בְּעִיר גְּדוּלָה. מִתְּנִיתִין חֲסוּרֵי מַחֲסָרָא וְהָכִי קִתְּנִי, אֲנָשֵׁי עִיר**

גְּדוּלָה מִהֲלָכִין אֶת כָּל עֵיר קִטְנָה וְאִין אַנְשֵׁי עֵיר קִטְנָה מִהֲלָכִין אֶת כָּל עֵיר גְּדוּלָה, בְּמָה דְּבָרִים אַמּוּרִים, בְּמוֹדֵד אֲלָפִים אִמָּה, אֲבָל הַנּוֹתֵן עֵירוֹ בְּתוֹךְ הָעֵיר, בֵּין נִתְּנוּ אַנְשֵׁי עֵיר גְּדוּלָה עֵירוֹ בְּקִטְנָה בֵּין נִתְּנוּ אַנְשֵׁי עֵיר קִטְנָה עֵירוֹ בְּגְדוּלָה, מִהֲלָכִין כָּל הָעֵיר שֶׁהָעֵירוֹב מִנָּח בָּהּ כְּאַרְבַּע אַמּוֹת, כִּיצַד, מִי שֶׁהָיָה מְעִיר גְּדוּלָה וְנָתַן אֶת עֵירוֹ בְּעֵיר קִטְנָה כּו': **וְרַבִּי עֲקִיבָא**. חוֹלֵק עַל תֵּנָא קַמָּא וְסָבַר שְׂאִין הָעֵירוֹב עוֹשֶׂה הָעֵיר שֶׁהוּא מִנָּח בָּהּ כְּאַרְבַּע אַמּוֹת, וְאִין מוֹנִים אֲלָפִים אֵלָּא מִמְּקוֹם הָעֵירוֹב. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {כג} פְּלוּמֵר עַל הָאֲרַבַּע אַמּוֹת אֵלוֹ מִשְׁלִימִים. דְּלָאוּ פְּהָרִי"כ שֶׁפֶתֶב דְּאָף עַל גַּב דְּאֲמָרִין כְּאַרְבַּע אַמּוֹת דְּמִיָּא, לֹא שֶׁנֶּחֱשַׁב אוֹתָן כְּלָל, אֵלָּא מִדְּכַתֵּב וּמִשְׁלִימִין רוּצָה לוֹמֵר שֶׁנֶּחֱשַׁב אוֹתָן הָאֲרַבַּע אַמּוֹת לְנֶכְח פְּתֵבוּ הַר"מ [וְהַטּוֹר]: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה כו':** זו המשנה היא צריכה לשיעור ואני אבאר שיעורה אחרי עיקרים שאתה צריך לעמוד עליהם והם כי מי ששבת במקום שיש לו אלפים אמה לכל רוח כאשר נתבאר פעמים וכשמדד אלפים אמה ממקום אחד והגיע סוף האלפים לקצת המדינה או מערה אין לו ללכת אלא למקום שהגיע שם המדה ולא ילך במדינה כלל ולא במערה ואם הגיע המדה לסוף המדינה או חוצה לה ונכנסת המדינה כולה או המערה תוך אלפים נחשוב לו המדינה כולה ד"א ותכלה מדתו חוצה לה ואם יהיה ע"ד דמיון בין מקום השביתה ובין המדינה מאה אמה ונכנסת המדינה תוך האלפים ילך המדינה כולה וחוצה לה אלף ושמונה מאות ותשעים ושש אמות לפי שנחשוב המדינה כולה כדי אמות וזה הדין בעצמו הוא דין מי שימוד ממקום העירוב אלפים אמה שיש לו ללכת ממקום העירוב ונזדמנה באמצע מדינה או מערה וזהו שקוראים אותו מודד אבל מי שנתן העירוב שעשה במדינה יש לו ללכת אותה מדינה כולה וחוצה לה אלפים אמה ואפילו היתה כמו נינוה ולפי אלו העיקרים כשיהיו שתי מדינות קרובות האחת גדולה והשנית קטנה בענין כי כשנמדוד חוץ לגדולה אלפים אמה תהיה הקטנה נבלעת תוך אותן האלפים אמה וכשנמדוד חוץ לקטנה אלפים מגיע המדה לקצת המדינה הגדולה כפי אלו העיקרים שהקדמנו מותר לאנשי הגדולה שיהלכו הקטנה כולה ואנשי הקטנה לא ילכו הגדולה כולה אלא עד מקום שתגיע מדתם וכל זה כשנמדוד אלפים אמה אבל כשנתנו אנשי המדינה העירוב במדינה אחרת מהלכין את כולה וחוצה לה. א"כ שיעור זאת המשנה ובאורה בזה הלשון אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה ואין אנשי עיר קטנה מהלכין את כל עיר גדולה בד"א במודד אלפים אמה חוץ לתחום אבל הנותן את עירובו בין נתנו אנשי העיר גדולה את עירובו בקטנה בין נתנו אנשי עיר קטנה עירובו בגדולה מהלך כל המדינה שהניח בה העירוב כיצד מי שהיה מעיר גדולה וכו'. וחלק רבי עקיבא על זה לפי שהוא סובר כי אפילו נתן האדם עירובו ברה"י אינו הולך אלפים אמה אלא ממקום העירוב. ואין הלכה כרבי עקיבא: (רמב"ם)

פרק ה - משנה ט

אָמַר לָהֶן רַבִּי עֲקִיבָא, אֵי אַתֶּם מוֹדִים לִי בְּנוֹתֵן עֲרוּבוֹ בְּמַעְרָה, שְׂאִין לוֹ מִמְּקוֹם עֲרוּבוֹ אֶלָּא אֶלְפִים אִמָּה. אָמְרוּ לוֹ, אֵימָתִי, בְּזִמְן שְׂאִין בָּהּ דִּיּוּרִין, אֲבָל יֵשׁ בָּהּ דִּיּוּרִין, מְהֵלֵךְ אֶת כְּלָה וְחוּצָה לָהּ אֶלְפִים אִמָּה. נִמְצָא, קַל תּוֹכָה יַעֲלֵ גָבָהּ. וְלִמּוּדֵי שְׂאִינָא נּוֹתְנִין לוֹ אֶלְפִים, שְׂאִינָא סוּף מִדְּתוֹ כְּלָה בְּמַעְרָה :

ר"ע מברטנורה **אימתי בזמן שאין בה דיורים.** שֶׁנִּפְרָצוּ מַחְצוֹתֶיהָ וְאִינָהּ רְאוּיָה לְדִיּוּרִין, שְׂאִים רְאוּיָה לְדִיּוּרִין אֲף עַל פִּי שְׂאִין בָּהּ עֲכָשׂוּ דִיּוּרִין אִינָה נְחֻשֶׁבֶת כְּלָה אֶלָּא כְּאַרְבַּע אֲמוֹת לְדַבְרֵי חֲכָמִים. וְכֵן עִיר שְׂאִין יוֹשֵׁב בָּהּ וְיֵשׁ לָהּ חוּמָה סָבִיב שְׁנֵתָן בָּהּ עֲרוּבוֹ נְחֻשֶׁבֶת כְּאַרְבַּע אֲמוֹת, וְאֶפְלוּ הִיא גְדוּלָה כְּאַנְטִיּוֹכְיָא : **נִמְצָא קַל תּוֹכָה יַעֲלֵ גָבָהּ.** דְּאֵלוּ גָבָהּ שֶׁל מַעְרָה אִם נִתְּן שָׁם עֲרוּבוֹ אִין לוֹ אֶלָּא אֶלְפִים אִמָּה מִמְּקוֹם עֲרוּבוֹ, דְּגָבָהּ אִינוּ רְאוּיָה לְדִיּוּרִין, וְתוֹכָה מְהֵלֵךְ אֶת כְּלָה וְחוּצָה לָהּ אֶלְפִים אִמָּה : **וְלִמּוּדֵי שְׂאִינָא.** אֲף עַל פִּי שְׁחוּלְקִים חֲכָמִים עַל רַבִּי עֲקִיבָא בְּנוֹתֵן עֲרוּבוֹ בְּעִיר לּוֹמַר שְׁכַל הָעִיר לוֹ כְּאַרְבַּע אֲמוֹת, מוֹדִים הֵן שֶׁהָבֵא מִמְּקוֹם שְׁבִיתָתוֹ וְכִלְתָּה מִדְּתוֹ שֶׁל אֶלְפִים אִמָּה אֶפְלוּ בְּמַעְרָה שְׂיֵשׁ בָּהּ דִּיּוּרִין, שְׂאִינָא נִכְנָס לְהֵלֶן מִמִּדְּתוֹ כְּלוּם : (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם **אמר להן ר"ע אי אתם מודים לי בנותן כו' :** אמרו כי מערה אין בה דיורין ואינה ראויה לדיורין רוצה לומר כשנפסדו המחיצות אבל כשנשארו המחיצות אפילו היא בלי יושבים מהלך את כולה וחוצה לה וכן מי שהניח עירובו או שבת במדינה ריקנית חריבה אם נשארה חומתה מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה לדעת החכמים. ואמרם נמצא קל בתוכה מעל גבה כי על גבה ממקום עירובו בלבד ילך וכשנתן עירובו בתוכה ילך אלפים אמה חוצה לה. ואמרם למודד שאמרו כבר פירשנו אותו שהוא עד סוף אלפים אמה בלבד ילך למקום שיכלו ואם כלו למקצת המערה אין לו ללכת בכולה : (רמב"ם)

פרק

ו

פרק ו - משנה א

הָדָר עִם הַנְּכָרִי בַחֲצֵר, או עִם מִי שְׁאִינוּ מוֹדָה בְּעֵרוֹב {א}, הֲרִי זֶה אוֹסֵר עָלָיו, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי אֶלְיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר, לְעוֹלָם אִינוּ אוֹסֵר עַד שְׂיָהוּ שְׁנֵי יִשְׂרָאֵלִים אוֹסְרִין זֶה עַל זֶה:

ר"ע מברטנורה הָדָר. מִי שְׁאִינוּ מוֹדָה בְּעֵרוֹב. כּוֹתֵי: הֲרִי זֶה אוֹסֵר עָלָיו. לְטַלְטֵל מִבֵּיתוֹ לַחֲצֵר, עַד שְׁיִשְׁכַּר מִמֶּנּוּ רְשׁוּת שְׁיִשׁ לוֹ בַּחֲצֵר: לְעוֹלָם אִינוּ אוֹסֵר עַד שְׂיָהוּ שְׁנֵי יִשְׂרָאֵלִים. בֵּין לְתַנָּא קָמָא בֵּין לְרַבִּי אֶלְיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב דִּירַת עוֹבֵד כּוֹכָבִים לָאוּ שְׂמָה דִּירָה וּבְדִין הוּא שְׁלֵא תֵּאָסֵר, אֶלָּא דְּגִזּוֹר רַבֶּנּוּ כְּדִי שְׁלֵא יִדּוֹר יִשְׂרָאֵל עִם הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים שְׁלֵא יִלְמַד מִמַּעֲשָׂיו. תַּנָּא קָמָא סָבַר אַף עַל גַּב דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים חֲשִׁיד אֲשַׁפִּיכַת דְּמִים וְאָסוּר לְיִשְׂרָאֵל לְהִתְיַחַד עִמוֹ, זְמַנִּין דְּמַקְרִי וְדִיר יִשְׂרָאֵל עִם הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, וְאָמוֹר רַבֶּנּוּ אֵין עֵרוֹב מוֹעִיל בְּמָקוֹם עוֹבֵד כּוֹכָבִים וְאֵין בְּטוּל רְשׁוּת מוֹעִיל בְּמָקוֹם עוֹבֵד כּוֹכָבִים עַד שְׁיִשְׁכַּר, וְהָעוֹבֵד כּוֹכָבִים לֹא יִשְׁכַּר, דְּחִישׁ לְכַשְׁפִּים, וּמִתּוֹךְ כֶּךָ לֹא יָבֵא יִשְׂרָאֵל לְדוֹר עִם הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים וְלֹא יִלְמַד מִמַּעֲשָׂיו. וְרַבִּי אֶלְיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב סָבַר כִּיּוֹן דְּעוֹבֵד כּוֹכָבִים חֲשׂוֹד אֲשַׁפִּיכַת דְּמִים, תְּרִי דְשְׁכִיחֵי דְדִירֵי גִזּוֹרֵי בְּהוּ רַבֶּנּוּ, חַד דְּלֹא שְׁכִיחַ דְּדִיר, שְׁאָסוּר לְהִתְיַחַד עִם הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, לֹא גִזּוֹרֵי בֵּיהּ רַבֶּנּוּ. וְהִלְכָה כְּרַבִּי אֶלְיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב. וְשׁוֹכְרִים מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים אֶפְלוּ בְּפָחוֹת מְשׁוּה פְּרוּטָה {ב}, וְאֶפְלוּ בְּשֶׁבֶת {ג}. וְאֵף עַל פִּי שְׁאִין הָעוֹבֵד

כֹּכְבִים מְבִטֵל רְשׁוֹתוֹ עַד שִׁשְׁכַר מִמֶּנּוּ, יִשְׂרָאֵל יָכוֹל לְבַטֵּל רְשׁוֹת וְאֶפְלוּ בְשֶׁבֶת, וְהוּא שְׂיֵאמֶר לְחֵבְרוֹ כְּשֶׁלֹּא עָרְבוּ רְשׁוֹתַי מְבִטְלָת לָךְ, וַיְהִי־הוּא אֲסוּר לְטִלְטֵל בְּחֵצֵר וְחֵבְרוֹ מִתֵּר, וְאִם יָרְצוּ אַחַר שְׁהַשְׁלִים חֵבְרוֹ לְטִלְטֵל מִה שְׂצָרִיךְ לוֹ יָכוֹל חֵבְרוֹ לְחֹזֵר וּלְבַטֵּל לוֹ רְשׁוֹתוֹ וַיְהִי־הוּא מִתֵּר וְחֵבְרוֹ אֲסוּר : (ר"ע מברטנורא).

עיקר תוי"ט [א] בעירוב. דְּדַבֵּר תּוֹרָה מִתֵּר לְטִלְטֵל בְּלֹא עֵרוֹב, וּשְׁלֵמָה וּבֵית דִּינֵוֹ תִקְנוּהוּ כִּדִּי שְׁלֵא יִטְעוּ לוֹמַר כְּשֶׁם שְׂמִיתֵר לְהוֹצִיא מִחֻצוֹת לְרֹחוֹב הַמְּדִינָה וּשְׂוֹקֶיהָ כִּי מִתֵּר לְהוֹצִיא מִמְּדִינָה לְשָׂדֵה, וַיִּחְשְׁבוּ שְׁהַשְׂוֹקִים וְהַרְחוֹבוֹת הוֹאִיל וְהֵן רְשׁוֹת לְכָל הָרִי הֵן כְּשָׂדוֹת, וַיֹּאמְרוּ שְׂחֻצוֹת בְּלֶבֶד הֵן רְשׁוֹת הַיְחִיד, וַיִּדְמוּ שְׂאִין הוֹצָאָה מִלֵּאכָה וְשְׂמִיתֵר לְהוֹצִיא מִרְשׁוֹת הַיְחִיד לְרְשׁוֹת הָרֵבִים, לְפִיכָךְ תִּקַּן שְׁכָל רְשׁוֹת הַיְחִיד שְׂתַחֲלַק בְּדִיּוּרֵין וַיֵּאחֲזוּ כָּל אֶחָד וְאֶחָד בָּהּ רְשׁוֹת לְעֶצְמוֹ וַיִּשְׂאֶר מִמֶּנּוּ מְקוֹם בְּרְשׁוֹת כֵּלָן וַיִּד כֵּלָן שְׂוֹה בּוֹ, כְּגוֹן חֵצֵר לְבֵיתִים, שְׁנִחְשַׁב אוֹתוֹ הַמְּקוֹם כְּאִלוֹ הִיא רְשׁוֹת לְרֵבִים. וְכָל מְקוֹם שְׂאֵחֲזוּ אֶחָד מִן הַשְּׂכָנִים [וְחֻלְקוֹ] לְעֶצְמוֹ שֶׁהוּא בְּלֶבֶד רְשׁוֹת הַיְחִיד וַיְהִי־הוּא אֲסוּר לְהוֹצִיא מִרְשׁוֹת שְׂחֻלְק לְעֶצְמוֹ לְרְשׁוֹת שְׂיֵד כֵּלָן שְׂוֹה בּוֹ כּוֹי עַד שִׁיעָרְבוּ מִעָרְב שָׂבֵת, כְּלוֹמַר שְׂכָלְנוּ מִעָרְבִים וְאֶכֶל אֶחָד לְכָלְנוּ, וְכִמּוֹ שְׂאֵנוּ שְׂוִין בְּמְקוֹם הַזֶּה כִּי כָלְנוּ שְׂוִים בְּכָל מְקוֹם שְׂאֵחֲזוּ כָּל אֶחָד לְעֶצְמוֹ, וְהָרִי כָלְנוּ רְשׁוֹת אַחַת. וּבְמַעֲשֵׂה זֶה לֹא יִבְאוּ לְטַעוֹת וּלְדַמּוֹת שְׂמִיתֵר לְהוֹצִיא מִרְשׁוֹת הַיְחִיד לְרְשׁוֹת הָרֵבִים. הַרְמַב"ם פָּרַק א' מֵהַלְכוֹת עֵרוֹבִין : [ב] בְּגַמְרָא, וְטַעְמָא, לְפִי שְׂפָחוֹת מְשׁוּה פְרוּטָה חֲשׁוֹב לָהֶם מִחֻמַּת קַמְצָנוּתָם : [ג] שְׁהַשְׂכִּירוֹת כְּבִטּוֹל רְשׁוֹת הוּא, שְׂאֵינוּ אֶלָּא הֶפֶר, וּלְפִיכָךְ שׂוֹכְרִים אֶפְלוּ בְּפָחוֹת מְשׁוּה פְרוּטָה. הַרְמַב"ם : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הדר עם הנכרי בחצר או עם מי שאינו מודה כו' : הַעִיֵקֵר אֶצְלָנוּ דִּירַת נַכְרִי לֹא שִׁמָּה דִּירָה וּמִן הַדִּין הִיָּה שֶׁלֹּא נַצְטַרְךְ עִמּוֹ לְעֵרוֹב לְפִי שֶׁלֹּא קָנָה כְּלוּם כִּדִּי שֶׁנַּצְטַרְךְ לְקַחַת מִמֶּנּוּ רְשׁוֹת אֲבֵל נִתְּנוּ לוֹ דִּירָה וְאִמְרוּ שֶׁהוּא אוֹסֵר וְאִין לֵנוּ דֶרֶךְ לְעִשׂוֹת עֵירוֹב עִמּוֹ עַד שֶׁנִּשְׁכַּח רְשׁוֹתוֹ לְהוֹדִיעֵנוּ שֶׁהַנַּכְרִי אִינוּ מְשַׁכִּיר מִפְּנֵי שְׁחוֹשֵׁשׁ מִזֶּה לְשׁוּם תַּחְבוּלָה אוֹ הַעֲרָמָה אוֹ שִׁיבָא עֲלֵיו שׁוּם נֹזֵק אִ"כּ אִין שׁוּם דֶּרֶךְ יִתְכֵן לְעָרְב עִמּוֹ וְכַשִּׁידַע זֶה הַיִּשְׂרָאֵל לֹא יִשְׁכִּיר מִדּוֹר בְּבֵיתוֹ לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים וְזֶה הַהֲרַחֵק כּוֹלוֹ גִּזְרָה שִׁמָּה יִלְמוּד מִמַּעֲשֵׂיו וְהַעִיֵקֵר אֶצְלָנוּ כִּמּוֹ כֵּן כִּי הַעוֹבְדֵי כּוֹכְבִים אִין מִתִּיחַדִּין עִמָּהֶם מִפְּנֵי שִׁמְקַצְתָן הִיוּ חֲשׂוֹדִין עַל שְׂפִיכוֹת דְּמִים עַל כֵּן אִמַר ר' אֵלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב כִּי כִּשְׂיָהִיָּה אִי נַכְרִי וְאִי יִשְׂרָאֵל אִינוּ אוֹסֵר עֲלֵיו לְפִי שֶׁאִין אֲנוּ צְרִיכִין בְּזֶה שֶׁנֹּאמַר אוֹסֵר וְשֶׁלֹּא יִשְׁכִּיר מִמֶּנּוּ כִּדִּי שֶׁלֹּא יִלְמַד מִמַּעֲשֵׂיו כִּי מִפְּנִים אַחֲרַיִם יִמְנַע הַיִּשְׂרָאֵלִי לְדוֹר עִם הַעוֹבֵד כּוֹכְבִים יָחַד לְפִי שֶׁהִיָּה חֲשׂוֹד עַל שְׂפִיכוֹת דְּמִים אֲבֵל אִם הִיוּ בִי יִשְׂרָאֵלִים שֶׁמּוֹתֵר לָהֶם לְהַתִּיַחַד עִמּוֹ אִזּוֹ נֹאמַר אוֹסֵר כִּדִּי שֶׁלֹּא יִדוֹר עִמּוֹ גִּזְרָה שִׁמָּה יִלְמַד מִמַּעֲשֵׂיו וְתִנָּא קַמָּא אוֹמַר אֶפְלוֹ אִי עוֹבֵד כּוֹכְבִים וְאִי יִשְׂרָאֵל שִׁמָּה יִחֲזַק לְבוֹ וַיִּתְחַזַּק לְדוֹר עִמּוֹ לְבָדוּ בְּדִיעַבְד. וּמִמָּה שֶׁאֵתָה צְרִיךְ לְדַעַת כִּי הַעִיֵקֵר אֶצְלָנוּ יִשְׂרָאֵל נוֹתֵן רְשׁוֹת וּמְבִטֵל רְשׁוֹת וּבְנַכְרִי עַד שִׁשְׁכַר. וְנִתְיַנֵּת רְשׁוֹת הוּא שִׁיעֲשֵׂה עֵירוֹב מִעָרְב שֶׁבֶת וְכִבֵּר קִדְמוֹ דִּינֵיו. וּמְבִטֵל רְשׁוֹת הוּא שִׂיאֵמֶר אוֹתוֹ שֶׁלֹּא עֵירְב מִעִ"ש עִם אֲנָשֵׁי הַחֻצֵר אוֹ הַמְּבוּי בְּטִלְתֵי רְשׁוֹתֵי לָכֵם וּמוֹתֵר לָהֶם לְהַשְׁתַּמֵּשׁ וְאִסוּר עֲלֵיו וּמוֹתֵר לוֹ לְאָדָם לְבַטֵּל רְשׁוֹתוֹ בְּשֶׁבֶת. וְהַעִיֵקֵר אֶצְלָנוּ מְבִטְלִין וְחוֹזְרִין וּמְבִטְלִין רְצָה לוֹמַר שִׁיבְטֵל רְאוּבֵן

לשמעון עד שישלים שמעון עסקיו בחצר ואח"כ ישוב ויבטל שמעון רשותו לראובן וזה שאמרנו שוכרין מן הנכרי ואפילו בדבר מועט ושוכרין ממנו בשבת. והלכה כר' אליעזר בן יעקב: (רמב"ם)

פרק ו - משנה ב

אמר רבן גמליאל, מעשה בצדוקי אחד, שהיה דר עמנו במבוי **{ד}** בירושלים, ואמר לנו אבא, מהרו והוציאו את כל הכלים **{ה}** למבוי, עד שלא יוציא ויאסר עליכם. רבי יהודה אומר בלשון אחר, מהרו ועשו צרכיכם במבוי עד שלא יוציא ויאסר עליכם:

ר"ע מברטנורה מעשה בצדוקי. מתניתין חסורי מחסרא והכי קתני, צדוקי הרי הוא פְּעוּבָד כּוֹכְבִים, רבן גמליאל אומר אינו פְּעוּבָד כּוֹכְבִים, ומעשה בצדוקי אחד כו' ואמר לנו אבא מהרו ועשו צרכיכם עד שלא יוציא ויאסר עליכם. שמע מנה דכישראל הוא ויכול לבטל רשות. ומפני שהמבטל רשותו וחרז והוציא בין בשוגג בין במזיד אוסר פְּדִלְקָמֵן, משום הכי קאמר רבן גמליאל מהרו ועשו צרכיכם עד שלא יוציא הוא פְּלִי לְחָצֵר ויִחְזֹר ויִזְכֶּה בְּרִשׁוּתוֹ שֶׁבִטֵּל ויאסר עליכם, אבל אי פְּעוּבָד כּוֹכְבִים הוא ואין הפְּעוּבָד כּוֹכְבִים יכול לבטל עד שישפך, היכי הוי מצי למיסר עליהו מאחר דאגיר להו ושקיל דמי: **ורבי יהודה אומר.** לא קד אמר רבן גמליאל, דלעולם צדוקי הרי הוא פְּעוּבָד כּוֹכְבִים סְבִירָא ליה לרבן גמליאל, ואותה מעשה אינה ראיה, דהכי קאמר להו רבן גמליאל, מהרו ועשו צרכיכם בערב שבת קדם שתחשך, ולא עד שלא יוציא פְּלִי פְּדִלְקָמֵרָת, אלא עד שלא יצא היום ויאסר עליכם. ופסק ההלכה, שכל ישראל שמחלל שבת בפְּרַהֲסִיָא הרי הוא פְּעוּבָד כּוֹכְבִים ואין מערבין עמו ואינו מבטל רשות, אלא שוכרים ממנו פְּדִרְךָ ששוכרים מן הפְּעוּבָד כּוֹכְבִים. והמשמר שבת בפְּרַהֲסִיָא אף על פי שפעמים מחלל אותו בצנעא ואינו מודה בתורת ערוב, כגון הצדוקים בזמן הזה שמשמרים

שַׁבַּת וְאֵינָם מוֹדִים בְּתוֹרַת עֵרוֹב, הָרִי זֶה אֵין מְעַרְבִין עִמוֹ, אָבֵל יְכוֹל לְבַטֵּל רְשׁוֹת וְאֵין צָרִיךְ לְשַׁכַּר מִמֶּנּוּ, וְהוּא שָׁלָא יְהִי עוֹבֵד עֲבוֹדַת כּוֹכְבִים : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ד] בַּמְבוּי. וּבִטֵּל לָנוּ רְשׁוֹתָיו. רְשׁוּי וְהַרְמַבֵּי"ם : **[ה] הַכֵּלִים.** וְהַחֲזִיקוּ בּוֹ, וְשׁוֹב אָף עַל פִּי שְׂיוּצִיא הוּא לֹא יוֹכֵל לְחַזֵּר מִבְּטוּלוֹ כִּיּוֹן שְׁכָבֵר הַחֲזִיקְתֶּם בּוֹ. גִּמְרָא. וּמָה שְׁכָתֵב הַר"ב בְּדַבְרֵי תַנָּא קָמָא וְעָשׂוּ צְרִיכֶיכֶם, אֲגַב שְׂיִטְפָא וְלֹא דָק. וְעֵין תוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **אמר ר"נ מעשה בצדוקי אחד שהיה דר עמנו כו' :** פירוש צדוקי הוא מיוחד לצדוק תלמיד אנטיגנוס איש סוכו והוא היה ראשון לכופרים בתורה ועוד אבארנו במקומו [אבות פ"א מ"ג] והיה רבן גמליאל סובר שאינו כנכרי והביא ראיה מזה המעשה ונחלקו ר' מאיר ור' יהודה במאמר רבן שמעון אביו של ר"ג איך היה. ר' מאיר שאמר המאמר הראשון אומר כי זה הצדוקי ביטל להם רשותו ואמר ר"ש מהרו והוציאו את כל הכלים למבוי כדי שתתקיים לכם חזקה במבוי בתשמיש וכשיוציא הוא אח"כ לא יאסור עליכם התשמיש כי העיקר אצלנו מי שביטל רשותו ואח"כ נשתמש במזיד הרי בטל מה שעשה מבטול רשותו ואוסר עליהם [*אולי צ"ל אם לא קדמו] אפילו קדמו אותם שביטל להם רשותו ומפני זה צוה להם רבן שמעון שיקדימו אותו בתשמיש ונפקא לן מינה שהוא כישראל הלא תראה כי בישראל בטל רשותו ורבי יהודה אומר כי רשב"ג דברו היה בערב שבת כי הוא אמר לאנשי המבוי עשו צרכיכם במבוי עתה עד שלא יצא היום ויאסור עליכם כלומר קודם הכנסת שבת ויראה מזה שהוא כנכרי. ופסק ההלכה כי כל בר ישראל מאיזה כת שיהיה אם הוא מחלל שבת בפרהסיא לא יעשו עמו עירוב ולא יבטל רשותו ושוכרין ממנו כנכרי ואם אינו מחלל שבת בפרהסיא ובתנאי שלא יהיה עובד ע"ז הרי זה ראוי שיבטל רשותו לנו אבל אינו נותן רשות אלא אם היה מודה בעירוב ר"ל מאמין בו ויתבאר לך מכל זה כי פושע ישראל כשאינו מחלל שבת בפרהסיא ולא עובד ע"ז מבטל רשותו ואינו נותן רשות ולא שוכר וזהו הפסק האמתי : (רמב"ם)

פרק ו - משנה ג

אֲנָשֵׁי חָצֵר שְׁשֻׁכַּח אֶחָד מֵהֶן וְלֹא עֵרַב, בֵּיתוֹ אֲסוּר מִלְּהַכְנִיס וּמִלְּהוֹצִיא, לוֹ וְלָהֶם, וְשָׁלָהֶם

מִתְרִין, לוֹ וְלָהֶם. נָתַנוּ לוֹ רְשׁוּתוֹ, הוּא מִתְרֵם
וְהוּן אֶסְוִרִין. הָיוּ שְׁנַיִם, אוֹסְרִין זֶה עַל זֶה,
שְׁאֶחָד נוֹתֵן **(ז)** רְשׁוּת וְנוֹטֵל רְשׁוּת, שְׁנַיִם
נוֹתְנִים רְשׁוּת וְאִין נוֹטְלִין רְשׁוּת:

ר"ע מברטנורה בֵּיתוֹ אֶסְוִר לְהַכְנִיס וּלְהוֹצִיא. מִבֵּיתוֹ לְחָצֵר, בֵּין הוּא בֵּין
אֲנָשֵׁי הַחָצֵר. וּכְגוֹן שֶׁבֵּטֵל לָהֶם רְשׁוּת חָצֵרוֹ, כְּלוּמַר הַחֲלֵק שֵׁישׁ לוֹ עִמָּהֶם
בְּחָצֵר, וְלֹא בֵּטֵל לָהֶם בֵּיתוֹ, דְּסִבֵּר הָאִי תַנָּא מַה שֶׁבֵּטֵל בֵּטֵל וּמַה שְׁלֹא
בֵּטֵל לֹא בֵּטֵל **(ז)**, הַלְפָד הָוָה לִיה בֵּית רְשׁוּתָא דִּיזֵדִיָּה וְחָצֵר רְשׁוּתָא
דִּיזֵדִיָּהוּ: וְשִׁלְהֵם. בְּתֵים שְׁלָהוּ, מִתְרִין לְהוֹצִיא מִהוֹן לְחָצֵר בֵּין הוּא בֵּין
הֵם, דְּהָא בְּתֵים שְׁלָהֶם וְחָצֵר רְשׁוּת אַחַת הִיא. וְהוּא אָף עַל גַּב דְּלֹא עֵרַב
הָוִי כְּאוֹרַח גְּבִיָּהוּ, שְׁאוֹרַח מְטֻלְטֵל בְּרְשׁוּת אַכְסֵנְיָא שְׁלוֹ: נָתַנוּ לוֹ. הֵם
רְשׁוּת חָצֵרוֹ, הוּא מִתְרֵם לְהוֹצִיא מִבֵּיתוֹ לְחָצֵר, שְׁהַכֵּל כְּרְשׁוּתוֹ, וְהוֹן
אֶסְוִרִים אֶפְלוּ לְטֻלְטֵל מִבֵּיתוֹ לְחָצֵר. וְלֹא הָוִי אוֹרְחִים גְּבִיָּה, דְּחַד לְגַבֵּי
רַבִּים הָוִי אוֹרַח, רַבִּים לְגַבֵּי יַחִיד לֹא הָוִי אוֹרְחִים: הָיוּ שְׁנַיִם. שְׁלֹא
עֵרְבוּ, וְשְׁאֵר בְּנֵי חָצֵר בֵּטְלוּ לָהֶם רְשׁוּתָם, שְׁנִיָּהֶם אוֹסְרִים זֶה עַל זֶה,
מִפְּנֵי שֶׁהַחָצֵר הִיא שֶׁל שְׁנֵיהֶם וְהַבְּתֵים מִיַּחְדִּים כֹּל בֵּית לְבַעֲלָיו, וְאִין
מוֹצִיא מִרְשׁוּת הַמִּיַּחְדֵּת לוֹ לְרְשׁוּת שְׁלוֹ וְשֶׁל חֲבֵרוֹ. וְאָף עַל גַּב דְּהִדְרַחַד
מִנְיָהוּ וּבֵטֵל לִיה לְחַבְרִיָּה, אֵינּוּ מוֹעִיל, הוּאִיל וּבִשְׁעָה שֶׁבֵּטְלוּ בְּנֵי הַחָצֵר
רְשׁוּתָם לְאֵלוּ הַשְּׁנַיִם שְׁלֹא עֵרְבוּ הָיוּ אוֹסְרִים זֶה עַל זֶה, אֲשֶׁתַּכַּח דְּבִטּוּל
קַמְאִי לֹא מְהִנֵּי, וְכִי הִדְרַחַד מְבֵטֵל לֹא מְצִי לְאֶקְנוּיֵי רְשׁוּתָא דִּיזֵדִיָּהוּ, דְּהָא
לֹא קִנְיָה. הַלְפָד בְּנֵי חָצֵר שֶׁקֶצְתוּ עֵרְבוּ וּקֶצְתוּ לֹא עֵרְבוּ, אוֹתוֹן שְׁלֹא עֵרְבוּ
מִבֵּטְלִין רְשׁוּתוֹן לְאוֹתוֹן שֶׁעֵרְבוּ, וְאִין אוֹתוֹן שֶׁעֵרְבוּ מִבֵּטְלִין רְשׁוּתוֹן לְאוֹתוֹן
שְׁלֹא עֵרְבוּ, דְּאֶסְרִי אֶהֱדִידִי כְּדָאמְרוּן. וְהַמְבֵטֵל רְשׁוּתוֹ לְבִנֵי חָצֵר צְרִיךְ
שְׁיַפְרֵשׁ שֶׁמְבֵטֵל לְכָל אֶחָד וְאֶחָד: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **(ז)** כְּלוּמַר לְאֶפּוֹקִי מְדַרְבֵּי אֶלְעָאִי דְּסוּף פֶּרֶק ב': **(ז)** שְׁאֶחָד נוֹתֵן.
גְּמָרָא הָא תוֹ לְמַה לִּי, וּמִשְׁנֵי מְשׁוּם שְׁנַיִם נוֹתְנִים, לְאֲשֶׁמְעִינן דְּלֹא גָזְרוּ דְּלָמָא
יִטְלוּ נְפִי. וְאִין נוֹטְלִין, יִתִּירָא, לְאֲשֶׁמְעִינן דְּאָף עַל גַּב דְּאָמַר לִיה קִנְיָ עַל מְנַת
לְהַקְנוֹת לְשֵׁנִי, דְּמַהוּ דְּתִימָא שְׁלִיחַ [שְׁוִיָּהוּ], קָא מְשַׁמַּע לּוֹ בֵּינוֹן דְּלֹא קִנְיָ אִיהוּ
לְאֲשֶׁתְרוּיֵי לֹא מְצִי לְאֶקְנוּיֵי: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אֲנָשֵׁי חָצֵר שֶׁשָׂכַח אֶחָד מֵהוֹן וְלֹא עֵרַב כּו': זֶהוּ הַמְקוּם שִׁיעַדְתִּי לְךָ
לְבֹאֵר בּוֹ עֵנִין מִבֵּטֵל רְשׁוּת וּכְבֵר קִדְם בּוֹזֵה הַפֶּרֶק כְּאִשֶׁר הוֹדַעְתִּיךָ כִּי הָאָדָם
יִבְטֵל רְשׁוּתוֹ בְּשֶׁבֶת וְכֹל הַשׁוֹכְנִים בְּבֵית יֵשׁ לְכָל אֶחָד מֵהֶם רְשׁוּת בְּחָצֵר וּרְבִי
אֲלִיעֶזֶר סוֹבֵר כִּי מִי שֶׁבֵיטֵל רְשׁוּתוֹ סֵתֵם כְּמוֹ כֵּן בֵּיטֵל בֵּיתוֹ וּרְשׁוּת חָצִירוֹ
וְחַכ"א כִּי הוּא רְשׁוּת חָצִירוֹ בֵּיטֵל רְשׁוּת בֵּיתוֹ לֹא בֵיטֵל אֲבֵל כְּשִׁפִּירֵשׁ וְאָמַר
שֶׁבֵטֵל רְשׁוּת בֵּיתוֹ וְחָצִירוֹ אוֹ אֶחָד מֵהֶם בְּלִבְד הוּא מַה שֶׁבֵטֵל אִין מַחְלוּקַת
בִּינֵיהֶם בּוֹזֵה וּכְבֵר בְּאֵרְנוּ בְּסוּף הַפֶּרֶק הַשְּׁנִי מִזְאֵת הַמְסַכְתָּא שֶׁאִין הַלְכָה
כְּר"א וְזֹאת הַמְשַׁנָּה הִיא לְחַכְמִים וּבְמִי שֶׁבֵטֵל רְשׁוּתוֹ בְּסֵתֵם וּלְפִיכַךְ בֵּיתוֹ

אסור לו ולהם ומותר לכולם להשתמש בחצר ובדוירין שלהם ומפני זה התרנו לזה שבטל רשותו להשתמש ברשות אלו האנשים שבטל להם לפי שאנו חושבין אותו כאורח אצלם. ואמרו נתנו לו רשותם רוצה בו שיבטלו רשותם לאותו היחיד שלא עשה עירוב ויהיה מותר לו להשתמש בכל החצר ובביתו בלבד לא בבתיים אלא אם פרשו שהם בטלו לו רשות בבתיים כאשר הזכיר מעיקר דעת החכמים ומה שאין אנו אומרין כי אלו שבטלו רשותם שיהיה מותר להם להשתמש בבית אותו שבטלו ושנאמר שהם אצלו כאורחים לפי שלא נחשוב רבים כאורחים אצל יחיד. ואמרו היו שנים אוסרים זה על זה ר"ל כששכחו שנים מאנשי חצר ולא עירבו שאינם יכולים אותם שעירבו לבטל רשותם לאותם השנים שלא עירבו לפי שהם כשבטלו לאחד מהם הוא אוסר עליו התשמיש כשבטלו רשותם לו מן הטעם האחר שהוא אחד מהם שלא עירב ואפילו חזר האחד וביטל רשותו לו אסור לו להשתמש לפי שבשעה שבטלו המערבים לא הותר התשמיש וזהו אמרם ושנים אין נוטלין רשות ויתבאר לך מזה כי אנשי חצר כשעירבו קצת ונשאר קצת בלי עירוב ויהיו הנשארים יותר מאחד כי אותן שלא עירבו מבטלין רשותן למערבים ואותם שעירבו לא יבטלו רשותם לאותן שלא עירבו כי שנים שלא עירבו אין נוטלין רשות כשנתן להם וממה שאתה צריך לדעת כי מבטל רשות לבני חצר צריך לבטל רשות לכל אחד ואחד בפירוש:

(רמב"ם)

פרק ו - משנה ד

מַאֲמֵי נֹתְנֵי רְשׁוֹת. בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים, מְבַעֲוֵד יוֹם, וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים, מְשַׁחֲשָׁכָה. מִי שֶׁנָּתַן רְשׁוֹתוֹ וְהוֹצִיא, בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמִזִּיד, הָרִי זֶה אוֹסֵר, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, בְּמִזִּיד אוֹסֵר (ח), בְּשׁוֹגֵג אֵינוֹ אוֹסֵר:

ר"ע מברטנורה בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים מְבַעֲוֵד יוֹם. דְּסָבְרֵי בְּטוֹל רְשׁוֹת מְקַנָּה רְשׁוֹתָא הוּא, וּמְקַנָּה רְשׁוֹת בְּשֶׁבֶת אָסוּר: וּבֵית הֵלֵל אוֹמְרִים אֵף מְשַׁחֲשָׁד. סָבְרֵי בְּטוֹל לָאוּ אֶקְנוּיֵי רְשׁוֹתָא הוּא אֶלָּא אֶסְתְּלוּקֵי מִרְשׁוֹתָא, וְאֶסְתְּלוּקֵי מִרְשׁוֹתָא בְּשֶׁבֶת שְׁפִיר דְּמִי. וּבְבִרְתָּא פְּרָשׁוּ דְּבָכָל

דִּיכְתָּא אֲמַרִּינָן כִּינּוּן שְׁנַאָסֶר לְמַקְצֵת שֶׁבֶת נֶאֱסֵר לְכֻלָּהּ חוּץ מִמְבִּטֵל רְשׁוּת: מִי שֶׁנִּתְּנוּ רְשׁוּתוֹ וְהוֹצִיא. שֶׁחָזַר וְנִשְׁתַּמֵּשׁ בְּרְשׁוּת שֶׁבִטֵּל: אֶחָד שׁוֹגֵג וְאֶחָד מֵזִיד. דְּקֵינִיס שׁוֹגֵג אֵטוּ מֵזִיד. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי מֵאִיר: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (ה) בְּמֵזִיד אוֹסֵר. הֵינּוּ בְּדִלָּא הֶחְזִיקוּ כְּבָר, שְׁאִם הֶחְזִיקוּ וְהוֹצִיאוּ מִבְּתִיָּהֶם לְחֹצֵר שׁוֹב אֵינּוּ יָכוֹל לְאָסֵר כְּדִפְרֵשׁ הַר"ב בְּמִשְׁנֵה ב', וְאֶפְלוּ לְרַבִּי יְהוּדָה דְּהֵתָם: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מאימתי נותנין רשות בש"א מבעוד יום כו': כבר הודעתיד כי האדם הנותן רשותו הוא שאנו קוראים אותו מבטל רשות והמקבל אותו רשות יקרא נוטל רשות א"כ מבטל ונותן נופלים על ענין אחד. ובית שמאי אומרים כי מי שביטל רשותו הקנה אותו לזולתו ואסור להקנות בשבת ובית הלל אומרים כי לא הקנה אבל בטל רשותו וביטול רשות בשבת מותר וכשנשתמש אחר שבטל רשותו הנה בטל מעשיו כאשר בארנו במה שקדם ורבי מאיר קנס שוגג כדי שלא יהיה מזיד והלכה כרבי יהודה: (רמב"ם)

פרק ו - משנה ה

בְּעַל הַבַּיִת שֶׁהָיָה שִׁתְּףָ לְשִׁכְנִים, לָזָה בֵּינּוּ וְלָזָה בֵּינּוּ, אֵינָם צְרִיכִים לְעָרֵב. לָזָה בֵּינּוּ וְלָזָה בְּשָׁמוֹ, צְרִיכִים לְעָרֵב. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה, אֵינָם צְרִיכִים לְעָרֵב:

ר"ע מברטנורה שְׁהוּא שִׁתְּףָ עִם שִׁכְנָיו. שֶׁבְּמִבּוּי, לְשֵׁם שִׁתְּפוֹת בְּעֶלְמָא וְלֹא לְשֵׁם עֵרוֹב: אֵינָם צְרִיכִים לְעָרֵב. וְהוּא שֶׁיְהִי כְּלָן שִׁתְּפִין בְּכֻלֵּי אֶחָד **[ט]**. וְדוֹקָא שְׁתּוּפִי מְבוֹאוֹת הוּוּ בֵּינּוּ כְּדִתְנִן בְּכָל מְעָרְבִין וּמִשְׁתְּתַפִּין, אֲבָל עֵרוֹבֵי חֲצֵרוֹת אֵין מְעָרְבִין אֶלָּא בְּפֶת, דְּעֵרוֹב מְשׁוּם דִּירָה הוּא **[י]**, וְדִירָה שֶׁל אָדָם אֵין לְבוּ נִמְשָׁד אֶלָּא בְּפֶת. וְאִם שִׁתְּףָ שְׁתּוּפִי מְבוֹאוֹת בְּפֶת כָּל שְׁכֵן דְּחָשִׁיב טַפִּי וְסוּמְכִין עַל אוֹתוֹ שִׁתּוּף שֶׁל פֶּת בְּמִקּוֹם עֵרוֹב וְאֵינָם צְרִיכִים לְעָרֵב עֵרוֹבֵי חֲצֵרוֹת, אֲבָל אִם נִשְׁתְּתַפוּ בֵּינּוּ אוּ בְּשָׂאָר דְּבָרִים צְרִיכִים לְעָרֵב עֵרוֹבֵי חֲצֵרוֹת וְאֵין סוּמְכִין עַל הַשְׁתּוּף, כְּדִי שֶׁלֹּא תִשְׁתַּכַּח

תורת ערוב מן התינוקות **[יא]**: רבי שמעון אומר כו'. ואין הלכה כרבי שמעון: (רי"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ט] גמרא. וסיפא יין ושמן לאו דוקא, דהוא הדין יין ויין בשני כלים, אלא אורחא דמלתא נקט, ועוד דלא הצריך לפרש דסתמן בשני כלים. תוספות: **[י]** גמרא. כלומר לערב דירתן לעשותן אחת, אבל שתופי מבואות אינו אלא לשתף רשות החצרות שבמבוי ולא רשות הבתים, וחצר לאו בת דירה היא. רש"י: **[יא]** זה לשון הרמב"ם, שהרי אין התינוקות מכירין מה נעשה במבוי, לפיכך אם נשתתפו במבוי בפת סומכין עליו ואין צריך לערב בחצרות שהרי התינוקות מכירין בפת. כלומר ויודעין שמשום השתוף של פת מטלטלין כו', אבל ליין ושאר דברים אין לתינוקות הכירא כי אינם משגיחים [בהם] רק על הפת עיניהם, ודלא כמאן דאמר בגמרא דאף על גב דיין בחצר לא חזי, מגו דחזי למלתיה בשתוף סמכין עליה בחצר: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם בעה"ב שהיה שותף לשכניו לזה ביין ולזה ביין כו': שותף ידוע. ואין הפרש בין שיערכו שניהם יינם או שיקנו כלי מלא יין בשתוף וזה הדבר הוא בשתופי מבואות ולפיכך אמר שותף ובתנאי שיהיה יינם של הג' ר"ל של בעה"ב ושני השכנים בכלי אחד ומה שאתה חייב לדעת בכאן כי שתופי מבואות יעשו במאכלים כמו שבארנו ממאמרם בכל מערבין ומשתתפין אבל עירובי חצירות אינם אלא בפת עכ"פ ועוד אוסיף לך ביאור במקומות ואנשי המבוי חייבין שיערבו בחצרות וישתתפו במבוי ואז ישתמשו בבתים ובמבוי ביחד אלא אם נשתתפו במבוי בפת לא יצטרכו עירוב בחצרות וסומכין על שתוף של מבוי ואין הלכה כר"ש: (רמב"ם)

פרק ו - משנה ו

חמש חבורות ששבתו בטרקלין אחד, בית שמאי אומרים, ערוב לכל חבורה וחבורה. ובית הלל אומרים, ערוב אחד לכלן. ומוזדים, בזמן שמקצתן שרוין בחדרים או בעליות, שהן צריכין ערוב לכל חבורה וחבורה:

ר"ע מברטנורה בטרקלין. בית גדול ורחב, מושב מלכים, וחלקוהו לחמשה, וכלן יש להן פתח מן הטרקלין לחצר **(יב)**, וצריכים לערב עם שאר בני החצר **(יג)**: **בית שמאי אומרים**. רשותיהן חלוקים וצריך שכל חבורה וחבורה תתן פת לערוב החצר: **ובית הלל אומרים**. אין מחצה זו חלוק רשות. ובזמן שחלקו הטרקלין למחצות גדולות המגיעות לתקרה כלי עלמא לא פליגי דהוי חלוק רשות **(יד)**, משום דהוי כשרויים בחדרים ובעליות. פי פליגי דחלקו במחצות נמוכות שאין מגיעות לתקרה, בית שמאי סברי מחצה כזו הויא חלוק רשות, ובית הלל סברי לא הויא חלוק רשות: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **(יב)** רש"י. דאם לא כן לא היו צריכין לתת ערוב אלא שני הפנימיים, משום דהחיצונים היו כבית שער שלהם, ותנן במשנה ד' פרק ח' דבית שער אינו אוסר, ומיהו אותו שלפני הפנימי לא מקרי בית שער. תוספות: **(יג)** משום דאם לא כן, שאין עוד דיוורין בחצר, אין צריכין ערוב כלל. ועין במשנה דלקמן דבעינן נמי שלא יתנו הערוב בטרקלין זה. גמרא: **(יד)** וחדרים ועליות דמתניתין כעין חדרים וכעין עליות, ומאי ניהו, מחצות המגיעות לתקרה. גמרא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **חמש חבורות ששבתו בטרקלין אחד כו'**: טרקלין בית רחב והוא בירת מלכים וכן ארמון של מלכים. וכשתבדיל בין כל חבורה וחבורה מחיצה המגעת לתקרה אין בזה מחלוקת שהן חייבין עירוב כל חבורה וחבורה לפי שהם נתיחדו והוי כאילו הם שרוים בעליות וחדרים. אבל המחלוקת כשהמבדיל בין כל חבורה וחבורה מחיצות שאין מגיעות לתקרה: (רמב"ם)

פרק ו - משנה ז

האחין השתפין שהיו אוכלין על שלחן אביהם וישנים בבתיהם, צריכין ערוב לכל אחד ואחד. לפיכך, אם שכח אחד מהם ולא ערב, מבטל את רשותו. אימתי, בזמן שמוליכין ערובן במקום אחר, אבל אם היה ערוב בא

אַצְלוֹן, אֹ שְׂאִין עֲמָהוּן דְיִוְרִין בְּחֶצֶר, אִינֹן צְרִיכִין לְעָרֵב:

ר"ע מברטנורה **האחין השתפין.** הכי קאמר, האחין שאוכלין על שלחן אביהם והשתפין האוכלים על שלחן אחד. ואוכלין על שלחן אביהם לאו דוקא, אלא נוטלין מזונותיהן מבית אביהן ואוכלין אותם כל אחד בביתו. וכן השתפין עושים מלאכה אצל בעל הבית אחד בשתפות ונוטלין מזונותיהם מבעל הבית ומוליכין לאכל בבתיהם: **וישנים בבתיהם.** והם ואביהם [ואחרים] דרים בחצר אחד: **צריכין ערוב לכל אחד ואחד.** אם רוצים לערב עם אנשי חצרן: **מבטל את רשותו.** צריך לבטל את רשותו: **אימתי בזמן שמוליכין את ערובן.** לתתו לאחד מבתי שאר בני החצר, דהואיל והזקקו לערוב ושאר דיוורין אסרי, אינהו נמי אסרי, וצריכין כלן לתן פת בערוב הואיל וחלוקין דיווריהן בלינה, וגם אין אוכלין על שלחן אביהן ממש **{טו}** אלא כל אחד נוטל פרנסתו ואוכל בביתו: **אבל אם היה ערוב.** כל החצר בא לבית אביהן, שלא הזקקו לערוב, שבית שמניחין בו הערוב אין צריך לתן פת: **או שאין עמהן דיוורין.** אחרים, שאין דיוורין מזקיקים אותם לערוב אין צריכים לערב דכחידים דמו: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {טו} משמע דתרתיה בעינן, שיהיו חלוקים בלינה ושלא יאכלו כו' ממש, אבל אם חסר אחת משתייהן כו' לעולם אין צריך לערוב הואיל ובדבר אחד אין חלוקים, או בלינה או בפת. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **האחים השותפים שהיו אוכלים על שולחן אביהם כו':** שער זאת המשנה כך האחין שאוכלים על שולחן אביהם או השותפים שהן אוכלים על שלחן אחד. ומה שאתה חייב לדעת כי זו האכילה שהם אוכלים ביחד אינו רוצה לומר שעירבו מאכלם או קנו אותו בשותפות כי אם כן הוא הרי הם כמו אדם אחד ואין צריכים אלא עירוב אחד אבל הכוונה בזה שהבנים נשכרים אצל האב או השותפין נשכרים אצל אחד מהם לפי שהתנה עמהם שיזון אותם ויעשו לו המלאכה פלונית ולפיכך כשהם ישנים בבתיהם צריכין עירוב לכל אחד ואחד כאשר נתבאר: (רמב"ם)

פרק ו - משנה ח

חֲמֵשׁ חֲצֵרוֹת פְּתוּחוֹת זֹ לָזוֹ וּפְתוּחוֹת לְמַבּוּי, עֵרְבוּ בַחֲצֵרוֹת וְלֹא נִשְׁתַּתְּפוּ בַמַּבּוּי, מִתְרִין בַּחֲצֵרוֹת וְאַסוּרִין בַּמַּבּוּי. וְאִם נִשְׁתַּתְּפוּ בַמַּבּוּי, מִתְרִין כָּאֵן וְכָאֵן. עֵרְבוּ בַחֲצֵרוֹת וְנִשְׁתַּתְּפוּ בַמַּבּוּי, וְשָׁכַח אֶחָד מִבְּנֵי חֵצֵר וְלֹא עָרַב, מִתְרִין כָּאֵן וְכָאֵן. מִבְּנֵי מַבּוּי וְלֹא נִשְׁתַּתְּפוּ, מִתְרִין בַּחֲצֵרוֹת וְאַסוּרִין בַּמַּבּוּי **{יז}**, שֶׁהַמַּבּוּי לַחֲצֵרוֹת כְּחֵצֵר לְבֵתִים :

ר"ע מברטנורה פתוחות זו לזו ופתוחות למבוי. בגמרא מוכח דלא תנינן במתניתין פתוחות זו לזו, משום דקימא לן שאין מבוי נטר בלחי או קורה עד שיהיו בתים וחצרות פתוחים לתוכו, כלומר שני בתים פתוחים לכל חצר ושתי חצרות פתוחות למבוי, והנך כיון דכלן פתוחות זו לזו ומערבות יחד דרך פתחיהן חדא חשיב להו, ולא תנינן אלא חמש חצרות פתוחות למבוי: **ערבו החצרות.** כל אחת לעצמה: **מתרים בחצרות.** מתרין כל בני חצר לעצמן: **ואסורין במבוי.** דאין סומכין על ערוב במקום שתוף: **ואם נשתתפו.** נמי במבוי לאחר שערבו בחצרות, מתרין כאן וכאן: **ושכח אחד מבני חצר ולא ערב.** בחצרו להתיר חצרו, אבל בשתוף היה לו חלק: **מתרין כאן וכאן.** דטעמא מאי אין סומכין על שתוף במקום ערוב **{טז}**, כדי שלא תשתכח תורת ערוב מן התינוקות, והכא דרוב בני חצר ערבו אלא ששכח אחד מהם ולא ערב לא תשתכח תורת ערוב: **שהמבוי לחצרות כחצר לבתים.** כשם שאסור להוציא מבתים לחצר בלא ערוב, כך אסור להוציא מן החצר למבוי בלא שתוף. ולא תימא לא דמו, דבית וחצר זו רשות היחיד וזו רשות הרבים, אבל חצר ומבוי שניהן רשות של רבים הן **{יח}**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {טז} ומירי בגשתתפו בנין, דאלו בפת סומכים לעולם כדפרש הר"ב לעיל במשנה ה': **{יז}** **ואסורין במבוי.** ואין אומרים שיועיל הערוב במקום שתוף כיון שהרב נשתתפו, דהכא אין הטעם שלא תשתכח אלא דלא שיך למימר שנסמך על הערוב במקום שתוף, דערוב שערב כל חצר לעצמו היאך יתיר לטלטל במבוי, והרי אפלו מחצר לחצר שלא דרך מבוי אסור לטלטל. בית יוסף. ועין תוספות יום טוב: **{יח}** נטר לה עד הכא אף על גב דכלה משנה ה' דלעיל מתניה לענין שתוף מבואות ותנן נמי ריש פרק ג' בכל מערבין ומשתתפין, מכל מקום מבואות בהדיא לא תנן עד הכא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **חמש חצירות פתוחות זו לזו ופתוחות למבוי כו':** העיקר אצלנו אין המבוי נותר בלחי או קורה עד שיהיו בתים וחצרות פתוחות לתוכו אבל כשהיו חצרות פתוחות זו לזו ופתוחות למבוי הם כמו בית אחד ולא יתכן עירוב בזה המבוי כשהוא בלחי או קורה. וזאת המשנה כולה בנויה על העיקר שזכרנו שצריך עירוב בחצרות ושתוף במבוי וטעם זה כדי שלא לשכח התינוקות תורת עירוב. ולפי הענין נערב בחצרות כדי שיראו אותו התינוקות אף על פי שנשתתפו במבוי. ולפיכך כששכח אחד מבני החצר ולא עירב מותרין בחצר ובמבוי לפי ששתוף המבוי יספיק לו. ומה שאמרו כדי שלא תשתכח תורת עירוב הרי לא בטלה לפי שכולם עירבו בחצרות וזה היחיד אין משגיחין עליו: (רמב"ם)

פרק ו - משנה ט

שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת, זו לְפָנִים מֵזוֹ, עֵרְבָה הַפְּנִימִית וְלֹא עֵרְבָה הַחִיצוֹנָה, הַפְּנִימִית מִתְּרַת וְהַחִיצוֹנָה אֲסוּרָה. הַחִיצוֹנָה, וְלֹא הַפְּנִימִית, שְׁתִּיחֵן אֲסוּרוֹת. עֵרְבָה זו לְעֶצְמָה וְזו לְעֶצְמָה, זו מִתְּרַת בְּפָנֵי עֶצְמָה וְזו מִתְּרַת בְּפָנֵי עֶצְמָה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹסֵר הַחִיצוֹנָה, שְׁדָרִיסַת הָרֶגֶל אוֹסְרָתָה. וְחֲכָמִים אוֹמְרִים, אֵין דָּרִיסַת הָרֶגֶל אוֹסְרָתָה:

ר"ע מברטנורה **זו לְפָנִים מֵזוֹ.** פְּנִימִית פְּתוּחָה לַחִיצוֹנָה וְחִיצוֹנָה לְרְשׁוֹת הָרַבִּים, וְדָרִיסַת רְגְלִיהָ שֶׁל פְּנִימִית עַל חִיצוֹנָה לְצֵאת לְרְשׁוֹת הָרַבִּים: **עֵרְבָה פְּנִימִית.** בְּעֶצְמָה לְטַלְטַל בְּחִצְרָה: **שְׁתִּיחֵן אֲסוּרוֹת.** דְּהוּיָא פְּנִימִית בְּעֶצְמָה רְגֵל הָאֲסוּרָה בְּמִקוּמָה, שְׁהָרִי לֹא עֵרְבָה לְעֶצְמָה, וְאוֹסְרַת בְּדָרִיסַת רְגְלִיהָ עַל חִיצוֹנָה: **זו מִתְּרַת לְעֶצְמָה וְכו'.** דְּרֶגֶל הַמִּתְּרַת בְּמִקוּמָה אֵינָה אוֹסְרַת: **רַבִּי עֲקִיבָא אוֹסֵר.** דְּקָא סָבַר אֵף רְגֵל הַמִּתְּרַת אוֹסְרַת כְּשֶׁלֹּא עֵרְבָה שָׁם: **וְחֲכָמִים אוֹמְרִים כו'.** דְּקִסְבְּרִי אֶפְלוּ

רָגַל הָאֲסוּרָה בְּמִקוּמָהּ, כְּגוֹן כְּשֶׁלֹּא עָרְבָה הַפְּנִימִית לְעֶצְמָהּ, אֵינָה אוֹסֶרֶת עַל הַחִיצוֹנָה. וְהִלְכָה כְּתַנָּא קַמָּא : (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם שתי הצירות זו לפניו מזו עירבה הפנימית כו': זו המשנה יש בה ג' מחלוקות והם כי ר"ע אומר רגל המותרת אוסרת וענין זה כי אפילו עירבה הפנימית שמוותרת להשתמש בחצר שלה היא אוסרת על החיצונה אלא אם עשו שתיהן עירוב יחד. וחכמים סוברים כי אפילו רגל האסורה אינה אוסרת וענין זה שאפילו לא עשתה הפנימית עירוב שאסור עליה להשתמש בחצר שלה אינה אוסרת על החיצונה. אבל כשעשתה החיצונה לבדה עירוב הותר להם התשמיש וזהו ענין אין דריסת הרגל אוסרתה. ות"ק אומר רגל האסורה אוסרת ורגל המותרת אינה אוסרת ולפיכך אומר עירבה זו לעצמה וזו לעצמה זו מותרת בפני עצמה וזו מותרת בפני עצמה כי הפנימית לא תאסור לפי שהיא מותרת במקומה והלכה כת"ק : (רמב"ם)

פרק ו - משנה י

שֶׁכַח אֶחָד מִן הַחִיצוֹנָה וְלֹא עָרַב, הַפְּנִימִית מְתַרְתֵּת וְהַחִיצוֹנָה אֲסוּרָה. מִן הַפְּנִימִית וְלֹא עָרַב, שְׁתִּיחֵן אֲסוּרוֹת. נִתְּנוּ עֲרוּבֵן בְּמָקוֹם אֶחָד, וְשָׁכַח אֶחָד, בֵּין מִן הַפְּנִימִית בֵּין מִן הַחִיצוֹנָה, וְלֹא עָרַב, שְׁתִּיחֵן אֲסוּרוֹת. וְאִם הָיוּ שֵׁל יְחִידִים, אֵינָן צָרִיכִין לְעָרַב :

ר"ע מברטנורה שֶׁכַח אֶחָד מִן הַפְּנִימִית כו'. דְּהוּיָא פְּנִימִית רָגַל הָאֲסוּרָה וְאוֹסֶרֶת : נִתְּנוּ עֲרוּבֵן בְּמָקוֹם אֶחָד. שְׁעָרְבוּ שְׁתִּיחֵן זֶה עִם זֶה וְנִתְּנוּ הָעֲרוּב בַּחִיצוֹנָה. וְקָרִי לָהּ מָקוֹם אֶחָד לְפִי שְׁשִׁתֵּי הַחֲצוֹת מְשִׁתְּמָשׁוֹת בָּהּ כְּאֶחָד. וְשָׁכַח אֶפְלוּ אֶחָד מִן הַחִיצוֹנָה וְלֹא עָרַב, שְׁתִּיחֵן אֲסוּרוֹת, דְּפְּנִימִית נְמִי אֲסוּרָה לְטַלְטַל בַּחֲצָרָה, שְׁהָרִי אֵינָה יְכוּלָה לְהַסְתִּילָק מִן הַחִיצוֹנָה וְלִהְשִׁתְּמָשׁ בְּאֲנָפִי נְפִשָׁה, דְּהָא לִיתָא לְעֲרוּבָה גְּבַהּ, דְּאוֹתוֹ עֲרוּב הַמְתִּירָה בְּחֲצָר הוֹלִיכוֹהוּ לַחִיצוֹנָה. אֲבָל נִתְּנוּ הָעֲרוּב בְּפְּנִימִית, חִיצוֹנָה מְתַסָּרָא בְּשִׁכְחָה דְּפְּנִימִית וּפְּנִימִית לֹא מְתַסָּרָא בְּשִׁכְחָה דְּחִיצוֹנָה, דְּהָא

אָחַדָּא לְדָשָׂא וּמִשְׁתַּמְשָׂא {יט}: וְאִם הָיוּ שָׁל יְחִידִים. שְׂאִין בְּפִנְיַמִּית אֶלָּא אָחַד וּבְחִיצוֹנָה אָחַד {כ}, אֵינְס צְרִיכִים לְעָרְב זֶה עִם זֶה מְשׁוּם דְרִיסַת הָרְגֵל, דְכִיּוֹן דְיַחֲד הוּא בְּפִנְיַמִּית הוּא רְגֵל הַמְתָּרַת וְאֵינָה אוֹסְרַת. וְסַתְּם מִתְּנִיתִין כְּתָנָא קָמָא דְלַעִיל דְסָבַר רְגֵל הַמְתָּרַת אֵינָה אוֹסְרַת: (ר״ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יט} וְאִין לְעַכְבּ בְּיָדָה מְחַמַּת שְׁנִשְׁתַּתְּפָה עִם בְּנֵי הַחִיצוֹנָה, דִּיכֹלָה לֹמַר לָהּ לְתַקּוּנֵי שְׁתַּתְּפִיד וְלֹא לְעוּוּתֵי. גְּמָרָא: {כ} וּמְסִים רְשִׁי וְאִם הָיוּ שְׁנִים אֶפְלוּ בְּחִיצוֹנָה גְזָרִין דְלָמָא אֶתִי לְמִשְׁרֵי שְׁנִים בְּפִנְיַמִּית וְאָחַד בְּחִיצוֹנָה. וּפְרוּשׁ אָחַד רְצוֹנוֹ לֹמַר הוּא וְכָל אַנְשֵׁי בֵיתוֹ, שְׁהִם כְּמוֹ אָדָם אָחַד. הַרְמְבִ"ם: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **שכח א' מן החיצונה ולא עירב כו'**: זאת המשנה היא לת"ק שדבר קודם ולפיכך אמר שכח א' מן הפנימית ולא עירב שתיהן אסורות לפי שהיא רגל אסורה ואוסרת כאשר בארנו. ואמרם במקום א' רוצה בו החיצונה לבדה וקרא אותה מקום א' לשתופם יחד בתשמיש בו אבל כשהניחו שתיהן עירובן בפנימית ושכח א' מן הפנימית שתיהן אסורות כמו שבארנו. אבל כששכח א' מן החיצונה הפנימית מותרת. ואמרם ואם היו של יחידים רוצה בו שידור אחד בכל בית ר"ל הוא וכל אנשי ביתו שהם כמו אדם אחד כמו שבארנו: (רמב"ם)

פרק

פרק ז - משנה א

חלוּן שְׁבִין שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת, אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה,

בְּתוֹךְ עֶשְׂרֵה, מְעַרְבִין שְׁנַיִם, וְאִם רָצוּ, מְעַרְבִין אֶחָד. פְּחוֹת מְאַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה, אוֹ לְמַעַלָּה מְעֶשְׂרֵה, מְעַרְבִין שְׁנַיִם וְאִין מְעַרְבִין אֶחָד :

ר"ע מברטנורה חלון בתוך עשרה. שִׁיחָא קָצַת מִמְּנוּ וְאֶפְלוּ מִשְׁהוּ בְּתוֹךְ עֶשְׂרֵה **{א}** סְמוּךְ לְקַרְקַע: **מְעַרְבִין שְׁנַיִם.** שְׁנֵי עֲרוּבִין, אֵלּוּ לְעֶצְמָן וְאֵלּוּ לְעֶצְמָן וְאִסּוּרִים זֶה עִם זֶה: **וְאִם רָצוּ מְעַרְבִין אֶחָד.** עֲרוּב אֶחָד, שְׂיִתְנּוּ אֵלּוּ עֲרוּבָן בְּאַחֶרֶת וְיַעֲרְבוּ עִמָּהֶן וְיִהְיוּ אֶחָד: **פְּחוֹת מְאַרְבָּעָה.** לָאוּ פְּתַח הוּא וְאִין רָאוּי לְעַבֵּר מִזֶּה לְזֶה, וְלְמַעַלָּה מְעֶשְׂרֵה נִמְי לֹא נִיחָא תְּשִׁמִּישְׁתִּיהָ, הַלְכָּף אִין מְעַרְבִין אֶחָד. וְדוֹקָא בְּחֶצֶר שְׂאִינוּ מְקוּרָה אֲבָל בְּבֵית הַמְּקוּרָה אֶפְלוּ לְמַעַלָּה מְעֶשְׂרֵה **{ב}** מְעַרְבִין אֶחָד, שְׂדָרְךָ לְשׁוּם סְפָסָלִים וְתַבּוֹת סְבִיבוֹת הַבַּיִת וְנִיחָא תְּשִׁמִּישְׁתִּיהָ: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {א} דְּמִשּׁוּם הֵכִי הֵדֵר תְּנִי פְּחוֹת מְאַרְבָּעָה כּוּי, וְהָא מְרִישָׁא שְׂמַעִינָן לֵהּ, אֶלְּא לֹא שְׂמַעִינָן דְּאֶפְלוּ קָצַת כּוּי. גְּמָרָא: **{ב}** גְּמָרָא. וְנִרְאָה מְזָה דְּשְׁנֵי בְּתִים בְּלֹא חֶצֶר נִמְי צְרִיכִין עֲרוּב, וְכֵן מוּכָח רִישׁ פְּרָק ט' דְּלַכְלִי עֲלִמָּא אֶפְלוּ לְרַבֵּי שְׂמַעוֹן דְּמִקַּל בְּגִגּוֹת כּוּי שְׂאִינָם צְרִיכִים לְעַרְב מִשְׂמַע דְּדִיּוּרִין שְׂתַּחַת הַגִּגּוֹת דְּהִינּוּ הַבְּתִים שְׂצְרִיכִין עֲרוּב. וְקִשָּׁה לְהַרְמַב"ם שְׂהִבְאִתּוּ רִישׁ פְּרָק דְּלַעִיל דְּמוּכָח שְׂלֹא תִקְנוּ שְׂלִמָּה וּבֵית דִּינּוּ אֶלְּא כְּשִׁישׁ דִּיּוּרִין חֲלוּקִין אֲצִל מְקוּם שְׂיַד כְּלָן שְׁוֹת בּוּ כּוּי. וְאוּלַי שְׂזָה [שְׂכַתְּבָ לַעִיל הִינּוּ] גְּזַרְתָּ שְׂלִמָּה וּבֵית דִּינּוּ, וְהָךְ דְּהִכָּא מְגַזְרַת חֲכָמִים: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם חלון שבין שתי חצירות ארבעה על ארבעה כו': מערבין שנים הוא שתערב כל חצר לעצמה לבדה. ומערבין אחד הוא שיחשבו שתי חצרות כמו בית אחד. ואמרם פחות מארבעה או למעלה מעשרה אע"פ שזה ממה שקדם מן הדבור להודיעך כי צריך שיהיה החלון כולו למעלה מעשרה טפחים ואי אפשר להם בעירוב אחד אבל אם היה קצת חלל החלון תוך עשרה טפחים די להם שיעשו עירוב אחד לפי שאין ביניהם מחיצה וכבר בארנו כי המחיצה לא תהיה פחותה מעשרה טפחים: (רמב"ם)

כִּתְּלֵם שְׁבִינֵי שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת גְּבוּהַ עֶשְׂרֵה וָרֶחֶב
אַרְבָּעָה, מְעַרְבִין שְׁנַיִם וְאֵין מְעַרְבִין אֶחָד. הֵינּוּ
בְּרֵאשׁוֹ פִּירוֹת, אֵלּוּ עוֹלִין מִכָּאן וְאוֹכְלִין, וְאֵלּוּ
עוֹלִין מִכָּאן וְאוֹכְלִין, וּבִלְבָד שְׁלֹא יוֹרִידוּ
לְמִטָּה. נְפָרְצָה הַכֶּתֶל עַד עֶשֶׂר אַמּוֹת {ד},
מְעַרְבִין שְׁנַיִם, וְאִם רָצוּ מְעַרְבִין אֶחָד, מִפְּנֵי
שֶׁהוּא כְּפֶתַח. יוֹתֵר מִכָּאן, מְעַרְבִין אֶחָד וְאֵין
מְעַרְבִין שְׁנַיִם :

ר"ע מברטנורה כִּתְּלֵם שְׁבִינֵי חֲצֵרוֹת. הַאִי דְנִקֵּט רֶחֶב אַרְבָּעָה לָאוּ
מִשּׁוּם דְצָרִיךְ רֶחֶב אַרְבָּעָה לְמַהוּי סְתִימָה, דְמַחְצָה בְּרֶחֶב כָּל דְהוּ הוּא
סְתִימָה. אֵלּא מִשּׁוּם דְבַעֵי לְמַתְנֵי סִיפָא הֵינּוּ [בְּרֵאשׁוֹ] פִּירוֹת אֵלּוּ עוֹלִין מִכָּאן
וְאוֹכְלִין וּבִלְבָד שְׁלֹא יוֹרִידוּ לְמִטָּה, דְחֲשִׁיב רְשׁוּת בְּאַנְפֵי נְפִשָׁה, וְלֵהֲאִי
דִינָא צָרִיךְ שְׂיִהִיָּה רֶחֶב אַרְבָּעָה, דְפָחוֹת מֵאַרְבָּעָה הוּי מְקוּם פֶּטוּר
וּמִתְרִין אֵלּוּ וְאֵלּוּ לְהוֹרִיד לְמִטָּה: וּבִלְבָד שְׁלֹא יוֹרִידוּ לְמִטָּה. לְדִיּוּרִין
בְּבִתִּים, אֲבָל בְּחֶצֶר שְׂרִי {ג}: יוֹתֵר מִכָּאן. הוּי פְּרָצָה, וְהוּא כְּלָה כְּחֶצֶר
אַחַת, וְאִם עֲרֵבָה כָּל אַחַת לְעֶצְמָה הוּי כְּאֵלּוּ חוֹלְקִין אֶת עֲרוּבָן וְאוֹסְרִין
אֵלּוּ עַל אֵלּוּ: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ג} וּלְפִי זֶה בְּפָחוֹת מֵאַרְבָּעָה דְמִתְרִין לְהוֹרִיד הֵינּוּ אֲפִלּוּ לְבִתִּים,
וְכִמוֹ שְׁכֶתֶב הַרְמַב"ם: {ד} עַד עֶשֶׂר אַמּוֹת. וְנִשְׁאַר מִן הַכֶּתֶל מִשְׁהוּ מִכָּאן
וּמִשְׁהוּ מִכָּאן, אוֹ מִצַּד אֶחָד לְבָדוּ, שְׁהֲרִי לֹא נְפָרְצָה בְּמִלְאָה, וְאוֹתָהּ פְּרָצָה
אֵינָה נְחֻשְׁבֶת אֵלּא כְּפֶתַח. הַרְי"כ: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כוֹתֵל שְׁבִינֵי חֲצֵרוֹת גְּבוּהַ עֶשְׂרֵה וָרֶחֶב אַרְבָּעָה כו': אִמְרוּ
וּבִלְבָד שְׁלֹא יוֹרִידוּ לְמִטָּה רוּצָה לוֹמַר שְׁלֹא יוֹלִיכוּ מֵהַ שַׁעַל הַכּוֹתֵל אֶל
הַדִּיּוּרִין שְׁבִתִּים אֲבָל לְהוֹרִיד מִשָּׁם לְחֶצֶר הַבַּיִת מוֹתֵר וְכִשִּׁישׁ בְּרֶחֶב הַכּוֹתֵל
פָּחוֹת מֵאַרְבָּעָה טַפְחִים שֶׁהוּא מְקוּם פֶּטוּר כַּאֲשֶׁר בְּאַרְנוֹ פְּעֻמִּים מוֹתֵר לֵהֵם
לְהוֹצִיא מֵהַ שְׁבִתִּים וְלִהְנִיחוֹ עַל אוֹתוֹ הַכּוֹתֵל וּמוֹתֵר לְאַנְשֵׁי הַבַּיִת הַשְּׁנִי
שִׁיקְחוּ אוֹתוֹ הַדָּבָר עֲצֻמוֹ מֵעַל הַכּוֹתֵל וַיְכַנִּסוּ אוֹתוֹ לְבִתִּיהֶם: (רמב"ם)

פרק ז - משנה ג

חֲרִיץ שְׁבִין שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת עָמוּק עֲשָׂרָה וְרֹחֵב אַרְבַּע ^{ה}, מְעַרְבִין שְׁנַיִם וְאִין מְעַרְבִין אֶחָד, אֲפֵלוּ מָלֵא קֶשׁ אוֹ תֵבֶן. מָלֵא עֶפֶר ^{ז}, אוֹ צִרְרוֹת, מְעַרְבִין אֶחָד, וְאִין מְעַרְבִין שְׁנַיִם:

ר"ע מברטנורה חריץ. ארז הוא ומפסיק על פני כל החצר פלה: ורחב ארבע. דפחות מכאן נוח לפסעו משפתו לשפתו: ואפלו מלא תבן וקש. לאו סתימה היא, דלא מבטל ליה להתם, דסופו לטלו ^{ז}: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט ^{ה} ארבעה. גרסינו, ופרוש טפחים: ^{ז} בנטליו בשבת אגרי. תוספות. לאפוקי שהקצוהו ללבן בו לבנים או לגבל בו טיט, דאין נטליו בשבת: ^{ז} עפר כו'. שסתם עפר וצורות בחריץ מבטליו הן. גמרא. והד מלא סגי במשך ארבעה טפחים לרחב, במכל שכן דנסר דבסמוך. בית יוסף: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם חריץ שבין שתי חצירות עמוק עשרה כו': חריץ הוא החפירה בארץ והכל מבואר: (רמב"ם)

פרק ז - משנה ד

נָתַן עָלָיו נֶסֶר שֶׁהוּא רָחֵב אַרְבָּעָה טַפְחִים, וְכֵן שְׁתֵּי גִזְזֵי טְרָאוֹת זֹו כְּנֶגֶד זֹו, מְעַרְבִין שְׁנַיִם ^{ח}, וְאִם רָצוּ, מְעַרְבִין אֶחָד. פְּחוֹת מְכָאן, מְעַרְבִין שְׁנַיִם וְאִין מְעַרְבִין אֶחָד:

ר"ע מברטנורה **נתן עליו נסר.** משפּתו לשפּתו כּעין גּשׁר, הוּי כּמו פּתח: **שְׂתֵי גִזְזוּטָאוֹת.** כּמין תּקָרָה בּוֹלְטָת מִרְשׁוֹת הַיְחִיד עַל רְשׁוֹת הַרְבִּים, וְנָתַן נֶסֶר רָחֵב אֲרֻבָּעָה מִזֹּו, הוּי נְמִי פֶתַח: **פְּחוֹת מִכָּאן.** שְׂאִין הַנֶּסֶר רָחֵב אֲרֻבָּעָה, אָדָם יֵרָא לְעֵבֵר עָלָיו וְלֹא יִחָא תְּשִׁמִּישְׁתִּיה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{ה}** **מְעַרְבִין שְׁנַיִם.** שְׁמִשְׁנֵי צְדֵי הַנֶּסֶר הוּא חֲרִיץ. רי"כ: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **נתן עליו נסר שרחב ארבעה טפחים כו':** לוח הגג קורין אותו נסר וכשנתן עץ באורך החפירה אפילו היה רחב אצבע אינו צריך יותר שהרי חלק אותה חפירה ונשארה רחבה פחות מארבעה טפחים וכצוצרה וגזוזטרא אחד והיא תקרה בולטת מרשות היחיד על רשות הרבים וכבר בארנו בפרק אחד עשר משבת כי זאת הגזוזטרא רשות היחיד גמורה והיתה יוצאת על רשות הרבים כמו בניני הצרפתים שבונים בזמננו זה בארץ ישראל וכבר באר הגמרא כי זה התנאי שהתנית המשנה כשיהיו הגזוזטראות זו כנגד זו ואז יספיק להם עירוב אחד אמנם כשיהיה ביניהם ריחוק שלשה טפחים או יותר אבל יש ביניהם פחות משלשה טפחים אפילו היו זו שלא כנגד זו מערבין עירוב אחד אם רצו לפי שהיא כמו גזוזטרא עקומה כמו שבארנו: (רמב"ם)

פרק ז - משנה ה

מִתְּבוֹן שְׂבִין שְׂתֵי חֲצֵרוֹת, גְּבוּהַ עֶשְׂרֵה טַפְחִים, מְעַרְבִין שְׁנַיִם וְאִין מְעַרְבִין אֶחָד. אֵלּוּ מְאָכִילִין מִכָּאן וְאֵלּוּ מְאָכִילִין מִכָּאן. נִתְמַעֵט הַתְּבוֹן מִעֶשְׂרֵה טַפְחִים, מְעַרְבִין אֶחָד וְאִין מְעַרְבִין שְׁנַיִם:

ר"ע מברטנורה **מתבון.** גְּדִישׁ שֶׁל תְּבוֹן, וּמִפְסִיק עַל פְּנֵי כָּל רֹחַב הַחֲצֵרוֹת: **אלו מאכילין.** מִנִּיחִין בְּהִמְתָּן **{ט}** לְאֹכֵל מִן הַתְּבוֹן, וְלֹא חִישִׁינָן דְּלָמָּא מִמְּעֵיט הַתְּבוֹן מִעֶשְׂרֵה וְהָוָה לִיהַּ חֲדָא רְשׁוּתָא וְאֶסְרִי אֶהְדָּדִי, וּמִטְלָטְלִי בְּחֶצֶר וְלֹא מִסְקִי אֲדַעְתִּיהוּ, לְהָא לֹא חִישִׁינָן, דְּהָא אֶפְלוּ אִמְעֵיט אִי לֹא

הוּי הַמְעוּט עַל פְּנֵי עֶשֶׂר אַמּוֹת וַיּוֹתֵר לֹא אֶסְרִי, דְּהָא עֶשֶׂר אַמּוֹת פְּתִיחָא הוּי וְאִין בְּהֵמָה מְמַעֲטָת כָּל כֶּד בְּאַכִּילְתָּהּ [בְּשַׁבַּת אֶחָד]: **נִתְמַעֵט הַתְּבוֹן מֵעֶשְׂרֵה טַפְחִים**. עַל פְּנֵי כָּל אַרְבֵּי הַחֲצָר אוֹ בְּמִשְׁדֵּי עֶשֶׂר אַמּוֹת [וְעוֹד]: **מְעַרְבִין אֶחָד**. אִם נִתְמַעֵט בְּחָל לְפָנֵי הַשַּׁבַּת: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ט] אָבֵל בְּיָדַיִם לֹא. גְּמָרָא. וּפְרַשׁ רַש"י דְּחִישִׁינָן דְּשָׁקִיל טוּבָא וּמְמַעֵט, אָבֵל בְּהֵמָה כּו'. וְקָשָׁה דְלַקְמֹן פֶּרֶק ט' מִשְׁנָה ג' מִפְּרַשׁ דְּמַחְצָה שְׁנַפְרָצָה בְּשַׁבַּת לֹא בְטִיל עָרוּב. וְהָרַא"ש מִפְּרַשׁ דְּבַחַל קָאָמַר, וְאַסוּר בְּיָדַיִם דְלָמָּא מְמַעֵט לְהוּ בְּעָרְבַ שַׁבַּת סְמוּךְ לַחֲשֻׁכָה וְלֹא אֲדַעֲתִיָּה, וּמְטַלְטֵל בְּשַׁבַּת בְּחֲצָר הָאֶסוּרָה, וְכֵן מוּכַח לִישְׁנָא דְמַתְנִיתִין דְּנִתְמַעֵט [דְּמִיָּה בְּחָל] כְּדִפְרַשׁ הַר"ב. וְעַל תּוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **מתבן שבין שתי חצירות גבוה עשרה טפחים כו'**: ר"ל במאכילין שיניחו בהמתן לאכול מן התבן מצד זה ומצד זה: (רמב"ם)

פרק ז - משנה ו

כִּיצַד מְשַׁתְּפִין בְּמָבוּי. מְנִיחַ אֶת הַחֲבִית וְאוֹמֵר, הֲרִי זֶה לְכָל בְּנֵי מָבוּי, וּמְזַכֶּה לָהֶן עַל יְדֵי בְּנוֹ וּבֵתוֹ הַגְּדוֹלִים [י] וְעַל יְדֵי עַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הָעֵבֶרִים [יא] וְעַל יְדֵי אִשְׁתּוֹ [יב], אָבֵל אֵינוֹ מְזַכֶּה לֹא עַל יְדֵי בְּנוֹ וּבֵתוֹ הַקְּטָנִים וְלֹא עַל יְדֵי עַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הַכְּנַעֲנִים, מִפְּנֵי שִׁידוֹן [יג] כִּידוֹ:

ר"ע מברטנורה **מניח את החבית**. מְשַׁלּוּ, אִם יִרְצֶה, וְאִז צָרִיךְ לְזַכּוֹת, דְּאֵלוֹ מְשַׁלְּהֶם אִין צָרִיךְ לְזַכּוֹת: **וּמְזַכֶּה לָהֶם עַל יְדֵי בְּנוֹ וּבֵתוֹ**. אוֹמֵר לָהֶם קִבְּלוּ חֲבִית זֶה וְזָכוּ בָּהּ לְשֵׁם כָּל בְּנֵי הַמָּבוּי. וְהַזְּכָּה מִגְּבִיָּה הָעָרוּב בְּיָדוֹ טַפַּח מִן הַקְּרָקַע, דְּכָל הַיָּכָא דְמִנְחָא בְּרִשׁוּתֵיהָ לֹא הוּנָא זְכָיָה, וְאוֹמֵר זְכִיתִי לָהֶם: **שִׁידוֹן כִּידוֹ**. וְלֹא זְכָיָה הִיא: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {י} הגדולים. ואפלו סמוכים על שלחנו, דכיון דרוצה לזכות לאחרים זוכים הם לאחרים כפינש דעלמא, והוא הדין בקטן דלא, אף על פי שאינו סמוך: **{יא} העברים.** בפרק קמא דקדושין משנה ב' תנן דאמה העברה קונה את עצמה בסימניו, והשתא לא משפחת לה שפחה עברה אלא קטנה, והכי איתא בגמרא, ובשתיפי מבואות דרבנן אמרי שתזכה אפלו לאחרים, ושאני שפחה מבתו הקטנה, דידה כיד אביה אבל לא כיד רבה, שאין קנינו בה קנין גמור. והכי נמי מסיק בגמרא בבא מציעא דף י"ב: **{יב} אשתו.** בפרק י"א דנדריים משנה ח' תנן סתמא כרבי מאיר דיד האשה כיד בעלה. ומשום הכי מסיק הרא"ש דהכא כשאינו זנה, ולפיכך מעשה ידיה שלה ואין זדה כידו. ועין תוספות יום טוב: **{יג} שיזון כו'.** ובגיש פרק ח' איתא בגמרא מערב על ידי עבדו כו', פרוש בשביל, ועל ידי בנו ובתו מפני שיזון כו', וכתבו התוספות אעבדו ושפחתו קאי, כדאמרינן בגטין דיד עבד קני ליה רביה. ונראה דהכי נמי לא קאי אלא אעבדו כו', וטעמא דבנו ובתו הקטנים אף על גב דיש להן יד לזכות כשהגיע לכלל אגוז ונוטלו כו', הכא לענין ערוב כיון שיש להם לערב בשבילם שהם סמוכים עליו כדאמרינן בגמרא, הלכך אמרו שאין יכול לזכות על ידיהם. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כיצד משתתפין במבוי מניח את החבית כו': העיקר אצלנו כי עירובי תחומין ושתופי מבואות וערובי תבשילין כולם צריכין לזכות על ידי אחר וצריכין שיהיה הכלי שמקבצין בו שתופי מבואות גבוה מן הארץ טפח כדי שיראה מובדל. ומבואר הוא כי זה שאמרנו מזכה להם הוא כשיהיה אותו דבר שמשותפין בו מאדם אחד אז יצטרך להעמיד אדם אחר שיזכה להם חלקם ויהיה במקומם אבל אם נתן כל אחד חלקו אין שם פנים למזכה: (רמב"ם)

פרק ז - משנה ז

נתמעט **{יד}** האכל, מוסיף ומזכה, ואין צריך להודיע. נתוספו עליהם, מוסיף ומזכה, וצריך להודיע:

ר"ע מברטנורה **נתמעט האכל.** משעורו המפרש לקמן במתניתין: **מוסיף ומזכה.** אם בא להוסיף משלו אפלו ממין אחר שאינו ממין השתוף

הֲרֵאשׁוֹן, מוֹסִיף וּמְזַכֶּה וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְהוֹדִיעַ, כִּיּוֹן שֶׁנִּשְׁאַר קֶצֶת מִן הַמִּין הֲרֵאשׁוֹן אֵינוֹ נִרְאֶה כְּמַעְרַב בִּתְחִלָּה [טו]. אֲבָל אִם נוֹתֵן מִמִּין הַשְּׂתוּף הֲרֵאשׁוֹן, אֲפִלּוּ כִּלְהַלְגֵּמְרֵי מְבִיא מְאוֹתוֹ הַמִּין וּמְזַכֶּה וְאֵינוֹ צָרִיךְ לְהוֹדִיעַ: **נְתוּמָתוֹ עֲלֵיהֶם דִּיּוֹרִים מוֹסִיף וּמְזַכֶּה וְצָרִיךְ לְהוֹדִיעַ**. וְדוֹקָא בְּזִמְנֵי שְׂיֵשׁ לְחֶצֶר שְׁנֵי פְתָחִים לְשֵׁתֵי מְבוֹאוֹת, שֶׁכְּשֶׁעוֹשֶׂה עֵרוֹב עִם אֲנָשִׁי מְבוֹי זֶה אֲסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּמְבוֹי אַחֵר [טז], לְפִיכֵךְ צָרִיךְ לְהוֹדִיעַ, דְּלִמָּא לֹא נִיחָא לְהוּ לְקִנּוּת בְּרוּחַ זֶה וּלְהִנִּיחַ יָד בְּרוּחַ שֶׁכְּנִגְדָּה. אֲבָל אִם אֵין לוֹ פְתָח אֶלָּא לְמְבוֹי זֶה שֶׁנִּשְׁתַּתְּפוּ בּוֹ תְחִלָּה אֵינוֹ צָרִיךְ לְהוֹדִיעַ, דְּזָכִין לְאָדָם שֶׁלֹּא בִּפְנֵי וְאֵין חֲבִין לְאָדָם אֶלָּא בִּפְנֵי: (ר״ע מְבֵרֵטְנוֹרָה).

עֵיקַר תּוֹי"ט [יד] נְתַמְעֵט. מַעְרַב שֶׁבֶת הַשְּׁנֵי. רִי"כ: [טו] דְּכָל הַמַּעְרַב לְאַחֲרִים בִּתְחִלָּה צָרִיךְ לְהוֹדִיעַ, מְשׁוּם דְּלִמָּא חוֹבָה הִיא לוֹ כְּדַמְפְּרֵשׁ בְּסִיפָא: [טז] כֵּן כְּתַב הַרְמְבֵ"ם. וְהַשִּׁיגוּ הַרְאֵב"ד שֶׁהָרִי יוֹכֵל לְהִשְׁתַּתֵּף גַּם עִם הָאֲחֵרֵת לְמֵאֵי דְּפִסְקִינָן הַלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בְּשִׁלֵּשׁ חֲצוֹת שֶׁבְּפֶרֶק ד' מְשֻׁנָּה ו', וְתַרְץ הַמַּגִּיד מְשֻׁנָּה דְּאֵין הָכִי נִמְי דְּלֹא מְשׁוּם שְׂיֵהָא אֲסוּר בְּאַחֲרֵת נִגְעוּ בָּהּ אֶלָּא דְּחוּבָה לוֹ וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְהִשְׁתַּתֵּף בְּשִׁתִּיהוֹן: (עֵיקַר תּוֹי"ט).

רמב"ם נְתַמְעֵט הַאוֹכֵל מוֹסִיף וּמְזַכֶּה וְא"צ לְהוֹדִיעַ כו': כִּלְל זֶה הַדִּין הוּא שֶׁאִם יֵהִיָּה הַשִּׁתּוּף מִמִּין אֶחָד וְאִפִּילוּ אֶבֶד כּוֹלוּ א"צ לְהוֹדִיעַ וְאִם הִיוּ מִיִּנְיָן הַרְבֵּה וְחִסְרוּ מוֹסִיף וּמְזַכֶּה וְאֵין צָרִיךְ לְהוֹדִיעַ וְאִם נֶאֱבַד כּוֹלוּ צָרִיךְ לְהוֹדִיעַ וְזֶה הוּא כְּשֵׁיֶשׁ לְבֵית שְׁנֵי פְתָחִים בְּשְׁנֵי מְבוֹאוֹת לְפִי שֶׁכְּשֶׁעוֹשֶׂה עֵרוֹב עִם אֲנָשִׁי זֶה הַמְבוֹי נֶאֱסָר עֲלָיו הַתְּשִׁמִּישׁ בְּמְבוֹי אַחֵר וּלְפִיכֵךְ צָרִיךְ לְהוֹדִיעַ אֵלָיו כְּדִי שֶׁנִּדְעַת בְּאִיזָה מְבוֹי מְשֻׁנֵי הַמְבוֹאוֹת רוֹצֶה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ אֲבָל אִם אֵין לוֹ פְתָח אֶלָּא בְּאוֹתוֹ מְבוֹי בְּלֶבֶד אֵין צָרִיךְ לְהוֹדִיעַ כִּי הַעֵיקַר אֲצִלְנוּ זָכִין לְאָדָם שֶׁלֹּא בִּפְנֵי וְאֵין מְחִיבִין אוֹתוֹ אֶלָּא בִּפְנֵי: (רמב"ם)

פֶּרֶק ז - מְשֻׁנָּה ח

כְּמָה [יז] הוּא שְׁעוֹרוֹ. בְּזִמְנֵי שֶׁהוּ מְרַבִּין, מְזוֹן שְׂתֵי סְעוּדוֹת [יט] לְכֻלָּם. בְּזִמְנֵי שֶׁהוּ מְעַטִּין, כְּגִירוּגְרֵת לְהוֹצֵאת שֶׁבֶת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד:

ר"ע מברטנורה מרובין. שְׁמֹנֶה עָשָׂר בְּנֵי אָדָם וּלְמַעַלָּה {יח}: מִזֶּזֶן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת. הֵן שְׁמֹנֶה עָשָׂרָה גְרוּגְרוֹת: מַעֲטִין. פְּחוֹת מִשְׁמֹנֶה עָשָׂר: לְהוֹצֵאת שַׁבָּת. שְׁעוֹר שֶׁל הוֹצֵאת שַׁבָּת. כִּי הַמוֹצֵיא אֲכָלִים בְּשַׁבָּת אֵינּוּ חֵיב בְּפָחוֹת מִכְּגִרוּגְרוֹת: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ז} כמה כו'. לְכַאוֹרָה קָאִי אֲשַׁתּוּפֵי מְבוֹאוֹת, מִיְהוּ קָאִי נְמִי לְעֵרוּבֵי חֲצֵרוֹת. רִי"כ: {יח} לִישְׁנָא דְגַמְרָא נְקֻט, וַיִּפְרֹשׁ הָרִי"כ שְׁמֹנֶה עָשָׂר בְּעֵלֵי חֲצֵרוֹת לְמַבּוּי אוֹ בְּעֵלֵי בְּתִים לְחֹצֵר, וְלֹא קִפְדִּינָן אֲגוּלְגְּלֵתָא דְכָל בְּנֵי בֵּית שָׁל כָּל אֶחָד, כְּלוּמַר אֶלָּא לְמַתְחִיבִים לְתַת חֶלֶק לְעֵרוּב. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: {יט} שְׁתֵּי סְעוּדוֹת. כִּיּוֹן דְּדָבָר חָשׁוּב הוּא (שְׁכָן עֲקָרֵי סְעוּדַת שַׁבָּת שְׁתֵּים הֵם כְּמוֹ שֶׁכְּתִבּוּ בְּמִשְׁנֵה ב' פֶּרֶק דְּלִקְמָן) סָגִי לְהוֹ בְּהַכִּי: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כמה הוא שיעורו בזמן שהן מרובין כו': מוֹעֲטִין הוּא שִׁיְהִיו פָּחוֹת מִשְׁמֹנֶה עָשָׂרָה אָדָם וְיֵתֵר עַל יִי"ח הֵם מְרֻבִּים כִּי מִזֶּזֶן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת הֵם יִי"ח גְרוּגְרוֹת. וְאָמַר לְהוֹצֵאת שַׁבָּת ר"ל שֶׁהוּא שִׁיעוֹר הוֹצֵאת שַׁבָּת כַּאֲשֶׁר קָדָם לְךָ בְּמִסֵּי שַׁבָּת: (רמב"ם)

פרק ז - משנה ט

אָמַר רַבִּי יוֹסִי, בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים, בְּתַחֲלַת עֵרוּב. אֲבָל בְּשִׁירֵי עֵרוּב, כָּל שֶׁהוּא. וְלֹא אָמְרוּ לְעָרֵב בְּחֲצֵרוֹת אֶלָּא כְּדִי שֶׁלֹּא לְשַׁכַּח אֶת הַתִּינוּקוֹת:

ר"ע מברטנורה בשירי הערוב. שְׁנַתְּמַעֵט מִשְׁעוּרוֹ: וְלֹא אָמְרוּ לְעָרֵב בְּחֲצֵרוֹת. אַחֲרַי שְׁנִשְׁתַּתְּפוּ בְּמַבּוּי, אֶלָּא שֶׁלֹּא תִשְׁתַּכַּח תּוֹרַת עֵרוּבֵי חֲצֵרוֹת מִתִּינוּקוֹת שְׁאִינָן יוֹדְעִין שְׁנִשְׁתַּתְּפוּ בְּמַבּוּי, הִלְכָּהּ מְקִילִינָן בֵּיהּ {כ}. וְאַף עַל גַּב דְּטַעֲמָא דְּמַעְרַבִּין עֵרוּבֵי חֲצֵרוֹת לְאַחַר שְׁנִשְׁתַּתְּפוּ בְּמַבּוּי הָיוּ כְּדִי שֶׁלֹּא תִשְׁתַּכַּח תּוֹרַת עֵרוּב מִן הַתִּינוּקוֹת, מִכָּל מְקוֹם אֵין הִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי בְּשִׁירֵי עֵרוּב, דְּלֹא מְקִילִינָן בֵּיהּ כְּלִי הָאִי: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [כ] וְהִינּוּ דְשַׁעוּרוֹ דְתַנּוּן קָאֵי אֶתְרוּיָהּ, אֲמִבּוּאוֹת וְאֶחְצָרוֹת, אֲבָל הַבְּמָה דְבָרִים אֲמוּרִים דְרַבִּי יוֹסִי דְזֻקָא בְחֻצְרוֹת וְלֹא בְשִׁתּוּף. וְעֵינָן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם א"ר יוסי בד"א בתחילת עירוב כו': וזה העיקר שזכר שלא אמרו לערב בחצרות אלא שלא לשכח את התינוקות אמת לפי שהנערים הקטנים אינם יודעים מה שנגמר בין אנשי המבוי מן השתוף והוצרכנו לעירוב חצירות אע"פ שהם משתתפין במבוי כדי שלא ישכחו התינוקות במבוי תורת עירוב. ואין הלכה כרבי יוסי : (רמב"ם)

פרק ז - משנה י

בְּכָל מְעָרְבִין וּמְשַׁתְּתְּפִין, חוּץ מִן הַמַּיִם וּמִן הַמַּלְח, דְּבָרֵי רַבִּי אֶלְיעֶזֶר. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, כְּכֹר הוּא עֵרוֹב. אֲפֹלוּ מֵאֲפָה סָאָה וְהִיא פְרוּסָה, אֵין מְעָרְבִין בָּהּ. כְּכֹר בְּאֶסֶר וְהוּא שְׁלָם, מְעָרְבִין בּוֹ :

ר"ע מברטנורה **בכל מערבין** ערובי תחומין, דאלו ערובי חצרות אין מערבין אלא בפת. ומיהו בכל מערבין דאמר רבי אליעזר הקא, לאתוויי ערובי חצרות שמערבין בפת פרוסה ואין צריך כפר שלמה, ופליג עליה רבי יהושע ואמר דזוקא כפר שלם הוא ערוב. והלכה כרבי יהושע: **אין מערבין בה**. וטעמא משום איבה, שבאים בני החצר לידי מחלקת לומר אני נותן שלמה והוא נותן פרוסה: **כפר באסר והוא שלם מערבין בו**. נותנין אותו בערוב עם שאר כפרות **[כא]** של בני חצר, ובלבד שיהיה בין כלם פגרוגרת לכל אחד ואחד. ורמב"ם פרש דכפר שלם כאסר מערבין בו לבדו לכל בני החצר ואין צריך שעור: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [כא] כן פרש רש"י. והינו דסבירא ליה דשעור דמשנה ח' קאי גם אערובי חצרות. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים ומן המלח כו': כבר קדם לך בתחילת פרק השלישי כי אמרם בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים והמלח אין זה אלא בעירובי תחומין ושתופי מבואות ואין מחלוקת בזה אבל בכאן חלקו רבי אליעזר ורבי יהושע כי רבי אליעזר אומר שיספיק לעירובי חצירות בככר פרוסה והוא ענין כלל במאמרם בכל מערבין. ורבי יהושע אומר כי עירובי חצירות לא יספיק בשום פנים אלא בשלימה ואפילו תהיה שיעור מועט והטעם משום איבה כדי שלא יאמר אחד מן השכנים אני עושה שלימה ואתה פרוסה. והלכה כרבי יהושע: (רמב"ם)

פרק ז - משנה יא

נותן אדם מעה לחנוני ולנחתום כדי שיזכה לו ערוב, דברי רבי אליעזר **(כב)**. וחכמים אומרים, לא זכו לו מעותיו. ומודים בשאר כל אדם שזכו לו מעותיו, שאין מערבין לאדם אלא מדעתו. אמר רבי יהודה, במה דברים אמורים, בעירובי תחומין, אבל בעירובי חצרות **(כו)**, מערבין לדעתו ושלא לדעתו, לפי שזכין לאדם שלא בפניו, ואין חבין לאדם שלא בפניו:

ר"ע מברטנורה נותן אדם מעה לחנוני. המוכר יין, ודר עמו במבוי: או לנחתום. המוכר פפרות ודר עמו בחצר, שיזכה לו בערוב עם חבירו, אם יבאו בני מבוי לקנות ממך יין לשתוף, או בני חצר לקנות כפר לערוב, שיהיה לי חלק בו: לא זכו לו מעותיו. שאין מעות קונות עד שימשך. ואפלו ערב זה החנוני לכל האחרים וזכה גם לזה **(כג)**, אינו ערוב, שהרי לא נתפון לזכות לו במתנת חנם כשאר המזכין בערוב אלא שיקנה במעה, והרי אינה קונה לו, דמעות אינן קונות, ונמצא מערב לו במעותיו: ומודים בשאר כל אדם. בעל הבית שאמר לו חברו הילך מעה

זו וזכה לי בערוב והלך וזכה לו, שקנה ערוב, דהואיל ואין בעל הבית רגיל למכר כפרות לא נתפון זה אלא לעשותו שליח ונעשה כאומר לו ערב לי **[כד]**: **שׂאין מערבין לאדם**. כשמערבין לו משלו אלא מדעתו. הלכך גבי חנוני כי אמר לו זכה לי לא נתפון אלא לקנות ממנו ולא סמך עליו שיעשה שלוחו, ומעות אינן קונות ולא סמכיה דעתיה, נמצא מערב לו שלא מדעתו **[כה]**: **ערובי תחומין**. חוב הוא, שמפסיד לצד האחר, ושפא אין נוח לו. והלכה כרבי יהודה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [כב] דברי רבי אליעזר. בגמרא פריך מאי טעמא דרבי אליעזר הא לא משיך, ומשיני עשאו פארבעה פרקים בשנה שהעמידו דברייהם על דברי תורה שמעות קונות, הכא נמי מפני תקון שבת העמידו על דין תורה: **[כג]** בדברי רש"י וזיכה ביו"ד, ומשמע דרצונו לומר שזכה לו על ידי אחר כו', ואפלו הכי לא מהני ליה לפי שזה שזכה לו על ידי אחר לא פון לזכותו במתנת חנם כדרך שמזכין אלא שיקנה במעות ומעות אינן קונות, ומה שזכה על ידי אחר היה זה בשביל אחרים שאליהם נתפון בחנם כדרך המזכין. ולפי זה כי לא ערב החנוני לאחרים אלא לזה לבדו וזכה על ידי אחר מהני, ומה שכתב הר"ב ואפלו פלו אזכה קאי כו' עד דמסיק דבכונת הנותן תלוי, דאם היה כונתו שיזכה על ידי האחר ושהאחר יזכה לו מהני, דהוי פאלו עשאו הוא שליח לקבלה כלומר למשך. וכן אם נתפון החנוני ככל חקת הערוב וכמשפטו גם לזה למה יגרע, ואף על פי שהנותן מעות לא בקש למתנת חנם פאחרים אלא נתן לו מעה, מפל מקום לא מפני כן נאמר שהוא מתנה בעל פרחו ושללא רצה לקבל במתנה ומפני כן לא יזכה בערוב. ותרוניהו בעינן, שלא יתפון החנוני וגם הנותן, דאלו נתפון החנוני זכה זה בשאר הזוכים ולא גרע מעה שנתן, ואלו נתפון הנותן מעה לזכות ככל חקת הערוב אף על פי שהחנוני לא נתפון מפל מקום היה קונה במשיכת שלוחו. ועין תוספות יום טוב: **[כד]** רש"י. ומסים, וגבי חנוני גופיה אי אמר ליה ערב עלי אמרינו בגמרא דקני. וזה לשון הטור, שהרי עשאו שליח לערב בענין שיועיל, וכיון שאי אפשר להיות ערוב אלא אם כן יזכה לו כמו לאחרים הוי פאלו אומר שיזכה לו כמו לאחרים: **[כה]** וקשיא דהכא שבקש מיזדו זאת לערב בעבורו האיך שידך לומר [שהוא] שלא מדעתו, דבשלמא טעמא דמעות אינן קונות כו', וכדפרש לעיל נחא, על כן נראה פפרוש הרא"ש דהא דקתני שאין מערבין מלתא באפיה נפשה היא ולא קאי אנותן מעות לחנוני, והכי קאמר ואין מערבין, וכהאי גוונא בפרק ג' דביצה שאפר כירה מוכן הוא. תדע דאי קאי אנותן כו' הנה ליה למתניה קדם הך דתני ומודים חכמים: **[כו]** בערובי חצרות. והא דתנו במשנה ז' צריך להודיע הוא בשתוף מבואות וכדפרש הר"ב בחצר שבין שתי מבואות, והטעם כמו שכתבתי לעיל (אות טו) בשם המגיד דחוב הוא, שאינו רוצה להשתתף בשתייהן. והכי נמי בחצר אחת בעצמו אפשר דלא נחא ליה שיתערבו בני החצר משום אושי דבני החצר עצמו, שאם לא יוכלו לטלטל כליהם לחצר ישבתו איש איש בביתו ולא יהיה אושי דאינשי בחצר. תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **נותן אדם מעה לחנוני ולנחתום כדי שיזכה לו עירוב כו'**: כדי שיזכה בעירוב ענינו שיתן לו פת באותן מעות ומזכה לו על ידי אחר אף על פי שאינו מצוי לפי שמשעה שנתן לו המעות נגמר המקח מן התורה כאשר

נבאר במקומו. וחכמים אומרים כי לא נגמר המקח עד שיקח הפת כאשר התנו חכמים במכירת המטלטלין מן המשיכה גזירה שמא יפשע החנוני ולא יזכה לו בפת על ידי אחר אבל אם נתן לבעל הבית וצוה עליו שיערב לו ויזכה לו על ידי אחר דיו אחר שצוה מן הטעם שזכר שאין מערבין לאדם אלא לדעתו ורבי יהודה חולק כאשר תראה. והלכה כרבי יהודה: (רמב"ם)

ח

פרק

פרק ח - משנה א

כיצד משתתפין בתחומין. מניח {א} את החבית ואומר, הרי זה לכל בני עירי, לכל מי שילך לבית האבל או לבית המשקה. וכל שקבל עליו מבעוד יום, מתר. משתחשד, אסור, שאין מערבין משתחשד:

ר"ע מברטנורה **פיצד**. לכל מי שילך לבית האבל וכו'. דמילי דמצוה ניהו {ב}, וקימא לן אין מערבין ערובי תחומין אלא לדבר מצוה {ג}: **וכל מי שקבל עליו**. לסמוך על ערוב זה מתר: **ומשתחשד אסור**. והני מלי כשלא הודיעוהו מבעוד יום, אבל הודיעוהו מבעוד יום אפלו לא קבל עליו לסמוך על ערוב זה בודאי אלא משתחשד, מתר {ד}: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {א} **מניח**. ואי משלו כדמשמע צריך לזכות על ידי אחר כדתנן פרק ז' משנה ו': {ב} ולבית המשקה הינו משתה דחתן וכלה: {ג} לישנא

דְּגַמְרָא. וּמְדַקְאֵמַר אִין מְעַרְבִין שְׁמַע מִנָּה דְקַפְדִּיןן שְׁלֵא לְעַרְב. וְהַטְעָם
דְּכְשָׁמְעַרְב חֵיב לְבַרְדָּ כּוּי וְהַלְכָּד אִין מְעַרְבִין כְּדִי שְׁלֵא לְבַרְדָּ בְּרַכָּה לְבַטְלָה.
וּלְפָרוּשׁ רְשׁוּי לֹא הִתִּירוּ חֲכָמִים לְצֵאת חוּץ לְתַחוּם עַל יְדֵי עֲרוּב אֶלָּא לְדַבְר
מִצְוָה. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: {ד} הֵכִי מְפָרְשָׁה בְּגַמְרָא, מְשׁוּם דְקִימָא לָן יֵשׁ
בְּרַרָה בְּתַחוּמִין לְפִי שְׁהוּ דְרַבְּנָן וּכְדֵאִיתָא בְּמִשְׁנָה ה' פֶּרֶק ג', וְהַלְכָּד
כְּשֶׁהוֹדִיעוּהוּ כְּשֶׁקֶבֶל מְשַׁתְּחָשֵׁד אֲמַרִּיןן הִבְרַר לְמַפְרַע, אֲבָל אִם לֹא הוֹדִיעוּהוּ
מֵאִי בְרַרָה אִיכָּא, הָא לֹא יָדַע דְאִיכָּא עֲרוּב דְדַעְתִּיהָ עֲלוּיָהּ: (עֵיקַר תּוּי"ט).

רמב"ם **כיצד משתתפין בתחומין מניח את החבית כו':** מה שדמהו באמרו
בית האבל ובית המשתה לפי שהם דבר מצוה והם גמילות חסדים כי העיקר
אצלנו אין מערבין אלא לדבר מצוה ואמר כל מי שקבל עליו משחשכה אסור
הני מילי כשלא הודיעוהו מבעוד יום אבל אם הודיעוהו מבעוד יום אפילו
לא קבל עליו אלא משחשכה מותר. (רמב"ם)

פרק ח - משנה ב

כַּמָּה הוּא שְׁעוּרוֹ, מְזוּן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת לְכָל אֶחָד.
מְזוּנוֹ לְחַל וְלֹא לְשַׁבָּת, דְּבַרִּי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי
יְהוּדָה אוֹמֵר, לְשַׁבָּת וְלֹא לְחַל. וְזֶה וְזֶה
מִתְּפוּנִין לְהַקֵּל. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה אוֹמֵר,
מִכְּכָר {ז} בְּפִנְדִּיּוֹן, מֵאֲרַבַּע סְאִין בְּסֻלַּע. רַבִּי
שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, שְׁתֵּי יָדוֹת לְכַכָּר מְשֻׁלָּשׁ לְקַב.
חֲצִיָּה לְבֵית הַמִּנְגֵּעַ, וְחֲצִי חֲצִיָּה לְפִסֵּל אֶת
הַגְּוִיָּה:

ר"ע מברטנורה **מְזוּן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת לְכָל אֶחָד.** מִתּוֹךְ שְׁקוּנָה שְׁבִיתתוֹ שֶׁם
צָרִיךְ לְהַנִּיחַ שֶׁם מְזוּן שְׁצָרִיךְ לוֹ לְשַׁבָּת {ה}: **אֵלוֹ וְאֵלוֹ מִתְּפוּנִים לְהַקֵּל.**
רַבִּי מֵאִיר סָבַר בְּשַׁבָּת אֲכִיל אֵינְשׁ טְפִי מְשׁוּם דְּבִסִּים תִּבְשִׁילִיהּ. וְרַבִּי
יְהוּדָה סָבַר כִּיּוֹן דְּבִשַׁבָּת אֲכִיל שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת {ו} אֵינּוּ מְרַבָּה לְאֹכֵל בְּכָל
סְעוּדָה, וּשְׁתֵּי סְעוּדוֹת שֶׁל חַל הֵוִי טְפִי מְשַׁתֵּי סְעוּדוֹת שֶׁל שַׁבָּת: **כְּכָר**

בַּפְּנֵדִיּוֹן. כִּכָּר הַלְקוּחַ בַּפְּנֵדִיּוֹן כְּשִׁמוּכְרִין אַרְבַּעָה סְאִין חֲטִין לְסַלַע. וְאַרְבַּעָה סְאִין הֵן עֲשָׂרִים וְאַרְבַּעָה קִבִּין, וְהַסַּלַע עֲשָׂרִים וְאַרְבַּעָה מְעִין, נִמְצָא קֵב לְכָל מְעָה, וְהַמְעָה שְׁנֵי פְּנֵדִיּוֹנִין, הָרִי כִכָּר הַנִּמְכָּר בְּשׁוּק בַּפְּנֵדִיּוֹן הוּא חֲצִי קֵב, וְהַחֲנֻנִי לֹקַח הַחֲצִי לְשֹׁכֵר הָאֶפְיָה וְהַטְּחִינָה, נִמְצָא כִכָּר הַלְקוּחַ מִן הַחֲנֻנִי בַּפְּנֵדִיּוֹן הוּא רְבַע קֵב שֶׁהֵם שֵׁשׁ בֵּיצִים, שֶׁהֵקֵב עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע בֵּיצִים, וְהֵם שְׁעוֹר שְׁתֵּי סְעוּדוֹת שֶׁל עֵרוֹב לְדַבְרֵי רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָא. וְהַלְכָה כְּמַתּוֹ: **רַבִּי שְׁמַעוֹן.** מִמַּעַט בְּשְׁעוֹר וְאוֹמֵר שְׁדֵי לְעֵרֵב בְּשְׁתֵּי יָדוֹת שֶׁל כִכָּר שֶׁל שְׁלֹשָׁה כְּפָרוֹת לְקֵב. וְכִכָּר שֶׁלם שֶׁל שְׁמֹנֶה בֵּיצִים הוּא שְׁלִישִׁית הַקֵּב. וּשְׁתֵּי יָדוֹתֶיהָ שֶׁהֵם חֲמִשׁ בֵּיצִים וְיוֹתֵר הוּוּ שְׁתֵּי סְעוּדוֹת: **חֲצִיָּה לְבֵית הַמְּנַגֵּעַ.** סֵתֵם מִתְּנִיתִין הִיא, וְהָכִי קֹאֲמֵר, חֲצִי כִכָּר שֶׁלם שְׁשַׁעְרוּ בּוּ בֵּין לְמֵר וּבֵין לְמֵר, הוּא שְׁעוֹר לְשִׁהִית בֵּית הַמְּנַגֵּעַ, שֶׁהִנְכָּנס לְבֵית שֵׁשׁ בּוּ נִגַע צָרַעַת אֶף עַל פִּי שֶׁהוּא טָמֵא מִיָּד אֵינוֹ טְעוֹן כְּבוֹס בְּגָדִים עַד שִׁישְׁהָה כְּדֵי אֲכִילָה, וְחֲצִי כִכָּר זֶה הוּוּ כְּדֵי אֲכִילָה. וְלְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָא דֹאֲמֵר כִכָּר שֶׁלם הוּוּ רְבַע קֵב שֶׁהֵם שְׁשֶׁה בֵּיצִים, נִמְצָא חֲצִיָּה שֶׁלֹּשׁ בֵּיצִים, וְהוּא פָּרַס דְּבַכְלֵי תַלְמוּדָא. וְלְרַבִּי שְׁמַעוֹן דֹאֲמֵר כִכָּר שֶׁלם הוּא שֶׁל שְׁלִישִׁית הַקֵּב שֶׁהֵם שְׁמֹנֶה בֵּיצִים, הוּוּ חֲצִיָּה אַרְבַּע בֵּיצִים, וְהוּא פָּרַס דְּבַכְלֵי תַלְמוּדָא אֲלִיבָא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן. וְאֶף עַל גַּב דְרַבִּי שְׁמַעוֹן סִבֵּר דְּבַכְכָּר שֶׁלם יֵשׁ שְׁלֹשׁ סְעוּדוֹת, דְּהָא שְׁתֵּי יָדוֹתֶיהָ קֹאֲמֵר רַבִּי שְׁמַעוֹן דְּהוּוּ שְׁתֵּי סְעוּדוֹת, הֵנִי מְלִי בְּעֵרוֹב דְּנִתְכַּוְּנוּ בּוּ לְהַקֵּל וְאִין צָרִיד שְׁתֵּי סְעוּדוֹת שְׁלֵמוֹת, אֲבָל בְּכָל שְׁאָר דּוּכְתִי סְבִירָא לִיהֵ לְרַבִּי שְׁמַעוֹן דֹאִין סְעוּדָה פְּחוּתָה מִחֲצִי כִכָּר שֶׁל שְׁלִישִׁית הַקֵּב, וּבְעֵינָן שִׁישְׁהָה כְּדֵי אֲכִילַת חֲצִי כִכָּר זֶה שֶׁהֵם אַרְבַּע בֵּיצִים: **חֲצִי חֲצִיָּה לְפֶסֶל אֶת הַגּוֹיָה.** דְּהָאוֹכֵל אֲכָלִים טָמְאִים כְּחֲצִי פָּרַס נִפְסֵל גּוֹפּוֹ מִדְּרַבְּנָן מְלֵאכֵל בְּתֵרוּמָה. וְחֲצִי פָּרַס הוּוּ בֵּיצָה וּמְחַצָּה לְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָא, וּשְׁתֵּי בֵּיצִים לְרַבִּי שְׁמַעוֹן: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ה} וְאִם תִּיאֲמַר דְּבַמְשָׁנָה בִּי פָּרַק ט"ז דְּשַׁבַּת מִשְׁמַע בְּהַדְיָא דְּחֵיב בְּשִׁלְשׁ סְעוּדוֹת, וּמְסִיעַ לְהַפּוֹסְקִים דְּיוֹצָאִים בְּסְעוּדָה הַשְּׁלִישִׁית בְּמִינֵי תַרְגִּימָא. וְלְהַסּוּבְרִים דְּבְעֵינָן נְמוּ פֵת יֵשׁ לוֹמֵר מְכַל מְקוֹם אֲכִילַת אָדָם דְּבֵר יוֹם בְּיוֹמוֹ אֵינָה אֶלָּא שְׁתֵּי סְעוּדוֹת, וְלֹא אֲמָרוּ לְהַחְמִיר אֶלָּא לְהַקֵּל כְּדֹאִיתָא לְקַמּוֹ: **{ו}** וְאֶף עַל גַּב דְּבִשְׁאָר יוֹמֵי כִי אֲכִיל בְּיוֹם סְעוּדַת שְׁחָרִית אוֹכֵל לְעֵרֵב סְעוּדַת עֵרֵבִית. בְּשַׁבַּת שְׁאֵנִי שְׁצָרִיד שִׁיאֲכַל הַשְּׁלִישִׁית מִבְּעוֹד יוֹם, וּלְפִיכָּד מִמַּעַט בְּשֵׁל שְׁחָרִית. וְהָרִי"כ מְפָרֵשׁ לְפִי שֶׁבְּשַׁבַּת מְמַלָּא בְּטָנוּ מִתְּבַשִּׁיל וּמִינֵי מְתִיקָה וְיִמְעִיט הָאֲכִילָה: **{ז}** **מִכְּכָר.** אֶף עַל פִּי שְׁעֵרוּבֵי תַחּוּמִין בְּלִין כְּדִקְתָּנִי מִנִּיחַ אֶת הַחֲבִית וְסִים בְּפֵת, וְנִרְאָה לִי דְלֹא תִימָא בְּפֵת שֶׁהוּא חָשׁוּב לֹא הִצְרָכּוּ שְׁעוֹר כָּל כָּד, קֹא מִשְׁמַע לָן. וְשְׁעוֹר שְׁאָר דְּבָרִים אִיתָא בְּגִמְרָא בְּפָרַק בְּכָל מְעָרְבִין: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **כמה הוא שיעורו מזון שתי סעודות לכל אחד כו':** מה שהוצרכנוהו בכאן מזון שתי העודות לכל אחד לפי שענין עירובי תחומין הוא שיתן שביבת באותו המקום ויניח שם מזונו הצריך אליו לשבת. ורבי מאיר אומר כי האדם אוכל בשבת יותר למציאות הלפתן: פסול הגויה הוא כי מי שיאכל

אוכלין טמאין יטמא גופו והוא יפסול את התרומה כאשר נבאר במסכת
טהרות [פ"א מ"ג]. ואמר כי חצי פרס הנזכר בכאן לענין פסול הגוייה הוא
כביצה ומחצה. והלכה כר' יוחנן בן ברוקה : (רמב"ם)

פרק ח - משנה ג

אֲנָשִׁי חֶצֶר וְאֲנָשִׁי מִרְפֶּסֶת שֶׁשָּׁכְחוּ {ט} וְלֹא
עִרְבוּ, כֹּל שֶׁגְבוּהָ עֶשְׂרָה טַפָּחִים, לְמִרְפֶּסֶת.
פָּחוֹת מִכָּאן, לְחֶצֶר {י}. חֲלִית הַבּוֹר וְהַסֵּלַע,
גְּבוּהֵי עֶשְׂרָה טַפָּחִים, לְמִרְפֶּסֶת. פָּחוֹת מִכָּאן,
לְחֶצֶר. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים {יג}, בְּסִמוּכָה.
אֲבָל בְּמִפְלָגָת, אֲפֹלוּ גְבוּהָ עֶשְׂרָה טַפָּחִים,
לְחֶצֶר. וְאִיזוֹ הִיא סִמוּכָה, כֹּל שֶׁאֵינָה רְחוּקָה
אַרְבָּעָה טַפָּחִים :

ר"ע מברטנורה **מִרְפֶּסֶת**. מקום גבוה בחצר הבית, והרבה פתחי עליות
פתוחין לה {ח}, וכלם יוצאין בסלם אחד לחצר וממנו לרשות הרבים,
ואף על פי כן אין אוסרין הואיל ומרפסת גבוהה עשרה, ובלבד שיערבו
בני מרפסת לעצמן במרפסת, דהויא רגל המתרת במקומה ואינה
אוסרת: **שֶׁשָּׁכְחוּ וְלֹא עִרְבוּ**. אלו עם אלו. אבל ערבו אלו לעצמן ואלו
לעצמן: **כֹּל שֶׁגְבוּהָ עֶשְׂרָה**. אם יש בחצר תל או עמוד גבוה עשרה סמוך
למרפסת ואין מרפסת גבוה מן העמוד עשרה, דניחא תשמישתיה
דעמוד לבני המרפסת, רשות מרפסת שולטת בו ומשתמשין הן בו ולא
בני החצר: **פָּחוֹת מִכָּאן לְחֶצֶר**. אף לחצר קאמר {יא}, ששתי הרשיות
שולטין בו, המרפסת והחצר, ואם לא ערבו זה עם זה שניהם אסורים
בו: **חֲלִית הַבּוֹר**. שפת הבור של מעלה, אם גבוהה עשרה מן החצר רשות
מרפסת שולטת בו. והוא שיהיה הבור מלא עד שפתו העליונה מדברים
שאסור לטלטלם בשבת {יב}, דהשתא אי אפשר שתחסר מגבהה, דומיא
דסלע שאינו חסר, והרי הוא שוה לקרקעית המרפסת, אבל אם אין

הבור מלא או אפלו מלא מדברים שאפשר לקח מהם בשבת ולחסרו, כיון דכי חסרא אסירא, כי לא חסרא נמי אסירא, ואם לא ערבו המרפסת והחצר זה עם זה שניהם אסורים בו: **אפלו גבוה עשרה טפחים לחצר**. אף לחצר כמו למרפסת, ושניהם אסורים בו אם לא ערבו זה עם זה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ח] והדר התנה, בדבור כל שגבוה כו', שלא תהא המרפסת גבוה עשרה מן העמוד. ויפרש באחד משתי פנים. או שרצונו לומר שהעליות הפתוחות למרפסת אינן גבוהים עשרה והיו שריותא דלאותו גבה לכל בני העליות, או שזה שכתב שפתחי העליות כו' לאו למימרא שום שריותא לעליות אלא פרושא קא מפרש למרפסת מה היא, ולעולם העליות גבוהות הרבה יותר מעשרה טפחים מן העמוד כו', ושריותא דמתניתין לבני מרפסת עצמן רצונו לומר לאותן הדריים במרפסת, כגון שהמרפסת עצמה מקפת בבנין ודרין בה. ופרוש השני עולה יותר על פי שיטת הגמרא: **[ט] ששכחו**. מהלשון משמע שעסקו בערוב, שערבו כל אחד בפני עצמו, אלא ששכחו לערב ביחד. ועין תוספות יום טוב: **[י] לחצר**. והוא הדין אם המרפסת גבוה עשרה טפחים מהעמוד, דהשתא נמי לא ניחא תשמיתם דבני מרפסת: **[יא]** בגמרא. וטעמא כיון דלשניהם תשמיתן קשה ואין לזה נחת מזה הלכך שניהם אסורים. והא דאסורים פרש הרמב"ם דהינו לענין כלים ששבתו בבית, דלענין כלים ששבתו בחצר אפלו לא ערבו כלל מתר לטלטל, והרי הם בכלל גנות וחצרות דריש פרקין דלקמן, דהא הכל רשות אחד: **[יב]** דאי לאו הכי אלא בבור שדולין מים אפשר דחסר בשבת. ובגמרא צריכא, דאי אשמעינן סלע דליכא למגזר, אבל בור לגזור זמנין דמליה פרות הראוין לטלטל בשבת, צריכא. ועין תוספות יום טוב: **[יג] במה דברים אמורים**. ארישא נמי קאי כל שגבוה כו', דמאי שנא. וקצת קשה למה לא תני כל שגבוה עשרה טפחים כגון חלית כו': (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **אנשי חצר ואנשי מרפסת ששכחו ולא עירבו כו'**: מרפסת מקום גבוה בחצר הבית כמו קרקע גבוה יי טפחים ובו מדרגות עולין בהם לעליות וזה המקום גבוה מוקף בבנין ודרין בו. ונקרא מרפסת לפי שהוא מקום דריסה לאותן העולין לעליות וכשיש מקום בחצר גבוה יי טפחים ויהיה בצד המרפסת או בקרוב ממנו בשיעור הנזכר ויש בשה עמה ויהיה זה המקום הגבוה חצר לאותו המרפסת יהיה מותר לאותן הדריים למרפסת להשתמש בה ואסור על אנשי החצר לפי שהוא מובדל מן החצר כשלא עשה העירוב כמו שהזכיר. ואמרו פחות מכאן לחצר ענינו שהוא משותף בין החצר והמרפסת ואסור להם לאנשי החצר ולאנשי המרפסת להשתמש בו אלא אם עשו עירוב. וזה הבור מתנאיו שיהיה מלא מדבר שיהיה אסור לטלטלו בשבת עד שיהיה שוה עם קרקע המרפסת ולפיכך יהיה מותר לאנשי המרפסת להשתמש עליו אבל אם הבור ריקן לא ריקן ממש אלא שאינו מלא כל כך כדי שיגיע לשפתו אותו הדבר אסור להשתמש בו לא אנשי החצר ולא אנשי המרפסת עד שיעשה עירוב: (רמב"ם)

פרק ח - משנה ד

הנותן את ערובו בבית שער **{ד}**, אכסדרה ומרפסת **{ט}**, אינו ערוב. והדר שם, אינו אוסר עליו. בבית התבן ובבית הבקר ובבית העצים ובבית האוצרות, הרי זה ערוב. והדר שם, אוסר עליו. רבי יהודה אומר, אם יש שם תפיסת יד של בעל הבית, אינו אוסר עליו:

ר"ע מברטנורה הנותן ערובו. ערובי חצרות: בבית שער. מקום סמוך לשער החצר ורגילין להושיב שם שומר שלא יפנסו בני רשות הרבים לחצר: והדר שם. בבית שער שבחצר אינו אוסר על בעל החצר ואינו צריך לתן את הפת, דלאו דירה היא: והדר שם אוסר עליו. אם השאיל בעל הבית בית התבן שלו לדור שם, אוסר עליו, הואיל ופתוח לחצר: **אם יש שם תפיסת יד של בעל הבית**. שיש לבעל הבית מקום בדירתו של זה, שנותן שם פלו להצניעו, אינו אוסר עליו. ודוקא כשאין שם דיוורין אחרים, אבל אם יש שם דיוורין אחרים אוסר עליהן **{ט}**, דיקא נמי דקתני אינו אוסר עליו, עליו אינו אוסר, אבל על דיוורין אחרים אוסר ואף על פי שבעל הבית ערב עמהן. ואם הפלים הללו שנותן שם בעל הבית הם דברים הנטלים בשבת, אין זו תפיסת יד, ואוסר עליו, דאי בעי שקיל להו ושידי להו אבראי **{ז}**. והלכה כרבי יהודה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{ד}** בבית שער. כל בית שער בין דיחיד בין דרבים. בית יוסף: **{ט}** ומרפסת. צריכין לחלק בין מרפסת דהכא לדלעיל לפי פרוש השני שם. דהרי לעיל בעינו שבני המרפסת ערבו. אלא דלעיל מירי בעשויה לדירה, והכא שאינה עשויה לדירה אלא דבדרד עראי ארע שדר שם: **{ט}** הנו כשמוליכין ערובו אצל אחרים וכדתגון פרק ו' משנה ז'. ר"כ: **{ז}** וצריך לומר דמחמת אסור שבת שאין כאן הלכא אי בעי כו', אבל לא שיהא רשאי מן הדין להשליכם לחוץ, שהרי מקום יש לו למשכיר להניח שם חפציו. וכן כתב הבית יוסף דתרתוי בעינו, שיהיה פלו שם ושיהיה לו פנה מיחדת. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הנותן את עירובו בבית שער אכסדרה ומרפסת כו': בית שער הוא מבוא החצר והוא מקום שבו נכנסין כל בני החצר לבתיהם. ואכסדרה מקום מוקף מג' רוחותיו. ומרפסת מקום הדריסה לכל כאשר בארנו קודם. ותפיסת יד שימוש הוא שיהיה לו באותו מקום כלים יהיו אסורין לטלטל כיתד של מחרישה ודומיהם או יהיה הדר שם כמו אורח מן האורחים ולא מאנשי הבית ולפיכך אינו אוסר. והלכה כרבי יהודה: (רמב"ם)

פרק ח - משנה ה

הַמְנִיחַ בֵּיתוֹ וְהֵלֵךְ לְשָׁבוֹת בְּעִיר אַחֶרֶת, אֶחָד נִכְרִי וְאֶחָד יִשְׂרָאֵל, הָרִי זֶה אוֹסֵר, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֵינּוּ אוֹסֵר. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, נִכְרִי אוֹסֵר, יִשְׂרָאֵל אֵינּוּ אוֹסֵר, שְׂאִין דָּרָךְ יִשְׂרָאֵל לָבֵא בְּשַׁבָּת. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, אֶפְלוּ הַנִּיחַ בֵּיתוֹ וְהֵלֵךְ לְשָׁבוֹת אֶצֶל בְּתוֹ בְּאוֹתָהּ הָעִיר, אֵינּוּ אוֹסֵר, שְׁכָבֵר הַסִּיעַ מִלְּבוֹ:

ר"ע מברטנורה הרי זה אוסר. דְּדִירָה בְּלֹא בְּעָלִים שְׂמָה דִּירָה: אֵינּוּ אוֹסֵר. דְּלֹא שְׂמָה דִּירָה: רַבִּי יוֹסִי. נְמִי סְבִירָא לִיה דְּלֹא שְׂמָה דִּירָה, מִיְהוּ נִכְרִי אוֹסֵר, שְׂמָא יָבֵא בְּשַׁבָּת. וְהֵלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי: אֶצֶל בְּתוֹ. דְּוָקָא בְּתוֹ, דְּעֵבִיד אֵינִשׁ דְּדִיר עִם חֲתָנּוּ, אֶבֶל בְּנוֹ אֵין אָדָם מְסִיחַ דְּעֵתוֹ מִבֵּיתוֹ לְדוֹר אֶצֶל בְּנוֹ, שְׂמָא תְּתַקּוּטְט פְּלָתוֹ עֵמוּ וְיֵצֵא. וְהֵלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם המניח ביתו והלך לשבות בעיר אחרת כו': אמרו הרי זה אוסר ענינו אוסר על בני עירו מאחר שהוא שכן מכלל השכנים ולא עירב עמהם אע"פ שאינו מצוי לא נעקרה שכונתו מהכל. ור' שמעון אומר מאחר ששבת בבית שאפשר לו לדור בו ולפיכך אמר בתו כבר נעקרה שכונתו מאותו המקום זה השבת ואינו אוסר עליו. והלכה כר' יוסי והלכה כר"ש: (רמב"ם)

פרק ח - משנה ו

בור שִׁבִּין שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת, אִין מְמַלְאִין מְמַנּוּ
בְּשַׁבָּת, אֶלָּא אִם כֵּן עָשׂוּ לוֹ מְחֻצָּה גְבוּהָ עֶשְׂרָה
טַפְחִים בֵּין מְלַמְעָלָה, בֵּין מְלַמְטָה, בֵּין מִתּוֹךְ
אֲגָנוּ. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, בֵּית שְׁמַאי
אוֹמְרִים, מְלַמְטָה. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים,
מְלַמְעָלָה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, לֹא תִּהְיֶה מְחֻצָּה
גְּדוּלָּה מִן הַכֶּתֶל שְׁבִינִיָּהֶם :

ר"ע מברטנורה בור שִׁבִּין שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת. חֲצִי בָּזָה וְחֲצִי בָּזָה, אִין מְמַלְאִין
מְמַנּוּ, שְׁזָה מְמַלְא מְרֻשּׁוֹת חֲבָרוֹ וְאֶסוּר אִם לֹא עָרְבוּ הַחֲצֵרוֹת זֶה עִם זֶה :
בֵּין מְלַמְעָלָה. שְׁהִיּוּ תִשְׁעָה טַפְחִים שֶׁל מְחֻצָּה לְמַעְלָה מִן הַמַּיִם וְטַפַּח
אֶחָד מְשַׁקֵּעַ בַּמַּיִם : בֵּין מְלַמְטָה. שְׁהִיּוּ תִשְׁעָה טַפְחִים מְשַׁקֵּעִים בְּתוֹךְ
הַמַּיִם וְטַפַּח אֶחָד נִרְאָה לְמַעְלָה : בֵּין מִתּוֹךְ אֲגָנוּ. אִף עַל פִּי שְׁאִין הַמְּחֻצָּה
נוֹגַעַת בַּמַּיִם כָּלֵל, דְּקָלָא הִיא שְׁהִקְלוּ חֲכָמִים בַּמַּיִם דְּאִמְרִינֵן גּוּד אַחִית
מְחֻצָּתָא, וּבְלִבָּד שְׁתִּיהָא בְּתוֹךְ אֲגָנוּ הַבּוֹר, שְׁתִּירָאָה כְּהַפְסָקָה : מִן הַכֶּתֶל
שְׁבִינִיָּהֶם. שְׁמַפְסָקֵת בֵּין הַחֲצֵרוֹת וּמַפְסָקֵת עַל פְּנֵי הַבּוֹר, וְאִף עַל פִּי
שְׁאִינָה נִכְנָסֵת תּוֹךְ אֲגָנוּ. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה : (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם בור שִׁבִּין שְׁתֵּי חֲצֵרוֹת אִין מְמַלְאִין מְמַנּוּ בְּשַׁבָּת כּו' : בור שִׁבִּין שְׁתֵּי
חֲצֵרוֹת הוּא שִׁיהִיָּה הַכּוֹתֵל הַמַּפְסִיק בֵּין שְׁתֵּי הַחֲצֵרוֹת עַל הַבּוֹר וִיהִיָּה קִצֵּת
הַבּוֹר בְּזֶה הַחֲצֵר וְקִצֵּתוֹ בַּחֲצֵר אַחֶרֶת (חולִיית הַבּוֹר וְהַסְמוּךְ לוֹ). וְהַעִיֵּקֵר כִּי
הַמְּחֻצָּה הַעֲשׂוּיָה בְּזֶה הַבּוֹר שֶׁגָּבְהָה י' טַפְחִים אִם נַעֲשִׂית תַּחַת הַמַּיִם צְרִיכָה
שִׁירָאָה מְמַנָּה עַל הַמַּיִם טַפַּח עַד שִׁיבְדִיל בֵּין מַיִם לְמַיִם כִּנְגַד הַחֲצֵרוֹת וְאִם
נַעֲשִׂית עַל פְּנֵי הַמַּיִם צְרִיךְ שִׁישְׁקִיעַ מְמַנָּה בַּמַּיִם טַפַּח לְהַבְדִּיל הַמַּיִם כְּמוֹ
שֶׁזְכַּרְנוּ כִּנְגַד קְרַקְעִיתוֹ וְר' יְהוּדָה אוֹמֵר נַחֲשׁוּב הַכּוֹתֵל הַמְּבַדִּיל בֵּין הַחֲצֵרוֹת
כְּאִילוֹ יֵרֵד בְּתַחֲתִית הַבּוֹר וְאִין הִלְכָה כְּר' יְהוּדָה : (רמב"ם)

פרק ח - משנה ז

אמת המים שהיא עוברת בחצר, אין ממלאין הימנה בשבת, אלא אם כן עשו לה מחצה גבוהה עשרה טפחים בכניסה וביציאה. רבי יהודה אומר, כותל שעל גבה תדון משום מחצה. אמר רבי יהודה, מעשה **יט** באמה של אבל שהיו ממלאין ממנה על פי זקנים בשבת. אמרו לו, מפני שלא היה בה כשעור:

ר"ע מברטנורה אמת המים. אפלו ברשות היחיד פרמלית היא **יח**: עשו לה מחצה. בתוך אגנה על פני רחבה, שהוא נפר שבשביל המים נעשית: באמה של אבל. שם העיר, והיתה עוברת בתוך החצרות וממלאין ממנה בחצרות, דמהניא לה מחצות כותל החצר התלויות עליה. ורבי יהודה לטעמיה, דפליג נמי אבור, ואין הלכה כמותו: **שלא היה בה כשעור**. פרמלית. שלא היה עמק עשרה או לא היה רחב ארבעה, שאין המים נעשין רשות לעצמן להחשב פרמלית אלא אם כן עמק עשרה ורחב ארבעה **כ**. עשו לה בכניסה ולא ביציאה לא מהני מידי, דהא מחברת למים שחוץ לחצר ביציאתו ונעשית הכל פרמלית. [עשו לה ביציאה ולא בכניסה נמי לא מהני, דהא מחברת למים שלמעלה חוץ לחצר זו. אבל עשו לה בכניסה וביציאה מהני, שגראה] כאלו מתחילין בחצר זו: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **יח** כיון שבאה מכת פרמלית דזהו הנקר שנמשכת ממנו. הר"י: **יט** מעשה. אין זה מעשה לסתור, דאמלתיה דלעיל קאי דלא בעי מחצה לשם מים. תוספות: **כ** שאם עוברת ברשות הרבים הוין רשות הרבים, כדתנן בפרק י"א דשבת משנה ד' רקק מים ורשות הרבים מהלכת בו חב וכמה הוא רקק פחות מעשרה טפחים, אלמא מים שאינן עמקים עשרה אינן רשות לעצמן, וכי הוו נמי בחצר הוו להו רשות היחיד. רש"י, ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אמת המים שהיא עוברת בחצר אין ממלאין כו': צריך להתחיל בבנין האמה בעת כניסתה (בבית) ובמקום שהיא יוצאה ממנו ובתנאים שאמרנו שיהיה טפח מן המחיצה בתוך המים אם היתה המחיצה על המים או טפח מן המחיצה יוצא מן המים אם היתה מחיצה תחת המים ויש

לחלוק בין המים הנכנסין בחצר ובין המים שברה"ר ורצוני לומר בחלוק המים בחלוק מקומן. ואמרו מפני שלא היה בו כשיעור לפי שלא היה בגבהו יי טפחים וברחבו ד' טפחים כי כל מה שתחסר מאלו השיעורין בגובה או ברחב אינן צריכין מחיצה לפי שהיא לא חלקה רשות לעצמה. ואין הלכה כר' יהודה: (רמב"ם)

פרק ח - משנה ח

גזזטרא שהיא למעלה מן המים, אין ממלאין הימנה בשבת, אלא אם כן עשו לה מחצה גבוה עשרה טפחים, בין מלמעלה בין מלמטה. וכן שתי גזזטראות זו למעלה מזו. עשו לעליונה ולא עשו לתחתונה **[כד]**, שתיהן אסורות עד שייערבו:

ר"ע מברטנורה גזזטרא. כעין דף או מקום מקרה היוצא מרשות היחיד ובולט על גבי המים: **אלא אם כן עשו מחצה.** כל סביבות הגזזטרא או סביב נקב ארבעה על ארבעה **[כא]** החקוק באמצעיתה, דאמרינן גוד אחית מחצתא: **בין מלמעלה.** למעלה מן נקב הגזזטרא: **בין מלמטה.** מחברת לגזזטרא מתחתיה **[כב]**. ורמב"ם פרש מלמטה על המים כנגד נקב הגזזטרא, דאמרינן גוד אסיק כאלו הגיע המחצה לנקב שבגזזטרא שממלאין ממנו: **זו למעלה מזו.** ונקב שממלאין ממנו בעליונה מכון כנגד נקב התחתונה: **עשו לעליונה.** שנשתתפו בני התחתונה עם בני העליונה לעשות מחצה בעליונה ולא עשו בתחתונה **[כג]**: **שתיהן אסורות עד שייערבו.** שכיון שבני התחתונה שתפין במחצה זו של עליונה אוסרין עליהם. ואם עשו לתחתונה ולא עשו לעליונה אף על פי שאין לעליונה שתפות במחצה של תחתונה שתיהן אסורות. העליונה אסורה שהרי אין לה מחצה, והתחתונה הואיל ויש דרך לעליונה עליה שגם היא ממלאת מים משם אוסרת עליה עד שייערבו עמה. והני מלי כששתי הגזזטראות מפלגות זו מזו, שיש גבוה עשרה

טפחים או יותר בין זו לזו, אבל אם שתיהן בתוך עשרה, אפלו עשו שתיהן מחצה לעולם אוסרות **[כה]** זו על זו עד שיערבו: (ר"ע מברטנורא).

עיקר תוי"ט [כא] קאי נמי אגזוזטרא עצמה, דמידי הוא טעמא משום שצריך שיהא בחלל המחצות ארבעה על ארבעה, דבלאו הכי לא הוו מחצות, והכי נמי בעשויה בגזוזטרא עצמה: **[כב]** רש"י. וסבירא ליה דנקב עשוי ארבעה על ארבעה אפלו במחצות למעלה איכא הכר: **[כג]** ואי עשתה גם בתחתונה איתא בגמרא דשרי אפלו לא ערבו, דגלויי גליא דעתיה דאנא בהדך לא ניחא לי, נמצא שתחתונה מחלקת מעליונה וכל אחת רשות לעצמה, ויש לה מחצה המתרת: **[כד]** ולא עשו לתחתונה. כן הגרסא בירושלמי, ולא נשנית הבבא השניה דעשו לתחתונה כמו שכתב הר"ב. ולשון הטור וכל שכן עשו שתיהן לתחתונה שתיהן אסורות, ופרש הבית יוסף פלומר דכיון דתחתונה אף על פי שאין יכולה להשתמש דרך עליונה אלא בזריקה, שזורקים הדלי לה, אפלו הכי אסרה עלה, וכל שכן עליונה שהיא משתמשת דרך תחתונה בנחת דאסרה עלה: **[כה]** מפני שהן כצוץטרא אחת. הרמב"ם: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם גזוזטרא שהיא למעלה מן המים אין ממלאין כו': גזוזטרא כבר ביארנו צורתה והוא מקום מקורה יוצא מכותל רשות היחיד על רשות הרבים ואולי שיצא מאותה הגזוזטרא על מעיינות המים והנהרות כמו עץ או זיז ונוקבים בו נקב וממלאים מאותו הנקב מן המעיין או הנהר. ואמר בכאן כי אינו מותר למלאות מאותו הנקב למטה עד שיעשה מחיצה מתחת אותו הנקב היורד למטה מחיצה תלויה גבוהה עשרה טפחים כמו כוורת והרבה עושין אותו אצלנו ואז נאמר גוד אחית מחיצתה ונחשוב אותה הכוורת כאילו הגיעה למים (וזה היא צורתה) או עושים מחיצה על המים ונאמר גוד אסיק מחיצתה ונחשב המחיצה כאילו הגיעה אל הנקב שהיא הגזוזטרא אשר שואבים ממנה ודבקה בה ותהיה השאיבה תוך המחיצה (וזה היא צורתה) ואם היתה החצר שתי עליות זו על גב זו ויצאה מכל עלייה כצורה וחור זה כנגד החור השני עד שתהיה העליונה כמשלשלת הדלי למלאות יכנס הדלי על החור שבגזוזטרא התחתונה ואז יגיע אל המים וזה יארע הרבה. תדע לך שיש בזה דינים אני אגידם לך אם היו השתי גזוזטראות תוך י" טפחים כל אחת מהם אוסרת על חברתה ואפי' עשו מחיצה ואין מותר למלאות אלא בעירוב יעשו אותו אחר עשיית המחיצות. ואם לא היו שתיהן (עד) תוך עשרה טפחים אבל היה ביניהם יותר מזה השיעור בזה נפל החלוק אם עשתה העליונה מחיצה ולא עשתה התחתונה כצורה העליונה מותרת והתחתונה אסורה. ואמרם בזאת המשנה שתיהן אסורות בתנאי שתהיה התחתונה התנית עם העליונה לעשות מחיצה עמהן ולפיכך אוסרת עליהן עד שיערבו. ואם עשתה התחתונה ולא עשתה העליונה ג"כ כזו הצורה שתיהן אסורות לפי שהעליונה משותפת עם התחתונה בדרך שיש לה מן המים וכצורה התחתונה היא אוסרת עליה ועליונה ג"כ אין מותר לה למלאות שלא עשתה מחיצה ולפיכך שתיהן אסורות. ואם עשו מחיצה שתיהן מותרות. וכל מה שאמרנוהו אסורות ר"ל אסורות עד שיערבו: (רמב"ם)

פרק ח - משנה ט

חָצַר שֶׁהִיא פְּחוּתָהּ מֵאַרְבַּע אַמוֹת **(כו)**, אֵין שׁוֹפְכִין בְּתוֹכָהּ מִיָּמִים בְּשַׁבָּת, אֶלֶּא אִם כֹּן עָשׂוּ לָהּ עוֹקָה מִחֻזְקַת סְאֵתִים **(כח)** מִן הַנֶּקֶב וּלְמִטָּה, בֵּין מִבְּחוּץ בֵּין מִבְּפְנֵים, אֶלֶּא שֶׁמִּבְּחוּץ צָרִיךְ לְקַמּוֹר, מִבְּפְנֵים אֵין צָרִיךְ לְקַמּוֹר:

ר"ע מברטנורה אֵין שׁוֹפְכִין לְתוֹכָהּ מִיָּמִים בְּשַׁבָּת. דְּבַאֲרַבַּע אַמוֹת, הַמֵּיִם שֶׁאֵדָם עָשׂוּי לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן בְּכָל יוֹם נִבְלָעִים שָׁם בְּמִקּוֹמָם וְאֵין יוֹצְאִין לְרִשׁוֹת הַרְבֵּים, פְּחוּת מֵאַרְבַּע אַמוֹת, אֵין נִבְלָעִים בְּמִקּוֹמָם וְיֹוצְאִין לְרִשׁוֹת הַרְבֵּים **(כז)**: עוֹקָה. גִּמְא: מִחֻזְקַת סְאֵתִים. מִפְּנֵי שֶׁהָאֵדָם עָשׂוּי לְהַסְתַּפֵּק סְאֵתִים מִיָּמִים בְּכָל יוֹם **(כט)**: מִן הַנֶּקֶב וּלְמִטָּה. שֶׁיְהִיָּה הַחֲלָל שֶׁל הָעוֹקָה מִחֻזְקַת סְאֵתִים קָדָם שֶׁיִּגְיֵעוּ הַמֵּיִם אֶל הַנֶּקֶב שֶׁעַל שִׁפְתָּהּ שָׁבוּ מִקְלָחִין לְרִשׁוֹת הַרְבֵּים: בֵּין מִבְּפְנֵים בֵּין מִבְּחוּץ. בֵּין שֶׁעָשָׂה הָעוֹקָה בְּחָצֵר בֵּין שֶׁעָשָׂאָה בְּרִשׁוֹת הַרְבֵּים: צָרִיךְ לְקַמּוֹר. לַעֲשׂוֹת עָלֶיהָ כְּמִין כִּפָּה מְכֻסָּה מִלְּמַעְלָה כְּדִי שֶׁתִּהְיֶה חֲלוּקָה מִרִשׁוֹת הַרְבֵּים **(ל)**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **(כו)** מֵאַרְבַּע אַמוֹת. לְשׁוֹן רַש"י בְּגִמְרָא. וְאַרְבַּע אַמוֹת דְּמִתְנִיתִין בְּאַרְךְ וְרַחֵב מִשְׁמַע, וּמִיָּהוּ אֶפְלוּ שְׁמִנָּה עַל שִׁתִּים אוֹ עַל תְּמוּנָה אַחֲרַת כָּל שֵׁישׁ בֵּה לְרַבַּע אַרְבַּע עַל אַרְבַּע הָרִי יֵשׁ מִקּוֹם לְבָלַע וְשָׂרִי, כְּדֹאִיתָא בְּגִמְרָא: **(כז)** כְּלוּמַר וְכִיּוֹן דְּאֵין רְאוּיָן לְהַבְלַע הַלְכָּד כִּי שְׁפִידָא בְּחָצֵר גִּדְעָא שֶׁיִּצְאוּ לְחוּץ, וְכִי יוֹצְאִים נִתְקַיְמָה מִחֻזְקַתוֹ. וְגִזְרוּ עַל פְּחוּת הַרְבֵּים, דְּלִמָּא אָתוּ לְמִשְׁרֵי זְרִיקָה בְּרִשׁוֹת הַרְבֵּים, אֲבָל כְּשֶׁנִּבְלָעִים בְּמִקּוֹמָן כִּי נִמְי נִפְקִי לְבַר לֹא מִקִּימָא מִחֻזְקַתוֹ: **(כח)** מִחֻזְקַת סְאֵתִים. וְהוּא שֶׁעוֹר חֲצִי אִמָּה עַל חֲצִי אִמָּה בְּרוּם שְׁלֹשָׁה חֲמִשִּׁי אִמָּה. הַרְמַב"ם: **(כט)** גִּמְרָא. וְכִי מִסְתַּפֵּק טְפִי מִלְתָּא דְּלֹא שְׁכִיחָא הוּא וְלֹא גִזְרִינוּ בֵּיהּ. בֵּית יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרִיטְב"א. וְכִי מִחֻזְקַת כְּדָא לְעוֹלָם שָׂרִי, בֵּין הוּא רִיקוֹן אוֹ יֵשׁ בּוֹ גַם כֹּן מִהַשׁוֹפְכִים דְּמִבְּעוֹד יוֹם: **(ל)** וְכִתְבֵּי הַבֵּית יוֹסֵף דְּהִינוּ מְשׁוּם דְּלֹא מִתְסַר אֶלֶּא מְשׁוּם חֲשָׁדָא, כְּלוּמַר דְּאֵין לֹא הָיוּ קְמוּרָה אִיכָּא חֲשָׁדָא, שֶׁהָרוּאִים עוֹקָה מִלְּאָה מִיָּם בְּצַד חֲצֵרוֹ יִאמְרוּ שֶׁהוֹצִיאָם מִחָצֵר וְשִׁפְכָם בְּעוֹקָה זוֹ שֶׁבְּרִשׁוֹת הַרְבֵּים: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם חצר שהיא פחותה מד' אמות אין שופכין בתוכה כו': כשיש בחצר פחות מד' אמות על ד' אמות המים שמשתמש האדם כששופך אותם בזה החצר הקטן יוצאין המים לרה"ר ויהיו המים השותתים ברה"ר באין מכחו ולפיכך אסור לשפוך המים באותה חצר עד שיעשה עוקה והיא חפירה יתקבצו שם המים מחזקת סאתים מתחת החור שיהיה באותה החפירה שהמים יוצאין ממנו כי אנחנו אומרים כי תכלית מה שיסתפק האדם ממים ביום אחד הוא סאתים. ואמרם בין מבפנים בין מבחוץ ענינו שהוא שוה בין שיעשה החפירה בתוך הבית או חוץ לבית אלא שזאת החפירה שמתקבצים שם המים חוץ לבית. אמנם אם יעשה החפירה חוץ לחצר צריך שיהפך עליה הבנין עד שתבדל מרה"ר. וקמירה היא עשיית קובה מלמעלה אמרו בשש עגלות צב (במדבר ז) קמורות. ר"ל כי עליהם מכסה כדמות קובות והוא מגזרת איש ישראל אל הקובה (שם כה) : (רמב"ם)

פרק ח - משנה י

רבי אליעזר בן יעקב אומר, ביב שהוא קמור ארבע אמות ברשות הרבים, שופכין לתוכו מים בשבת. וחכמים אומרים, אפלו גג או חצר מאה אמה, לא ישפך על פי הביב, אבל שופך מגג לגג **לג**, והמים יורדין לביב. החצר והאכסדרה מצטרפין לארבע אמות:

ר"ע מברטנורה ביב. חריץ העשוי כדי שיקלחו המים [ששופכין] בחצר לרשות הרבים. והוא קמור במשך ארבע אמות לרשות הרבים, דבארבע אמות יש שעור לבלע **לא** בהן סאתים מים שאדם מסתפק בכל יום: **שופכין לתוכו.** דתימי מלא ואין יוצאין לרשות הרבים: **לא ישפך על פי הביב.** דכיון דבגויה שפיד מקלחי להדיא ונפקי לרשות הרבים, והרואה אומר ששפכן סמוך ליציאתו לרשות הרבים **לב**. והלכה כחכמים: **מצטרפין לארבע אמות.** אם יש בחצר עם האכסדרה ארבע אמות על ארבע אמות מצטרפין, ומתיר לשפך לתוכה מים ואין צריך עוקה: (ר"ע

מברטנורה).

עיקר תוי"ט {לא} ואפלו כי נפקי לבראי, לאו להכי איפון, וכיון דלא נתקימה מחשבתו שרי, דאפלו מתפון לא אסורא דאורייתא איכא, דהא לאו ברשות הרבים זריק להו איהו גופיה אלא מאליהו יוצאין, הלכך כי לא מכיון שרי לכתחלה. רש"י: {לב} ובעי דלפקו. רש"י. וכלומר ונתקימה מחשבתו. וכל זה לחלק באו מה בין ביב לעוקה, דעוקה העשויה ברשות הרבים אם היא קמורה דתימי מיא לא פליגי רבנן דלעיל, והינו טעמא דעוקה שהיא גמא עמקה פשנשפכים לשם דרדך ירידה לגמא נשפכים ואין יוצאין כלל. אבל בביב שהוא חריץ ארדך אף על גב דקמור בארבע אמות דאמרינן דתימי מיא, מכל מקום אוסרין משום דשפיכה שבה מקלחת להדיא והמים הולכין ונזחלין דרדך החריץ, איכא טפי למיחש דלא תימי ויצאו לרשות הרבים מכל שפיכתו והרואה יאמר כו'. ודוקא בביב חישנין להכי, דמפני שהוא חריץ לא יוכלו המים להתפשט אנה ואנה ומקלחי להדיא, אבל בלאו הכי לא, הלכך לעיל בחצר ארבע לא בעינן עוקה, ואף על גב דמים נשפכים על שטח קרקע החצר שלא כדרדך ירידה לגמא, מכל מקום הואיל ואין כאן חריץ יכולין המים להתפשט אנה ואנה ותימי מיא קדם שיצאו לחוץ. ועין תוספות יום טוב שמסיק דלהאי פרוש דהר"ב במתניתין דלעיל מסקינן בגמרא דכלה רבי אליעזר בן יעקב, וחסורא מחסורא והכי קתני, חצר שהיא פחותה כו' הא ארבע שופכין שרבי אליעזר בן יעקב אומר כו'. ולרבנן אין חלוק בין חצר לביב: {לג} מנג לגג. והטור סימן שניז כתב שופך על הגג, והבית יוסף כתב שופך הוא לגג: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **רבי אליעזר בן יעקב אומר ביב שהוא קמור כו':** ביב אמה או קילון נשפכין שם המים ויוצאין לרה"ר ואמר ר' אליעזר בן יעקב כי כשיהיה הבנין קמור הוא ברה"ר מותר לשפוך לתוכו מים בשבת מן החצר אע"פ שיהיו המים היוצאין מן החצר הולכין ארבע אמות תחת הקמירה הוא מותר לשפוך המים באותו הקילון ע"פ הביב שבחצר לפי שאינו יוצא לרה"ר אלא שהמים כלין תחת אותן ארבע אמות הבנויות מבחוץ. וחכמים אוסרין לשפוך על פי הביב באיזה צד שיהיה לפי שהוא כשופך ברה"ר אבל שופך חוץ לביב והמים שותתין אליו וכבר ביארנו כי אכסדרה הוא מקום מוקף משלש רוחותיו וכשיש בחצר עם האכסדרה ד' אמות על ד' אמות מותר לשפוך המים בחצר ואין צריכין לחפירה שיתקבצו שם המים והלכה כחכמים: (רמב"ם)

וְכֵן שְׁתִּי דְיוֹטָאוֹת זֹו כְּנֶגֶד זֹו, מְקַצְתָּן עֲשׂוּ
עוֹקָה וּמְקַצְתָּן לֹא עֲשׂוּ עוֹקָה, אֶת שְׁעֲשׂוּ עוֹקָה,
מִתְרִין, וְאֶת שְׁלֹא עֲשׂוּ עוֹקָה, אֲסוּרִין :

ר"ע מברטנורה דיוטאות. עליות זו כנגד זו וחצר פחותה מארבע אמות
לפניהן ששופכין בה מימיהן : **מקצתן.** בני הדיוטא האחת עשו עוקה
בחצר ובני האחרת לא עשו : **ואת שלא עשו עוקה אסורין.** כל זמן שלא
ערכו. דאי שרית להו להני על ידי עוקה דהנך, אתו לאפוקי מאני עם
השופכים מן הבתים **[לד]** ולהורידן לחצר בהדיא עד שפת העוקה
ברגליהם, וקא מטלטל בחצר דלא ערכו בה : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [לד] כי יחוש על קלקול הדיוטא ולא ישפכם בדיוטא שיתגלגלו
ויירדו לעוקת חברו, אלא יוציאם עם הפלי כו'. וכתבו התוספות ואם תאמר
כי לא ערכו תרוניהו לתסרו, ויש לומר דאינם שופכין לתוך העוקה ממש
אלא על הדיוטא, והם יורדים לעוקה הסמוכה לה. ועין תוספות יום טוב :
(עיקר תוי"ט).

רמב"ם **וכן שתי דיוטאות זו כנגד זו מקצתן עשו עוקה כו' :** דיוטאות ידוע
והן דורין. ובכאן מדבר שיהיו אלו הדיוטאות זו כנגד זו וביניהם חצר
שישפכו שניהם מימיהן לשם כשעשה בעל הדיוטא האחת עוקה והיא
חפירה בחצר לצד שלו אין מותר לאנשי חצר האחרת לשפוך מים עם חברו
באותה עוקה עד שיערכו שיש לחוש שמא ישתמשו מן הדיורים לחצר בלי
עירוב כשנתיר להם שפיכת המים מבתיים לאותה חפירה וזו היא כוונת
זאת ההלכה : (רמב"ם)

פרק ט - משנה א

כָּל גַּגוֹת הָעֵיר, רְשׁוֹת אַחַת, וּבִלְבַד שְׁלֹא יִהְיֶה גַג גְּבוּהַ עֲשָׂרָה אוֹ נְמוּדָ [ב] עֲשָׂרָה, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, כָּל אֶחָד וְאֶחָד רְשׁוֹת בְּפָנָי עֲצָמוֹ. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, אֶחָד גַּגוֹת וְאֶחָד חֲצֵרוֹת וְאֶחָד קַרְפִּיפּוֹת, רְשׁוֹת אֶחָד לְכֻלָּם שְׁשַׁבְתּוֹ לְתוֹכָן, וְלֹא לְכֻלָּם שְׁשַׁבְתּוֹ בְּתוֹךְ הַבַּיִת:

ר"ע מברטנורה כָּל גַּגוֹת הָעֵיר רְשׁוֹת אַחַת. וְאִם עַל פִּי שְׁדִיּוּרִים חֲלוּקִים לְמִטָּה לְשָׁנֵי בְּנֵי אָדָם, מִכָּל מְקוֹם הַגַּגוֹת שְׁאִין תִּשְׁמִישׁוֹן תְּדִיר אֵין בְּהוֹן חֲלֻקַת רְשׁוֹת, וְכֻלָּם שְׁשַׁבְתּוֹ בְּגַג זֶה מִתֵּר לְהוֹצִיאָן לָזֶה: **וּבִלְבַד שְׁלֹא יִהְיֶה גַג גְּבוּהַ מִחֲבָרוֹ עֲשָׂרָה**. דָּאִם חֲלוּק מִהוֹן בְּגִבְהַ עֲשָׂרָה אֲסוּר לְטַלְטֵל מִמֶּנּוּ לַגִּיּוֹן, גִּזְרָה מְשׁוּם תֵּל גְּבוּהַ עֲשָׂרָה וְרַחֵב אַרְבַּעַה בְּרְשׁוֹת הַרְבֵּים [א], דְּלֹא לִיתֵי לְכַתְּףָ עָלָיו: **כָּל אֶחָד רְשׁוֹת לְעֲצָמוֹ**. וְאִם לֹא עָרְבוּ דִיּוּרִים שְׁלִמְטָה אֲסוּר לְטַלְטֵל מִזֶּה לָזֶה: **רַבִּי שְׁמַעוֹן**. מִקַּל מִכְּלָן וְקָאָמֵר, גַּגוֹת וְחֲצֵרוֹת וְקַרְפִּיפּוֹת שְׁאִינָן יוֹתֵר מִבַּיִת סְאֲתִים [ג], הוֹאִיל וְכֻלָּן אֵין תִּשְׁמִישׁוֹן מִיחַד וְתְדִיר, רְשׁוֹת אַחַת הוֹן וּמִטַּלְטֵלִין מִזֶּה לָזֶה בְּלֹא עֲרוּב, וְאִפְלוּ הָיוּ הַגַּגוֹת גְּבוּהוֹת יוֹתֵר מִעֲשָׂרָה אוֹ נְמוּכוֹת יוֹתֵר מִעֲשָׂרָה, דְּלִית לֵיהּ לְרַבִּי שְׁמַעוֹן עֲרוּבֵי חֲצֵרוֹת אֲלֵא מְשׁוּם כְּלֵי הַבַּיִת: **לְכֻלָּם שְׁשַׁבְתּוֹ בְּתוֹכָן**. כְּלִים שְׁשַׁבְתּוֹ בְּאַחַת מִהוֹן, מוֹצִיאִים אוֹתָן מִזֶּה לָזֶה [ד]: **אֲבָל לֹא לְכֻלָּם שְׁשַׁבְתּוֹ בְּתוֹךְ הַבַּיִת**. וְהִבִּיאָן לְחֲצַר עַל יַדֵּי שְׁעָרָבוּ [ה] בְּנֵי הַחֲצַר, אֲסוּר לְהוֹצִיאָן מִחֲצַר זֶה לְחֲצַר אַחֶרֶת אִם לֹא עָרְבוּ שְׁתֵּי הַחֲצֵרוֹת יַחַד. וְהִלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [א] דְּהָיוּ רְשׁוֹת הַיְחִיד כְּדִפְרֵשׁ רִישׁ פְּרָק י"א דְּשַׁבְּתָ: [ב] גְּבוּהַ עֲשָׂרָה אוֹ נְמוּדָ. אִם עַל גַּב דְּהִינּוּ הָד, דָּאִם הָאֶחָד גְּבוּהַ עֲשָׂרָה בְּהַכְרַח הַשְּׁנַיִן נְמוּדָ מִמֶּנּוּ עֲשָׂרָה, נִקְטָ הַכִּי מְשׁוּם דְּלִפְעָמִים אֵין בַּיִת אֶחָד גְּבוּהַ יוֹתֵר מִחֲבָרוֹ, אֲלֵא שְׁהָאֶחָד נִבְנָה בְּעֵמֶק שְׁהַקְרָקַע נְמוּדָ, וְאִזּוּ לֹא שִׁיזָ לומר שְׁזֶה גְבוּהַ אֲלֵא שְׁזֶה נְמוּדָ: [ג] **וּבִלֵּא הַקֹּף לְדִירָה, וְכַרְבֵּי עֲקִיבָא בְּפָרָק ב' מִשְׁנָה ה' דְּהִלְכָה כְּמוֹתוֹ**. וְאִי הַקֹּף לְדִירָה אֲפְלוּ בְּיַתֵּר נְמִי, טוּר. וְעֵין תוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב: [ד] **וּבִלְבַד שְׁלֹא יִפְנֹס בְּכֻלֵּי זֶה לְבַיִת מִן הַבַּתִּים, אֲלֵא אִם כֹּן עָרְבוּ**. הַרְמַב"ם: [ה] וְאִם עַל גַּב דְּהַשְׁתָּא שְׁכִיחָא מְאִנֵּי דְּבַתִּים בְּחֲצַר, אֲפְלוּ הַכִּי כְּלִים שְׁשַׁבְתּוֹ לְתוֹכָן שְׁרִי לְטַלְטוּלֵי, וְלֹא גִזְרִינוּ דְּלִמָּא אֲתֵי לְאַפּוּקֵי מְאִנֵּי דְּבַתִּים לְחֲצַר: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כל גגות העיר רשות אחת כו': אע"פ שהיה ר"מ סובר שהן רשות אחת כשנבדלו קצתם מקצתם אין מותר אצלו להשתמש מקצתן אל קצתן כי הוא אומר כ"מ שאתה מוצא שתי רשויות והן רשות אחת אסור להוציא מזו לזו כגון עמוד ברה"י גבוה עשרה טפחים ורחב ארבעה וחכ"א בגגות כמו שנחלקו הרשויות למטה כך נחלקו למעלה כל גג מובדל מן האחר. ור' שמעון אומר כי החילוק וההפרש הוא במקום הדירה בלבד אבל חצרות הבתים והגגות והמקומות המוקפים חומה בכותלים ולא נעשה לדירת אדם והם הנקראים קרפיפות כאשר נתבאר בזאת המסכת פעמים [פ"ב מ"ה. פ"ה מ"ב] כולם הם רשות א' לאותם כלים שהם באלו המקומות כשנכנס שבת אבל להוציא כלים מן הדיורין ולהניחם בחצר ולטלטלם מן החצר לחצר אחרת אינו מותר. ומאמר ר"ש שהוא מותר להוציא מה שבחצר זו לחצר אחרת הכל שוה בין עשו אנשי הבית עירוב או לא עשו עירוב לא נאמר שמא אם עשו עירוב יוציאו מה שבבתיהם אל החצר ואחר כן יוליכו אותו לחצר אחרת. ועל דעת ר' שמעון כי מותר לאדם להוציא דבר שיהיה בחצר מבית ששבת שם אל הגג ומן הגג לחצר אחרת ומן החצר אחרת לקרפף ומן הקרפף לגג אחר וכן תמיד עד שיכול לטלטל אותו הדבר ולהוליכו בשבת בכל המדינה על הגגות ובחצירות הבתים והמקומות המוקפים בכותלים אם אין בהם דירה. אבל מה שהוא אסור להוציא דבר ממה שיש בבית אל הבית האחר או על הגג אלא אם עשו עירוב בין שני הבתים. והלכה כר"ש ואפילו היו הגגות גבוהות או נמוכות: (רמב"ם)

פרק ט - משנה ב

גג גדול {ו} סמוך לקטן, הגדול מתר והקטן אסור. חצר גדולה שנפרצה לקטנה, גדולה מתרת {ט}, וקטנה אסורה, מפני שהיא כפתחה של גדולה. חצר שנפרצה לרשות הרבים {י}, המכניס מתוכה לרשות היחיד, או מרשות היחיד לתוכה, חיב, דברי רבי אליעזר. וחכמים אומרים, מתוכה לרשות הרבים {יא},

או מרשות הרבים לתוכה, פטור, מפני שהיא ככרמלית:

ר"ע מברטנורה הגדול מתר. להוציא לו כלי בית שלמטה **(ז)**, ואין בני הקטן אוסרין עליו. דלגבי גדול הך פרצה פתחא היא ושרי באותן גפופים **(ח)** העודפים מעט מכאן ומעט מכאן כמעקה שסביב הגנות, וחשיבא סתימה, וכגון שאין הפרצה יותר מעשר. אבל קטן אסור להוציא לו כלי הבית, דבני גדול אסרי עליה, שהרי נפרץ לו במלאו: **הגדולה מתרת.** בשביל הגפופין שנשארו לה מכאן ומכאן הוי הך פרצה כפתח: **והקטנה אסורה.** שהרי נפרצה במלאה. ודוקא כשנפרצה קדם השבת, אבל אם נפרצה בשבת אפלו הקטנה מתרת, שפיון שהתרה למקצת שבת קדם שנפרצה התרה לכלה שבת: **חצר שנפרצה לרשות הרבים.** שנפל הכתל הפונה לרשות הרבים במלאו או ביותר מעשר: **חיב.** דכרשות הרבים היא: **פטור.** אבל אסור, דלאו רשות הרבים היא אלא כרמלית. והלכה כחכמים: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (ו) גג גדול. פירש הרמב"ם כשיש כותל מקיף בגנות, וכן נראה מדברי הר"ב (אלא שלא פירש בהדגא לפי שאין צריך כותלים ממש אלא כשאין הגגין בולטות מהמחצות אמרינן גוד אסיק), וכדבר בגמרא. ומפרש בגמרא דלהכי תני גג וחצר, דגג דומיא דחצר, מה חצר מנכרא מחצותיה, אף גג מינכרא מחצותיה. דאי לא, לא אמרינן גוד אסיק, וגדול נמי אסור: **(ז)** דאלו כלים ששבתו בתוכן מתרין בשתייהן כדקימא לן לרבי שמעון: **(ח)** כלומר בשביל אותן גפופין שרי בכל הגג וכלישניה [לקמן] גבי חצר: **(ט)** גדולה מתרת. אם ערבה לעצמה. רש"י: **(י)** לרשות הרבים. אפלו בשבת. טור סימן שע"ד: **(יא)** מתוכה לרשות הרבים. וכתב רש"י והוא הדין מתוכה לרשות היחיד, וקשה דהווי ליה למימר בלישניה דרבי אליעזר מתוכה לרשות היחיד. ולמסקנא דגמרא ניחא, דבתוכה לכלי עלמא כרמלית הוא. פי פליגי במקום מחצה, דרבי אליעזר סבר צדי רשות הרבים כרשות הרבים, ומקום מחצה זו צדי רשות הרבים היא, ורבנן סברי דצדי רשות הרבים לאו כרשות הרבים. ומתוכה דרבי אליעזר מתוד מקום מחצתה קאמר, ומשום דרבנן נקטי מתוכה נקט איהו נמי מתוכה. ורבנן הכי קאמרי מי לא קא מודית לן דמתוכה לרשות הרבים פטור דכרמלית היא, צדי נמי לא שנא. ורבי אליעזר, התם לא קא דרסו לה רבים, והקא דרסו לה רבים. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם גג גדול סמוך לקטן הגדול מותר כו': חצר שנפרצה לרה"ר כו': חצר גדולה שנפרצה לקטנה (כזו הצורה) ותהיה הקטנה אין לה אלא שלשה כותלים והגדולה יהיה לה מקום הפרצה כדמות שער כאשר יתבאר מן הצורה שציירנו. וזה הדין הוא כשנפרץ מערב שבת אבל אם נפרץ בשבת אפ"י הקטנה היא מותרת להשתמש בדיוורין שלה כאשר היתה מאחר שהיה לה היתר קודם שנפרץ הכותל והעיקר אצלנו הותרה למקצת שבת הותרה לכל השבת כולה ועל זה הדרך בעצמו הוא גג גדול וגג קטן כשיש כותל מקיף בגנות אבל אם אין שם שום היקף כולם רשות אחת הן כאשר בארנו.

ואמרם עוד חצר שנפרצה לרה"ר הוא שיפול הכותל כולו מצד רה"ר וישארו ג' כותלים רבי אליעזר סובר שהם רשות הרבים וחכמים חושבין אותן כרמלית וכבר בארנו בתחלת שבת ד' רשויות ודיניהם. ואתה יודע כי ענין אמרם פטור הוא שאינו חייב מיתה אבל הוא אסור. ואין הלכה כר' אליעזר: (רמב"ם)

פרק ט - משנה ג

חצר שנפרצה לרשות הרבים משתי רוחותיה, וכן בית שנפרץ משתי רוחותיו, וכן מבוי שננטלו קורותיו או לחייו, מתרין באותו שבת ואסורין לעתיד לבא, דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר, אם מתרין לאותו שבת, מתרין לעתיד לבא. ואם אסורין לעתיד לבא, אסורין לאותו שבת:

ר"ע מברטנורה **משתי רוחותיה**. מרוח אחת שתופסת שתי רוחותיה, כגון שנפרצה בקרון זוית, אפלו אין בפרצה עשר אמות, הכא בקרון זוית לא חשיב כפתח, דפתחא בקרון זוית לא עבדי אינשי. ופרצה ביותר מעשר אפלו מרוח אחת אוסרת: **וכן בית שנפרץ משתי רוחותיו**. שנפרץ בקרון זוית ונפל קצת מפתל זה וקצת מפתל זה, ואין התקרה פרושה ומתוחה על מקום הפרצה **(יב)**, אבל אם התקרה פרושה על מקום הפרצה אין הפרצה אוסרת בפית, דאמרינן פי תקרה יורד וסותם: **מתרין לאותה שבת**. הואיל והתר מקצתו: **לעתיד לבא**. לשבת הבאה: **רבי יוסי אומר אם מתרין כו'**. כלומר כשם שאסורין לעתיד לבא כך אסורין לאותה שבת. והלכה כרבי יוסי, ולא אמרינן התרה מקצת שבת **(יג)** התרה כלה אלא לענין ערוב, שדבר שהתר על ידי ערוב למקצת שבת, ונולד באותה שבת דבר שהיה ראוי שעל ידו יתבטל הערוב, אין הערוב בטל, שפיון שהתרה מקצת שבת התרה כלה, אבל

מקום שֶהיוּ בוּ מְחֻצוֹת קִדְּם הַשַּׁבָּת וְנִפְרָצוּ מְחֻצוֹתָיו בְּשַׁבַּת לֹא אָמְרִינָן בֵּיהּ הוּאֵיל וְהִתְנַה מְקַצַּת שַׁבַּת הִתְנַה כְּלָה : (ר"ע מברטנורא).

עיקר תוי"ט {יב} אף על גב דלפנים במקום שפלתה הפרצה מהפתלים משם ואילך יש תקרה, לא אמרינן יורד וסותם הואיל ובאלכסון הוא. תוספות. ועין תוספות יום טוב: **{יג}** כלומר דלעיל בקטנה שנופרצת לגדולה אמרינן דהתנה כו', ועל זה קאמר ולא דמי לדלעיל. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם חצר שנפרצה לרה"ר מב' רוחותיה כו': זאת הפרצה שנפרצה החצר היא י' אמות או פחות שהן כפתח אלא שהם בקרן זוית ופתח בקרן זוית לא עבדי אינשי ואם הוא יתר על עשר אמות אפילו מרוח א' אסורה. וזה הבית שאמרנו שנפרץ משתי רוחותיו הוא שנפגם סדרם ונהרס זוית מזויותיו ונפל קצת מזה הכותל ולא תהיה קורה פרושה על מקום הפרצה אלא אשר יהיה מושב הקורות בקירוייו (כזו הצורה) ולפיכך הוא אסור אבל כשנפרץ (כזו הצורה) הרי הוא מותר כי העיקר אצלנו פי תקרה יורד וסותם ור' יוסי אומר אסורין באותה שבת ואסורין לעתיד לבא. והלכה כר' יוסי. ואל תחשוב כי זה המאמר יקשה לאותו עיקר שקדם זכרו שאמרנו הותרה למקצת שבת הותרה לכל השבת כולה. כי מה שאמרנו שם הוא בדין העירוב ר"ל כשנתחדש אחר הכנסת שבת מה שיאסור התשמיש באותו מקום לפי שנפסל בו העירוב וכיון שהיו מותרין בע"ש מותרין לכל השבת כולה ובזה המקום מדבר הוא במחיצות כשנפרצו וחזר התשמיש אסור מפני הסרת המחיצות לא מצד סילוק העירוב: (רמב"ם)

פרק ט - משנה ד

הבונה עליה על גבי שני בתים, וכן גשרים המפלשים, מטלטלין תחתיהן בשבת, דברי רבי יהודה. וחכמים אוסרין **{יד}**. ועוד אמר רבי יהודה **{טו}**, מערבין **{טז}** למבוי המפלש. וחכמים אוסרין:

ר"ע מברטנורה **על גבי שני בתים**. והם בשני צדי רשות הרבים, מטלטלין תחת העליה, דפי תקרה מכאן ומכאן יורד וסותם: **וכן גשרים המפלש**. ויש להם מחצות מלמטה בשני הצדדים: **מערבין למבוי המפלש**. הואיל ואיכא שתי מחצות, דקסבר מבוי שיש לו שתי מחצות מדאורייתא הוי רשות היחיד. ואין הלכה כרבי יהודה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [יד] וחכמים אוסרין. הואיל ומפלש לא אמרינן פי תקרה יורד וסותם. ובמתניתין דלעיל הנה מצי לאוקמה בשתי רוחות זו כנגד זו וכרבנן, כתבו התוספות דניחא ליה לאוקמיה בכל ענין: **[טו] ועוד אמר רבי יהודה**. כלומר ועוד זו מתיר אף על גב דליכא פי תקרה. גמרא. מפלל הא כל שכן הך לעיל דאיכא נמי פי תקרה, אלא דאמר רבי יהודה להא דלעיל דקסבר דרבנן יודו לו בההוא: **[טז] מערבין**. משתתפין. הרי"כ: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הבונה עלייה ע"ג שני בתים כו': רבי יהודה סובר כי רה"י מאחר שיש לו שתי מחיצות שכבר נבדל מרה"ר וכן אמר שתי מחיצות דאורייתא ולפיכך הוא מותר אצלו העירוב בשתי מחיצות. ואין הלכה כרבי יהודה: (רמב"ם)

י

פרק

פרק י - משנה א

המוצא תפליו, מכניסו זוג זוג. רבן גמליאל אומר, שנים שנים. במה דברים אמורים, בישנות, אבל בחדשות, פטור. מצאן צבתים

או כְּרִיכוֹת, מַחְשִׁיד עֲלֵיהֶן וּמְבִיאָן. וּבִסְכָּנָה, מְכַסֵּן וְהוֹלִיד לּוֹ :

ר"ע מברטנורה המוציא תפלין. בשעה במקום שאינן משתמרים **[א]** : זוג זוג. אחד בראש ואחד בזרוע כדרך שלובש בחל, והינו זוג, וחוזר תמיד ומכניס זוג זוג עד שיכניס את כלן. קסבר שבת זמן תפלין הוא, אלא שחכמים גזרו עליהן גזרה שמה תפסק רצועה ויביאם בידו, ואם ילבש יותר מזוג איכא בל תוסיף ואתי אסור בל תוסיף ומשוי להו עליה כמשאוי, ורבו גמליאל סבר שבת לאו זמן תפלין הוא, והינו טעמא דשרו ליה רבנן בהצלה משום דתכשיט הוא, הלכך מכניסן שני זוגות שני זוגות, דשני זוגות הוי תכשיט, לפי ששנינו מקום יש בראש להניח בו שני תפלין, וכל כמה דהוי תכשיט שרי. ומשום בל תוסיף ליכא הכא, דאין כאן מצות תפלין כלל אלא כשאר מלבוש דעלמא, ואין הלכה כרבן גמליאל **[ב]** : **בישנות.** שנכר הקשר **[ג]**, דנדאי תפלין הו ויש בהו קדשה, ואסור להניחן במקום בגיון. אבל בחדשות אין מחללין שבת **[ד]** עליהן להכניסן, דלמא קמע בעלמא ניהו, ואין קדשה אלא בעשויוי פהלכתו לשמן : **צבותים.** קשורים כל זוג זוג לעצמו : **פרוכים.** הרבה ביחד : **מחשיד עליהן.** יושב ומשמרם שם עד שתחשך, ומשחשכה מכניסן כלם ביחד. וכגון שהם מרבים, שאם יביאם זוג זוג לא תקלה הבאתן קדם הלילה, שאם הם בענין שתקלה הכנסתן לבית קדם הלילה מכניסן זוג זוג כדאמרן : **ובסכנה.** שגזרו שמד שלא להניח תפלין. ומתניתין חסורי מחסרא והכי קתני, במה דברים אמורים, בסכנה של שמד **[ה]**, אבל אם מתירא לשהות שם מפני הלסטים, מוליקן פחות פחות מארבע אמות **[ו]** : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [א] רצונו לומר ויש לחוש שיתבזו, וכמו שכתב [לקמן] בדבור המתחיל בישנות, אבל מחשש גנבי לא התירו : **[ב]** וכן כתבו הפוסקים, ואם כן סבירא להו דשבת זמן תפלין היא, ותימה דבמשנה ג' פרק ג' דברכות מפרש הר"ב דלאו זמן תפלין הוא, וכן הסכמת כל הפוסקים, וצריך עיון, תוספות יום טוב. ומהרש"א מישיב על זה דאפלו למאן דאמר לאו זמן תפלין הוא אסור ללבש יותר מזוג אחד, דלא שרי ליה יותר ממלבושו בחל. והא דאוקימנא כמאן דאמר זמן כו' משום דסתמא דמתניתין פרבי מאיר ורבי מאיר סבירא ליה זמן תפלין הוא. והמגן אברהם תרץ כיון דאנן לא בקיאינן לכוון מקום הנחתן ואם יניח שלא במקומו יהיה משאוי, לכן לא יביא אלא זוג זוג : **[ג]** ואף על גב דהשתא אין בו קשר רשאי ללבשו, דאפלו הכי הוי דרך מלבוש, אי נמי דענבו. תוספות : **[ד]** דאסור נמי איכא : **[ה]** אפלה מתניתין קאי, בין מעט בין צבתים, מכסן בטליתו שלא יטלו כל כד בבגיון, ומניחן שם והוליד ולא יזיזם משם שמה ירגישו בו ויתחייב למלכות. רש"י : **[ו]** ונראה לי דרבנו הקדוש הכרח להחסיר למשנתנו, דהא חכמי המשנה לא רצו לגלות הא דפחות פחות מארבע אמות, כמו שכתבנו בריש פרק כ"ד דשבת : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **המוצא תפילין מכניסן זוג זוג כו':** זוג זוג פירושו תפילין של ראש ותפילין של יד והוא שיניח של יד בידו ושל ראש בראשו לפי שהוא סובר כי שבת זמן תפילין. ור"ג אומר שבת לאו זמן תפילין ואסור להניחן בשבת אבל התירו לו ללובשן כדי להצילן שלא יאבדו ומפני זה מצילין ב' ב' רוצה לומר שיקשור שנים של ראש בראשו ושנים של יד בידו והני מילי כשהם ישנים ברצועותיהן וקשריהם אבל אם היו חדשים בלא רצועות ובלי קשרים לא נטריח עליו להצניען כי שמא הוא קמיע עשוי בצורת תפילין ותכונתן. וצבתים כמו אגודות והוא מגזרת שול תשולו לה מן הצבתים (רות ב) וכמו כן כריכות וההפרש ביניהם כי צבתים הוא שיהיו של ראש ושל יד בלבד קשורות אחת עם השנית בלבד וכריכות הוא שיהיו רבות קשורות קשר אחד. וזה שאמרנו מחשיך עליהם בתנאי שיהיו כ"כ רבות שלא יוכל במה שנשאר מן היום להביאן זוג זוג דרך מלבוש כמו שזכר. ואמר ובסכנה מכסן כגון שיהיה עת צרה ב"מ שאם נמצאו בידו יגיענו היזק אבל אם הוא ירא מליסטין בלבד יוליכם כולם פחות פחות מארבע אמות כאשר בארנו בפרק אחרון משבת. ואין הלכה כרשב"ג: (רמב"ם)

פרק י - משנה ב

רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, נוֹתְנֵן לְחֵבְרוֹ **[ז]**, וְחֵבְרוֹ לְחֵבְרוֹ, עַד שְׁמַגִּיעַ לְחֶצֶר הַחִיצוֹנָה. וְכֵן בְּנוֹ **[ח]**, נוֹתְנוֹ לְחֵבְרוֹ, וְחֵבְרוֹ לְחֵבְרוֹ, אֶפְלוּ מֵאָה **[ט]**. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, נוֹתֵן אָדָם חֲבִית לְחֵבְרוֹ, וְחֵבְרוֹ לְחֵבְרוֹ, אֶפְלוּ חוּץ לְתַחוּם. אָמְרוּ לוֹ, לֹא תִהְיֶה זֶה יוֹתֵר מִרְגְּלֵי בְּעָלֶיהָ:

ר"ע מברטנורה **רבי שמעון אומר נותנן לחברו.** ואינו מוליכן פחות [פחות] מארבע אמות כשמתירא מפני לסטים, גזרה שפא יעבירם מתחלת ארבע לסוף ארבע. והלכה כרבי שמעון: **וכן בנו.** שילדתו אמו בשדה בשבת: **נותנו לחברו.** והא עדיפא מלטלטלו פחות פחות מארבע אמות: **אפלו חוץ לתחום.** בחבית של הפקר מירי **[י]**, דאי יש לה בעלים הא קימא לו הבהמה והכלים כרגלי הבעלים, וסבר רבי יהודה נכסי הפקר

לא קנו שביתה: אמרו לו. רבי יוחנן בן נורי הוא דאמר לה, דשמעינן ליה [יא] דאמר נכסי הפקר קונין שביתה במקומן: לא תהלך זו יותר מרגלי בעליה. כלומר אם היו לה בעלים ולא ערבו לא היתה מהלקת אלא אלפים אמה, השתא נמי לא תלך אלא אלפים אמה ממקום שביתה. והלכה כרבי יהודה: (רי"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ז] לחברו. ותנא קמא סבר פחות מארבע אמות עדיף, דאי אמרת נותנו לחברו כו' אנשא מלתא דשבת. גמרא: [ח] בנו. דאיכא דבר מצוה, דצריך הוא להרחיצו ולסוכו ביום הולדו. ואליבא דתנא קמא שרי פחות [פחות] מארבע אמות. רי"כ: [ט] אפלו מאה. דאף על גב דקשיא ליה ידא, כלומר מה שמטלטלין אותו מיד ליד, אפלו הכי הא עדיפא משיוליכנו פחות כו' גזרה כו'. גמרא: [י] ופרשו התוספות חוץ לתחום דחבית, אבל לא חוץ לתחום של הזוכה [ב], כדתנן משנה ה' פרק ה' דביצה דכרגלי הממלא. אי נמי שלא נתפון שום אחד שיזכה לא לו ולא לאחרים, אלא כל אחד למה ששותה: [יא] לעיל בפרק ד' משנה ה': (עיקר תוי"ט).

רמב"ם ר' שמעון אומר נותן לחבירו וחבירו לחבירו כו': רבי שמעון חלק על המאמר שזכרנו בסוף ההלכה הקודמת רוצה לומר מוליכן פחות מארבע אמות לפי שהוא אומר חיישינן שמא ילך בהם ארבע אמות ברה"ר אבל הנכון שיתן הכריכה כולה לחבירו שלפניו וחבירו לחבירו עד שיגיע לבית. ומאמר ר' יהודה אפילו חוץ לתחום בתנאי שתהיה אותה החבית הפקר אבל אם יש לה בעלים העיקר אצלנו הבהמה והכלים כרגלי הבעלים כאשר יתבאר בביצה [פ"ה מ"ג] ואם החבית הפקר יוליכנה מיד ליד ואפילו הוציאווהו חוץ לאלפים אמה ור' יוחנן בן נורי סבר נכסי הפקר קונין שביתה במקומן ואינן הולכות אלא אלפים אמה כאשר בארנו בפרק הרביעי מזו המסכת והוא מה שאמר לר' יהודה לא תהלך זו יותר מרגלי בעליה כלומר אם היה לה בעלים. ודע כי מותר לאדם להוליך הדבר פחות פחות מארבע אמות או נותנו לחבירו וחבירו לחבירו כאשר הזכיר ר' שמעון. והלכה כרבי שמעון והלכה כרבי יהודה: (רמב"ם)

פרק י - משנה ג

היה קורא בספר על האסקפה, נתגלגל הספר מידו, גוללו אצלו. היה קורא בראש הגג

וְנִתְגַלְגַּל הַסֵּפֶר מִיָּדוֹ, עַד שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לַעֲשָׂרָה
טַפְּחִים, גּוֹלְלוּ אֶצְלוֹ. מִשֶּׁהִגִּיעַ לַעֲשָׂרָה טַפְּחִים,
הוֹפְכּוּ עַל הַכֶּתֶב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אֶפְלוּ אִין
מִסֵּלֶק מִן הָאֶרֶץ אֶלָּא כִּמְלֵא מַחֲט, גּוֹלְלוּ
אֶצְלוֹ. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, אֶפְלוּ בְּאֶרֶץ עַצְמוֹ
גּוֹלְלוּ אֶצְלוֹ, שְׂאִין לָךְ דְּבַר מְשׁוּם שְׁבוֹת עוֹמֵד
בְּפָנַי כְּתָבִי הַקֹּדֶשׁ:

ר"ע מברטנורה **הקורא בספר**. כל ספרים שלהם היו נגללים כספר תורה
שלנו: **האסקפה**. כעין אצטבא שלפני פתח הבית, וכרמלית היא: **גוללו**
אצלו. הואיל וראשו אחד בידו **יב**: **לעשרה טפחים**. התחתונים
הסמוכים לקרקע של רשות הרבים, דאם אין אגדו בידו הוי אסור
דאורייתא, וגזרינן אגדו בידו אטו שאין אגדו בידו. ובגמרא פריד והא
לא נח **יג**, כלומר אף על פי שהגיע לעשרה טפחים התחתונים אין כאן
אסורא דאורייתא אפלו לא היה אגדו בידו, שהרי לא נח ברשות הרבים,
ומשני כגון שהיה שם כותל משפע, ונח הספר על בליטת הכותל של עשרה
טפחים התחתונים, דהוי כאילו נח ברשות הרבים, ואם לא היה אגדו
בידו הוי חיובא דאורייתא אם היה מביאו אצלו. ומתניתין חסורי
מחסרא והכי קתני, הגיע לעשרה טפחים מן הארץ הופכו על הכתב,
במה דברים אמורים בכותל משפע דנח, אבל בכותל שאינו משפע גוללו
אצלו, דברי רבי יהודה, שרבי יהודה אומר אפלו אינו מסלק מן הארץ
אלא מלא החוט גוללו אצלו, דבעינן הנחה על גבי משהו: **הופכו על**
הכתב. האותיות כלפי הכותל, שלא יהא מטל כל כד בבבזיון, ומניחו שם
עד שתחשך: **דבר משום שבות**. כגון זה שאגדו בידו וליכא פי אם שבות
דרבנן אם בא לגוללו אצלו, שאין חיב מן התורה אלא אם כן יצא הספר
כלו מידו ונח ברשות הרבים ובא לעקרו מרשות הרבים ולהניחו ברשות
היחיד. ואין הלכה כרבי שמעון: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **יב** דאף על גב דמרשות הרבים לכרמלית לאו אסור דאורייתא
איכא, מיהו הכא בנח ברשות הרבים מירי ואיכא משום שבות. ורישא רבי
יהודה היא: **יג** כלומר וקימא לן ריש פרק י"א דשבת דקלוטה לאו כמי
שהונחה דמיא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **היה קורא בספר על האסקופה כו'**: אסקופה היא הבנין שלפני
פתח הבית והיא כרמלית וכבר נתבארו הרשויות בתחלת מסכת שבת.
ואמרם עד שלא הגיע ל"ט טפחים כאשר בארנו בשבת ובתנאי שיהיה הכותל
משופע (כזו הצורה) שיניח הספר ברה"ר אבל אם היה הכותל עומד על הארץ
על זוית עומדת שיהיה הספר כשנתלה באויר רשות הרבים בלי מונח על

שום דבר הרי זה מותר לגללו ולהביאו אצלו כל זמן שלא הגיע קצתו לארץ ור' שמעון אומר אפי' הגיע לארץ מותר להגביהו לפי שהוא משום שבות מאחר שמקצת הספר בידו ואינו כמי שעוקר מרה"ר לרה"י אלא אם יצא הספר כולו מידו ונח ברה"ר ואסרו להגביהו דבר מרה"ר ואפי' הוא דבוק וקשור ברה"י מדרבנן דלמא נפיל ואתי לאתויי ודבר שהוא מדרבנן אינו עומד בפני כתבי הקדש. ואין הלכה כרבי שמעון : (רמב"ם)

פרק י - משנה ד

זֵיז שְׁלִפְנֵי חֲלוֹן, נוֹתְנִין עָלָיו וְנוֹטְלִין מִמֶּנּוּ בְּשֶׁבֶת. עוֹמֵד אָדָם בְּרְשׁוֹת הַיְחִיד וּמְטַלְטֵל בְּרְשׁוֹת הָרַבִּים, בְּרְשׁוֹת הָרַבִּים וּמְטַלְטֵל בְּרְשׁוֹת הַיְחִיד, וּבִלְבָד שְׁלֵא יוֹצִיא {יד} חוּץ מֵאַרְבַּע אַמּוֹת :

ר"ע מברטנורה ז"ל. אָבֵן אוֹ עֵץ הַבּוֹלֵט מִן הַכֶּתֶל עַל אֲוִיר רְשׁוֹת הָרַבִּים, גְּבוּהָ עֲשָׂרָה טַפְחִים מִהַקְרָקַע שֶׁל רְשׁוֹת הָרַבִּים : נוֹתְנִין עָלָיו. בְּנֵי עֲלֵיהָ, וְנוֹטְלִים מִמֶּנּוּ, שְׁאֲוִיר רְשׁוֹת הָרַבִּים אֵינָה הוֹלֶכֶת אֶלָּא עַד עֲשָׂרָה. וְדוֹקָא כְּלִים הַנִּשְׁבְּרִים כְּגוֹן כּוֹסוֹת וְצִלּוּחִיוֹת הוּא דְנוֹתְנִים עָלָיו, אֲבָל כְּלִים שְׂאֵינָם נִשְׁבְּרִים לֹא, דְלָמָּא נִפְלוּ בְרְשׁוֹת הָרַבִּים וְאֵתִי לְאֵתוּיְנָהוּ : עוֹמֵד אָדָם בְּרְשׁוֹת הַיְחִיד. בְּבֵית אוֹ עַל הַגֶּג, וְנוֹטֵל חֲפֵץ כָּאֵן וּמִנִּיחַ כָּאֵן בְּרְשׁוֹת הָרַבִּים, וְאֵף עַל פִּי שְׂאִין רֵאשׁוֹ וְרַבּוֹ עוֹמֵד בְּרְשׁוֹת הָרַבִּים בְּמִקּוֹם הַחֲפֵץ, וְלֹא גִזְרִינָן שְׂמָא יְבִיאָנוּ אֶצְלוֹ : וּבִלְבָד שְׁלֵא יוֹצִיאָנוּ. מֵאַרְבַּע אַמּוֹתָיו שֶׁהִיא מִנְחַ בּוֹ : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יד} שְׁלֵא יוֹצִיא. אֵעוֹמֵד בְּרְשׁוֹת הַיְחִיד וּמְטַלְטֵל בְּרְשׁוֹת הָרַבִּים קָאֵי : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם ז"ל שלפני חלון נותנין עליו ונוטלין ממנו בשבת: זֵיז הוּא הַקְצָה הַיּוֹצֵא מִן הַכּוֹתֵל מִבְּנִין אוֹ עֵץ אוֹ אֲבֵן אוֹ זוֹלְתָם וּבִתְנָאֵי שִׁיחִיהָ בֵּינוּ וּבֵין רַה"ר יוֹתֵר מֵעֲשָׂרָה טַפְחִים כִּי הַעִיקָר אֲצִלְנוּ כִּי רְשׁוֹת הָרַבִּים הִיא עַד עֲשָׂרָה טַפְחִים וּלְמַעַלָּה מֵעֲשָׂרָה טַפְחִים בְּרְשׁוֹת הָרַבִּים מִקּוֹם פְּטוּר וְאֲסוּר

להשתמש על זה הזיו היוצא אלא בכלי חרס ודומיהן לפי שהם אם יפלו ישברו אבל דבר שאינו נשבר בנפילתו אסור להשתמש בו על זה הזיו גזרה שמא יפול ברשות הרבים ויגביהנו שם : (רמב"ם)

פרק י - משנה ה

לא יעמד אדם ברשות היחיד וישתין ברשות הרבים, ברשות הרבים וישתין ברשות היחיד. וכן לא ירק. רבי יהודה אומר, אף משנתלש רקו בפיו, לא יהלך ארבע אמות עד שיירק :

ר"ע מברטנורה וישתין ברשות הרבים. דמפיק מרשות היחיד לרשות הרבים. ואם השתין חייב חטאת. ואף על גב דבעינן עקיפה מעל גבי מקום שיש בו ארבעה על ארבעה, השתן וכן הירק הווי כמנחים במקום שיש בו ארבעה על ארבעה **{טו}** : משנתלש רקו. והוא שנתעגל ונתהפך בפיו. ואין הלכה כרבי יהודה : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {טו} דמחשבתו שהוא צריך לכך משויא ליה מקום. גמרא : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם לא יעמוד אדם ברשות היחיד וישתין ברה"ר כו' : מי שעמד ברשות הרבים והשתין ברשות היחיד חייב חטאת וכאילו עקר מעל גבי מקום ארבעה כיון שזה השתן מונח במקומו מיושב כיושב החפץ במקום ד' כאשר בארנו בהלכה ראשונה משבת. ומאמר רבי יהודה כי מי שנתלש רוקו מפיו שאסור לו להלך ארבע אמות בתנאי שיהפכנו בפיו. ואין הלכה כרבי יהודה : (רמב"ם)

פרק י - משנה ו

לא יַעֲמֵד אָדָם בְּרִשּׁוֹת הַיְחִיד וַיִּשְׁתָּה בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים, בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים וַיִּשְׁתָּה בְּרִשּׁוֹת הַיְחִיד, אֲלָא אִם כֵּן הִכְנִיס רֵאשׁוֹ וְרַבּוֹ לְמָקוֹם שֶׁהוּא שׁוֹתָה. וְכֵן בְּגַת. קוֹלֵט אָדָם מִן הַמִּזְחָלָה לְמִטָּה מַעֲשָׂרָה טַפָּחִים. וּמִן הַצְּנוֹר, מִכָּל מָקוֹם שׁוֹתָה:

ר"ע מברטנורה וַיִּשְׁתָּה בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים. וְהֵי מְלִי בְּכָלִים שֶׁהֵם צָרִיכִין לוֹ, דְּגִזְרִינָן דְּלִמָּא אֲתֵי לְאַתּוּיִינְהוּ, אֲבָל בְּכָלִים שְׂאִין צָרִיכִין לוֹ מִתַּר **{ט}**, וְאִפְלוּ לֹא הִכְנִיס רֵאשׁוֹ וְרַבּוֹ בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים: **וְכֵן בְּגַת**. לְעֵינֵן מַעֲשֶׂר, שְׂאֵם הִכְנִיס רֵאשׁוֹ וְרַבּוֹ בְּגַת שׁוֹתָה בְּלֹא מַעֲשֶׂר, דְּהוּי שְׁתִּית עֲרָא, וְחוּץ לְגַת אֵינּוּ רִשְׁאֵי לְשִׁתּוֹת בְּלֹא מַעֲשֶׂר, דְּהוּי שְׁתִּית קִבֵּעַ: **קוֹלֵט**. תּוֹפֵס, כְּלוּמַר מְקַבֵּל מִן הַמַּיִם הַנִּזְחָלִים וְשׁוֹתָה: **הַמִּזְחָלָה**. כְּמִין בְּנִין מְדֻרָּן עֲשׂוּי סְמוּךְ לְכַתָּל, שְׁזִזְחָלִין בּוֹ הַמַּיִם. וְלִהְיֵי נִקְרָאת מִזְחָלָה, שְׂכַל דְּדַבֵּר הַמְּהַלֵּךְ וְרוֹחֵשׁ עַל גְּבֵי הַכַּתָּל אוֹ עַל גְּבֵי קַרְקַע נִקְרָא זֹחַל, כְּדָאמור (דְּבָרִים **ט**) זֹחַלֵי עֶפֶר: **לְמִטָּה מַעֲשָׂרָה טַפָּחִים**. גְּרָסִינָן. וְהֵי קֹאמֵר, עוֹמֵד אָדָם בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים וְקוֹלֵט בְּכָלִי לְמִטָּה מַעֲשָׂרָה טַפָּחִים מִן הַמַּיִם הַיּוֹרְדִין מִן הַמִּזְחָלָה **{י}**. וְקוֹלֵט דְּנִקְא, כְּדִמְפָּרֵשׁ בְּגִמְרָא, אֲבָל לֹא יִצְרַף וַיַּחֲבֵר פִּי אוֹ הַכָּלִי לְמִזְחָלָה שֶׁהִיא בְּפָחוֹת מִשְׁלֹשָׁה **{יח}** סְמוּךְ לַגֵּג, וְאִף עַל פִּי שֶׁהִיא לְמִטָּה מַעֲשָׂרָה **{יט}**, מִכָּל מָקוֹם הוּאֵיל וּמִטְּלַת לְאַרְבֵּי הַכַּתָּל וּבִתּוּךְ שְׁלֹשָׁה לַגֵּג הוּי כְּגַג, וְהוּי כְּמוֹצִיא מִן הַגֵּג שֶׁהוּא רִשּׁוֹת הַיְחִיד לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים: **וּמִן הַצְּנוֹר מִכָּל מָקוֹם**. כְּלוּמַר בֵּין קוֹלֵט בֵּין מִצְרַף, מִשּׁוּם דְּצְנוֹר לְעוֹלָם בּוֹלֵט הוּא וַיּוֹצֵא לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים **{כ}**. וּבְגִמְרָא מוֹקִי לֵה כְּשֵׁאִין בְּצְנוֹר אֲרַבְעָה עַל אֲרַבְעָה, שְׂאִינּוּ חוֹלֵק רִשּׁוֹת לְעֶצְמוֹ **{כא}**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{טז}** הֵי אֵיתָא בְּגִמְרָא, דְּלֹא תִקְשָׁה מִמִּשְׁנָה ד' דְּמִתַּר לְעֵמֵד בְּרִשּׁוֹת הַיְחִיד וְלִטְלִיטַל בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים, אֲלָא דְלַעִיל בְּכָלִים שְׂאִינָן צָרִיכִין לוֹ וְהָא בְּצָרִיכִין לוֹ: **{יז}** וְסָרְסָהוּ וּפְרָשָׁהוּ כְּדָ. וְקוֹלֵט בְּכָלִי מִן הַמַּיִם הַיּוֹרְדִים מִן הַמִּזְחָלָה שֶׁהִיא לְמִטָּה מַעֲשָׂרָה טַפָּחִים וְכַתְּבֵי רַש"י דְּהוּא הַדִּין [כְּשֶׁהַמִּזְחָלָה] לְמַעַל מַעֲשָׂרָה שְׂרִי וְנִקְט לְמִטָּה מַעֲשָׂרָה מִשּׁוּם שְׂרִיּוֹתָא דְּצְנוֹר בְּמִצְרַף: **{יח}** כְּלוּמַר דְּבַהֲכֵי עֶסְקִינָן, דְּסִתָּם מִזְחָלָה הִיא בְּפָחוֹת מִשְׁלֹשָׁה: **{יט}** כְּלוּמַר דְּאֵלוּ לְמַעַל מַעֲשָׂרָה לֹא מִשְׁכַּחַת שׁוּם צֵד הִתֵּר בְּצְרוּף: **{כ}** כְּלוּמַר שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים, דְּלֹא הוּי כְּלָבוֹד לַגֵּג. וּמִשּׁוּם דְּסִתָּם צְנוֹר כֵּן הוּא הַלְּבָד נִקְט בְּצְנוֹר. וְהוּא הַדִּין נִמְי לְמִזְחָלָה הַבּוֹלְטָת שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים דְּדִינָא הֵי: **{כא}** דָּאִף עַל

גב דמתניתין בלמטה מעשרה ולבוד נמי ליכא כדאמרין, אפלו הכי ארבעה על ארבעה למטה מעשרה פרמלית הוי ומפיק מפרמלית לרשות הרבים. רש"י. ומשום הכי בלמעלה מעשרה אסור גם בצנור לצרף אף על גב דאין בו ארבעה על ארבעה, גזרה משום יש בה ארבעה על ארבעה דהוי רשות היחיד דאורייתא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם לא יעמוד אדם ברשות היחיד וישתה ברה"ר כו': קולט אדם מן המזחילה למטה מעשרה טפחים כו': זה שאסרנו לעמוד ברשות אחד ולשתות ברשות אחר בתנאי שתהיה השתיה בכלים נאים שהוא צריך אליהם ואי אפשר לו להניח מפני חשיבותם שאם נתיר לו לשתות מהם נחוש שמא יוציאם מרשות לרשות אבל אם אין לשם כלים חשובים אצלו מותר לשתות ואפילו לא הכניס ראשו ורובו למקום שהוא שותה. ואמר וכן בגת הוא ענין אחר רוצה לומר לענין מעשרות כי מותר לו לשתות קודם הוצאת המעשר עראי ויש לו לשתות תוך הגת אבל חוץ לגת אינו שותה עד שיוציא מעשר וכבר נתבאר זה הענין בעקריו וענפיו במסכת מעשרות. ואחר כן חוזר לענין שבת ואמר שקולט אדם המים כלומר מקבל ממקום שפיכת המים ומן הצנור כשיקבלנו מן המים עצמם אבל אם נגעה ידו במזחילה כדי שיתקבצו המים בכפו וישתה אסור אלא אם כן היה למעלה מעשרה טפחים שהוא מקום פטור ובלבד שלא יהיה במזחילה ארבעה טפחים שהוא שיעור מקום פטור ובתנאי אחר שלא יהיה בין המקום שמתקבצין ממנו המים ובין הגג היורדין ממנו המים פחות משלשה טפחים כי העיקר אצלנו כל פחות משלשה כלבוד דמי וכאילו קבל המים מן הגג שהוא רשות היחיד והוציאן לרשות הרבים. ודע כי זוחלין נקראו המים הנגרים מן הנהרות והמעיינות הנובעות הנגרים על הארץ והוא מלשון זוחלי עפר (דברים לב) ענינו הנחשים והשרפים הנגרים על הארץ ומזה קראו המקום שירדו בו המים מזחילה. וצנור ידוע: (רמב"ם)

פרק י - משנה ז

בזר ברשות הרבים, וחליתו גבוהה עשרה טפחים, חלון שעל גביו ממלאין הימנו בשבת. אשפה ברשות הרבים גבוהה עשרה טפחים, חלון שעל גבה שופכין לתוכה מים בשבת:

ר"ע מברטנורה וְחִלְתּוּ עֵשְׂרָה, חֲלוֹן שֶׁעַל גִּבּוֹ מִמְּלֵאִין מִמְּנָה. כִּיּוֹן דְּחִלְתּוּ שְׁהִיא הַשְּׁפָה אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֶיהָ גְבוּהָה עֵשְׂרָה טַפְחִים, וְקִימָא לֹן דְּאִין רְשׁוֹת הַרְבִּים לְמַעְלָה מֵעֵשְׂרָה טַפְחִים, אֶלְא מְקוּם פְּטוֹר, לְפִיכָד מִמְּלֵאִין מִחֲלוֹן שֶׁעַל גְּבֵה בְּשַׁבַּת, דְּהוּוּ מוֹצִיאִין מִרְשׁוֹת הַיְחִיד לְרְשׁוֹת הַיְחִיד דְּרָדָּךְ מְקוּם פְּטוֹר. וְאֶפְלוּ הַבּוֹר מִפְּלָגָת מִן הַכֶּתֶל שֶׁל חֲלוֹן אַרְבָּעָה טַפְחִים **(כב)**, מִמְּלֵאִין מִמְּנָה, שְׂאִין כָּאֵן רְשׁוֹת הַרְבִּים מִפְּסָקָת מִן הַבּוֹר לְחֲלוֹן בְּשַׁעָה שְׁמִמְּלֵאִין מִים, אֶלְא מְקוּם פְּטוֹר בְּלִבְד: **וְכֵן אֲשַׁפָּה בְּרְשׁוֹת הַרְבִּים גְּבוּהָה עֵשְׂרָה טַפְחִים.** רְשׁוֹת הַיְחִיד הִיא, וְלֹא חִישִׁינָן שְׂמָא תִּנְטֵל אֲשַׁפָּה וְתַעֲמִד עַל פְּחוֹת מֵעֵשְׂרָה וְאֲתִי לְמִשְׁרֵי כְּדַמְעָקְרָא. וְדוֹקָא בְּאֲשַׁפָּה שֶׁל רְבִים שְׂאִינָה עֲשׂוּיָה לְהַפְנוֹת, אֲבָל אֲשַׁפָּה שֶׁל יְחִיד הַעֲשׂוּיָה לְהַפְנוֹת אִין זוֹרְקִין לָהּ בְּשַׁבַּת **(כג)**, דְּחִישִׁינָן דְּלִמָּא מִפְּנֵה לָהּ וְהִיא לָהּ רְשׁוֹת הַרְבִּים: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **(כב)** דְּאִי בְּסִמּוּכָה בְּפָחוֹת מֵאַרְבָּעָה לָמָּה לִי גְבוּהָה עֵשְׂרָה, דְּבוֹר גּוּפָה רְשׁוֹת הַיְחִיד, דְּעִמְקָה עֵשְׂרָה וְאִין כָּאֵן רְשׁוֹת הַרְבִּים מִפְּסָקָת, דְּכִיּוֹן שְׂאִין אַרְבָּעָה טַפְחִים מִן הַחֲלִיא וְלִכְתֵּל הַבֵּית לֹא דְרִסִּי לִיה רְבִים כָּלֵל וְהוּוּ מְקוּם פְּטוֹר (וְזֶה תְרוּץ הַשְּׁנִי בַּגְמָרָא, דְּבִסְמוּכָה אִינְרִי וְאִין צְרִיךְ עֵשְׂרָה, אֶלְא דְקָא מִשְׁמַע לֹן דְּבוֹר וְחִלְתּוּ מִצְטַרְפִּין לְעֵשְׂרָה דְּלַהּוּי הַבּוֹר רְשׁוֹת הַיְחִיד) וְאִף עַל גַּב דְּאֲשַׁמְעִינָן לָהּ בְּפִרְק י"א מִשְׁנָה ב' דְּשַׁבַּת, תִּרְצוּ בְּתוֹסְפוֹת דְּרִגְלִיּוֹת כָּד. עוֹד תִּרְצוּ דְּהִתָּם קָא מִשְׁמַע לֹן צְרוּף אַרְבָּעָה (לְרַחֵב הַבּוֹר עִם הַחֲלִיּוֹת, דְּאִם לֹא כֵן לֹא הוּוּ רְשׁוֹת הַיְחִיד), וְאִי לָאוּ דְּהִכָּא הָוָה אֲמִינָא דְּהִתָּם אֲגַב סֵלַע נִקְטָה עֵשְׂרָה: **(כג)** נִרְאָה שְׁגִרְסָתוֹ זוֹרְקִין. וּמִשְׁמַע שְׁרַחוּקָה מִן הַכֶּתֶל, וְדְרָדָּךְ לְמַעְלָה מֵעֵשְׂרָה זוֹרְקִין, דְּהוּוּ מְקוּם פְּטוֹר. תוֹסְפוֹת: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **בור ברשות הרבים וחוליתו גבוהה עשרה טפחים כו':** כבר הקדמנו פעמים כי למעלה מי' באויר רשות הרבים מקום פטור וזה הבור אין הפרש בין שיהיה בינו ובין הכותל ארבעה טפחים או למעלה או אם הוא סמוך לכותל ומצא בחולייתו גבוה עשרה ודע כי הבור וחולייתו מצטרפין לעשרה והוא ענין אמרם וחולייתו גבוהה כאילו אמר וחולייתו משלימתו לעשרה ובתנאי שיהיה סמוך לכותל. וזו האשפה היא של רבים שאין מפנין אותה ברוב אבל אשפה של יחיד אסור לשפוך עליה מים ואפילו היא גבוהה עשרה טפחים גזרה שמא יפנו אותה בעליה ונמצא שופך מרשות היחיד לרשות הרבים: (רמב"ם)

אֵילָן שֶׁהוּא מִסֵּד עַל הָאָרֶץ, אִם אֵין נוֹפוֹ גְבוּהָ מִן הָאָרֶץ שֶׁלְשָׁה טַפְחִים, מְטַלְטְלִין תַּחְתָּיו. שְׂרָשָׁיו **[כו]** גְבוּהֵין מִן הָאָרֶץ שֶׁלְשָׁה טַפְחִים, לֹא יֵשֵׁב עֲלֵיהֶן. הַדֵּלֶת שֶׁבַּמְקָצָה וְחֻדְקִים שֶׁבַּפְּרָצָה וּמַחְצָלוֹת, אֵין נוֹעְלִין **[כח]** בָּהֶן, אֶלָּא אִם כֵּן גְבוּהֵים **[כט]** מִן הָאָרֶץ:

ר"ע מברטנורה **מסד**. שְׁנוּפוֹ נוֹטָה לְמַטָּה מִכָּל צְדָדָיו סָבִיב: **מְטַלְטְלִין תַּחְתָּיו**. דְּכִינּוֹן דָּאֵין נוֹפוֹ גְבוּהָ מִן הָאָרֶץ שֶׁלְשָׁה טַפְחִים הוּי לְהוּ כְּלָבוּדִים לְאָרֶץ, וְנִמְצְאוּ כְּמַחְצוֹת **[כד]**, לְפִיכָּךְ מִתֵּר לְטַלְטֵל תַּחְתָּיו. וּמִכָּל מְקוֹם צָרִיךְ לְמַלְאוֹת אוֹתוֹ אֲוִיר שְׁבִין הַנוֹף לְאָרֶץ **[כה]** בְּתֵבּוֹן וְקֵשׁ וְכִיּוֹצֵא בּוֹ, וְלִקְשֵׁר הַנוֹפּוֹת שֶׁלֹּא יִזְיָזֵם הַרוּחַ, דְּכָל מַחְצָה שְׂאִינָה יְכוּלָה לְעַמֵּד בְּרוּחַ מְצוּיָה אֵינָה מַחְצָה. וְאֵין מְטַלְטְלִין בּוֹ אֶלָּא בְּבֵית סָאתִים שֶׁהֵם שְׁבַעִים אַמָּה וְשִׁירִים, שֶׁכָּל מַחְצָה שֶׁתְּשַׁמֵּיֶשֶׁה לְאֲוִיר, כְּלוּמַר לְשֹׁמֵר אֲוִיר הַשָּׂדוֹת וְהַכְּרָמִים וְלֹא לְדוֹר בָּהּ, אֵין מְטַלְטְלִין בָּהּ אֶלָּא בְּבֵית סָאתִים: **לֹא יֵשֵׁב עֲלֵיהֶן**. שְׂאֲסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּאֵילָן, גְּזֵרָה שְׁמָא יִתְלַשׁ. וְאֵי לֹא גְבִיחֵי שֶׁלְשָׁה הֵרִי הוּן כְּקַרְקַע וּמִתֵּר לֵישֵׁב עֲלֵיהֶן: **הַדֵּלֶת שֶׁבַּמְקָצָה**. רְחֵבָה שְׂאֲחוּרֵי הַבָּתִּים, וְהַדֵּלֶת שֶׁלָּהּ אֵינָה קְבוּעָה בְּצִיר כְּשֶׁאֵר דְּלֵתוֹת אֶלָּא זְקוּפָה כְּנֶגֶד הַפֶּתַח, וְכִשְׁהוּא פּוֹתַח מְטִיל הַדֵּלֶת עַל הָאָרֶץ: **וְחֻדְקִים**. קוֹצִים **[כו]** שֶׁהִתְקִינּוּ כְּדֵי לְסַתֵּם בָּהֶם פְּרָצָה: **וְכֵן מַחְצָלוֹת**. שֶׁל קִנִּים, כָּל אֵלוֹ אֵינָם קְשׁוּרִין וְאֵינָן קְבוּעִין בְּמִקוּמוֹן, אֶלָּא כְּשֶׁבָּאֵין לְפִתַּח מְטִילִין אוֹתָן עַל הָאָרֶץ, לְפִיכָּךְ אֵין נוֹעְלִין בָּהֶם, דְּמַחְזִי כְּבִנְיָן, אֶלָּא אִם כֵּן גְבוּהֵים מִן הָאָרֶץ, דָּאִז לֹא מַחְזִי כְּבִנְיָן וְנוֹעְלִין בָּהֶן: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[כד]** מְשׁוּם דְּמִסְתַּמָּא נוֹפִיָּה מְחַבְּרִין לְעַקְרוֹן בְּגִבְהָ עֲשָׂרָה טַפְחִים: **[כה]** מִלְתָּא דְּתַמִּיָּהּ הִיא, דְּכָל לָבוּד דְּאִמְרִינּוּן בְּכָלֵי דּוּכְתָּא לֹא אֲשַׁכְּחוּן שְׂיָהִיָּה מְמַלָּא. וְנִרְאָה שְׂיָצֵא לוֹ לְהַר"ב מְלִשׁוֹן הַרְמַב"ם בְּחַבּוּרוֹ וְקוֹשְׁרוֹ בְּאָרֶץ כּוּי, וְלָכֵן נִרְאָה לִי כִי מִלַּת בְּאָרֶץ הוּא טְעוּת סוּפֵר וְצָרִיךְ לְהִיּוֹת כְּאַחַת: **[כו]** **שְׂרָשָׁיו**. שְׂיּוֹצְאֵין מִן הַקְּרַקַּע וְנִרְאִין, כְּמוֹ בְּאֵילָנוֹת הַזְּקֵנִים. רִי"כ: **[כז]** כְּמוֹ [מְשַׁלֵּי טו] כְּמִשׁוּכַת חֻדְק. הַרְמַב"ם: **[כח]** **אֵין נוֹעְלִין**. וְאֵי קְשִׁיָּא לָךְ מִמְשַׁנָּה ז' פְּרָק ט"ז דְּשַׁבַּת דְּפִקְק הַחֲלוּן שְׂרִי מְשׁוּם דְּתוֹסַפַּת אַהֲל עֲרָאֵי שְׂרִי, הֵתֵם עֲשׂוּי לְפִתַּח וְלִסְגֵר תְּמִיד, אֲבָל הֵכָּא קְבַע הוּא, שְׂאֵין עֲשׂוּיָה לְפִתַּח אֶלָּא לְזַמְנִים רְחוּקִים, לְפִי שְׂאֵין דְּרָךְ כְּנִיסָתוֹ וַיִּצְיֵאתוֹ עֲלֵיהֶם: **[כט]** **גְבוּהֵים**. אֲפֵלוּ כְּמַלְא נִימָא. גְּמָרָא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אילן שהוא מיסד על הארץ כו': הדלת שבמוקצה והדקים שבפרצה כו': כשיהיה בין קצות ענפי האילן והארץ פחות משלשה טפחים הרי הוא כאילו נדבק בארץ ונעשו הם מחיצות כי כל פחות מג' כלבוד דמי ובתנאי שימלא חלל הענפים כולו בדברים דקים כתבן ודומה לו כדי שלא יזיזנה רוח מצויה תמיד כי כל מה שיניע אותו הרוח מצויה אינה מחיצה והעיקר אצלנו כל מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה אינה מחיצה. וזה שהתרנו לו להשתמש תחתיו הוא שיעור סאתים בלבד והעיקר אצלנו כל דירה שתשמישה לאויר אין מטלטלין בה אלא בבית סאתים. וכשיהיו שרשי האילן גבוהים מן הארץ שלשה טפחים אסור להשתמש עליהן לפי שאסור להשתמש באילן ביו"ט וכל שכן בשבת גזירה שמא יחתוך ממנו ענף כאשר יתבאר במס' ביצה [פ"ה מ"ב] ואם הם על הארץ פחות מג"ט הם נחשבים כמו הקרקע. והדלת שבמוקצה שיהיה מקום מיוחד ואין להם בו תשמיש ולא צורך כמו דיר או סהר ויש לו פתח ואין לו ציר אבל אם יש לו ציר אפילו נשמט או נשבר מותר לנעול בה את המקום. וחדקים קבוץ חדק והם קוצים כמו כמשוכת חדק (משלי טו) קושרין אלו הקוצים בקנים ועושין מהם לוח ונועלין בהם פרצות הגנות כדי שלא יכנסו שם גנבים או חיות. ואמרם גבוהים (לה) אפי' היו גבוהים על הארץ באיזה שיעור שיהיה וכל זה כשלא היו קושרין בקשר דבק בכותלים אלא עראי מגביהין אותן ומחזירין אותן : (רמב"ם)

פרק י - משנה ט

לֹא יַעֲמֵד אָדָם בְּרִשּׁוֹת הַיְחִיד וַיִּפְתַּח בְּרִשּׁוֹת הַרְבֵּים, בְּרִשּׁוֹת הַרְבֵּים וַיִּפְתַּח בְּרִשּׁוֹת הַיְחִיד, אֶלָּא אִם כֵּן {ב} עָשָׂה מְחֻצָּה גְבוּהָה עֲשָׂרָה טַפְחִים, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר {גא}. אָמְרוּ לוֹ, מַעֲשֵׂה בְּשׁוּק שֶׁל פֶּטָמִין שֶׁהָיָה בִירוּשָׁלַיִם, שֶׁהָיוּ נוֹעְלִין וּמְנִיחִין אֶת הַמִּפְתָּח בַּחֲלוֹן שֶׁעַל גְּבֵי הַפְּתָח. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר {גב}, שׁוּק שֶׁל צְמָרִים הָיָה :

ר"ע מברטנורה לא יעמד אדם ברשות היחיד. ויטל מפתח המנח ברשות הרבים ויפתח בו פתח החנות המנח ברשות הרבים, ואף על פי שאין ממקום המפתח עד הפתח ארבע אמות, גזרה שפא יכניס המפתח אצלו: **אלא אם כן עשו לו מחצה**. ויעמד בתוכה ויפתח וינעל: **אמרו לו והלא מעשה בשוק של פטמים**. שמעוהו רבנן לרבי מאיר דכי היכי דאמר לא יעמד אדם בכרמלית ויפתח ברשות היחיד, וכי נמי קאמר לא יעמד אדם בכרמלית ויפתח ברשות היחיד, ברשות היחיד ויפתח בכרמלית, ומשום הכי קא מותבי ליה משוק של פטמים שהיה בירושלים, דכרמלית היא, כיון שדלתותיה נעולות בלילה לא מקריא רשות הרבים **[לב]**, והחלון שמניחין בו המפתח היה רשות היחיד, והיו עומדין בכרמלית ופותחין ברשות היחיד: **פטמין**. טבחים שמפטמים בהמות לשחט. ואין הלכה כרבי מאיר לא ברשות הרבים ולא בכרמלית: **של צמרים**. מוכרי צמר: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[ל]** **אלא אם כן כו'**. רש"י פרש דאסיפא קאי. ורי"כ פרש דארישא נמי קאי, שאם יעשה מחצה סמוך לפתח מבחוץ מרשות היחיד לרשות היחיד קא מטלטל: **[לא]** **דברי רבי מאיר**. וסתם משנה ד' דעומד כו' דלא כרבי מאיר כדאיתא בגמרא. ואף על גב דבמשנה ו' פרש דחפצים הצריכים לו אסור לטלטלן, הך מפתח נמי אינו צריך אליו לאותו רשות שהוא עומד בו: **[לב]** דעיר של רבים הוא, שאוכלוסין הרבה באין לה, אבל עכשיו דדלתותיה נעולות לאו רשות הרבים היא, שאינה פדגלי מדבר שהוא דרך פתוח כל שעה כפרוש רש"י בגמרא. והאי פרמלית לאו דוקא, אלא כדן פרמלית שאסור לטלטל ממנו לרשות היחיד ומרשות היחיד לה, לפי שלא היתה מערבת כו', (ואפשר) שלא יעברו כלל. ועין תוספות יום טוב: **[לג]** **רבי יוסי אומר**. ולא פליג רבי יוסי ואמרו לו, אלא שניהם חולקים עם רבי מאיר. רי"כ: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם לא יעמוד אדם ברשות היחיד ויפתח ברה"י כו': כמו שאוסר רבי מאיר שיעמוד אדם ברשות הרבים ויפתח ברשות היחיד כמו כן אוסר שיעמוד בכרמלית ויפתח ברשות היחיד ולפיכך הביאו עליו ראיה מזה השוק שהיה בירושלים שהיו מפטמין שם העופות ומוכרים אותן שהוא כרמלית והחנות רשות היחיד והיו עומדין בשוק והיו פותחים החנויות בשבת. ונחשב ירושלים כרמלית לפי שהיא עיר של רבים והיו לה פתחים רבים ולא היתה מעורבת על העיקרים שבארנו בפרק חמישי מזו המסכת. ואין הלכה כרבי מאיר בשני המאמרים לא ברשות הרבים ולא ברשות היחיד. פטמין תרגום בריאות [בראשית מא] פטימתא ולפי שזה השוק היו מפטמין בו העופות ומשמנין אותן נקרא שוק של פטמין: (רמב"ם)

פרק י - משנה י

נָגַר שֵׁשׁ בְּרֵאשׁוֹ גְלוֹסְטְרָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹסֵר, וְרַבִּי יוֹסִי מֵתִיר **{לד}**. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, מַעֲשֵׂה בִּכְנֻסֵּת שֶׁבִּטְבְּרִיא שֶׁהָיוּ נוֹהֲגִין בּוֹ הֵתֵר, עַד שֶׁבָּא רַבִּן גַּמְלִיאֵל וְהִזְקִנִּים וְאָסְרוּ לָהֶן. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, אֲסוּר נִהְגוּ בָּהּ, בָּא רַבִּן גַּמְלִיאֵל וְהִזְקִנִּים וְהֵתִירוּ לָהֶן:

ר"ע מברטנורה נָגַר. כְּעֵין בְּרִיחַ שֶׁתּוֹחֲבִים בְּכַתְּלִים אוֹ בְּאַסְקָפָה לְנַעַל בּוֹ הַדָּלֶת: **גְלוֹסְטְרָא**. שֶׁרֵאשׁוֹ עָבָה וְעָגַל כְּמִין רִמּוֹן, וְעָשׂוּי כְּבוֹכָנָא שֶׁרֵאשׁוֹ לְדוֹד בּוֹ פְּלִפְלִין. וְאָף עַל גֵּב דְּתוֹרַת כְּלֵי עֲלִיו, אוֹסֵר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֶלָּא אִם כֵּן קָשׁוּר וְתִלּוּי בְּדָלֶת, וְרַבִּי יוֹסִי מֵתִיר, וְהִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{לד}** **מתיר**. כִּינּוֹן שֵׁשׁ תּוֹרַת כְּלֵי עֲלִיו, וְאָף עַל פִּי שֶׁמְלַאכְתּוֹ לְאֲסוּר, לְצַרְךָ גּוֹפּוֹ שְׂרִי לְטַלְטַל: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם נָגַר שֵׁשׁ בְּרֵאשׁוֹ גְלוֹסְטְרָא ר"א אוֹסֵר וְרַבִּי יוֹסִי מֵתִיר כּו': נָגַר הָיָא קוֹרָה שְׁעוֹשִׂין אוֹתָהּ בְּשֵׁתֵי וְעֵרֵב וְנוֹתְנִין אוֹתָהּ בְּדַלְתוֹת וְנוֹעֲלִין בָּהּ הַשְּׁעָרִים וְקוֹרְאִין אוֹתָהּ בְּנֵי אָדָם בְּלִשׁוֹן עֵרֵבִי מֵעֵרֵץ וְעֵנִינוּ כְּמוֹ בְּרִיחַ לְפִי שֶׁהוּא מְבַרֵּיחַ מִן הַכּוֹתֵל אֶל הַכּוֹתֵל וְקִלּוֹסְטְרָא דְּמוֹת רִמּוֹן אוֹ טַבַּעַת וְכוּצָא בּוֹ מִמָּה שִׁיּוּרָה עֲלִיו שֶׁהוּא כְּלֵי וְאֵינוֹ קוֹרָה בְּעַלְמָא שֶׁהוּא אֲסוּר לְטַלְטַלָּה בְּשַׁבַּת. וְהִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי: (רמב"ם)

פרק י - משנה יא

נָגַר הַנִּגְרָר, נוֹעֲלִים בּוֹ בְּמִקְדָּשׁ, אֲבָל לֹא

**בְּמִדְיָנָה. וְהִמָּנַח, כָּאֵן וְכָאֵן אָסוּר. רַבִּי יְהוּדָה
אוֹמֵר, הִמָּנַח מִתֵּר בַּמְקָדָשׁ, וְהִנְגָּרַר בַּמִּדְיָנָה :**

ר"ע מברטנורה נגד הנגדרר. בְּרִיחַ הַקְּשׁוּר בְּדִלְתָא אֲבָל אֵינּוּ תְלוּי בּוּ, שֶׁהַחֶבֶל הַקְּשׁוּר בּוּ אֲרֻךְ, וְהַבְּרִיחַ נִגְרָר עַל גְּבִי קֶרֶע. וּבִנְגָּרַר שְׂאִין בְּרֵאשׁוֹ גְּלִסְטָרָא עֶסְקִינּוּ. דְּבִישׁ בְּרֵאשׁוֹ גְּלִסְטָרָא הָא שְׂרִי לִיהַ רַבִּי יוֹסִי לְעִיל אֶף עַל פִּי שְׂאִינּוּ קְשׁוּר, וְהִלְכָה כְּמוֹתוֹ **{לה}** : **נועלים בו במקדש.** דְּשִׁבּוֹת בְּעֶלְמָא הוּא וְאֵינּוּ בּוֹנָה מִמֶּשׁ הוֹאִיל וְקְשׁוּר הוּא, אֶלְא מִפְּנֵי שֶׁנִּגְרָר מִחֲזִי כְּבוֹנָה, וְאֵין שְׁבִיבַת בַּמְקָדָשׁ : **וְהִמָּנַח.** שְׂאִינּוּ קְשׁוּר כָּלֵל, הוּי בְּנִינָן מִמֶּשׁ. וְרַבִּי יְהוּדָה סָבֵר לֹא הוּי בְּנִינָן מִמֶּשׁ אֶלְא מִחֲזִי כְּבוֹנָה, וּבַמְקָדָשׁ לֹא גָזְרוּ מִשׁוּם שְׁבִיבַת. וְהִנְגָּרַר אֶף בַּמִּדְיָנָה מִתֵּר הוֹאִיל וְקְשׁוּר, אֶף עַל פִּי שְׂאִינּוּ תְלוּי. וְהִלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה **{לו}** : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {לה} כְּלוּמַר וְהִכָּא רַבִּי יְהוּדָה דְּנִמְי הִלְכָה כְּמוֹתוֹ לֹא הִתִּיר אֶלְא בְּנִגְרָר : **{לו}** וְלֹא קְשִׂיא דְּבִמְשַׁנָּה ז' פֶּרֶק י"ז דְּשִׁבְתָּ פֶּסֶק כְּחֻכְמֵי דְּאֵין צְרִיךְ אֲפִלוּ קְשִׁירָה, דְּנִגְרָר שְׁהוּא בְּרִיחַ שְׁתּוּחְבִּין בּוּ דּוּמָה טְפִי לְבִנְיָן, וְהִלְכָד בְּעֵי קְשִׁירָה מִיְהַת. טוֹר : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם נגד הנגדרר נועלים בו במקדש אבל לא במדינה כו' : הַנְּגָרַר פִּירְשׁוּ בַּהּ שֶׁהוּא הַדְּבוּק בְּדִלְתָא בְּקֶשֶׁר. וְהִמָּנַח הוּא שֶׁהוּא מוּבְדֵל וְאֵינּוּ דְּבוּק וְלוֹקַחִין אוֹתוֹ בִּיד וּמִרְכִּיבִין אוֹתוֹ עַל הַדְּלִתוֹת עַל הַמְּנַעוּל וְאַחַר כֵּן מִסִּירִין אוֹתוֹ וְעוֹשִׂין בְּמִקּוּם אַחַר וּמִפְּנֵי זֶה קָרָא אוֹתוֹ הַמּוֹנַח. וְזֶה הַדְּבַר הוּא בְּנִגְרָר שְׂאִין בְּרֵאשׁוֹ גְּלוֹסְטָרָא כִּי מִי שֵׁשׁ לוֹ הִיכְרָא מוֹתֵר וְאֲפִילוּ מוֹנַח כְּאִשֶׁר בְּאַרְנוֹ קוּדֵם. וְהִלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה : (רמב"ם)

פֶּרֶק י - מִשְׁנָה יב

מִחֲזִירִין צִיר **{לז} הַתְּחִתּוֹן בַּמְקָדָשׁ, אֲבָל לֹא
בַּמִּדְיָנָה. וְהַעֲלִיּוֹן, כָּאֵן וְכָאֵן אָסוּר. רַבִּי יְהוּדָה
אוֹמֵר, הַעֲלִיּוֹן בַּמְקָדָשׁ, וְהַתְּחִתּוֹן בַּמִּדְיָנָה :**

ר"ע מברטנורה מחזירין ציר התחתון. של דלת **{לח}**, שכל זמן שלא יצא העליון נוח להחזירו ואין כאן בנן: אבל לא במדינה. גזרה שמא יתקע **{לט}**, דהוי מלאכה: והעליון כאן וכאן אסור. דכיון דיצא עליון פלו נופל, והנה ליה כבונה **{מ}**: רבי יהודה אומר כו'. דסבירא ליה אין בנן בכלים וליכא אלא שבות, ובמקדש לא גזרו על השבות. ואין הלכה כרבי יהודה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{לו}** ציר. מלשון תסב על צירה [משלי כו]. הרמב"ם: **{לח}** איכא למטעי דדלת בית וכל המחבר כמו בור ודות נמי בכלל, וליתא וכדמפרש בדברי יהודה דסבירא ליה דאין בנן בכלים, שמע מנה דלאו בדלת שבמחבר מיירי, והכי איתא בגמרא: **{לט}** בגרזן או במקבת, דהויא גמר מלאכה וחיב משום מכה בפטיש. רש"י: **{מ}** וקסבר יש בנן בכלים, ומלאכה לא התרה אפלו במקדש: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מחזירין ציר התחתון במקדש אבל לא במדינה כו': ציר ידוע מגזרת תסוב על צירה (משלי כו) והוא שם עברי ממש ואמרם אם נשמט מכף שלו אין מחזירין אותו מפני זה אסור החזרת הכף גזירה שמא יתקן אותו לפי שהוא צריך לחזוק יותר בלי ספק וכן אמרו שמא יתקע ואין הלכה כרבי יהודה: (רמב"ם)

פרק י - משנה יג

מחזירין רטיה במקדש, אבל לא במדינה. אם בתחלה, כאן וכאן אסור. קושטין נימא במקדש, אבל לא במדינה. אם בתחלה, כאן וכאן אסור. חותכין יבולת **{מו}** במקדש, אבל לא במדינה. ואם בכלי, כאן וכאן אסור:

ר"ע מברטנורה מחזירין רטיה. פהו שהצרו לעבד עבודה בשבת, ונטל רטיה שהיתה על גבי מכה שעל ידו כדי שלא תהא חוצצת בין בשרו לעבודה **{מא}**, מחזירה על גבי מפתו לאחר העבודה, דאי לא שרית ליה להחזירה מפנע ולא עביד עבודה **{מב}**: אבל לא במדינה. גזרה שמא

יִמְרַח **{מג}** הַרְטִיָּה, וְחִיָּב מְשׁוּם מִמַּחֵק: **וְאִם בְּתַחֲלָה**. שְׁלֵא הִיָּתָה קְשׁוּיָה מִבְּעוֹד יוֹם וְכֵהֵן זֶה לֹא סִלְקָה לְצַרְךָ עֲבוּדָה **{מד}**: **כָּאֵן וְכָאֵן אֲסוּר**. וְלֹא אֲמַרְיֵן הֵכָא אֵין שְׁבוּת בְּמִקְדָּשׁ, דְּלֹאֵן צַרְךָ גְבוּהָ הוּא אֶלָּא צַרְךָ עֲצָמוֹ. וְהָא דְאֲסַרֵי רַבְּנָן הַחֲזִירַת הַרְטִיָּה אֵינֵן אֶלָּא כְּשִׁפְרָשָׁה עַל גְּבִי קַרְקַע, אֲבָל אִם לְקַחָה בִּידוֹ, כָּל זְמַן שֶׁהִיא בִּידוֹ, אוֹ אֶפְלוּ נִתְּנָה עַל גְּבִי כְּלִי וְלֹא פִּרְשָׁה עַל גְּבִי קַרְקַע, מִתֵּר לְהַחֲזִירָה בְּכָל מְקוֹם: **קוֹשְׁרֵין נִימָא**. נִימַת כְּנֹר שֶׁל שִׁיר הַלְוִיִּים שֶׁנִּפְסְקָה בְּשַׁבָּת, דְּקִסְבַּר מְכַשִּׁירֵי מִצְוָה שְׁלֵא יִכּוֹל לַעֲשׂוֹתָם מֵאֲתָמוֹל, דְּהָא הַיּוֹם נִפְסְקָה, דּוּחִין אֶת הַשַּׁבָּת **{מה}**. וְדוֹקָא כְּשֶׁנִּפְסְקָה בְּאֲמָצַע, שְׁאֵינֵן קוֹשְׁרָה אֶלָּא לְפִי שְׁעָה, אֲבָל סְמוּדָּה לִיתְדוֹת דְּהוּי קֶשֶׁר שֶׁל קִימָא אֲסוּר: **וְאִם בְּתַחֲלָה**. שְׁלֵא הִיָּתָה שֵׁם מְעוּלָם, דִּיכּוֹל לַעֲשׂוֹתָה מֵאֲתָמוֹל, אֲסוּר: **יַבְלַת**. הִיא מוּם בְּקִדְשִׁים, שְׁנַאֲמַר (עִיקָרָא כב) אוֹ יַבְלַת, וְחוֹתְכִים אוֹתָהּ בְּמִקְדָּשׁ בִּיד, דְּאֵין בְּזָה אֶלָּא מְשׁוּם שְׁבוּת, דְּכִלְאַחַר יָד הוּא. אֲבָל לֹא בְּכִלִּי, דְּמִלְאָכָה גְמוּרָה הִיא, שְׁכָדָּה עוֹשִׂים בְּחַל. וְכִשְׁחוֹתָדָּה מִבְּעַל חֵי הוּי תוֹלְדָה דְּגוּזָא אֶת הַצֶּמֶר: (ר"ע מברטנורה).

עִיקָר תוּי"ט {מא} דְּחֲצִיצָה פּוֹסְלַת בְּהָ, דְּבַעֲיֵן וְלִקַּח הַכֹּהֵן, וְכִיּוֹן דְּחִיָּץ לֹא הוּי לְקִיחָה בְּכֵהֵן. רַש"י: **{מב}** הֵכִי אֵי תֵא בְּגִמְרָא, דְּטַעֲמָא לֹאֵן מְשׁוּם שְׁאֵין שְׁבוּת בְּמִקְדָּשׁ וְאֶפְלוּ כֵהֵן דְּלֹאֵן בְּרַ עֲבוּדָה, אֶלָּא דוֹקָא כֵהֵן דְּבַר עֲבוּדָה הוּא, שְׁהַתִּירוּ לוֹ סוּפוֹ מְשׁוּם תַּחֲלָתוֹ: **{מג}** פְּרוּשׁ שְׁיַחֲלִיק גְּמוּת שְׁבַרְטִיָּה, אֲבָל לְשַׁחֲיִקַת סְמָנִים לֹא חִישִׁינָן, כִּיּוֹן דְּהוּי עֲלִיָּה מֵאֲתָמוֹל: **{מד}** רַש"י. דְּסַבִּירָא לִיָּה דְּאֵי סִלְקָה מְשׁוּם עֲבוּדָה אֵין עַל גַּב דְּמֵאֲתָמוֹל הוּא דְּסִלְקָה, מִכָּל מְקוֹם הוּא אֵיל מְשׁוּם עֲבוּדָה הוּא שְׁסִלְקָה אֵי לֹא שְׁרִית לִיָּה כו': **{מה}** וְתִימָה דְּאִם כֵּן מַה לִּי שְׁאֵינֵן שֶׁל קִימָא מַה לִּי שֶׁל קִימָא, דְּהָא הֵכִי אֵי תֵא לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר [שַׁבָּת פֶּרֶק יט] דְּסַבִּירָא לִיָּה הֵכִי. וְנִרְאָה דְּטַעֲמָא דְּאֵין עֶקֶר שִׁירָה אֶלָּא בְּפָה, דְּהֵכִי סַבִּירָא לִיָּה לְהַר"ב מְשֻׁנָּה ד' פֶּרֶק ב' דְּעֶרְכִין. וְעֵינָן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **{מו}** **יַבְלַת**. בְּרִישׁ פֶּרֶק ו' דְּפִסְחִים מְפָרֵשׁ הַר"ב דְּדוֹקָא בִּיבְשָׁה דְּמִפְרָדָּה פְּרִיכָא. וְבְכִלִּי אֲסוּר, מְשׁוּם שְׁאֲפִשֵׁר לַעֲשׂוֹת מְעַרְבַּ שַׁבָּת: (עִיקָר תוּי"ט).

רמב"ם **מחזירין רטיה במקדש אבל לא במדינה כו': קושרין נימא במקדש אבל לא במדינה כו': חותכין יבלת במקדש אבל לא במדינה כו':** רטיה היא חתיכה של בגד שפושטין עליו המשיחה לתת אותה על המכה וכשנפלה מן המכה או שפרשה בידו ונתנה על גבי כלי מותר לו להחזירה כל זמן שלא נפלה על גבי קרקע אבל כשנפלה על גבי קרקע אסור להחזירה אלא לכהן במקדש. ונתנית משיחה על המכה לכתחילה אסור בין במקדש בין במדינה. וקושרין נימא הוא שקושרין היתר כשנתק יתר מיתרי הנבלים והכנורות ודומיהן מן הכלים שהיו במקדש שהיו אומרים עליהם השיר בכל יום כאשר יתבאר במקומו [ערכין פ"ב מ"ו]. ויבלת ידוע והוא כמו ראש מסמר בגוף האדם וגם כן ידוע שהעבודה אינה מותרת לבעלי יבלת: (רמב"ם)

פרק י - משנה יד

כֹּהֵן שֶׁשָּׁלַקָה בְּאַצְבָּעוֹ, כּוֹרֵךְ **{מז}** עָלֶיהָ גָּמִי
בַּמִּקְדָּשׁ, אֲבָל לֹא בַּמִּדְיָנָה. אִם לְהוֹצִיא דָם,
כָּאֵן וְכָאֵן אָסוּר. בּוֹזְקִין מֶלַח עַל גִּבֵּי כֶבֶשׂ
בְּשִׁבִיל שְׂלֵא יַחֲלִיקוּ, וּמִמְלָאִים מְבוֹר הַגּוֹלָה
וּמְבוֹר הַגְּדוֹל בְּגִלְגַּל בְּשַׁבָּת, וּמִבְּאֵר הַקָּר בְּיוֹם
טוֹב:

ר"ע מברטנורה כּוֹרֵךְ עָלֶיהָ גָּמִי. וְאִם עַל פִּי שֶׁהִגְמִי מִרְפָּא אֶת הַמִּפְּהָ,
הוֹאִיל וְהַשְׁתָּא מִיָּהָא צָרָךְ עֲבוּדָה הוּא, דְּלֹא אֲרַח אֲרַעָא שְׁתֵּהָא מִכְתּוּ
נִרְאִית עִם הָעֲבוּדָה, וּמִכֶּסֶה אוֹתָהּ בְּגָמִי: **אֲבָל לֹא בַּמִּדְיָנָה**. דְּרַפּוּאָה
בְּשַׁבָּת שְׁבוּתָהּ הִיא וְאָסוּר: **וְאִם לְהוֹצִיא דָם**. שְׁמַחְדָּקָה בְּגָמִי כְּדִי לְהוֹצִיא
דָּמָה: **כָּאֵן וְכָאֵן אָסוּר**. דְּהוּהָ לִיָּה חוּבֵל וְאֵב מִלְּאָכָה לֹא אֲשַׁתְּרִי בַּמִּקְדָּשׁ
{מח}: **בוֹזְקִים מֶלַח**. כּוֹתְתִים וּמִפְּזָרִים מֶלַח עַל גִּבֵּי הַכֶּבֶשׂ שְׁעוּלִים בּוֹ
לְמַזְבֵּחַ, מִפְּנֵי שֶׁחֶלֶק הוּא וּפְעָמִים נוֹפְלִים מִמֶּנּוּ, שְׁמַחְלִיקִים רְגְלֵיהֶם בּוֹ.
בוֹזְקִים, לְשׁוֹן כְּתִיתָהּ: **אֲבָל לֹא בַּמִּדְיָנָה**. מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְקַן: **מִמְלָאִים**
מִים מְבוֹר הַגּוֹלָה וּמְבוֹר הַגְּדוֹל. כֶּךָ שָׁמֹן, וּשְׁנֵייהֶם הִיוּ בְּלִשְׁכוֹת הָעֶזְרָה:
בְּגִלְגַּל. הַעֲשׂוּי לְהַעֲלוֹת בּוֹ הַדְּלִי עַל יְדֵי חֲבָלִים. וּמִשְׁנֵי בּוֹרוֹת הַלְלוּ בְּלִבְד
הַתִּירוּ לְמִלְאוֹת מִים בְּגִלְגַּל בְּשַׁבָּת, אֲבָל בְּשָׂאֵר בּוֹרוֹת אָסוּר, גְּזָרָה שְׁמָא
יִמְלֵא לְגִנְתּוֹ וְלַחֲרֵבְתּוֹ **{מט}**, מִתּוֹךְ שֶׁמִּמְלָאִין בְּלֵא טָרַח אֶתִּי לְהַשְׁקוֹת בּוֹ
גִנְתּוֹ וְלַחֲרֵבְתּוֹ בְּשַׁבָּת. וּבְמִקּוֹם דְּלִיכָא לְמַגְזֵר **{נ}** שְׁמָא יִשְׁקָה מִים לְגִנְתּוֹ
וְלַחֲרֵבְתּוֹ מִתֵּר לְמִלְאוֹת בְּגִלְגַּל, וְלֹא חִישִׁינֵן מִפְּנֵי שֶׁמִּשְׁמִיעַ קוֹל, שְׂלֵא
אָסְרוּ אֶלָּא קוֹל שֶׁל שִׁיר בְּלִבְד. וְהַכִּי נִמְי שְׂרִי לְמִטְרָף אֲבָבָא וּמִיִּקֵּשׁ עַל
תִּרְעָא בְּשַׁבָּת וְאִין בְּכֶךָ פְּלוּם: **וּמְבוֹר הַקָּר**. עַל שֵׁם שֶׁהִיָּה בְּאֵר מִים חַיִּים
קוֹרָא לִיָּה בּוֹר הַקָּר **{נא}**, לְשׁוֹן מְקוֹר. וּבוֹר זֶה הִיָּה צָרִיךְ לְבַנֵּי הַגּוֹלָה
בְּרִגְלָה, וְהַתִּירוּ לָהֶם נְבִיאִים שֶׁבִּינֵיהֶם חֲגִי זְכָרְיָה וּמִלְּאָכִי לְמִלְאוֹת מִמֶּנּוּ
בְּגִלְגַּל בְּרִגְלָה, וְנִשְׂאֵר בְּהַתֵּרוּ שֶׁמִּמְלָאִים מִמֶּנּוּ בְּיוֹם טוֹב בְּגִלְגַּל אִף
בַּמִּדְיָנָה, מַה שְׂאִין כֵּן בְּשָׂאֵר בְּאֵרוֹת הַנוֹבְעִים: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{מז}** כּוֹרֵךְ. וְאִם תִּיאֲמַר הָא הוּיָא חֲצִיצָה, מוֹקִי בְּגִמְרָא דְּהִכָּא
בְּשִׁמְאֵל, דְּעֲבוּדָתָהּ כֹּהֵן בְּיָמִין. וְאִי נִמְי בְּיָמִין, שְׂלֵא בְּמִקּוֹם עֲבוּדָה, וּפְרַשׁ רַשִׁי
כְּגוֹן עַל גִּבְ הָאֲצָבַע: **{מח}** קָשָׁה, דְּתַפּוּק לִיָּה דְּאִין זֶה צָרָךְ עֲבוּדָה. וְזֶה לְשׁוֹן
רַשִׁי, אָסוּר שְׂאִין זֶה צָרָךְ עֲבוּדָה, וְעוֹד דְּהוּהָ לִיָּה חוּבֵל כּוֹי (עד כָּאן). וּבְהַכִּי

נִיחָא נְמִי מֵהַאי דְּפָרְק י״ט דְּשַׁבַּת: **[מט]** פְּרוּשׁ וְחֵיב מְשׁוּם זֹרַע, שְׁכָמוּ שְׁהַזֹּרַע כְּוָנְתוּ לְהַצְמִיחַ הַפְּרִי, כֵּן כְּוָנְתָהּ הַמְשָׁקָה צְמָחִים וְאֵילָנוֹת: **[נד]** לְהַרְמִיב״ם אֶפְלוּ בְּחָצֵר, כָּל שְׂאִין שָׁם גָּנְהָ. וְלָרְבֵנוּ תָם דְּוָקָא בְּגִלְגַל קָטָן כְּאוֹתָן שְׁבַבְתִּים. טוֹר אֲרַח חַיִּים סִימָן שֶׁל״ח: **[נא]** וְכִלְהוּ בִּזְרוֹת הַנוֹבְעִים מִיָּם חַיִּים נְמִי נִקְרָאִים כְּדָ. וְלֹא זָהוּ הַתִּירוּ מְשׁוּם שְׁהִיָּה קָר, אֶלָּא הַתִּירוּ מִפְּנֵי הַצְרָף הִיָּה: (עֵיקָר תו״ט).

רמב"ם **כהן שלקה באצבעו כורח עליו גמי במקדש כו':** בוזקין מלח על גבי **כבש בשביל שלא יחליקו כו':** גמי הוא גמא ובכאן דיבר בדבר הידוע כי הגמא מועיל למכה ויש לו לקושרו בחתיכת בגד ויעבוד ולא יפסול לעבודה בתוספת אותו הבגד ובתנאי שלא תהיה מובדלת בין בשר ידו והמזרק או הסכין בעת עשיית העבודה. ואמרם אם להוציא ממנה דם לסחוט המכה ולהוציא ממנה דם. בוזקין כמו זורקים והוא מגזרת כמראה הבזק [יחזקאל א] רוצה לומר שהוא כמי שזורק דבר מידו פעם אחר פעם. שלא יחליק כדי שלא תמעד רגלו בסבת שמנונית הבשר הזב שם כי הבשר היו צוברים אותו על הכבש כאשר יתבאר במקומו במס' תמיד. וכבש שם המעלה שהיו עולין בה למזבח. ובור הגולה בור היה בלשכה מן הלשכות והיה עליו גלגל והיה נשמע לאותו גלגל קול גדול בעת השאיבה וכן בור הגדול ובור חקר. חקר והקר שוין קורין אותו כך לפי שהיה נובע מלשון כהקיר ביר מימיה [ירמיהו] והיו על אלו שני בורות הנזכרים גלגלים והתירו להם הנביאים בעלותם לרגל לדלות מאותן הבורות באותן הגלגלים. ונשאר העם נוהגין לדלות מהן בלבד מפני התרת הנביאים ולא העתיקו הדין לבורות אחרים. ומה שאסרו השאיבה לגלגלים בשאר הבורות גזרה שמא ידלה לגנתו או לחורבתו או למקום שירצה למלאות מים למהירות השאיבה באלו הגלגלים וכמו כן מותר לשאוב בהן תוך המדינות והקול הנשמע לגלגל בעת השאיבה אין אוסרים אותו וכמו כן אין אוסרין להקיש בשלשלת הפתחים והדומה להם. אבל מה שהוא אסור מן הקולות אינו אלא מה שהוא כקול של שיר כלומר שיהיה לו נעימות על הסדר והוא אמרם לא אמרו אלא בקול של שיר בלבד והתירו כל מה שקדם זכרו במקדש כי העבודה חייבת בשבת וכמו כן כל מה שהוא משום שבות והוא מצרכי העבודה והמקדש מותר לעשותו בשבת במקדש והוא אמרם שבות שבת במקדש התירו: (רמב"ם)

פּרָק י - מִשְׁנֵה טו

שָׂרָץ שֶׁנִּמְצָא **[נד]** בַּמִּקְדָּשׁ, כִּהֵן מוֹצִיאוֹ בְּהַמְיָנוּ,

שְׁלֵא לְשִׁהוּת אֶת הַטְּמֵאָה, דְּבָרֵי רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוּקָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, בְּצַבְתָּ שֶׁל עֵץ, שְׁלֵא לְרַבּוֹת אֶת הַטְּמֵאָה. מֵהֵיכָן מוֹצִיאִין אוֹתוֹ, מִן הַהֵיכָל וּמִן הָאוּלָם וּמִבֵּין הָאוּלָם וְלַמִּזְבֵּחַ {נד}, דְּבָרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גֵּנֶס. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, מְקוֹם שְׁחִיבִין עַל זְדוֹנוֹ כָּרַת וְעַל שְׂגָגָתוֹ חֲטָאת, מִשָּׁם מוֹצִיאִין אוֹתוֹ, וּשְׂאָר כָּל הַמְּקוֹמוֹת כּוֹפִין עָלָיו פְּסֻכְתָּר. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, מְקוֹם שֶׁהִתִּירוּ לָךְ חֲכָמִים, מִשְׁלָךְ נִתְּנוּ לָךְ, שְׁלֵא הִתִּירוּ לָךְ אֶלָּא מִשּׁוּם שְׁבוּת :

ר"ע מברטנורה **כהן מוציאו בהמינו**. בשבת. ולא חישנין לטלטול, דאין שבוט במקדש: **בהמינו**. באבנטו {נג}. ואף על גב דמטמא ליה לאבנט שהוא קדוש, הכי עדיף, שלא להשהות את הטמאה בעזרה לחזר אחר הצבת של עץ. ובידיו לא נגע ביה, דלא נטמי כהן גופיה, הלכך בהמינו אוחזו דלא נגע. ושרץ אינו מטמא במשא, והאבנט שנטמא בשרץ אינו מטמא את הכהן כשאוחזו, דהוה ליה אבנט ראשון לטמאה, ואין אדם וכלים מקבלין טמאה אלא מאב הטמאה: **צבת של עץ**. שהיא פשוטי כלי עץ ואין מקבלין טמאה: **שלא לרבות את הטמאה**. לטמא אבנט הטהור, ונוח לו להשהותה שם ולחזר אחר הצבת מלרבות את הטמאה. והלכה כרבי יהודה: **מהיכן מוציאין אותו**. בשבת: **מן ההיכל ומן האולם**. אבל בעזרה אם נמצא שם מכסה אותו בפסכתו ומניחו עד שתחשך: **כל מקום שחיבין על זדונו כרת**. אם יכנס לו בטמאה, דהינו כל העזרה, משם מוציאין אותו: **ושאר כל המקומות כופין עליו פסכתו**. סיר של נחשת. תרגום של סירותיו פסכתותיה. לכסותו עד שתחשך. והלכה כרבי עקיבא: **רבי שמעון אומר מקום שהתירו לך חכמים וכו'**. רבי שמעון פליג אתנא קמא דלעיל דאמר קושרים נימא במקדש {נה}, וסבר דאין קושרים נימת כנור שנפסקה אלא בעניבה שהיא אסורה משום שבוט בלבד ואי אפשר שיבא בה לידי חיובא דאורייתא, אבל לא קושרין בקשר שאפשר לבא בו לידי חיובא דאורייתא {נו}. ואמר ליה רבי שמעון לתנא קמא, אל תתמה עלי שאני מחמיר כאן וגבי תחומין אני מקל טפי {נז} ואומר שאפלו יצא חוץ לתחום חמש עשרה אמה יכנס (כדלעיל פי"ד מ"א), דגבי תחומין משלך נתנו לך, משום דידעינן שאותם חמש עשרה אמה אינם חוץ לתחום, שמודדי התחומין הקובעין סימנין בסוף התחום קים לן בגויהו שאין קובעין התחום בסוף אלפים ממש אלא כונסין לתוך התחום מפני הטועין שאין מכירין

הסימן ופְּעָמִים יוֹצְאִים לְהֵלֵךְ מִמֶּנּוּ מְעַט וְחוֹזְרִין, וּמְשׁוּם הֵכִי אֲנִי מִקַּל בְּתַחֲוִימִים, אֲבָל לְקֶשֶׁר נִימָא בְּמִקְדָּשׁ, שְׁלֹא הִתִּירוּ בְּמִקְדָּשׁ אֲלֵא אֲסוּר שְׁבוֹת לֹא חִיּוּבָא דְאֹרִיתָא, אֲנִי מִחְמִיר וְאוֹמֵר דְּדוֹקָא עֲנִיבָה שְׁיֵשׁ בְּהַ אֲסוּר שְׁבוֹת הִתִּירוּ, אֲבָל לְקֶשֶׁר קֶשֶׁר מִמֶּשׁ שְׁפָעָמִים יֵשׁ בּוֹ חִיּוּבָא דְאֹרִיתָא לֹא. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [נב] שְׂרָץ שְׁנִמְצָא. כְּלוּמַר שְׁמַצְאוּהוּ מֵת. הֲרִי"כ : [נג] תְּרַגּוּם אֲבִינְט הַמִּינָא. הֲרַמְבַּ"ם : [נד] הָאוֹלָם וְלִמְזַבְחָא. דְּמִשָּׁם וּלְהֵלֵךְ קִדְשָׁה יִתְרָה כְּדִתְנִן לֵה סוּף פֶּרֶק קַמָּא דְכָלִּים, עַל שְׁבוֹת כְּזָה גְזָרוּ אֶף בְּמִקְדָּשׁ : [נה] וְהָא דְנִטְר עַד הַכָּא, מְשׁוּם דְּבַעֵי לְאֲסוּקִי מִלֵּי דְמִקְדָּשׁ אֲבָל לֹא בְּמִדְיָנָה. תּוֹסְפוֹת : [נו] כְּפָרוּשׁוֹ דְלַעֲיֵל דְלִתְנָא קַמָּא עֲצָמוּ לֹא הִתִּירוּ אֲלֵא שְׁאִינוּ שָׁל קִימָא : [נז] דְתַחֲוּמִין אֵיפָא מֵאֵן דְאֵמֵר דְאִית בֵּיה דְרָרָא דְאֲסוּר דְאֹרִיתָא, וְכֵאֵן שְׁאֵנוּ מִחְמִירִין דְאֵפְלוּ שְׁבוֹת הַקַּל אִין מִתִּירִין בְּמִדְיָנָה, רַבִּי שְׁמַעוֹן מִחְמִיר יוֹתֵר מֵהֶם, שְׁאֵפְלוּ בְּמִקְדָּשׁ אִינוּ מִתִּיר שְׁבוֹת שְׁאֵפְשֵׁר לְבֹא לִידֵי חִיּוּב. רִי"כ : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם שרץ שנמצא במקדש בהן מוציאו בהמינו כו' : המיינו הוא החגור שחוגר על עצמו תרגום אבנט [שמות כח] המיינא ודע כי כל מי שנכנס באיזה מקום שיהיה מן העזרה והוא טמא אם היה שוגג חייב חטאת ואם היה מזיד חייב כרת. ר"ע אומר מוציאו השרץ בשבת מכל העזרה. וצבת של עץ הם מלקחיים מעץ שאינן מטמאין כי פשוטי כלי עץ אין מקבלין טומאה מן התורה כאשר יתבאר בתחילת כלים ותרגום סירותיו [שם כז] פסכתרוותיה והנפרד פסכתר. ור"ש סבר כי מי שנפסק לו יתר במקדש שלא יקשרנו כמו שזכרנו במה שקדם אבל קושר קצתו על קצתו בעניבה בלבד. ועוד קדם לך מדבריו בפרק הרביעי מזאת המסכת כי מי שיצא חוץ לתחום אפילו חמש עשרה אמה יכנס שאין המשוחות ממצין את המדות ודבר על שני המשפטים כמו שהוא סובר ואמר כי זה שאמרנו יכנס אפילו יצא מן התחום חמש עשרה אמה אינו מפני שיש לאדם חוץ לתחום אפילו יצא מן אחד אבל נתנו לך אלו חמש עשרה אמה לפי שהם שלך ומכלל תחום שלך שאין המשוחות ממצין את המדות וכמו כן זה שהתרנו לך שתקשור היתר בעניבה התרנו לך דבר שהוא משום שבות שהם עצמם אסרו זה הדבר וכן הקשורה בעניבה מדרבנן היא אסורה. ואין הלכה כר"ש בשני המאמרים אלא כמו שזכרנו במה שקדם. והלכה כר"ע והלכה כר' יהודה : (רמב"ם)

